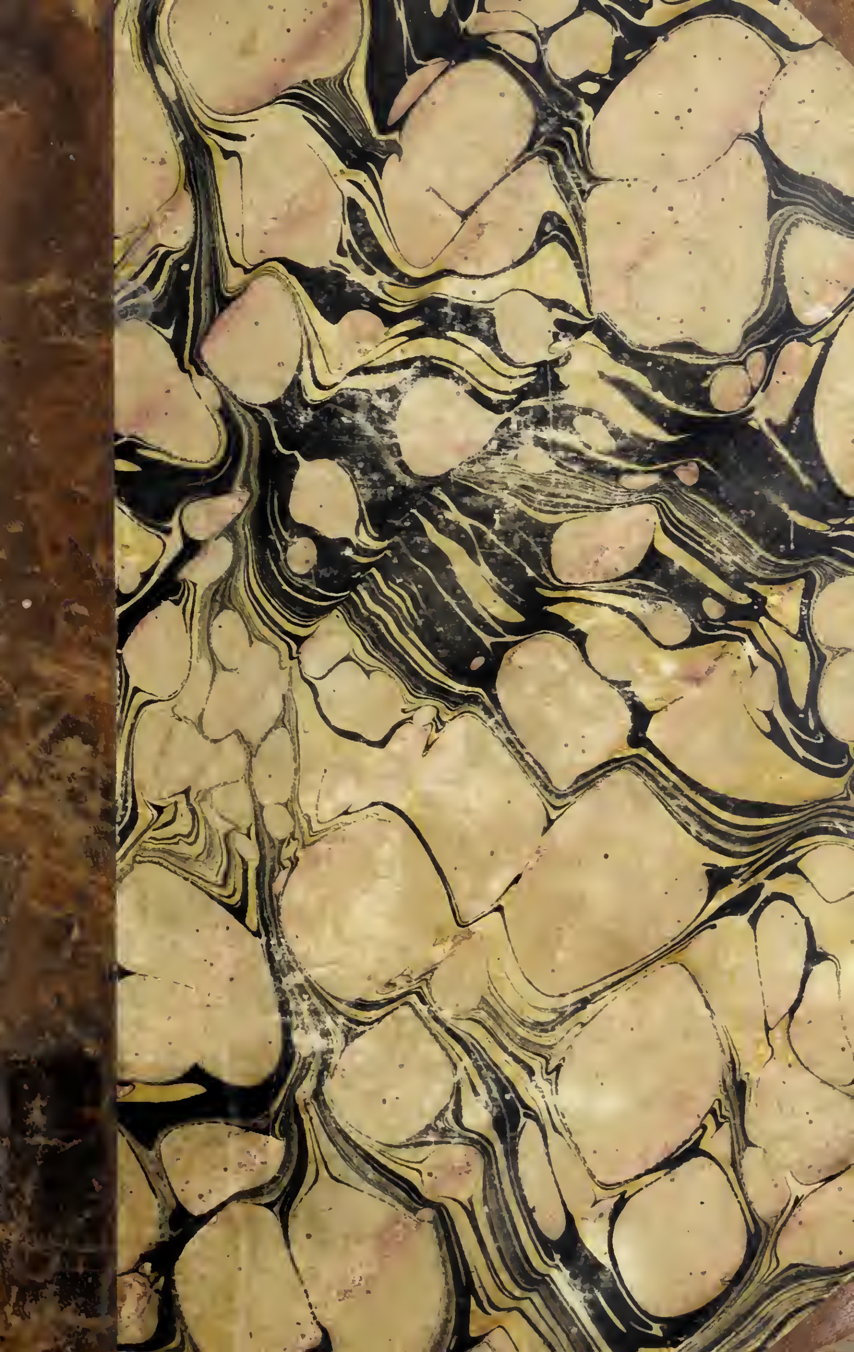

DE HONIGBIJ.

MAANDSCHRIFT

VOOR

GODSDIENSTMINNENDE LEZERS.

"DE VREES DES HEEREN IS WIJSHEID."

NIEUWE VOLG-REEKS, DEEL I.—1845.

UITGEGEVEN DOOR

ABRAHAM FAURE,

Predikant in de Kaapstad.

KAAPSTAD:

GEDRUKT BIJ PIKE & PHILIP, 59, St. GEORGESTRAAT.
EN TE BEKOMEN BIJ
J. H. COLLARD, 24, HEERENGRACHT.

MDCCCXLV.

VOORREDE.

De lust tot lezen moge, over het algemeen, onder onze landgenooten zoo groot niet zijn, als men zoude wenschen, er bestaat nogtans eene begeerte zich bekend te maken met den inhoud van die boeken en geschriften, welke eene zuivere Godsdienstzin ademen. Alwaar er in deze volkplanting eene gelegenheid bestaat dezelve te kunnen bekomen, en zij daartoe behulpzaam zijn, wier ambt en beroep van hen vordert licht en beschaving rondom zich te verspreiden, schijnt die begeerte meer te zijn opgewekt geworden, en vonden die pogingen gerede ondersteuning, om dergelijke geschriften te bekomen. Dit werd den uitgever van dit Maandwerkje uit meer dan één gedeelte dezer volkplanting, gedurende dit jaar, medegedeeld, zoodat de Redakteur niet noodig had, zoo als hij op het einde van het vorige jaar vreesde, den lijkzang daarover aan te heffen; maar met eene Nieuwe Volg-reeks van de *Honigbij* eenen aanvang heeft kunnen maken, waartoe niet weinige bijdragen door dezen en genen lezer, dien hij bij dezen zijnen dank betuigt, en op wier voortdurende medewerking hij blijft rekenen, zijn geleverd geworden; van welke sommigen, wegens plaats gebrek, nog niet hebben kunnen opgenomen worden. Het is niet onwaarschijnlijk, dat, zonder verhooging van prijs, elk nommer in het volgende jaar eenige bladzijden druks meer zal bevatten.

Bijzondere gebeurtenissen, waarvan dit deel gewaagt, mogen van eenen allerpijnelijksten aard zijn geweest, andere mogen den lezer tot diepe verootmoediging voor God hebben bewogen; veel echter heeft het nu ten einde gesneld jaar opgeleverd, dat het hart met dankbaarheid jegens God behoorde te vervullen voor de vele weldaden, welke wij genieten. Wij beleven eenen tijd, waarin elke opregte Christenbelijder bijzonder geroepen en opgewekt wordt tot ernstig waken, vurig bidden, ijverig arbeiden, dat Gods zegenende gunst ook hun geschonken worde, die alsnog minder bevoorregt zijn dan hij is. Het behoeft maar zeer weinig opmerkzaamheid om te worden overtuigd, dat de vijand niet slaapt, maar alles te baat neemt, wat hij kan, om zijn heilloos doel te bereiken. De Christen dan zij op zijne hoede, opdat hij behoude hetgeen hij heeft, opdat zijn kroon hem niet worde ontnomen! Zoo kenmerke zich het jaar, dat wij nu zullen binnen treden, door de luisterrijke zegepraal der waarheid, gelijk die in Christus is! De woelingen der dwaalgeesten, die op aarde zijn losgelaten, en ook onder ons zijn verschenen, worden vruchteloos bevonden! en ook dit klein geschrift, drage, in zekere mate iets bij, opdat dit verheven doel worde bereikt! Dit schenke Hij, die magtig is het licht in de duisternis te doen schijnen! *Het zij zoo.*

BLADWIJZER

VOOR HET EERSTE DEEL

VAN

DE HONIGBIJ.

VAN PERSONEN. *Bladz.*

VAN ZAKEN.

DE HONIGBIJ.
MAANDSCHRIFT
VOOR GODSDIENSTMINNENDE LEZERS.

"De vrees des Heeren is wijsheid."

DEEL I. APRIL, 1845. No. 4.

DE ZALVING VAN JEZUS TE BETHANIË, DOOR MARIA.

LEERREDE OVER MATTH. XXVI: 6—13.*

Als nu Jezus te Bethanië was, ten huize van Simon, den melaatsche,

Kwam tot Hem eene vrouw, hebbende eene albasten flesch met zeer kostelijke zalf, en goot ze uit op zijn hoofd, daar Hij aan tafel zat.

En zijne discipelen, dat ziende, namen het zeer kwalijk, zeggende: waartoe dit verlies?

Want deze zalf had kunnen duur verkocht, en de penningen den armen gegeven worden.

Maar Jezus, zulks verstaande, zeide tot hen: waarom doet gij deze vrouw moeite aan? want zij heeft een goed werk aan mij gewrocht.

Want de armen hebt gij altijd met u, maar mij hebt gij niet altijd.

Want als zij deze zalf op mijn ligchaam gegoten heeft, zoo heeft zij het gedaan tot eene voorbereiding van mijne begrafenis.

Voorwaar zeg ik u: alwaar dit Evangelie gepredikt zal worden in de geheele wereld, daar zal ook tot hare gedachtenis gesproken worden van hetgeen zij gedaan heeft.

* Uitgesproken te *Franschehoek*, den 9den Februarij 1845.

Het is meer dan waarschijnelijk, dat dit geval, ons door Mattheus en Markus te boek gesteld, hetzelfde is, dat ons Johannes heeft opgeteekend in het xii. hoofdstuk van zijn Evangelie. In die twee verhalen vinden wij te veel overeenkomst, dan dat wij aan twee onderscheidene gevallen zouden kunnen denken. Het verschil dat men daarin meent te ontdekken, is van dien aard, dat hetzelve ook gemakkelijk kan worden opgelost. Hetzelve is alleen gelegen in het onderscheidene doel, waarmede dit geval, door hen wordt medegedeeld.

In derzelver voordragt had onze Evangelist, Mattheus, geen ander doel, dan om daarin zijne lezeren aan te wijzen, eene der voornaamste aanleidingen, waardoor Judas, waarschijnelijk, bezield werd met de gedachte, om een verrader van zijnen Heer te worden, en waardoor het besluit van den Joodschen raad vernietigd en Gods plan volvoerd, en Jezus voorzegging: *dat Hij na twee dagen zou overgeleverd en gekruisigd worden* (Matth. xxvi. 2), vervuld werd.

I. Dit geval zullen wij, *eerst,* zelve voordragen en ophelderen;
II. Wij zullen, *dan,* opmerken, waartoe hetzelve aanleiding gaf, onder het hooge en weldadige Godsbestuur;
III. Wij zullen, *eindelijk,* overwegen, den invloed dien derzelver beschouwing op ons behoort te maken.

I. In het voorval doen zich *twee* bijzonderheden voor:
A. Hetzelve stelt ons den Heiland voor in het midden van zijne vrienden en vriendinnen; en
B. Hetzelve leert ons, wat er, bij die gelegenheid, voorviel.

Het een en ander zullen wij u voordragen en ophelderen.

A. De haat van den Joodschen raad, tegen den Verlosser, was nu tot den hoogsten top geklommen. Dezelve had zijnen dood besloten, en een uitdrukkelijk bevel uitgevaardigd, dat een ieder, die de plaats van zijn bedrijf wist, dezelve zoude ontdekken, opdat men Hem gevangen nemen en uit den weg ruimen mogt. De oorzaak van dien haat en de aanleiding tot dat bevel, lag voornamelijk in de opwekking van Lazarus uit de dooden. Dit wonder was door den Heiland verrigt zeer

nabij *Jeruzalem*, en maakte aldaar zeer veel gerucht. Eenigen tijd verwijderde Jezus zich en hield zich op met zijne jongeren in *Efraïm*. Doch, bij de aannadering van het feest, waarop ieder vroom Israëliet, met een waar gevoel van eerbied en dankbaarheid aan God, gedenkt aan de verlossing hunner ouderen uit *Egyptes* dienstbaarheid, begaf Jezus zich, te midden van dien haat en van dat bevel, uit *Efraïm*, naar de nabijheid van *Jeruzalem*.

Zes dagen voor het Paaschfeest kwam Jezus te Bethanië (Joh. xii. 1). Dit vlek werd gerekend op eenen afstand van *Jeruzalem* een drie-vierde gedeelte van een uur. Hier woonde Lazarus, dien Hij uit den dood had opgewekt, en deszelfs zusters, Martha en Maria. Hier woonde ook een zekere Simon, de melaatsche genoemd, van wege zijne vorige melaatschheid, waarvan hij, naar alle waarschijnelijkheid, door den Heiland, genezen was. *Deze Simon rigtede in zijn huis een heerlijk gastmaal aan* (Joh. xii. 2). Dit werd door hem aangerigt, ter eere van den Verlosser, het zij uit gevoel van dankbaarheid voor zijne herstelling, het zij uit gevoel van hoogachting voor Hem, van wege de opwekking van Lazarus uit den dood. Onder de genoodigde gasten was Lazarus ook één, die mede aanzat, en deszelfs zuster hield zich onledig met den maaltijd te bereiden, en met de tafel te bedienen.

B. Wie onzer kan zich een denkbeeld vormen van de groote en innerlijke blijdschap, welke, bij die gelegenheid, het huis van Simon zal vervuld hebben? Deze man en al de gasten, door hem genoodigd, zullen de grootste vreugde en innigste blijdschap gesmaakt hebben, toen zij zich in het gezelschap bevonden van Hem, wien zij als den Messias vereerden en van wien zij geloofden, dat Hij zich spoedig in zijne grootheid en heerlijkheid, als Koning en Verlosser, aan het volk zou openbaren en kenbaar maken. Een ieder hunner zal alles aangewend en Hem alle blijken van eerbied en hoogachting, van liefde en toegenegenheid gegeven hebben. Hoe zouden wij daaraan kunnen twijfelen! Dit gezelschap bestond immers, deels uit menschen, die zeer veel aan Hem verpligt waren, deels uit zijne leerlingen, die Hem allen, Judas alleen uitgezonderd, vurig beminden. Dit verzekert ons ook de maaltijd, ter zijner eere aangerigt. Het was toch geene geringe zaak, Hem, met zijne leerlingen, zoo nabij *Jeruzalem*, te onthalen, in eenen tijd, waarin de overheid, onder de sterkste bedreiging van

ongenoegen, een ieder had bevolen, om Hem te ontdekken, en om de plaats van zijn verblijf aan te wijzen. Doch hoezeer al de gasten zich beijverden om den Heiland, op alle mogelijke wijze, te vereeren en het Hem aangenaam te maken, boven deze allen onderscheidde zich Maria, de zuster van Lazarus.

a. De Heiland zich, met al de andere gasten, aan tafel nedergezet hebbende, *kwam Maria tot Hem, met eene albasten flesch,* gevuld *met kostbaar Narduswater* (vs. 7). Deze zalfolie was denkelijk bestemd geweest voor het lijk van haren broeder. *Dezelve stortede zij* ledig, eerst *over het hoofd van Jezus* (Mark. xiv. 3), en daarna *over zijne voeten* (Joh. xii. 3). Hierop droogde zij met hare haarlokken zijne voeten wederom af. De geur van dit haar offer verspreidde zich door het geheele huis, en vervulde hetzelve met eene aangename en liefelijke reuk.

1. Hoe sterk spreekt deze daad van Marias teeder gevoel! Het is niet slechts deze uitwendige handeling, die onze aandacht moet treffen; het is ook niet slechts de groote koste, door haar, ter eere van Jezus gemaakt, maar het zijn de gevoelens van haar hart, die zij daardoor aan den dag legde, en die onze opmerking overwaardig zijn. Hoe toonde zij geheel bezield te zijn, met diepen eerbied en met innerlijke hoogachting voor haren leeraar. Hem te eerbiedigen; Hem te beminnen, die van God in de wereld gezonden was, om haar volk gelukkig te maken! Den grootsten eerbied en de innerlijkste hoogachting had zij reeds lang voor den Heiland gevoeld; en reeds lang was zij zijne leergierige discipelin geweest; doch sedert dat haar broeder, door Hem, uit den dood was opgewekt geworden, was haar gevoel van eerbied en hoogachting, van liefde en dankbaarheid, jegens Hem, nog veel sterker geworden, en zocht zij overal, waar zij maar immer kon, en op alle mogelijke wijze, Hem daarvan blijken te geven.

2. En op welk eene kiesche en bevallige wijze verrigtte Maria deze hare daad! Geen toestel, hoegenaamd, werd er door haar gemaakt tot die plegtigheid, maar peinzend en zwijgend, eerbiedig en dankbaar, naderde en voegde zij zich bij den Opwekker haars broeders. Noch het groot verlies der zalfolie wordt door haar berekend; noch de gevaarlijke toestand, waarin de Meester zich bevond en verkeerde, wordt door haar opgemerkt; zij is alleen bedacht, hoe zij Hem op de beste wijze zal

vereeren en hare liefde en dankbaarheid openbaren. Hoe edel is Maria! Hoe voortreffelijk is hare daad, en waardig door een ieder geprezen en hooggeacht te worden.

b. Doch die edele daad van Maria werd door Judas veroordeeld en berispt, en door de andere Apostelen uit een verkeerd oogpunt beschouwd. Judas, dit ziende, gaf daarover zijn ongenoegen te kennen. Daarin zag hij niets anders, dan eene verkwisting, eene nuttelooze uitgave. Hij ontzag zich ook niet daarop eene onheusche aanmerking te maken. Hij zeide: *Waartoe* deze onkoste, *dit verlies? Deze zalfolie had men kunnen verkoopen; voor dezelve had men meer dan driehonderd penningen kunnen gemaakt hebben* (Mark. xiv. 5; Joh. xii. 5). Deze had men tot een beter en nuttiger einde kunnen besteden; *dezelve had men kunnen gebruiken ten behoeve der armen.* Dit kwam ook de andere Apostelen zoo voor en zij stemden gereedelijk in met Judas. Op gelijke wijze gaven zij hunne bevreemding te kennen over Marias gedrag, en waren ook van gedachte, dat men die zalfolie tot iets beters en nuttigers had kunnen gebruiken, en dat men dit nutteloos verlies had kunnen voorkomen.

Hoe is het mogelijk, vraagt deze op gene, dat des Heilands leerlingen zich konden ergeren aan Marias handeling? Dit geschiedde immers tot eer van Jezus? Daarin drukte zij immers de edelste gevoelens van haar hart uit? Die ergernis der Apostelen kwam bij hen uit een geheel andere oorzaak voort dan bij Judas. Uit misverstand en zwakheid miskenden en veroordeelden zij in Maria die zalving. De listige reden door Judas bijgebragt, kwam hun schoon en overtuigend voor. Daaraan gaven zij des te eerder hunne toestemming, denkende, hoe de Meester zelve geen behagen schepte in pracht en weelde, en meenende dat het Hem ook geen genoegen zoude geven, maar door Hem, als eene nuttelooze daad zoude beschouwd worden. Doch bij Judas kwam die onheusch een ontijdige aanmerking uit eene geheel andere bron voort. Gierigheid en liefde tot geld deed hem zoo spreken, en zoo zijn ongenoegen uiten. Onder zijn beheer had hij de beurs (Joh. xii. 6), waarin door eenige vermogende vrienden en vriendinnen des Heilands, van tijd tot tijd, iets werd gegeven, tot onderhoud van Hem en zijn gezelschap. In dit bestuur was hij zelfs ontrouw geweest en daarin had hij zich dikwijls verrijkt. Hoe kon Judas, door liefde tot het geld bemeesterd, Marias

handeling met een goed oog en met een tevreden hart aanschouwen! Het gezigt daarvan, moest bij hem terstond misnoegen en ergernis te weeg brengen; en hem doen berekenen, de groote waarde van dit verlies. Welk een boos bestaan! Dit verergerde hij nog meer, dewijl hij daarin te werk ging op eene listige wijze, even alsof de zorg voor de armen hem zoo naauw aan het hart lag.

c. Hoe listig Judas ook handelde, en hoezeer hij, door zijne schoone taal, de andere Apostelen had afgetrokken, den Meester kon hij niet bedriegen. Deze kende zijn bestaan en oogmerk, en had hem reeds lang te voren gekend.

1. Maria werd niet beschaamd door den Meester, maar verdedigd. Die aanmerking werd denkelijk gemaakt, toen zij nog bezig was met haren Heer te zalven. Dezelve bragt haar ook geheel in verbijstering en verlegengenhèid. Doch oogenblikkelijk vatte Jezus voor haar het woord op en vond zij in Hem eenen verdediger. Hij zeide tot zijne leerlingen, maar inzonderheid tot Judas: "Wat is dit, dat gij in deze daad zoo veel te berispen vindt, en dat gij deze vrouw zoo verlegen en verbijsterd maakt? Ik zeg u, laat haar geworden, laat haar voortgaan, hetgene zij doet, is eene goede en edele daad. Dezelve wordt door haar verrigt tot mijne eer, en daarmede drukt zij hare liefde en dankbaarheid jegens mij uit. Hoe? zijt gij bezorgd jegens de armen? Daaraan zal het u nooit ontbreken. Gij zult dezelve altijd hebben, en hun altijd wel kunnen doen. Doch mij hebt gij niet altijd bij u, en gij kunt mij niet altijd op deze wijze vereeren. Maria heeft daarvan, als het ware, een voorgevoel gehad, en alles gewaagd om mij de laatste blijken van hare achting en liefde te geven. Dezelve heeft, als het ware, mij, door deze hare handeling, den laatsten lijkpligt bewezen. Mijn einde is toch zeer nabij. Doch, dit zeg ik u, met alle zekerheid, dat overal, in de geheele wereld, waar immer de kennis van mij en mijne leer verspreid en bekend worde, deze hare daad ook met roem zal gedacht worden."

2. Hoe groot is hier de Heiland in het verdedigen der onschuld en in het beschamen der ondeugd! Deze onkosten zou Hij zeker als nutteloos hebben aangemerkt, en dezelve in andere omstandigheden, en in iemand anders, zijn voorgekomen. Doch de gelegenheid, waarbij Maria die onkosten maakte, was zoo wel gekozen; haar

hart was daaronder zoo wel gestemd, en de wijze, waarop zij dit deed, was zoo kiesch en eerbiedwekkende, dat zij, daarin, allen lof en goedkeuring verdiende. De boosheid en huichelarij, waarmede Judas Hem zocht te misleiden, kende de Heiland daarenboven.

II. Hoe treffend en aandoenlijk, mijne Hoorders! is dit geval op zich zelven beschouwd; doch hoe gewigtig en belangrijk wordt hetzelve in de gevolgen en in betrekking tot des Heilands lijden. Dit zouden wij *verder* opmerken.

A. Hoe gering en, in het oog der menschen, klein, was de handeling door Maria, te *Bethanië* verrigt, in het huis van Simon. Doch hoe groot en gewigtig werd dezelve in de gevolgen, onder het hooge en weldadige Godsbestuur.

a. Met de zalving van den Heiland had Maria geen ander oogmerk, dan om den Meester, daarmede, op de meestmogelijke wijze, te vereeren, en om Hem, daarin, hare achting en eerbied, hare liefde en dankbaarheid uit te drukken. Dat dit eenig gevolg zoude hebben dacht zij zeker niet; maar zij meende, daardoor, meer genoegen en vreugde, in het gezelschap te verspreiden. Hoe kon zij iets anders verwachten! Al de aanwezige gasten kende zij als vrienden en vriendinnen van den Meester, die Hem allen beminden; Hem alle hoogachting en liefde toedroegen. Doch, onder het aanbiddelijke Godsbestuur, had deze hare verrigting groote en hartroerende gevolgen. In Gods hand was dezelve het middel waardoor Judas aanleiding kreeg om zijnen Meester te verraden. De zalving van Jezus door Maria, verwekte in hem, geheel beheerscht door liefde en zucht tot geld, wrevel en misnoegen. Hierover zijn ongenoegen en ontevredenheid te kennen gevende, stelde hij zich bloot, om van den Heiland beschaamd en bestraft te worden. Dit verbitterde en vergramde hem geheel en al op den Verlosser, en deed hem besluiten, den Meester, *over wien zijne vijanden, in het Hoogepriesterlijke paleis te zamen beraadslaagden, hoe zij Hem met list zouden vangen en dooden* (Matth. xxvi. 3, 4), te ontdekken en te verraden. Welk een verfoeijelijk besluit! De geschiedenis leert ons, hoe hij hetzelve volvoerd heeft, en welke gevolgen hetzelve voor hem gehad heeft.

b. Hoe is het mogelijk, vraagt deze of gene, dat Judas een verrader van zijnen Heer kon worden? Hoe

is het mogelijk, dat hij, uit Marias daad, aanleiding kon nemen tot het opvatten van zulk een snood besluit, en dat hij hetzelve ten uitvoer kon brengen? Dit is niet duivelsch, maar menschelijk, mijne Toehoorders! Ach! waartoe is de mensch al niet in staat, overgelaten aan zich zelven en zijne verkeerde neigingen! Bij het gezelschap van des Heilands leerlingen had Judas zich gevoegd; niet uit edele beginselen, maar in hoop, dat hij daardoor, een groot en vermogend man, naar de wereld, zoude worden. Doch, dat Jezus geen plan scheen te hebben, om zich onder het volk als koning uit te geven en om onder Israël een aardsche rijk op te rigten, had hij reeds lang gemerkt. Hij had zelfs opgemerkt, hoe de Heiland alle aanleidingen, die zich daartoe, meer dan eens hadden aangeboden, van de hand had gewezen. Jezus had nu, binnen weinige dagen, zoo veel en zoo duidelijk beginnen te spreken van zijne diepe vernedering als zeer nabij zijnde, en van de groote opofferingen, die zij zich zouden moeten laten welgevallen, om zijne zaak. Ja! Hij had hun zelfs gezegd: *dat Hij, na twee dagen zou overgeleverd worden, om gekruisigd te worden* (Matth. xxvi. 2). Dit een en ander deed Judas gelooven, dat hij zich schandelijk had te leur gesteld in zijne verwachting. Hij hield zich nog bij Jezus uit een zeker gevoel van eerbied voor den grooten Leeraar. Doch er moest maar weinig in den weg komen, of hij verliet des Heilands gezelschap. In die gesteldheid kunnen wij het vatten, hoe Judas, door die bestraffing, zoo verbitterd en vergramd is geworden; hoe hij uit wraak en geldzucht, zijnen Meester heeft kunnen verraden.

B. Met hoe veel wijsheid en goedheid bediende het Godsbestuur zich van het boos ontwerp, door Judas volvoerd. De uitkomst leert ons, hoe daardoor Gods plan ten uitvoer is gebragt, en hoe daardoor des Heilands onschuld, zigtbaar, is ten toon gespreid. Daarin moeten wij van achteren erkennen: *O diepte des rijkdoms beide der wijsheid en der kennis Gods! hoe ondoorzoekelijk zijn zijne oordeelen, en onnaspeurlijk zijne wegen* (Rom. xi. 33)!

a. In Gods hand was het snood ontwerp van Judas, eerst in zijn binnenste ontworpen, en daarna volvoerd, een geschikt middel, om den Heiland, op den juisten tijd, *op het feest,* zoo als Hij zijne discipelen voorzegd had, te doen sterven, tot verzoening der zonden. Nooit

zou de Joodsche raad het gewaagd hebben, eenige aanslagen op Jezus in dien tijd te doen, en Hem op het feest ter dood te brengen. Hoe dezelve dit uitstelde, tot den afloop van het feest, uit vrees voor oproer onder het volk, leert ons de geschiedenis. Doch diezelfde geschiedenis leert ons ook, hoe hun besluit vernietigd en hoe Gods plan volvoerd werd, door middel van Judas, die zich zelven aanbood, om zijnen Meester hun over te leveren voor eenen geringen prijs.

b. In Gods hand was ook het boos ontwerp van Judas, een geschikt middel, om 's Heilands onschuld op de treffendste wijze ten toon te spreiden. Nooit had de onschuld van onzen Heer zoo sterk en zoo zigtbaar gebleken, wanneer Hij was verraden en overgeleverd geworden, door iemand, die met Hem in geene betrekking stond. Doch eenen geruimen tijd had Judas met Hem, als vriend en vertrouweling, op en neêr gegaan; zijne handelingen en bedrijven had hij van nabij gezien; niemand kon beter weten, of de Zaligmaker zich ook aan deze of geene misdaad had schuldig gemaakt, dan hij. Hoe sterk is dan, in zijnen mond, de betuiging, door hem, daarna, voor den geheelen raad gedaan: *Ik heb verraden onschuldig bloed* (Matth. xxvii. 4)! Hoe sterk pleit dan voor 's Heilands onschuld zijn wanhopig levenseinde! Wie onzer, mijne Hoorders! kan er aan twijfelen, of Judas zou zich gerust hebben zoeken te stellen, indien hij maar iets geweten en zich iets had kunnen herinneren, dat eenigzins naar eene misdaad zweemde. Doch te vergeefs zocht hij daarnaar.

III. Hoe treffend en nadrukkelijk zien wij dan het hooge en weldadige Godsbestuur werkzaam in dit geringe voorval te *Bethanië,* en hoe gewigtig was de aanleiding die hetzelve daaronder gaf! De beschouwing daarvan moet eenen diepen indruk op ons maken. Dit zullen wij in *het derde deel* onzer rede overwegen.

A. De beschouwing, hoe God zelve werkzaam was in datgene, hetwelk aanleiding gaf tot 's Heilands lijden en sterven, behoort ons *te vervullen met eerbied en dankbaarheid.*

Wie onzer, mijne Hoorders! wordt niet vervuld met eerbied en dankbaarheid voor God, bij de herinnering, met hoe veel wijsheid, met hoe veel zorg en liefde Hij werkzaam was, zelfs in datgene, wat aanleiding gaf, tot volvoering van het groot ontwerp der verlossing. Hoe

geschikt en gepast was daartoe het middel. Marias edele daad moest daartoe dienen, om Judas met wrevel en misnoegen te vervullen; die wrevel en dat misnoegen moest, door 's Heilands bestraffing en beschaming, zoo sterk worden, dat die snoode besloot den Meester te verraden, en dat door dit middel de Verlosser van zondaren, op het feest, in handen zijner vijanden kwam. Hoe wijs en aanbiddelijk zijn Gods wegen! Hoe teeder is zijne zorg en liefde jegens zondaren! Ook daarin toonde God in menschen een welgevallen te hebben; ook daarin toonde Hij, dat het werk der verlossing zijn werk was, en dat Hij daarin genoegen vond.

O! dat wij dan Gods wijsheid, Gods zorg en liefde, dankbaar en eerbiedig opmerken, ook in datgene, wat aanleiding gaf tot de volvoering van het plan der verlossing. Hoe menigmaal werd ons dit geval voorgehouden, of lazen wij hetzelve, zonder daarin Gods wijsheid en liefde te erkennen, met dankbaarheid en eerbied voor Hem. Hoe menigmaal werd ons de edele daad van Maria voorgehouden tot onze navolging en het snood bestaan van Judas tot onze afschrikking, zonder te letten op ons hart, of wij iets van Maria hadden dan of wij ook iets van Judas bezaten. Hoe noodig is dit onderzoek! Ei! schamen wij ons over onze onachtzaamheid op ons zelven; schamen wij ons over onze ondankbaarheid en oneerbiedigheid jegens den hoogen God, die zoo veel belang in onze behoudenis stelt; en zoeken wij met eerbied en dankbaarheid vervuld te worden voor Hem. Daartoe behooren wij veel het lijden van onzen Heer te beschouwen.

B. De beschouwing, hoe God zelve werkzaam was, in datgene, hetwelk aanleiding gaf tot 's Heilands lijden en sterven, behoort ons *te versterken in ons geloof aan den goddelijken Verlosser.*

Hoe zouden wij, mijne Hoorders! twijfelen, of Jezus heeft dat lijden ondergaan, tot verzoening onzer zonden. God zelf zorgde, in de aanleiding tot dat lijden, dat wij ten vollen zouden overtuigd zijn van 's Heilands onschuld. Judas moest daarom zijn verrader worden. Deze kon het best van zijne onschuld getuigen, hetgeen hij ook daarna heeft gedaan. Waartoe onderging Jezus al dat lijden; Hij was heilig, onschuldig en onbesmet? Het was tot verzoening onzer zonden.

O! dat wij dit van harten geloofden; dat wij in dat

lijden onze verzoening met God mogten zoeken. Dit is de eenige weg, zondaren! dien wij u tot behoudenis kunnen aanwijzen. Slaat dien weg in, en zoekt daarin uw heil en zaligheid. Jezus stierf onschuldig aan het kruis, opdat Hij ons, die schuldig zijn, zoude vrijspreken en in het bezit stellen van ongekende zaligheden.

c. Nog eens. De beschouwing, hoe God zelve werkzaam was in datgene, hetwelk aanleiding gaf tot 's Heilands lijden en sterven, behoort ons *op God en zijn bestuur te doen vertrouwen.*

Hoe gering was de zaak, waardoor Judas tot het besluit kwam om den Meester te verraden, en welke groote gevolgen had dezelve. O! dat wij daardoor leerden op Hem te vertrouwen, wiens bestuur altijd wijs en weldadig is. Dit deed ook onze Heer Jezus Christus. Met hoe veel gerustheid en kalmte sprak Hij van zijnen dood; hoe stelde Hij zich zelven en anderen voor, dat Maria Hem, als het ware, den laatsten lijkpligt had bewezen; hoe gerust wachtede Hij zijn lot af, waartoe dit? Is het niet, omdat Hij op God en op zijn bestuur vertrouwde? Dit voorbeeld van onzen Heer worde dan ook door ons gevolgd, wanneer wij ooit tot lijden geroepen worden. Op God en zijn bestuur zij dan ons oog gestadig gevestigd. Blijven wij getrouw aan zijne dienst en Hem liefhebben, dan zal Hij ons alle dingen ten goede doen medewerken. *Amen.*

P. N. HAM.

DE BEDRIEGER.

De ontdekking van bedrog, ofschoon geen aangename, is zekerlijk een zeer voordeelige arbeid; en hij maakt zich zeer verdienstelijk bij de maatschappij, die haar op haar hoede doet zijn tegen eenen gevaarlijken misleider. Het onderwerp door mij thans behandeld, is om den grootsten bedrieger der wereld ten toon te stellen; wiens toeleg niet is, waarde lezer! u om uwe vrijheid, u om uw leven te brengen, maar, wat oneindig dierbaarder is dan dat alles, u *het eeuwige behoud* uwer ziel te ontspelen. Hij is daarin bij velen, boven beschrijving, welgeslaagd. De aarde is vol van zijne werken;

de hel is vol van zijn buit. Milliocnen van verloren zielen beweenen in den afgrond zijn zegepraal, als de gloed hunner pijnigingen voor eeuwig omhoog stijgt. Wie is deze bedrieger en hoe is zijn naam? Is het de valsche Profeet van *Mecca?* Neen. De geest des Heidendoms? Neen. De geest des ongeloofs? Neen. Het is het *menschelijke hart.* Dat is het, waarop de beschrijving van den profeet past: "Arglistig is het meer dan eenig ding, ja, doodelijk is het" (Jer. xvii. 9). Gij zult ontdekken, dat ook gij aan de streken van dezen bedrieger zijt blootgesteld. Laat ik dan uwe zeer gezette aandacht vergen mogen, voor de ontdekking van eenige zijner verborgen lagen en eindelooze streken.

Door de arglistigheid des harten hebben wij te verstaan: dat ons oordeel vatbaar is om door de verdorvenheid onzer natuur misleid te worden. Ziet hier de bewijzen van de zaak:

De verbazende onwetenheid, waarin vele lieden omtrent hun eigen karakter en beweegredenen blijven verkeeren.

Het is met het gemoed, als met het gelaat; iedereen schijnt het beter te kennen dan de eigenaar. Maar is dit toch niet eenigzins vreemd? Met het vermogen van in ons zelven in te zien, bij den geopenden toegang tot ons inwendig bestaan,—is het niet opmerkelijk, dat iemand ter wereld met zich zelven onbekend zou blijven? En is het echter niet het geval van tienduizenden? Hoe menigmaal hooren wij deze of geene lieden anderen veroordeelen wegens volstrekt dezelfde gebreken, aan welke iedereen opmerkt, dat zij zelve schuldig zijn? Wij hebben daarvan een treffend voorbeeld in David, als de profeet hem de gelijkenis van het klein ooilam voorstelt. Het is verbazend, met hoe veel handigheid sommige menschen de pijlen van overtuiging, die op hunne harten gerigt zijn, weten af te weeren, en ze een zwaai te geven, die ze op anderen doet aanvliegen. Terwijl, predikende of sprekende, een leeraar hen op eene bedekte wijze wil doen gevoelen, dat *zij* als de voorwerpen zijner berisping bedoeld zijn, zijn zij allerdrukst bezig haar anderen aan te kalken, en bewonderen de fijnheid, en juichen de gestrengheid toe waarmede zij wordt toegediend. En als het ten langen laatsten noodig wordt het masker af te werpen en hun aan te zeggen: "Gij zijt die man," is het waarlijk grappig te zien, hoe veel

verrassing en ongeloovigheid zij aan den dag zullen leggen, en hoe zij, óf zullen glimlagchen over de onwetenheid, óf het voorhoofd fronsen over de hatelijkheid, die hen deze gebreken konde aanwrijven, aan welke zij, hoe schuldig in andere opzigten, volkomen, onschuldig zijn.

Dit zelfbedrog heerscht in eene allerbedroevendste mate in de zaak van persoonlijke Godsdienst. De weg ten verderf is opgevuld met reizigers, die in den ijdelen waan verkeeren, dat zij het pad des levens bewandelen, en wier droomen van geluk niets zal storen, dan de ontzaggelijke wezenlijkheid van eeuwige ellende. Hoe kan dit misverstand ontstaan? De Heilige Schrift bepaalt zeer duidelijk het verschil tusschen den regtvaardige en den goddelooze; de scheilinie tusschen bekeering en onboetvaardigheid is breed, en diep en duidelijk. Er is geen andere oplossing dan in de arglistigheid des harten.

Zoo vaak de overtuiging zich aan het gemoed opdringt, en het wezenlijke karakter zich begint te vertoonen,— och! welk eene groote mate van bewijskracht weet men wederstand te bieden; en uit wat bleeke schaduwen van bewijs poogt de mensch een besluit ten zijnen voordeele op te maken! Hoe vergist hij zich in beweegredenen, die voor ieder derden klaar genoeg zijn; hoe zien wij het gebeuren, dat men zich zelven een compliment maakt over deugden, daar de tegenoverstaande ondeugden het hart vervullen!

Een tweede bewijs der arglistigheid des harten, ligt *in de vermommingen welke het der ondeugd aantrekt.*

Zij noemt het kwade goed en het goede kwaad. Hoe algemeen is het onder menschen de namen van hunne gebreken te veranderen, en te beproeven zich met zonden te verzoenen, die, onder hare eigene gepaste benoemingen, als veroordeelingswaardig zouden worden beschouwd! Zoo wordt onmatigheid en uitspatting, gezelligheid en jovialiteit geheeten; hoogmoed is een betamelijk gevoel van waarde; wraakzucht is karakter; ijdele pronkerij, weelde en buitensporigheid, goede smaak; elegantie is verfijning; gierigheid, zuinigheid; ligtzinnigheid, dwaasheid, onkuischheid, onschuldige vrijheid, vrolijkheid en scherts. Maar zal een nieuwe naam den aard van eene ondeugd veranderen? Neen. Het is even goed een zwijn in purper en goud te steken, en een demon te dosschen in het gewaad van eenen engel des

lichts; het eerste blijft een beest, en de laatste zal niet te min een duivel zijn.

Dezelfde kunstbewerking des bedrogs, die de *ondeugd van hare mismaaktheid* zou willen ontdoen, zou ook *de heiligheid van haar schoon willen berooven.* Teederheid van geweten wordt belagchelijke naauwgezetheid genoemd; ijver tegen de zonde is knorrigheid en kwaad humeur; eene ernstige zielsstemming, terugstotende zwartgalligheid; uitnemende heiligheid, walgelijke huichelarij; in het kort, alle geestelijke Godsdienst is een vervelend geteem, lamentabele fijnigheid, woeste opwinding!—Nogtans bereikt deze arglistigheid haar hoogsten trap, indien *de ondeugd begaan wordt in het denkbeeld dat zij een deugd is;* en dit heeft plaats gehad in ontelbare gevallen. SAUL, van *Tarsus,* meende waarlijk Gode eene dienst te doen, als hij de gemeente verwoestede. Het Roomsche bijgeloof heeft zich zelven overreed, dat het wèl deed, als het het bloed der heiligen deed stroomen. O diepte van bedrog in het hart des menschen!

Welk eene overhelling is er bij de meeste menschen *om verschoningen voor hunne zonden op te maken;* en onder welke magere voorwendsels dikwijls komen zij tot het begaan der ongeregtigheid!

Ach! sints dat noodlottig oogenblik, waarin onze eerste ouders de blaam hunner misdaad van elkander op de slang poogden te schuiven, is die noodlottige neiging tot verschoning der zonde, in plaats van ze te belijden, de erfelijke kwaal van hun nakroost geweest. Zij ontdekt zich vroegtijdig in den menschelijken aanleg; het is waarlijk aandoenlijk te zien, hoe veel behendigheid reeds door zeer jonge kinderen in het verschonen hunner fouten wordt aan den dag gelegd; en deze neiging groeit met hun wasdom en sterkt met hun kracht. Sommige lieden verontschuldigen hunne zonden, op grond van de algemeenheid er van; anderen trachten zich wijs te maken, dat het onverhoedsche en de sterkte der verzoeking als eene regtvaardiging van hun gedrag zal mogen gelden; terwijl weder anderen de kracht van het voorbeeld aanvoeren; het is de eerste overtreding, zeggen deze; het is de kracht der gewoonte, roepen geene; eenigen verstouten zich hunne verschoning voor tegenwoordige zonde, in de aanklevende verdorvenheid hunner natuur te zoeken; anderen, in het eigenaardige van hun tempe-

rament en gestel; eenige weinigen gaan zoo ver, van al hunne zonden voor rekening van hunnen Schepper te stellen. Dit zijn maar enkele verontschuldigingen van de velen, waardoor men eerst tot zondigen verleid wordt; doôr welke men daarna zich tegen de aantijgingen van het geweten verschanst; en die allerovertuigendst de innigste overtuiging van het menschelijke hart aantoonen.

(Het vervolg en slot hierna.)

HET EVANGELIE VAN JEZUS.

(Vervolg en slot van No. II., bladz. 50.)

DE ONWANKELBARE VASTIGHEID DES CHRISTENDOMS.

WIE de Godsdienst van JEZUS regt en door eigene ondervinding kent, wie dezelve onderzocht, met de onbetwistbare, uit onze zedelijke natuur afgeleide grondwaarheden vergeleken, en zijne overeenstemming met dezelve ingezien heeft, dien kan men zekerlijk zijne leeraars ontnemen, men kan zijnen Bijbel bespotten, zijne kerk sluiten, zijne eerdienst verbieden; maar men kan hem door dit alles niet bewegen om het Christendom vaarwel te zeggen en zijn hart aan hetzelve te onttrekken. De vijanden van JEZUS kunnen de vereeniging van onderscheidene Christenen tot gemeenschappelijke stichting met geweld beletten; maar derzelver geestelijke vereeniging, de overeenstemming hunner harten tot de vereering van God en JEZUS, tot geloof, tot dankbaarheid, tot liefde, tot vertrouwen, tot hoop op den Verlosser, dit alles, waardoor men een medelid van de onzigtbare kerk des Heilands is, is boven alle magt en geweld verheven, weshalve deze vijanden geenen dank voor deze vrijheid des gewetens verdienen, dewijl de eene mensch dezelve geenszins aan den andere kan verbieden of ontrooven.

Integendeel wordt deze geestelijke vereeniging, deze gehechtheid des harten aan JEZUS en zijne Godsdienst, door alle belemmeringen en tegenkantingen sterker en vaster; want de mensch waardeert een goed dubbel, wanneer Hij gevaar loopt hetzelve te verliezen. Wie gewoon is zich inwendig en ook openlijk met de Godsdienst te onderhouden, voor dien wordt de Godsdienst

zoodanig tot behoefte, dat geene verbanning, geen kerker, geen verlies zijner vermogens hem van dezelve kan afrukken; maar dat hij er zich te sterker aan geboeid voelt, naarmate hij deszelfs verhevene vertroostingen meer noodig heeft, zoodat alle pogingen der vijanden van het Christendom niet alleen haar doel missen, maar onbetwistbaar de wapenen tegen zich zelven opvatten. Slechts valsche of zedelooze leden der gemeente van Jezus kunnen afvallig van Hem gemaakt worden, en dezen behoorden inderdaad, nooit tot zijne ware onzigtbare kerk. Wie Hem waarlijk toebehoort, die blijft Hem voorzeker getrouw, en wordt heiliger en beter door elke vervolging.

De leer van Jezus en zijne Apostelen, aangaande Gods genade omtrent zondaren, spreekt, zoo zij wèl verstaan wordt, zoo verkwikkend, zoo geruststellend en vertroostend tot den geest en het hart van den mensch, dat zij voorzeker niet zal verloren gaan, zoo lang het Evangelie in de wereld wordt verkondigd. De schoonste en gevoeligste zangen der Christelijke dichters zijn die, in welke de gewaarwordingen van den mensch, die, door de kennis van Jezus, in vrede met God leeft, worden uitgedrukt, en deze zijn de wezenlijke stemmen der kerk.

Allezins is de leer van de vergiftenis der zonden zeer eenvoudig, dat is, ingerigt naar de vatbaarheid en behoeften van alle menschen; maar het gansche Evangelie is het niet minder. Wie het ook deswege moge verachten, de ware wijze, wiens wijsbegeerte, gelijk Plato zegt, het goddelijke en menschelijke van elkander weet te onderscheiden, zal dit eenvoudige geloof eeren, dat alle hoop eeniglijk op de magt en de liefde van God bouwt, en sedert eeuwen zoo rijk aan zegen voor millioenen menschen was; ook zal hij er, hoe naauwkeuriger hij hetzelve onderzoekt, eene diepere waarheid, dan in alle menschelijke stelsels, vinden. Wie moeite doet, om zonder vooringenomenheid met de meeningen en de wijsbegeerte van den dag, die buitendien onophoudelijk veranderen, de leer van het Evangelie uit de bron zelve te putten; wie zijne eigene ondervinding van de onvolkomenheid der meest geprezene deugd, benevens de eischen der goddelijke wet, raadpleegt, en dan den innigen wensch koestert, welgevallig te zijn, die zal de goddelijke waarheid en voortreffelijkheid dezer leer, hoe langer hoe duidelijker inzien en, in plaats van daarover te twisten, hoe het wegnemen van de gevolgen der

zonde met de eeuwige wetten der natuur te vereenigen zij, op de genade van den Eeuwige vertrouwen, en het bewijs van de weldadigheid zijns geloofs in een geruststellend geweten, in vernieuwde liefde voor God en in nieuwe kracht tot eene blijmoedige gehoorzaamheid vinden. Hij zal zich overtuigen, dat deze leer geenszins schadelijk, maar voordeelig voor de zedelijkheid is, en dat het verbond van een goed geweten met God, door het geloof aan den verheerlijkten JEZUS, de allervaste band is, die de ziel met haren God vereenigt, en haar van hare eeuwige welvaart verzekert. *Gij zijt duur gekocht, daarom verheerlijkt God met uw ligchaam en met uwen geest, die beide Gods zijn!*

PAULUS noemt de Christelijke gemeente een tempel Gods, waar de waarheid woont en God zich openbaart. "Weet gij niet," vraagt hij, "weet gij niet, dat gij Gods tempel zijt, waarvan JEZUS CHRISTUS de hoeksteen is, dat Gods Geest, de Geest der waarheid, in u woont? Indien iemand den tempel Gods schendt, dien zal God in het verderf storten; want Gods tempel is heilig." En is niet het Evangelie de heilige oorkonde der gemeente? Ja, is niet de gansche Schrift een zoodanige tempel Gods?

In vlijtig *zoeken*, in zorgvuldig *toetsen*, in getrouw *bewaren* en *opvolgen* bestaat het waardige gebruik van het Evangelie.

Omringd door Gods werken, behoeven wij het oog slechts op zijne wonderen te vestigen, om Hem te vinden. Bezield door zijnen Geest, die alles doordringt, behoeven wij slechts op de stem van het geweten te letten, om zijnen wil te kennen. Het is dit hooren, dit zien, dit zoeken, wat wij als onzen heiligen pligt te beschouwen hebben. God kan en zal er ons nooit van ontslaan, hoezeer Hij ons ook door CHRISTUS eene bijzondere openbaring van zijn wezen en zijnen wil heeft geschonken. In JEZUS, intusschen, ligt de bron van het Evangelie, ligt de Heilige Schrift voor ons open. Door Hem kunnen wij alles te weten komen, wat wij van onze betrekking tot God wenschen te weten. De liefde, die ons het Evangelie gaf, heeft daarvoor gezorgd. De wonderbaarlijke geest, die de belijders van het Christendom te allen tijde bezielde; de liefde, die hen dreef, om ook anderen bekend te maken met datgene, waardoor zij wijs en goed en gelukkig waren geworden, bewogen hen, om

iedereen uit te noodigen en de kinderen alreede, door de weldadige Godsdienst des Heilands, tot eerwaardige menschen op te voeden. De natuur noodigt zwijgende; het geweten kan zich eindelijk laten onderdrukken; maar het Christendom wordt nimmer moede ons toe te spreken. Dagelijks roept het ons toe: *Komt herwaarts, gij vermoeiden en belasten! Ik zal u verkwikken! zoekt en gij zult vinden!* Het Christendom schroomt niet u te schokken, wanneer uw geweten bedwelmd is, en het heeft duizend stemmen, hier, door de woorden van godvruchtige ouders, daar, door de vermaning van getrouwe vrienden, ginds, door eene heilige spreuk, in de dagen der jeugd reeds in het geheugen geprent, en dan weder door de verordeningen en plegtigheden der kerk. Zoo gemakkelijk is *het vinden* voor den mensch gemaakt. Maar zal men ons het regt ontnemen, van zelve te zoeken? Kunnen de verhevene waarheden, die door CHRISTUS op aarde gebragt zijn, ons van nut wezen, zoo wij niet pogen, ons door eigen onderzoek, van dezelve te overtuigen? Zullen wij de gansche verhevenheid van de deugd des Verlossers, de zaligheid zijner liefde ooit vinden, indien wij niet vlijtig zoeken in de geschiedenis van zijn leven? Neen, niemand vleije zich, den geest van het Christendom te zullen vinden, die er zich niet over bekommert; niemand hope de zegeningen der openbaring te zullen genieten, die het zijne niet daartoe wil doen! Het kostelijke wil altijd gezocht zijn. De tempel der natuur, even als het heiligdom uws gemoeds, staat altijd open; maar slechts de oplettende waarnemer ontdekt de wonderen der natuur en hoort de stem van het geweten. Het Christendom staat altijd open voor een iegelijk, en de Geest Gods, gelijk Hij door het Evangelie spreekt, verbergt zich voor niemand, die een genegen oor en een gewillig hart voor Hem heeft. Zoo gij, echter, onverschillig blijft, dan blijft het ook, gedurende uw gansche leven, een geheim voor u, en gij vindt nimmer de kracht, de rust en het licht, welke uit het Christendom te ontleenen zijn.

Christenen! zoeken wij het Christendom? Gij vraagt: waar moeten wij het zoeken? In de geschiedenis van het volk, in welks midden God er de grondslag van heeft gelegd; in de geschiedenis des Verlossers en zijne Apostelen; in de verordeningen van het Christendom; en in het leven van eerwaardige Christenen. Zoeken wij het

inderdaad waar het te vinden is? Is de Bijbel ons voornaamste boek? Is de gemeenschappelijke Godsvereering ons een genoegen? Is het Avondmaal ons een heilig genot? Is de wandel van godvruchtige Christenen ons eene bron van nadenken en onderwijs? Christenen! er was een tijd waarin men kon vragen, wat de grond en het wezen van het Christendom was, en waardoor het zich van andere godsdiensten onderscheidde; en de armste mensch wist deze vraag te beantwoorden. Er zijn tijden, waarin men op dezelfde wijze vragen kan, zonder dat de rijkste het antwoord weet: kunnen wij twijfelen aangaande den tijd, in welken *wij* leven? Welaan dan, daar het onbetwistbaar zeker is, dat God zich, door alle eeuwen heen, door niets duidelijker en krachtdadiger aan ons geopenbaard heeft, dan door het Evangelie, dat wij ons niet schamen, weder te keeren tot den Bijbel, als tot het waarachtige boek des levens! Een zoodanig zoeken heeft toch niemand ongelukkig gemaakt; maar wel menigeen tot God en den vrede zijner gemeenschap gebragt, vooral, wanneer met vlijtig zoeken ook een zorgvuldig onderzoek gepaard ging.

Onderzoeken wij de gezindheden, welke het Evangelie begeert; de deugden, welke het wil bewerken; de goederen, die het zijne vereerderen aanbiedt? Van zulk een onderzoek hebben wij niets te vreezen. Indien het Christendom eene goddelijke openbaring is, dan bevat het de zuiverste waarheid, dan schuwt het het lichtniet. Ja, wat meer is, het wil onderzocht zijn; daarom staat er geschreven: *Beproeft de geesten of zij uit God zijn! beproeft alles en behoudt het goede!* Neen, onze Godsdienst eischt geen blind geloof; zij belooft te meer verlichting, te meer rust en vertrouwen, naarmate wij naauwkeuriger onderzoeken en toetsen. Hoe vast en zeker het Evangelie in zich zelven is; hoe het het zuiverste licht bezit en de sterkste kracht aan alle lessen van rede en geweten geeft, en aan elke verhevene behoeften van het hart voldoet—dit alles kunnen en zullen wij eerst dan vinden, wanneer wij met zorgvuldigheid onderzoeken.

Ook is er een zorgvuldig *bewaren* noodig, zoo het Christendom eenen weldadigen en zegerijken invloed op ons zal hebben. Het Christendom toch is geen goed, hetwelk men heden leert kennen, om het morgen te vergeten; heden ontvangt om het morgen weder te verliezen. Zoo het ons waarlijk te doen is om de kennis van God,

van onze bestemming en het eeuwige leven, dan moeten ons de waarheden, welke het Christendom predikt, steeds voor den geest zijn. Wij moeten dezelve in de diepte van ons gemoed brengen. Hoedanig het dagelijksche leven ons verstrooïje, het mag nooit datgene, wat het gewigtigste is, verduisteren. Wij moeten veeleer alles met de Godsdienst verbinden, onze belangen beschouwen in het licht, waarin het Christendom dezelve plaatst, onzen geringsten pligt als den wil der Godheid aanmerken, en deszelfs betrachting afmeten naar de wijsheid en de liefde, waarmede JEZUS handelde. Slechts dan, wanneer het Christendom ons in dezer voege op alle wegen verzelt; slechts dan, wanneer CHRISTUS waarlijk in ons leeft, gelijk onze godvruchtige vaderen het noemden, dat is, wanneer zijn Geest, zijne warmte, zijn moed, zijne getrouwheid, zijne nederigheid, zijne onderwerping in ons wonen, slechts dan kan het Evangelie ons waarlijk beschaven, geruststellen en versterken.

Indien wij begeeren, dat het Evangelie invloed op ons zal hebben, moeten wij hetzelve zorgvuldig bewaren en getrouw *opvolgen. Mijne leer,* sprak JEZUS, *is niet de mijne, maar desgenen, die mij gezonden heeft. Zoo iemand wil diens wil doen, die zal erkennen, of deze leer van God is, dan of ik van mij zelven spreek.* Is dit ook anders mogelijk? Eene openbaring, die het oogmerk heeft, om licht, rust en vertroosting over alle menschelijke belangen te verspreiden, die het leven der menschen besturen en veredelen wil, hoe kon zij dit alles ten uitvoer brengen, zoo wij haar niet inderdaad met ons leven verbonden, en hare voorschriften niet in het geringste zoo wel als in het grootste opvolgden?

Zeg niet, dat het Christendom immers geene regelen voor alle bijzondere voorvallen des levens mededeelt. Waar toch, waar is een toestand of betrekking, waarin de Godsdienst van JEZUS u niet terstond het ware en het beste aanwijst, en u niet door zijnen Geest zou besturen, zoo gij u slechts gewend hebt, om het geloof van JEZUS aan God, zijne liefde voor het goede, en zijne getrouwheid aan den wil des Vaders, met al uwe woorden en werken te verbinden? Waar is die ongelukkige toestand, waarin het voorbeeld van uwen Meester u niet zou kunnen bemoedigen? Waar de beleediging, welke Hij u niet zou leeren verdragen? Waar het gevaar, hetgene Hij u niet leert ontkomen? Waar is de pligt, dien gij

niet zoudt vervullen; het onrustig uur, waarin gij geenen troost zoudt vinden, zoo gij u slechts aan zijn leven, aan zijne gezindheden, aan zijne handelingen houdt, en Hij u voorlicht, gelijk een broeder en vriend, onzigtbaar en evenwel te bemerken; van u verwijderd, en u echter nabij?

Maar even deze gestadige opmerkzaamheid op de voorschriften van het Christendom, even deze getrouwe toepassing van dezelve op de betrekkingen des levens is het, die ons volkomen overtuigt van deszelfs goddelijkheid; en ons dien zegen verschaft, welke Hij er nooit van kan genieten, die het niet tot de zaak van zijn werkelijk leven maakt.

Waarom kennen wij dan het Christendom, en volgen het evenwel niet op? Waarom weten wij, dat het gebiedt de stem der rede te eeren, en geven echter gehoor aan de inboezemingen der zinnelijkheid? Waarom belijden wij, dat het vertrouwen op God leert, en geven ons nogtans aan kleinmoedige twijfelingen over? Waarom bekennen wij, dat het vergiffenis predikt, en voeden toch haat en nijd, zonder de hand te willen reiken aan den beleediger of den vijand? Waarom betuigen wij, dat het opofferingen voor regt en pligt begeert, en aarzelen evenwel zoo dikwerf uit vrees voor kleine verliezen? Waarom erkennen wij, dat het oplettendheid, ook bij onze woorden voorschrijft, en veroorlooven ons nogtans zoo vaak ligtzinnige gesprekken? Dat het reinheid des harten vordert, en geven echter ruimte aan onedele wenschen? Indien wij den zegen van hetzelve regt willen ondervinden, en deel hebben aan deszelfs klaarheid en vrede, dan moet het onze daden besturen, het sieraad onzer gespreken, de vreugde en de liefde van onzen geest en ons hart zijn; dan moeten wij deszelfs waarheden en voorschriften op het gestrengste met geheel ons leven verbinden.

Even als een goede vader altijd tot zijne kinderen spreekt, dat zij hem kunnen begrijpen, even zoo heeft God zich aan ons, door CHRISTUS, geopenbaard. De mensch is op aarde het volmaaktste schepsel; en God openbaart zich, als het ware, onder een menschelijk kleed. Menschelijke taal is voor ons de verstaanbaarste; menschelijke deugd onze bestemming: moest dus een voorbeeld in menschelijke gedaante niet het meest geschiktste voor ons zijn? Daarom *werd* dus *het Woord vleesch, en woonde*

onder ons, en wij zagen zijne heerlijkheid, als des eeniggeborenen Zoon des Vaders, vol van genade en waarheid. Mogen andere werelden hare bijzondere openbaringen van God hebben ontvangen, wij hadden, bij onze zwakheid, noodig, dat de Zoon Gods, ook de Zoon des menschen was. De openbaring Gods toch, welke wij door CHRISTUS ontvangen, is eene geheel bijzondere en volmaakt gepast voor onze menschelijke natuur.

Ook de natuur is eene getuige der Godheid, hare starren prediken, hare bloemen verkondigen de wijsheid en goedheid des Heeren. Maar, verwelkt de bloem niet? Belemmeren niet dikwerf drijvende wolkgevaarten het doorbreken van den glans der zon? Spreidt de zigtbare schepping ook niet menige schijnbare wanorde en tegenstrijdigheden ten toon, en zwijgt zij niet op vele vragen, welke de denkende geest aan het geprangde hart voorhoudt?

De ziel getuigt insgelijks van haren Schepper, en wat het geweten ons zegt, verkondigt ons dengene, die hetzelve de heilige wetten, volgens welke het spreekt, inprentte. Maar naast het geweten, zien wij, helaas! bedrog en verleiding, en de twijfeling naast de overtuiging. Kent gij de dwalingen, waartoe het verstand kan vervallen, de dwaasheden aan welke het hart zich zoo gemakkelijk hecht, wanneer het aan zich zelven is overgelaten? Kent gij de stompheid, in welke het geweten kan wegzinken, zoo het niet telkens wordt opgewekt? Hebt gij wel eens aan deze of geene waarheid, die u dierbaar was, getwijfeld? Zocht gij somtijds licht bij den verwonderlijken loop uwer lotgevallen, opheldering, ten aanzien van de gebeurtenissen der wereld, vertrouwen, dat de deugd door God wordt beschermd, en dat een beter leven eenmaal dengene ten deel valt, die met kinderlijke gehoorzaamheid de geboden van zijnen God volbragt? Was uwe rede in staat, om al deze vraagstukken zoodanig op te lossen, dat uw hart volkomen werd bevredigd? Hadden de Joden, vóór den tijd van CHRISTUS, hadden de wijssten onder de Heidenen, eene waarheid weten te vinden, die aan geene twijfeling onderhevig is? Wisten zij de rust en den vrede te ontdekken, welke de aarde met al hare schatten niet kan verschaffen? O! natuur en rede kunnen ons met hare lessen geene volmaakte zekerheid geven; slechts dan, wanneer een hemelsch licht ons bestraalt en God zelf ons

met zijnen wil bekend maakt, slechts dan stelt het godvruchtige hart zich gerust, en vindt de zoekende geest spoedig den regten weg. En daarom nu is de openbaring Gods, door CHRISTUS, verre boven elke andere verheven; daarom werd met de verschijning van het Evangelie een nieuw licht verspreid over datgene, wat men lang gezocht had; daarom werd de leer van CHRISTUS de eeuwige waarheid onder de tallooze twijfelingen der menschen; daarom werd zijn wandel een veilig rigtsnoer onder de dwalingen der aardbewoners; daarom spraken eens zijne leerlingen: *Heer! waar zouden wij heengaan? Gij hebt de woorden des eeuwigen levens!* En tot hiertoe is er geene wijsheid gevonden, zoo verheven als de zijne; geene vrede aan het menschdom geschonken, zoo zalig als de zijne; en Hij zal derhalve voor onze kinderen blijven, wat Hij voor ons is, namelijk: CHRISTUS, *gisteren en heden dezelfde en in alle eeuwigheid!*

DE BEKEERING, EENE ALLERWENSCHELIJKSTE ZAAK OOK IN JEUGDIGEN LEEFTIJD.

NAAR AANLEIDING VAN LUKAS XV: 10.

IK ach het niet noodig u van de noodzakelijkheid eener waarachtige en hartgrondige bekeering te overtuigen. Hieraan zal wel niemand twijfelen, die weet, dat *al wat uit vleesch geboren is, vleesch is*, en die de stellige en algemeene uitspraak van den Heer gelooft: *Tenzij dat iemand wedergeboren wordt, uit water en Geest geboren wordt, hij kan in het Koningrijk Gods niet ingaan* (Joh. iii. 3, 5, 6). *Zonder heiligmaking zal niemand den Heer zien* (Hebr. xii. 14); en zoo spreekt de Bijbel overal. Er zijn wel menschen, even gelijk in den tijd van Johannes den Dooper en van Jezus, die meenen, dat wedergeboren worden en bekeeren, eene leer is voor openbaar goddelooze menschen, voor tollenaren, Samaritanen en Heidenen; maar niet voor hen, die zulke onbesproken en brave menschen zijn gelijk zij. Het is de oude Farizeeuwsche geest, maar in eene andere gedaante en met eene Christelijke kleur; maar voor dezen is dit niet geschreven, zij zullen het ook wel niet willen lezen, en zijn ook doorgaans niet te overtuigen, immers,

zoo lang zij niet met zich zelven, met het diep bederf hunnes harten en den waren aard van het nieuwe en geestelijke leven bekend worden. Doch men kan de noodzakelijkheid der bekeering in het algemeen en voor zich zelven toestemmen, en toch de zaak niet begeerlijk achten. Het is geene wenschelijke zaak in veler oogen; zij zouden wel verlangen, dat het niet zoo noodzakelijk ware en dat zij dezelve eerst in het laatste van hun leven mogten deelachtig worden. Van dit dwaalbegrip moeten wij terug komen, of laat ik liever zeggen, (want het hapert meer aan den wil dan aan het verstand), van deze ongezindheid en afkeerigheid des harten moeten wij genezen worden. Ik wilde u daarom de bekeering als eene allerwenschelijkste zaak voorstellen en ze bijzonder aan jonge menschen aanprijzen, ten einde u daardoor op te wekken en, gave God! te bewegen, om u aan zijne zoo beminnelijke en zalige dienst te verbinden.

De bekeering is eene hoogstbegeerlijke zaak.

Ik zou u dit met vele redenen en voorbeelden kunnen bewijzen, maar mij dacht het niet korter en krachtiger te kunnen doen, dan door de merkwaardige uitspraak van Jezus, omtrent de belangstelling des hemels in de bekeering van een mensch. Wij lezen Luk. xv. 10:

Alzoo, zeg ik ulieden, is er blijdschap voor de Engelen Gods over eenen zondaar, die zich bekeert.

Gelijk de vrouw, bij het wedervinden van den penning, en gelijk de herder, over het teruggekomen schaap zich verheugen en iedereen toeroepen: "verblijdt u met mij," *alzoo*, zegt Jezus, *is er blijdschap in den hemel* (vs. 7), en *bij de Engelen over éénen zondaar, die zich bekeert*, al is het den geringsten (een penning is toch minder dan een schaap) of den verst afgedwaaldsten (gelijk de alles verteerd hebbende, in schande en armoede verzonken zoon, in de volgende gelijkenis). Dat zegt Hij, die uit den hemel is nedergedaald, weet hoe het in den hemel is, en die ons alleen kon openbaren, wat er bij de Engelen plaats heeft.

Het moet dan wel eene goede en groote, ja, heerlijke zaak zijn, wanneer een zondaar zich bekeert, want over kleinigheden en beuzelingen zullen zich de hemellingen niet verheugen. Het moest iets hoogstbelangrijkst zijn, dat zulke verhevene en zalige wezens er zoo mede ingenomen zijn, die niet eens onze natuurgenooten zijn, ja,

dat zelfs de bekeering van een enkel mensch, van ieder zondaar, welke ter hunner kennis komt, hunne hemelvreugde nog vermeerdert en verhoogt. Het kan niet kwaad zijn den Heer te dienen, want dan waren de Engelen, die altijd den wil van den Vader in de hemelen doen, wel de allerongelukkigste schepselen.

Het is het *grootste geluk*, dat iemand wedervaren kan, wanneer hij zich met zijn hart tot God bekeert; want zijne ziel wordt behouden, zijn leven van den dood gered. Het ware geluk des menschen moet toch inwendig zijn en niet in zijne uitwendige omstandigheden. Laat iemand nog zoo veel voorspoed, rijkdom, eer en aanzien naar de wereld bekomen, indien hij een onbekeerlijk hart behoudt, is hij, naar den geest, arm, ledig, dwaas en onvoldaan, hij zal schade lijden aan zijne ziel, en gaat iederen dag een eeuwig verderf te gemoet. Al wat wij hier op aarde van de vreugde en de goederen dezer wereld kunnen begeeren en genieten, is onbestendig, gaat voorbij; wij verliezen het alles bij den dood, kunnen er niets van medenemen naar de toekomende wereld; maar de bekeering tot God is iets, dat blijft; de zin, de keuze, de smaak en het leven voor God gaat mede, de vrede en vreugde, die wij in het dienen van God ondervinden, gaat niet verloren, de dood kan ze niet verstoren of vernietigen; zij wordt zelfs grooter en meerder, het is het eenige, volstrekt het eenige, dat voortgezet en voltooid wordt: want, *die den wil van God doet, blijft tot in eeuwigheid* (1 Joh. ii. 17b.); het is het allergrootste, duurzaamste en onschatbaarste geluk, dat iemand ook op aarde kan te beurt vallen.

Het is niet alleen zegen voor den mensch zelve, maar ook *voor de aarde eene groote weldaad;* want het is afbreuk voor het rijk der duisternis en winst voor het Koningrijk van Christus; er is een aanbidder van God in geest en waarheid, een voorbidder voor vaderland en kerk, een stichtend voorbeeld voor anderen meer op aarde. Het is niet te berekenen wat en hoe ver die bekeerde zondaar in zijn huis en kring werken kan, geheel te vergeefs leeft hij nooit; de ondervinding leert hoe veel goeds de bekeering van een vriend op zijne bekende uitoefent, hoe veel licht daardoor verspreid, hoe menig kwaad ingeteugeld, hoe veel goeds opgewekt wordt, af is het in een' kleinen kring, de som van het kwade wordt toch altijd minder in de wereld, zijn voorbeeld, het licht van zijn geloof, hoop en godzaligheid wekt en trekt.

Het is dan wel eene boven alles wenschelijke zaak, hetgeen voor den *mensch zelven* als *het grootste geluk* mag gerekend worden, *voor de aarde ten zegen* strekt, en *den hemel vreugde* geeft. Er zijn welligt onder de zaligen daarboven van uwe vrienden of bekenden, wier geloof en godzaligheid gij aanschouwt hebt, die u in hun leven, meer dan eens gewaarschuwd en opgewekt hebben om God te dienen. Gij gevoelt u nog na hun dood aan hen verbonden, gij wenscht eenmaal met hen wederom vereenigd te worden; maar dan moet het ook denzelfden weg op, dien zij u voorgegaan zijn. Zij hebben de betrekking op u ook niet verloren; zij vragen welligt aan de Engelen of later aangekomene vrienden, hoe is het met mijn zoon of dochter, mijn broeder of zuster, mijn vriend of vriendin, op aarde? Zijn zij nog niet wedergekeerd van de dwaling hunnes wegs? Hoe zouden zij zich verblijden, wanneer zij mogten vernemen, dat hunne tranen en gebeden, gedurende hun leven voor u uitgestort, niet te vergeefs waren, en zij de tijding ontvingen, deze uw zoon of dochter, die dood was, is weder levendig geworden, en de vriend welken gij verloren achtet, is weder gevonden. Zij hebben den weg der zonde verlaten, en zich tot God bekeerd! Welk een heilig feestuur voor hen, en gij, gij zoudt de onbedriegelijke zekerheid hebben, om eenmaal bij hen te komen en onafscheidelijk met hen vereenigd te worden. Maar al hadt gij geen een aanverwant, vriend of bekende daarboven, indien gij u opregt tot den Heer bekeert, dan zult gij er toch vele hartelijke vrienden aantreffen, veel meerder en beter dan gij op aarde verliet. De Engelen zullen u met vreugde ontvangen, en al moest gij vergeten en verlaten hier den laatsten adem uitblazen, zij zullen zich toch niet schamen, uwe ziel, gelijk die van Lazarus, te geleiden en in de gewesten der zaligheid over te brengen.

Bekeering bijzonder wenschelijk in den jeugdigen leeftijd.

De voordeelen van eene vroege godzaligheid zijn zoo vele en zoo groot, de opwekkende voorbeelden, die daartoe uitlokken en in den Bijbel gevonden worden, zijn in zoo groot aantal voorhanden, dat ik over de bekeering, volgens den Bijbel, schrijvende, dit gewigtig gedeelte van het Bijbelsche onderwijs niet mogt voorbijgaan.

Ik weet geen een voorbeeld in de Heilige Schrift te vinden van de bekeering in den ouderdom; maar ik kan

u eene geheele lijst geven van de zoodanigen, die reeds in de dagen hunner jeugd God kenden en dienden, en het zijn tevens de uitstekendste mannen, van welke dit getuigd wordt. Zal ik u, lezer! op de wolke der getuigen wijzen, die wij beide in het Oude en Nieuwe Testament voor onze oogen aanschouwen, dan zoude ik van den beminnelijken, in voor- en tegenspoed, tot in den ouderdom zich gelijk gebleven Jozef moeten spreken, die in zijne vroege godsvrucht reeds als jongeling het wapen vondt, om in de ure der verzoeking staande te blijven en te zeggen: *Zou ik zulk een groot kwaad doen en zondigen tegen God* (Gen. xxxix. 9). Van eenen Samuël moeten gewagen, die reeds vroeg uit het ouderlijke huis verwijderd, en onder de ondeugende zonen van Eli opgevoed, echter zich, door zijne godvruchtige denk- en handelwijze van hen zoo zeer onderscheidde, dat wij van hem lezen: *De jongeling Samuël was aangenaam, beide bij den Heer en ook bij de menschen* (2 Sam. ii. 26). Maar hoe veel zouden wij, indien het ons alleen te doen ware om opwekkende voorbeelden bij te brengen, kunnen aanvoeren. Dat van eenen David en Jonathan, van eenen Obadja, die *van der jeugd af God vreesde* (1 Kon. xviii. 12); van eenen Josia, van wien getuigd wordt, dat *toen hij een jongeling* van 8 jaren oud was, *Hij den Heer, den God zijns vaders Davids, begon te zoeken* (2 Kron. xxxii. 3), van eenen Daniël en zijne *drie medgezellen,* die in een vreemd land en onder bijgeloovigen en aan den eenen waren God ongeloovigen, echter getrouw bleven aan hunne godsdienstige beginselen (Dan. i., iii., vi.). Van eenen Timotheus, in wien het geloof zijner moeder en grootmoeder woonde, en van wien reeds vroeg een goed getuigenis gegeven werd (2 Tim. i. 5; Hand. xvi. 2). Wij willen liever uit al deze voorbeelden zaamgenomen, u het wenschelijke eener vroegtijdige godsvrucht herinneren.

Zij is het beste middel om de *gevaren der verleiding,* welke vooral in den jeugdigen leeftijd zoo vele en groot zijn, *te ontwijken* en te overwinnen. *Waarmede zal de jongeling zijn pad zuiver houden? immers alleen wanneer hij het houdt naar Gods Woord* (Ps. cxix. 9); is de vreeze Gods in zijn hart, dan zal hij meer op zijne hoede zijn, meer bidden, meer naar de stem van zijn geweten hooren, en dus voor struikelen bewaard worden,

en de strikken ontkomen, waarin zoo menigeen, in dien leeftijd, voor altijd ongelukkig wordt.

Eene vroegtijdige bekeering is *begeerlijk* wegens de *groote winst*, welke zij voor het geheel volgende leven aanbrengt. Vergelijken wij slechts eene vroege met eene late bekeering: de eerste bespaart zich vele tranen en verdriet, die anderen, door langdurig voortleven in de zonde, moeten ondervinden. Hij kan meer geoefend, meer gesterkt zijn in het goede; hij heeft meer gezaaid in den geest, is als een boom, die welgeworteld en gewassen is, en menige storm heeft doorgestaan; terwijl de ander een teeder en zwak plantje is, dat weinig vastigheid heeft. De eene is als een leerling, die welonderwezen en geoefend de school verlaat, terwijl de andere een groot deel van den leeftijd verzuimd en verbeuzeld hebbende, slechts op het laatst zoekt in te halen, wat vroeger verwaarloosd was.

Het eens vervloog'ne keert niet weêr,
Maar wat het wrocht blijft duren.

Wenschelijk is eene vroege bekeering, om het *meerdere nut*, dan zulk een kan stichten, gedurende zijn geheele leven. Hoe rijk in overvloedige vrucht was het leven en bedrijf van een' Jozef, Samuël, David, Daniël, dat van der jeugd af aan de dienst van God gewijd was. Ziet het onderscheid in Josia en zijnen grootvader Manasse; beide werden tot God bekeerd, de eene vroeg, de andere laat; maar welk een verschil is er niet in hetgeen zij voor hunne tijdgenooten aanbragten. Toen Manasse bekende, dat de Heer God was, begon hij ook te hervormen en te herstellen, wat hij vroeger bedorven had; maar hoe weinig duurzaam nut heeft hij gesticht? Daarentegen Josia, die 25 jaren korter leefde dan zijn grootvader, heeft honderdmaal meer goeds bewerkt, dewijl hij vroeger begonnen was.

Boven alles is eene vroege godzaligheid aan te prijzen, wijl de *bekeering, hoe meer men in jaren vordert*, hoe langs hoe *moeijelijker* en *onwaarschijnlijker* wordt. De banden en boeijen der zonde worden al vaster, de ongevoeligheid en lusteloosheid neemt toe; en dewijl men ook jong kan sterven, waagt men te veel, waagt men zijn eeuwig behoud dikwijls bij het verschuiven tot een' leeftijd, die men niet verzekerd is te zullen bereiken. Eene vroeg-

tijdige verplaatsing uit eene wereld vol verzoekingen en jammeren, gelijk eenen Jonathan te beurt viel, of eene wegneming voor den dag des kwaads, gelijk het was met den zoon van Jerobeam (1 Kon. xiv. 13), *omdat in hem wat goeds voor den Heer was,* is hemelsbreed onderscheiden van het plotselijk ter nedervallen der zonen van Aäron (Levit. x. 2), of van het uiteinde van eenen goddeloozen Absalom, beide in het midden hunner zonden gestorven, in den bloei van hun leven afgesneden. Hebt gij ze niet wel gekend, van uwe vrienden en medgezellen, die onverwacht, zonder dat zij tijd hadden om zich te bezinnen, in de onherroepelijke eeuwigheid zijn overgestapt, en wier jammertoonen, over misbruikte en verbeuzelde jeugd, u het hart doorboorden? Of zaagt gij niet bij de rust en kalmte der ziel, bij de blijdschap en de hoop van anderen, die God vroeg gezocht hadden, dat het toch goed en zalig is den Heer te dienen? Het is niet in het gedruisch der wereld, onder het dartel gelach en onder het zinnelijk genot, maar in de ure der ontnuchtering, waar het geweten spreekt, en de mensch sterft, dat wij de stem der onbedriegelijke waarheid hooren, en daar zal u nooit gezegd worden: dient de wereld en wandelt naar de lust van uw hart, maar wel: verlaat uwen verkeerden weg, en zoekt den Heer terwijl Hij te vinden is.

Wat mogen meer bejaarde en oude menschen hierbij wel onderzoeken? *Hoe was het in uwe jeugd? hoe is het tegenwoordig?*

Zou ik ook *het laatste jaar,* waarin Gods langmoedigheid mij gespaard heeft, reeds ingetreden zijn?

Hoeveel van mijn leven heb ik aan de dienst van God, en hoeveel aan die der zonde en der wereld gewijd?

Zou eene *valsche schaamte* mij ook terug houden om eene besliste keuze in deze te doen?

Zoudt gij *in het gebed durven zeggen:* Heer! het is mij nog veel te vroeg om U te dienen, en zoo veel zijt Gij mij niet waard, dat ik de genoegens dezer wereld zou willen verruilen met die, welke Gij mij geven kunt? Indien gij dit niet ronduit durft verklaren, wat moet dan uw besluit zijn?

Zijt gij *vroeg begonnen* en ook in die mate *gevorderd?*

Prijst gij, door *eenen blijmoedigen en onberispelijken wandel,* den weg der godzaligheid aan jonge menschen aan?

Wat is uw antwoord op deze vragen?

HEBREEUWSCHE VERHALEN.

Een inwoner van *Jeruzalem* ging eens, om bijzondere bezigheden, naar eene zekere plaats op het land, alwaar hij eensklaps ziek werd. Gevoelende dat de dood naderde, riep hij den heer des huizes, verzocht hem om voor zijne goederen te zorgen tot de aankomst van zijnen zoon; en, uit vrees voor bedrog, moest hij dezelve niet aan hem overhandigen, alvorens hij drie snedige dingen, als een bewijs van zijne wijsheid, had vertoond. Na verloop van eenen geruimen tijd, kwam de zoon aan, den naam van den persoon wetende waar zijn vader gewoonlijk herbergde, maar onbekend met den naam der straat, waar hij woonde, deed hij vergeefsche moeite om die uit te vinden, dewijl men weigerde hem eenige inlichting te geven. Verlegen en niet wetende wat te doen, zag hij een man met eene zware dragt hout op zijne schouders. "Hoe veel vraagt gij voor dat hout?" vraagde de vreemdeling. De man noemde eene zekere som. "Die zult gij hebben," zeide de Jood, "ga en breng dien naar het huis van dien man (den naam noemende van den persoon dien hij zocht), ik zal u volgen." De man deed gelijk hij was verzocht. Bij het huis komende, ontdeed hij zich van zijnen last. "Wat moet dit beduiden," zeide de heer van het huis, "ik heb om geen hout gevraagd." "Gij hebt gelijk," antwoordde de houtdrager, "maar de persoon die mij volgt." Intusschen kwam de vreemdeling aan, berigtte den huisheer wie hij was, er bij voegende: "daar niemand mij wist te zeggen waar gij woondet, heb ik dit middel bij de hand genomen om zulks uit te vinden." "Gij zijt inderdaad een slimme kerel," zeide de huisheer, liet hem binnen komen en overreedde hem om tot den volgenden dag te blijven. Het aanbod werd gretig aangenomen. Het middagmaal werd gereed gemaakt. Het gezelschap, bestaande uit den huisheer, zijne vrouw, twee dochters en twee zoons, en den vreemdeling, waren gezeten, terwijl de bediende een schotel opbragt met vijf kiekens. "Nu," zeide de gastheer aan zijnen gast, "wees zoo goed om voor te snijden." Deze wilde in het eerst zich verontschuldigen, maar voldeed eindelijk, en voerde zijnen pligt op de volgende wijze uit: Een der kiekens verdeelde hij tusschen den gastheer en zijne vrouw, een ander tusschen de dochters, de derde tusschen de zoons, en de overige

twee nam hij voor zich zelven. "Eene zeer vreemde wijze van toedienen. Mijn gast moet een groote vraat zijn," dacht de gastheer bij zich zelven, maar zeide niets. De namiddag en avond werden vrolijk doorgebragt, en bij het avondmaal werd een kapoen opgedischt. "Gij hebt de eer van de tafel heden zoo wel opgehouden," zeide de goedhartige gastheer tot zijnen gast, "dat ik u moet verzoeken om weder voor te snijden." De gast nam de kapoen, sneed deszelfs kop af en gaf het den huisheer; de ingewanden gaf hij aan de vrouw; aan elke dochter gaf hij een vleugel, aan elken zoon een poot, en het overige hield hij voor zich. "Op mijn woord," zeide de huisheer, "dit is te erg, ik dacht uwe wijze van voordienen dezen middag zeer vreemd, maar dit is nog vreemder. Zeg mij, is dit de wijze waarop men in *Jeruzalem* voordient?" "Hebt geduld tot dat ik mij verklaar, en mijne handelwijze zal welligt zoo vreemd niet schijnen," antwoordde de gast. "Op het middagmaal werden vijf kiekens voor mij gesteld, deze moesten tusschen zeven personen verdeeld worden. Daar ik dit nu niet *mathematisch* kon doen, dacht ik het best zulks *arithmetisch* te doen. Welaan dan, gij, uwe vrouw en één kieken, maken *drie;* uwe twee dochters en één kieken, maken ook *drie;* uwe twee zoons en één kieken, maken ook *drie;* om nu het laatste getal vol te maken, was ik verpligt de twee overige kiekens voor mij te nemen; want twee kiekens en uwe onderdanige dienaar, maken ook *drie.* Aldus heb ik het raadsel opgehelderd." "Gij zijt eene slimme rekenmeester, maar een slechte voorsnijder," zeide de huisheer. De vreemdeling ging voort: "Bij het voorsnijden dezen avond, ging ik volgens den aard der zaak te werk. De kop, het voornaamste gedeelte van het ligchaam zijnde, gaf ik aan u, als het hoofd des huisgezins; aan uwe vrouw gaf ik de ingewanden, als een teeken van vruchtbaarheid; uwe twee zoons zijn de steunpilaren van uw huis, daarom vielen de pooten haar ten deel; uwe dochters zijn huwbaar, en ik weet dat gij haar wel gehuwd zag, ik gaf haar dus de vleugels, opdat zij te spoediger zouden rondvliegen. Wat mij aangaat, ik kwam in een schuit, en ben voornemens in eene schuit terug te keeren, daarom nam ik dat gedeelte, hetwelk daarmede de meeste overeenkomst had."—"Zeer wel gedaan," zeide de goede gastheer, "ik ben overtuigd, dat gij de ware zoon van mijnen overleden vriend zijt. Hier is uw goed: ga en wees gelukkig."

KERK-NIEUWS.

Bij den aanwas der bevolking in deze kolonie, ook kerken en scholen te zien vermenigvuldigen, is bijzonder aangenaam en genoegelijk. Zoo toch wordt er in de zedelijke en godsdienstige behoeften voorzien; en zoo mogen zich de ingezetenen van de nieuw gestichte parochie te *Zwarteberg* verheugen, toen hun kerkgebouw op den 2den Maart werd ingewijd, terwijl de plegtigheid van dien dag verhoogd werd door de voorstelling van haren leeraar, den Wel-Eerw. Heer P. K. Albertijn, die door den Wel-Eerw. Heer Frazer in den morgen werd bevestigd, met de woorden van Jeremia (kap. xlviii. 10): *Vervloekt zij, die des Heeren werk bedriegelijk doet;* en in den namiddag zijne intrede deed met de woorden van Paulus (1 Cor. ii. 2): *Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus, en dien gekruisigd.* Niet ligt worde vergeten het afscheid dat de Wel-Eerw. Heer Frazer van de gemeente nam, die hij zoo getrouw en gemoedelijk, gedurende een vijfde eener eeuw, bezorgd had.

Te *Riversdale* was er eene schare van meer dan duizend menschen vergaderd, op Vrijdag den 11den April, om hare belangstelling te betoonen over het voltooide kerkgebouw, dat op dien dag plegtig werd ingewijd door den Wel-Eerw. Heer P. B. Borcherds, die eene korte rede hield over de woorden van Jakob (Gen. xxviii. 17): *Dit is niet dan een huis Gods, dit is de poort des hemels;* en terstond opgevolgd werd door den Wel-Eerw. Dr. Robertson, predikende over Exod. xx. 24: *Aan alle plaats, waar Ik mijns naams gedachtenis stichten zal, zal Ik tot u komen en u zegenen.*

Het was aandoenlijk den optogt te beschouwen uit het oude gebouw naar de nieuwe kerk, voorgegaan door de kinderen, gevolgd door het zangkoor en de geheele menigte. Die dag zal lang worden herinnerd!

Gedrukt bij Pike & Philip, 59, *St. Georgestraat; en te bekomen bij den Heer* J. H. Collard, 24, *Heerengracht, aan wien de Inteekeningen, moeten worden betaald, en Communicatien voor den Redakteur ontvangen worden.—Prijs* Zes Shillings *per Jaar, en voor Inteekenaren in de Buiten-Districten, aan wien het* per Post *verzonden wordt,* Zeven Shilgs.

DE HONIGBIJ.

MAANDSCHRIFT

VOOR GODSDIENSTMINNENDE LEZERS.

"De vrees des Heeren is wijsheid."

Deel I. MEI, 1845. No. 5.

LEERREDE OVER 1 COR. X: 12.

Zoo dan die meent te staan, zie toe, dat hij niet valle.

"Ach! kunt gij nu slapen? Ziet, hij is nabij die mij verraadt!"—Met deze woorden had Jezus zijne slaapdronkene vrienden in den hof, aan den *Olijfberg*, gewekt, toen fakkellicht en geruisch Hem de nabijheid zijner vijanden verriedt. Thans was het oogenblik voor Hem en voor hen gekomen, waarin hunne bezonnenheid en hunne kracht, in den tijd des gevaars, op den proef moesten gesteld worden; thans gold het, zoo al niet zijne, dan toch hunne redding. Ook zien wij Jezus blijkbaar slechts met dit laatste onledig; want al wat Hij doet en spreekt, heeft onmisbaar het doel, de opmerkzaamheid der aankomenden alleen tot zich zelven te bepalen, en den leerlingen tijd tot vlugten te verschaffen; daarom treedt Hij de wacht terstond met de vraag te gemoet: "Wien zoekt gij?" Toen zij zijnen naam genoemd hadden, treedt ook de verrader voorwaarts en geeft het afgesproken teeken der begroeting met eenen kus. Deze onbeschaamdheid had zelfs Jezus getroffen, ofschoon Hij ook op het uiterste van hem voorbereid was. Hij huivert terug bij de verrassende ondervinding van eene schaamteloosheid, welke het teeken der liefde tot het werk des verraads verkiest. "Is het mogelijk!" roept Hij hem toe, "kunt gij mij door eenen kus verraden?"—Intusschen hadden zich de jongeren van hunnen eersten schrik hersteld; hunne liefde voor den Heer

en Meester, voor den geliefden, hooggeachten Vriend, ontwaakt; zij vragen Hem of het nu geen tijd was van de medegebragte zwaarden gebruik te maken? Ja, de driftige Petrus wacht niet op antwoord, maar houwt oogenblikkelijk er op in, en toont, dat het hem met de vroeger afgelegde verklaring ernst geweest was. Gelukkig verwondt hij een der aanwezigen, die mede gekomen was, slechts ligt; en Jezus laat zich ten spoedigste aan deszelfs genezing gelegen liggen; laakt het gebeurde, spreekt tot de gewapenden en biedt gewillig zijne handen aan om zich te laten binden. Nu geven de jongeren alles verloren en nemen de vlugt, hetgeen Hij zelf gewenscht had. Alleen Johannes en Petrus konden het niet lang uithouden; de vrees had hen verjaagd; de liefde trok hen weder terug. Zij volgden Hem van verre, daar zij zien willen hoe dat eindigt. Nu wordt de gebondene tot den hoogepriester en den hoogen raad der Joden geleid, aan wien de Romeinen, in geestelijke zaken, het regtsgebied gelaten hadden,—opdat aldaar een voorloopig onderzoek zoude aangevangen, of liever, eene aanklagt verzonnen en besloten worden, waarmede men voor den landvoogd konde verschijnen, om hem tot het uitspreken van een doodvonnis over te halen.

Terwijl dit binnen het hoogepriesterlijke paleis voorviel, gebeurde er in deszelfs voorhof iets, dat ons bijna nog meer in verbazing brengt. Van menschen, wier bedorven hart vol haat en wrok tegen eenen man was, door wien zij de verwoesting hunner geheele magt en gelukzaligheid vreesden, liet zich toch wel het ergste verwachten; maar dat een leerling van Jezus, die weinige uren te voren naar het zwaard greep, om zijnen Heer te verdedigen; wiens moed, wiens liefde en verkleefdheid niemand in twijfel trok; dat deze zijnen Heer en Vriend verloochenen en, onder eeden en verwenschingen, alle gemeenschap met Hem ontkennen zoude, dat kon waarlijk niemand verwachten. Evenwel geschiedde het; en dat ongelukkige oogenblik, waarin het geschiedde, verdient wel, dat men nadenkend bij hetzelve vertoeve, en zich door hetzelve late toeroepen: "Zoo dan die meent te staan, zie toe, dat hij niet valle!" Immers leert de dagelijksche ondervinding, hoe noodig het voor ons is, dit waarschuwend woord der Heilige Schrift ter harte te nemen. Of zien wij niet menschen tot zonde en dwaasheid vervallen, van welke wij dat nimmer verwacht

hadden, die zelve geloofden, hemelsbreed daarvan verwijderd te zijn? Waarschuwend, maar toch ook vermanend en opwekkend staat des leerlings voorbeeld voor ons, tot wien Jezus, weinige dagen vóór zijnen val, gezegd had: "Gij zijt de rotssteen, op welke ik mijne gemeente bouwen wil," en voor wien nu zoo spoedig het oogenblik kwam, in hetwelk hij onder eeden verzekerde, dat hij Hem niet kende, wien hij even te voren, met gevaar van zijn eigen leven, had willen verdedigen.

Maar niet met dit voorval eindigde de geschiedenis van Petrus, die na zijne verloochening uitging en bitterlijk weende. Wij zien hem kort daarna als den eersten aan het graf des Verlossers. Hoe ontwijfelbaar die verloochening niet uit zijn hart kwam, hoe zeker zij, door bitter berouw, geheel geboet is, dat toont het gedrag des opgewekten Verlossers jegens hem, dat toont zijn eigen volgend leven. Doch ons roept zijne zwakheid toe: "Stelt niet te veel vertrouwen in die schoone gevoelens, in die vurige besluiten, welke dikwijls te spoedig in het hart ontkiemen!" Immers, hoe onmogelijk scheen het hem, op den weg naar den *Olijfberg*, toe, dat hij ooit zijnen geliefden Heer en Meester zou kunnen verloochenen;—hoe luide sprak eene stem in zijn binnenste: veel liever met Hem in den dood! "En al moest ik ook met u sterven," hooren wij hem zeggen, "zoo zoude ik u toch niet verloochenen." En dat het hem met deze betuiging ernst was, toonde hij toen Jezus gevangen genomen werd. Had men hem toen mede gegrepen en voor het Sanhedrin geplaatst; had toen de hoogepriester hem gevraagd: "Zijt gij de discipel van dezen man?" hij zou zijnen Heer gewis niet verloochend hebben. Zoo iets ook heeft hij zich waarschijnlijk, bij zijne verzekeringen voorgesteld; maar het gebeurde anders, en hij bezweek voor eene beproeving van zijnen moed en zijne trouw, welke schijnbaar veel geringer was.

Welk een treffend beeld van menschelijke zwakheid! En dat kon eenen der besten gebeuren van welken de geschiedenis der menschheid melding maakt; eenen man, wien zelfs Jezus de grootste dingen toevertrouwde! Dit roept ons waarschuwend toe: "Zijt nooit zeker van u zelven; zijt het ook dan niet, wanneer uw hart met schoone gevoelens vervuld is; wanneer gij door vurige besluiten, in geestdrift ontvlamd, de toekomst te gemoet

ziet; wanneer het u onmogelijk schijnt, ooit de vrome voornemens te vergeten, welke gij zoo even gevormd hebt." Juist in zulke oogenblikken loopen wij meest gevaar, onze kracht en de vastheid onzer deugd door een vergrootglas te beschouwen.

Wel hebben die oogenblikken van vrome geestdrift en hartelijke toewijding aan het goede, ook hunne waarde; en een mensch, in wiens leven zij nimmer voorkomen, zal bezwarelijk onder de voortreffelijken mogen geteld worden; maar wij moeten ons slechts hoeden, aan dezelve eene te hooge waarde te hechten, of ons zelven daarom reeds voor goed te houden, omdat wij een werkzaam levendig gevoel hebben voor al wat regt en goed is, omdat wij ons, in eene zoodanige ure, met afgrijzen, afwenden van datgene, wat kwaad is, omdat wij eenmaal ras besluiten, in het vervolg, niets voor de volbrenging eener goede daad te dierbaar te achten. Eene goede boom moet toch niet slechts bloesems, maar ook vruchten dragen; en "wie tot het einde toe volhardt," zegt de Schrift, "die zal zalig worden." Het spoedig verwarmde hart wordt ook spoedig weder koud, zoodra er beletselen in den weg komen. In eene geheel andere stemming dan die was, waarin het besluit genomen werd, moet nu de volvoering geschieden; niet snel, maar langzaam, met menigerlei opoffering. De verzoeking nadert; wat zij eischt is toch geene afschuwelijke misdaad; o neen! slechts ééne kleine afwijking van den weg van pligt;—maar dan vast te staan, dan standvastig en bedaard te verrigten, wat spoedig besloten en beloofd werd, dat is de toetssteen van den mensch, waaraan men bespeuren kan of hij werkelijk goed is. Goede voornemens opvatten, veel belooven, dat kan ieder; maar aan de vruchten zult gij ze kennen.

Dat *neen*, hetwelk Petrus uitsprak, toen hem de deurwachtster vroeg: "Behoort gij ook tot zijne jongeren?" was nog geene misdaad, het was slechts een ras en onbedachtzaam uitgesproken woord, hetwelk hem gelegenheid zou geven om in Jezus nabijheid te komen; ja, wij durven zeggen, dat de liefde en de angst om zijnen Vriend het hem hebben afgeperst. Nogtans misdeed hij daaraan; want het was de eerste schrede op eenen verboden weg; en deze is toch de eenige, welke een mensch geheel in zijne magt heeft. Wij zien hoe ver Petrus door dit woord gevoerd werd, hoe veel hij had kunnen ont-

gaan, wanneer hij der waarheid getrouw gebleven ware; want, om zich zelven niet te wederspreken, om zich niet verdacht te maken, om thans niet met hoon en spot verdreven of zelfs wel gegrepen te worden, moest hij bij zijne eerste verklaring blijven. Met iedere vraag der nieuwsgierigen groeit zijn angst; steeds dieper raakt hij in een net van leugens verward, en, eer hij over zijnen toestand behoorlijk kon nadenken, heeft hij betuigingen uitgesproken, die zijner zoo onwaardig waren, over welke hij naderhand zoo bitterlijk weenen moest; toen hem een blik des weggevoerden Verlossers trof, die intusschen voor de regtbank bedaard en getrouw gebleven en ter dood veroordeeld was. De waarheid is iets heiligs, niemand kan haar ongestraft verkrachten.

Die Petrus dus, die naar buiten ging en bitterlijk weende, roept ons toe: "Houdt de waarheid heilig; ziet liever van uwen vurigsten wensch af, eer gij denzelven met een valsche gezegde koopt; duldt liever eene zware miskenning en den spot der menschen, dan dat gij, door eene onwaarheid, in tegenspraak met u zelven zijt, en de eerste schrede op de bane der ondeugd doet; want niemand is in staat te bepalen, hoe ver deze eerste schrede ons voeren zal;" maar wel zien wij, dat niet ieder op den regten weg terugkeert zoo als Petrus. De ligtzinnige meent, dat het aan hem staat, hoe ver hij gaan wil en dat hij nog altijd zal kunnen zeggen: "Tot hiertoe en niet verder." Doch zoo is het niet; wie zich aan het kwade eenmaal overgeeft, wie eenmaal, willens en wetens, in eene zonde bewilligt, die wordt de slaaf der zonde, dien kan niemand waarborgen, dat hij niet worde als Judas, voor wien de tranen des berouws te laat kwamen.

Hij prijze dan Gods barmhartigheid, die terstond, na zijnen eersten misstap gewaarschuwd en gestraft werd, zoodat hij bidden kon: "Vader! vergeef mij mijne schuld!" *Hij* prijze Gods barmhartigheid, die terstond eenen menschenvriend ontmoette, die hem toeriep: "Vriend! op welken weg wandelt gij!" Maar hij zelf handele desgelijks met hem, die uit overijling dwaalde, en wijze hem met zachtmoedigheid teregt. Duizendvoudig biedt zich ons de gelegenheid aan, op deze wijze voor anderen weldadig te worden, wanneer wij slechts altijd billijk en menschlievend in onze behandeling en beoordeeling der zoodanigen zijn willen, die zich door eene misstap over-

ijld hebben! Mogt ons de geschiedenis van Petrus daartoe opwekken! Wij zien hoe het met hem zoo ver kwam, dan hij onder eede getuigde, den man zelfs niet te kennen, voor wiens leerling men hem hield. Wilde men nu slechts van deze eeden spreken, en dan de betuiging daarnevens plaatsen, welke hij op den weg naar den *Olijfberg* deed, hoe klein, ja, hoe verachtelijk zou ons dan die man moeten voorkomen; maar ligt alles klaar en duidelijk voor onze oogen: wij zien zijn hart, vol liefde, en hoe hij slechts onberaden gehandeld heeft; hoe hij toen berouw had, alles weder goed maakte en getrouw geweest is tot in den dood. Zoo duidelijk zien wij den zamenhang van de daden onzer medemenschen zelden; want slechts hun misstap staat voor onze oogen; maar hoe zij daartoe kwamen, hoe zij dat nimmer gewild hadden, hoe zij verzocht, getergd, gedrongen werden, hoe smartelijk hun berouw is, welke bittere tranen zij in de eenzaamheid weenen, hoe zij in stilte alles aanwenden om den beganen misslag weder goed te maken, en het bezoedeld hart, het bevlekte leven te reinigen, dat zien wij niet, of worden het echter later gewaar. Doch laat ons bedenken, hoe veelligt een te gestreng woord, eene harde behandeling, eene verachtelijke afwijzing, eene kwaadaardige uitlegging van het voorgevallene, den armen mensch voor altijd van den goeden weg verwijderen kan. Wat zou het lot van Petrus geweest zijn, wanneer Jezus tot hem gezegd had: "Ga nu heen, gij trouwelooze! ook ik ken u voortaan niet meer!" of wanneer zijne medeleerlingen, die wel ook ontvloden waren, maar hunnen Heer en Meester, niet zoo als hij, verloochend hadden, hem als eenen onwaardigen uit hunnen kring verbannen hadden? Zoo dachten zij niet, die de liefde voor het eerste en voornaamste gebod hielden, en van begrip waren, dat men eenen mensch, die uit overijling misdaan heeft, weder met eenen zachtmoedigen geest moet trachten teregt te helpen. Waarlijk, het zou met menigen mensch zoo ver niet gekomen zijn, als het, helaas! met hen gekomen is: wanneer hij toegevende beoordeelaars van zijnen eersten misstap gevonden had; wanneer men hem vriendelijk weder teregt geholpen en aan hem gedaan had wat Jezus aan zijnen Petrus deed.

En de Verlosser stond toch daar als de eenige en geheel reine onder de menschen, terwijl wij allen bidden:

"Heer! vergeef ons onze schulden, gelijk wij vergeven aan onze schuldenaren!" Wanneer wij tegen onbezonnenheid en zwakheid, tegen ontrouw aan betere overtuiging of tegen iets anders berispelijks, met nadruk onze stem verheffen, dat wij het toch daarbij niet vergeten, hoe ligt het zou kunnen gebeuren, dat wij in een gelijk oordeel vervielen. Inderdaad, het betaamde menigeen, die streng en hardvochtig over anderen oordeelt, dat hij zeer bescheiden en ootmoedig ware, dat hij bedachte, hoe hij toch van zijne gebreken heeft, en nog niet weet, hoe spoedig ook hij zoude kunnen verzocht worden en dan voor de verzoeking bezwijken. "Wanneer zij ook allen zich aan U ergerden," zeide Petrus, "zoo zal ik toch niet aan U geërgerd worden;" maar hoe spoedig en waardoor werd zijne trouw geschokt! Voor welke geringe proeve zijner standvastigheid moest hij bezwijken! Laat ons dan de gestrengheid in het oordeelen het naast op ons zelven toepassen, daar behoort zij te huis, en daar kan zij gewis zeer nuttig worden. Verschoon u zelven in niets, ontschuldig niets, maar wees in het oordeel over u zelven, zeer naauwgezet; hoe meer gij aan u zelven te berispen vindt, des te meer wordt gij overtuigd, dat de mensch, bij al zijn streven om goed te worden, toch een zwak schepsel blijft en in velen struikelt; des te billijker, des te vergevender zult gij jegens anderen worden, wier deugd insgelijks slechts stukwerk is. Deze zachtheid in het oordeel over en in onze behandeling van struikelenden, is toch geene goedkeuring van den misstap, geene onverschilligheid omtrent het kwade; zij is slechts liefde, die gaarne helpen wilde; en, wel hen, die zich beroemen mag, door zulk eene toegevendheid, door zulk eene zachtmoedige teregtwijzing, ook slechts ééne ziel gered, slechts éénen mensch van den weg des verderfs terug gebragt te hebben. Maar, wee hem! die door hardheid en verachting, eenen mensch tot wanhoop, tot vertwijfeling aan zich zelven bragt, en dus geweldig op den weg der zonde uitstiet; al ware hij zelf engelrein in zijn leven gebleven, dit zou hem niets baten; want hij heeft niet liefgehad.

Wij prijzen den Verlosser, dat Hij den gevallen leerling zoo zacht, zoo menschlievend behandelde; dat Hij hem met eenen zachtmoedigen geest teregt geholpen heeft; maar, was ook deze discipel niet dankbaar? Of

hij den Heer met woorden bedankt hebbe, wordt ons niet gezegd; maar dat zal wel geschied zijn. Den beteren dank, echter, toont de mensch door daad en leven. Zoo heeft Petrus zijnen dank ook bewezen; immers, de geschiedenis leert, wat hij voor de uitbreiding des Christendoms gedaan heeft; en hoe gewillig en gaarne hij zijn leven gaf, toen later van hem gevorderd werd, zijnen Meester en diens leer te verloochenen.

P. N. H.

DE BEDRIEGER.

(Vervolg en slot van No. IV., bladz. 121.)

4. Deze bewijst zich ook in de *trapsgewyze, ja, gansch ongevoelige manier, waardoor zij de menschen tot het began der zonde aanport.*

Niemand wordt op eens goddeloos. Men heeft den gang des zondaars in zijn loopbaan vergeleken bij den loop van een steen van een steilen heuvel benedenwaart, welks snelheid door iedere omwenteling versneld wordt. Het hart wil het verstand niet beleedigen of het gezond oordeel kwetsen, door terstond zoo heel veel te vragen; het verheelt het einde van den weg, en laat slechts zoo veel kijken als ter bestaande gelegenheid vereischt wordt. Als de profeet des Heeren aan Hazaël (2 Kon. viii. 13) zijne aanstaande gruwelen openbaarde, riep hij uit: "Is uw knecht een hond, dat hij zulke dingen doen zoude?" De uitroep was volkomen ter goeder trouw. Op dat oogenblik, er is geen twijfel, was hij niet tot zoodanige goddeloosheid in staat, en het was een opregt daartegen opkomen van zijn gemoed, hetwelk hem dat woord van afgrijzen uiten deed. Maar hij kende zijn hart niet. Van lieverlede werd hij op den weg der ongeregtigheid voortgestuwd, en ten laatsten overtrof hij in goddeloosheid nog de voorzegging van den profeet. Gewoonte maakt alles gemakkelijk, de grootste misdaad niet uitgezonderd. Menigeen heeft, zonder tegenwrijten zijns harten en zonder berouw, hetzelfde bedreven, op het gezigt waarvan, hij in een vroeger tijdvak zijns levens zou geijsd hebben. Valsche wissels zijn geteekend door lieden, die te eeniger tijd niet zouden zijn te bewegen geweest, om

voor één penning te betrekken; en de moordenaar, wiens handen met bloed bevlekt zijn, zou, waarschijnlijk, weinig jaren of maanden te voren nog gehuiverd hebben op het denkbeeld van een evenmensch te verdoen. "Als het hart des menschen door de genade Gods is aangeraakt, en in de gouden snoeren der Godsdienst gestrikt; als Engelen het bewaken en dienaars des Woords, wachters der ziel, het oppassen, is het niet gemakkelijk om te verdolen, en het kwaad zijns harten is als de ingehouden heftigheid van een leeuwenwelp; maar heeft hij eens den dam gebroken, en is hij tot de volle kracht der jeugd, tot de bandeloosheid van den onbestuurden leeftijd gekomen, wonderlijk is het om te zien welk een groote stroom van ongeregtigheid, in een zeer korten tijd, al de oevers van rede en Godsdienst overstroomen kan. Eerst is de ondeugd behagelijk, daarna wordt zij gemakkelijk, vervolgens tot genoegen, daarop telkens herhaald, daarna ingeworteld; eerst gedraagt men zich eigendunkelijk, daarop wederspannig, daarop besluit men zich nooit te bekeeren, daarop sterft men, daarop wordt men verdoemd."

Ik heb ergens bij AUGUSTINUS gelezen van een Christen, die op de uitnoodiging van zijn vriend om met hem naar het amfitheater te gaan, om de zwaardvechters met wilde dieren te zien strijden, zijn uiterst afgrijzen van dat spel te kennen gaf, en stellig weigerde een tooneel te zien, beide door menschelijkheid en Christendom veroordeeld. Ten laatste overwonnen door het aanhoudend aandringen van zijn vriend, dien hij niet gaarne onaangenaam zijn wilde, gaf hij toe, maar met het vaste voornemen zijne oogen te sluiten zoo ras hij plaats genomen had, en ze al den tijd, dat hij in het amfitheater was, digt te houden. Bij de een of ander buitengewone betooning van kracht en behendigheid door een der strijders, ging er een luide kreet van toejuiching bij de toeschouwers op, wanneer de Christen geheel onwillekeurig zijn oogen opende; ze eens open hebbende, vond hij het moeijelijk ze weder te sluiten; hij begon belang te stellen in het lot van den zwaardvechter, die op dat oogenblik met een leeuw in het strijdperk was. Hij keerde huiswaarts, betuigende, als zijne beginselen, dat hij een afkeer had van deze wreede spelen; maar zijne verbeelding keerde telkens weder tot de tooneelen terug, die hij daar, tegen zijne bedoeling, had bijgewoond.

Hij werd op nieuw door zijn vriend, die de reeds behaalde overwinning bemerkte, uitgenoodigd om het spel te zien. Hij vond nu minder moeijelijkheid dan te voren in toe te geven. Hij ging, zat met open oogen en genoot het schouwspel. Keer op keer zette hij zich neder met de Heidensche menigte, totdat hij, ten laatste, een getrouwe nalooper van het amfitheater werd, zijne Christelijke beginselen opgaf, tot afgoderij terugviel, als een Heiden stierf en een noodlottig bewijs naliet van de bedriegelijkheid der zonde.

Wanneer een jong mensch, die eene godvruchtige opvoeding genoten heeft, zich begint verlokt te gevoelen, om banden, hem door zijn geweten aangelegd, van zich te werpen, kan hij nog slechts eene poging wagen met *geringer zonden;* misschien veroorlooft hij zich slechts één uitgang van wereldsche verstrooijing op den dag des Heeren, of gaat eene tooneelvertooning bijwonen; of deelt eenmaal in een nachtpartij; maar ook hierbij is hij niet op zijn gemak; hij hoort de stem van een inwendigen vermaner, verschrikt, aarzelt, maar geeft toe. Een weinig berouw volgt, maar is spoedig afgeworpen. Een volgende reis doet zich de verleiding weder op, zijn tegenwrijten is minder, en hij *herhaalt de overtreding* met minder voorafgaande weifeling en minder naberouw. Wat hij eenmaal gedaan heeft, doet hij nu *telkens,* zonder schroom. Zijn moed is zoo zeer gewassen en zijn vrees voor de zonde zoo verkleind, dat hij zich weldra verstout een *grooter* zonde te begaan, de kaarttafel en biljard, en andere plaatsen, worden met even weinig zelfverwijt bezocht als het tooneel. Het geweten komt er nu en dan tegen op, maar hij is het nu meester geworden om *zijne waarschuwingen niet te tellen,* indien niet om ze te versmooren. In vervolg van tijd, wordt het gezelschap van allen, die eenige aanspraak op godsvrucht maken, als lastig en verdrietig, gemeden, en de roekelooze jongeling verbindt zich met vrienden, die meer naar zijn smaak zijn. Nu wassen zijne zonden krachtig aan, onder de toenemende invloed van *slecht gezelschap,* niet anders dan als boomen in eenen hof, Omtrent dezen tijd wordt de Bijbel uit het gezigt gehouden, alle gebed verzuimd en de Sabbat op den duur ontheiligd. Ten laatste gevoelt hij de *kracht der gewoonte* en wordt de slaaf van zijne onhebbelijke hebbelijkheden. De vermaningen eens vaders, en de tranen

eener vrome moeder, maken geen indruk, dan zulk een, die gelijk is aan "een morgenwolk en aan een vroegkomende dauw, die henengaat" (Hos. vi. 4). Hij keert terug tot het gezelschap zijner slechte makkers, waar ouderlijke vermaningen tot een onderwerp van snoode scherts gemaakt worden. De zondaar *is nu op den boozen weg te huis,* en het rijsken van ongeregtigheid heeft diepe wortelen geschoten in den bodem der verdorvenheid. De stem van het geweten wordt nu maar zelden meer gehoord, en zelfs dan nog maar als het flaauw gefluister van een stervenden vriend. De eerstvolgende trap is *het verlies van een gevoel van schaamte.* Hij draagt niet langer een masker, of zoekt de schaduw, maar zondigt openlijk en onvermomd. Zijn *geweten houdt zich nu stil;* en zonder staf, die zich tegen hem opheft, of Engel, die hem behouden wil, vervolgt hij, onbelemmerd, de loopbaan der zonde. Hij kan een godvruchtige tegenkomen zonder blos, en de stem der waarschuwing aanhooren met een verachtenden glimlach. Zoudt gij het gelooven: hij *stelt zijn eer in zijne schande* en beproeft zijn gedrag te regtvaardigen? Niet tevreden met goddeloos te zijn, *tracht hij anderen zoo slecht te maken alz hij;* neemt de rol op zich van een apostel des Satans en, als zijn meester, "gaat hij om als een brullende leeuw, zoekende wie hij zou mogen verslinden" (1 Petr. v. 8). Daar hij in al zijne wegen door den Bijbel veroordeeld wordt, doet hij zijn best om van dien lastigen regter ontslagen te raken en dringt zich op, dat de Godsdienst bedrog is. Met *eene ongeloovige theorie* en een zedelooze praktijk, haast hij zich ten verderf, besmet en besmettende. Zijne ouders, wier grijze haren hij met smart ten grave dalen deed, zijn in hunne ruste ingegaan en zijn genadig bewaard voor het beleven van zijne schande. Zijne ondeugden brengen hem tot buitensporigheden; zijne buitensporigheden zijn zonder hulpmiddelen; en, ter kwader ure, onder den drang van eischen, waaraan hij niet voldoen kan, begaat hij eene misdaad, waarbij hij zijn leven verspeelt. Hij wordt in hechtenis genomen, verhoord, overtuigd, verwezen, ter dood gebragt.

Dit is geen verdicht tafereel; het is meermalen alzoo geschied. Lezer! zie de bedriegelijkheid der zonde. Denk na, beef en bid. Maak u ongerust over kleine

zonden, want zij leiden tot groote; over zondige daden, want zij gaan uit naar zondige gewoonten; over alledaagsche zonden, want zij loopen uit op gansch buitengewone. Ik heb gelezen van een knecht, die in een kabinetje ging, alleen met het doel om zijn gehemelte met eenige lekkernijen te streelen; maar er eenig zilverwerk vindende, liet hij den geringer buit daarvoor varen, ontvreemde het, werd een doortrapte dief en stierf aan de galg. Menige lichtekooi, die, jammerlijk, op stroo, gestorven is, begon haar ellendigen en verachtelijken levensloop, alleen door liefde tot opschik. De zonde is als een vuur, dat bij de eerste vonk behoort gedoofd te worden; want, aan zich zelven overgelaten, zal het weldra woeden als een verteerende gloed.

5. Het laatste bewijs van de arglistigheid des harten, hetwelk ik zal aanvoeren, is: *De begoochelende vooruitzigten, welke het aan het verstand voorstelt.*

Nu eens pleit het voor het bedrijven der zonde, op grond van *het genoegen dat zij aanbrengt.* Maar als het spreekt van den honig des streelenden vermaaks, laat het ook iets hooren van den alsem der wroeging en der straf?

Dan weder wil het doen gelooven, dat *het op den weg der zonde gemakkelijk is zich terug te trekken,* en dat men daartoe komen kan, zoo ras men het onoorbaar acht verder te gaan. Is het zoo? Juist het tegendeel is waar. Iedere stap, dien wij voortgaan, maakt het moeijelijker om terug te keeren.

Op een anderen tijd drijft het ons voort met het begoochelend denkbeeld, dat het *op later leeftijd tijds genoeg is om zich te bekeeren.* Maar, zegt het u, wat toch waarlijk waar is, dat gij, voor zoo veel gij weet, ook morgen zoudt kunnen sterven? Neen; en ziedaar het bedrog.

Het *bepaalt u bij de genade Gods;* maar zwijgt op het punt van zijne regtvaardigheid.

Wat dunkt u nu van het menschelijke hart? Is het geen bedrieger? Kunt gij zijne arglistigheid in twijfel trekken? Twijfelen of het arglistig zij meer dan eenig ding? En hoe zult gij er nu meê omgaan?

Denk er nederig over. Zekerlijk, met zulk eene schilderij voor u, zult gij niet veel ophebben met de zedelijke

waarde der menschelijke natuur, dewijl het zou mogen heeten, de waarde van trouweloosheid en bedrog op te hemelen.

Zoek er de vernieuwing van door den Heiligen Geest. Het is eene vaste waarheid der Godsdienst, dat het hart vernieuwd moet worden, en hier ziet gij er de noodzakelijkheid van. Het is niet alleen het gedrag dat slecht is, maar het hart; en derhalve is het niet alleen noodig, dat het gedrag hervormd wordt, maar de *natuur* zelve moet worden wedergeboren. Het is het hart dat het verstand bedriegt, en het verstand dat het hart ten kwade leidt; daarom is de wortel des kwaads niet geraakt, zoo lang de gezindheid niet veranderd is.

Verdenk het hart en doorzoek het. Behandel het zoo als gij een mensch zoudt behandelen, die u, op alle mogelijke wijze, bedrogen had, en die in onnoemelijke gevallen gebleken was trouweloos te zijn. Verdenk het op den duur. Ga altijd van de onderstelling uit, dat het iets achterhoudt dat niet goed is. Onderzoek het onophoudelijk. Treed het huis binnen in u in; breek alle deuren open; ga in alle vertrekken; doorzoek iederen hoek; veeg elke kamer. Neem de lamp der openbaring mede en licht elken schuilhoek bij.

Bewaak het hart met alle naarstigheid, wetende, dat vandaar de uitgangen des levens zijn. Gij zoudt iedere houding, elke beweging, elken blik van eenen bedrieger gadeslaan, die zijn oog op uw persoon of bezitting had laten vallen. Behandel uw hart even zoo. Laat iedere gedachte, elke verbeelding, elke begeerte, onder het waakzaamste, onder een gansch onverpoosd toezigt gesteld worden.

Stel het in de hand van God, dat Hij het beware. "Mijn zoon! geef mij uw hart," is zijn eigen gebod. Geef het Hem, dat het van zijne liefde moge vervuld en in zijne hoede bewaard worden. Laat het uw dagelijksche gebed zijn: "Heer! ondersteun gij mij en ik zal behouden wezen; bewaar mij in uwe kracht, door het geloof tot de zaligheid!"

NICOLAAS EN MARIA.

In het jaar 1549 was er in *Henegouwen* eene zware vervolging door de Roomsehgezinden aangerigt tegen de Protestanten. Velen werden gevangen genomen, onder anderen Meester NICOLAAS en BARBARA zijne huisvrouw; gelijk mede AUGUSTIJN BARBIER met zijne vrouw MARIA, geboortig te *Bergen*, in *Henegouwen*. Deze hadden eenen geruimen tijd te *Geneve* gewoond en gingen allen gezamenlijk naar *Engeland*, om aldaar hun verblijf te nemen. Te *Bergen*, in *Henegouwen*, gekomen, werd Meester NICOLAAS ernstig verzoeht door zijnen vriend AUGUSTIJN, om het kleine kuddeken des Heeren in die stad te willen bezoeken en hen het Woord Gods te verkondigen. Zij werden daar door de broeders allervriendelijkst bejegend, die door de prediking van NICOLAAS niet weinig gesterkt en vertroost waren geworden. Zij vertoefden hier eenigen tijd en, hun afscheid genomen hebbende, vertrokken zij naar *Doornik*, om alzoo naar *Engeland* te komen. Bij het vertrek herkenden eenige lieden AUGUSTIJN en zijne vrouw, en besehuldigden hen bij den provoost. Op vier mijlen afstand van *Doornik* werden zij dus aehterhaald en, uitgenomen AUGUSTIJN, alle gevangen genomen en naar *Bergen* terug gebragt, terwijl zij op weg door den provoost wreed en smadelijk behandeld werden.

Toen zij in de herberg op weg aan tafel zaten, riep NICOLAAS, zoo als de gewoonte der geloovigen is, 's Heeren naam aan. Toen de provoost dit hoorde, zwoer hij bij den dood en de wonden des Zaligmakers, zeggende: "Laat ons nu zien, of uw God u uit mijne handen verlossen zal, gij kettersehe boef." NICOLAAS antwoordde met veel zachtmoedigheid: "Mijn vriend, zeg mij, wat heeft Jezus Christus u gedaan, dat gij Hem met uwe lasteringen alzoo in stukken trekt? Ik bid u, in den naam Gods, dat gij ophoudt. En is het, dat uw hart zoo verhit is van verwoedheid tegen den Zoon Gods en zijn Woord, dat gij u niet onthouden kunt den Heer Jezus Christus te bespotten, zoo slaat op mij en koel daarmede uwen moed, want dat zal mij veel aangenamer zijn." Zoo kwamen zij, op eenen wagen gebonden, als arme sehaapjes, die met een blij gemoed psalmen zongen, te *Bergen*. Zij werden op het kasteel gevoerd en

aldaar in eenen duisteren kerker, aan de voeten, als moordenaars, geketend, opgesloten. Na eenige dagen kwam de Hertog van *Aarschot* bij hem, met vele priesters en minderbroeders, met hun gardiaan. Zij vraagden hem van waar hij was, waarhenen hij ging en wat hij geloofde? Heer NICOLAAS beantwoordde al hunne vragen, zoodat de minderbroeders dikwerf door hem werden beschaamd gemaakt, en niet wetende wat zij zeggen zouden, enkel uitriepen: "De duivel is in hem—ten vure—ten vure met den Lutheraan." Heer NICOLAAS antwoordde: "Hoe, mijne heeren! gij zoudt wel eenen Jood of Turk hooren tot zijne verantwoording: hebt gij zoo groote vrees verleid te worden? Is uwe leer overeenkomstig de waarheid Gods, zoo behoeft gij niet te vreezen overwonnen te zullen worden, zoo verre gij de waarheid aan uwe zijde hebt." Na een lang onderzoek, begeerde hij, dat men hem mogte toelaten zijne belijdenis te schrijven. Dit werd hem vergund, waarop hij eene goede en breedvoerige rekenschap van zijn geloof heeft gegeven.

Intusschen kwamen zijne vijanden bij hem en vraagden hem waar hij zijn intrek gehad had, toen hij door *Bergen* reisde? Hij antwoordde: "Dat hij uit die stad niet was en daar nooit voorheen was geweest, waarom hij geene plaats noemen konde; doch," zeide hij, "zag ik het huis, zoude het wel mogelijk zijn, dat ik het zoude kunnen aanwijzen. Zij bonden hem dan en voerden hem midden door de stad, doch hij wees hun de plaats niet aan. Toen zij zagen, dat zij hun voornemen niet konden bereiken, gingen zij naar BARBARA. De Hertog van *Aarschot* nam haar bij de hand, met vleijende woorden zeggende: "BARBARA, mijne vriendin, ik bid u, wilt toch uw leven bewaren, gij zijt nog eene jonge vrouw: noem ons toch waar gij gehuisvest waart, ik beloof u los en vrij uit de gevangenis te laten. De arme vrouw, door dusdanige belofte overwonnen zijnde, maakte dit bekend, hetwelk eene zware vervolging te weeg bragt; want velen werden nu gevat en gevangen gezet.

Toen Heer NICOLAAS teregt gesteld zoude worden, werd hij uit den toren van *Aubron* voortgebragt voor de regters, die hem vonnisden om, levend, tot assche verbrand te worden. Toen hij dat vonnis had aangehoord, verblijdde hij zich in den Heer, zeggende: "Geloofd zij onze goede God, die mij zoo grootelijks vereert, dat Hij

mij verkoren heeft om een getuige te zijn in de zaak van zijnen geliefden Zoon." Daarna hief hij een psalm aan, met zulk eene vurigheid, dat de dienaars, die hem bewaarden, zich zeer verwonderden. En het uur verbeidende, dat hij sterven zoude, werd hij in het vertrek van den cipier geleid. Daar reinigde hij zijne kleederen van het stroo en zeide: "Mijne vrienden! ik reinig mij aldus, omdat ik ter Bruiloft en ten Avondmaal des Lams ben geroepen." Terwijl hij zich alzoo bereidde en zijn gewaad reinigde, kwam een dienaar van den stadhouder binnen, die hem verbood het volk aan te spreken. Dat hoorende, begeerde hij den stadhouder zelf te spreken. De stadhouder kwam zelf en verbood hem hetzelfde, met bedreiging dat men hem anders een bal in den mond zoude binden. Heer NICOLAAS antwoordde: "Daar gij het mij verbiedt, zal ik gehoorzaam zijn. Doch ik verzoek u, dat gij mij toelaat God te bidden en te loven, daar ik ter dood ga." Dit werd hem toegestaan, mits hij het volk niet zoude toespreken.

Ten twee ure, na den middag, werd hij afgehaald om ter dood te worden gebragt. Uit het kasteel komende, hief hij zijne oogen blijde ten hemel en aanriep den Heer. Ter plaats des geregts gekomen zijnde, waren hem vele gewapenden gevolgd, om zijn gebed te verhinderen. Hij riep dan wederom, zich tot het volk wendende, met luider stem: "O, CŒRLA! CŒRLA! hoe lang zal uw hart aldus versteend zijn?" Men liet hem niet toe meer te spreken. Een geregtsdienaar, toeloopende, sloeg hem op het gezigt. Toen zeide Heer NICOLAAS: "Ach! arm volk, gij zijt niet meer waardig dat men u Gods Woord voorhoude." Nu werd hij aan een staak gebonden. De minderbroeders scholden op hem en zeiden, dat hij den duivel in had; maar hij zeide tot hen het vers uit den Zesden Psalm: *Wijkt van mij, al gij werkers der ongeregtigheid! want de Heer heeft de stem mijns geweens gehoord;* en daar nu het vuur werd aangestoken, hief hij zijne blikken ten hemel en aanriep den Heer, zeggende: "O, eeuwige Vader! in uwe handen beveel ik mij." Zoo scheidde hij zalig van deze wereld.

Na deze executie handelden de regters met MARIA, de huisvrouw van AUGUSTIJN BARBIER, haar ondervragende wat men te *Geneve* doet? Hoe het Avondmaal daar werd uitgedeeld; en of zij ook het Avondmaal had gebruikt? Zij antwoordde: "Ja; en dat het Avond-

maal waarlijk overeenkomstig de instelling van Christus werd bediend. Op alle vragen antwoordde zij naar de mate des geloofs haar door God geschonken. Zij bleef volstandig, zoodat zij, noch door beloften, noch door dreigementen, noch door pijnigingen, van de kennis en belijdenis der waarheid was af te brengen. Zij werd dan gevonnisd om levende onder de aarde begraven te worden. Dit was, ingevolge bevel des keizers, de straf waarmede in de *Nederlanden* de vrouwen werden omgebragt, die volstandig bleven. Zij werd dus ter plaatse gebragt, alwaar zij zoude worden begraven. Daar hief zij hare oogen hemelwaards en loofde den Heer voor de genade haar bewezen, dat Hij haar uit de gruwelijke duisternis en blindheid verlost had. In het graf viel zij op hare knieën neder en aanbad den Heer. Toen de scherpregter haar zoude neêrleggen, verzocht zij een doek op haar gezigt te mogen leggen, hetgeen geschiedde. En zoo werd zij met aarde bedekt, terwijl de scherpregter op den opgehoopten grond sprong en met zijne voeten stampte; en op die wijze werd haar het tijdelijke leven benomen, terwijl hare ziel die zaligheid inging, welke de Heer allen heeft toegezegd, die ten einde toe volharden. Lezer! leer uit deze woorden getrouw en standvastig te zijn in de belijdenis van Jezus Christus, uwen Heer en Zaligmaker! Hij sterkt die op Hem vertrouwen, gelijk blijken zal uit het verhaal van Augustijn Barbier, den man van Maria, dat in ons volgende nommer zal verschijnen.

ABRAHAM, ALS EEN VADER DES HUISGEZINS, TER NAVOLGING VOORGESTELD.

De ware Godsdienst staat in een naauw verband met de getrouwe betrachting der pligten van het huisselijke leven. Zij moet haren eersten en weldadigen invloed verspreiden over den kring der huisgenooten. Daar, in die kleine maatschappij, heeft zij dagelijks veelvuldige gelegenheden hare echtheid aan den dag te leggen; daar schittert zij het meest. Hij, die zijne Godsdienst alleen bepaalt tot daden van onmiddelijke aanbidding en dank-

zegging tot God en die binnen de enge muren der kerk besloten houdt, heeft derzelver waren aard geenszins regt begrepen. Daar ware godsdienstigheid in het hart haren zetel gevestigd heeft, heeft zij ook hare gezegende uitwerking op de handelingen des levens, door dezelve te besturen overeenkomstig den wil van God. De Heilige Schrift heeft geleerd, dat regtschapene dienaren van God, die door de edele beginselen van godsvrucht en menschenliefde gedreven werden, er zich met alle vermogens op toelegden, om ook aan die pligten, welke uit hunne onderscheidene betrekkingen voortvloeiden, getrouw te zijn. Gelijk nu het onderwijs der Heilige Schrift, in het algemeen, ten oogmerk heeft, om de menschen op te leiden tot wijsheid, deugd en gelukzaligheid, zoo zijn, in het bijzonder, de karakters en voorbeelden der getrouwe godsmannen in dezelve ter navolging voorgesteld.

Dezen kunnen, op eene gelijke besturing van ons leven, eenen gewenschten invloed hebben. Eene aandachtige beschouwing derzelve zal ons kracht en sterkte ter navolging verleenen. Daartoe droeg de Goddelijke Voorzienigheid zorg, dat derzulker verheven karakter en luisterrijke daden opgeteekend werden, en de eenvoudige berigten desaangaande, door alle eeuwen heen, bewaard bleven, opdat dezelve aan de laatste nakomelingschap, en ook aan ons, tot leering zouden verstrekken.

De geloofsheld Abraham, die in den Bijbel een vriend van God genoemd wordt, en die zijn geslacht tot roem verstrekt, verdient allezins zulk eene aandachtige en eerbiedige beschouwing. Alles wat groot, wat voortreffelijk, wat beminnenswaardig is, wat eenen mensch eerwaardig maakt in Gods oogen, vereenigt zich in hem. In welke betrekking wij hem ook beschouwen, hetzij tot God, hetzij tot zijne medemenschen, of in betrekking tot zijn huisgezin, altijd levert zijne geschiedenis ons veel leerzaams, veel navolgingswaardigs op. Bijzonder in de laatste betrekking vertoont hij zich in zijne beminnelijke grootheid. De bijzondere lotgevallen en omstandigheden zijnes huisselijken levens, stelden de goedheid, de vroomheid van zijn hart op de proef en deden dezelve schitteren. Zijne uitmuntende gezindheden, neigingen en handelingen hadden ook eenen gezegenden invloed op den tijdelijken welvaart van zijn huisgezin.

Abraham leidde zijn huisgezin op tot de ware Godsdienst.

Indien de kennis en de beoefening van de ware Godsdienst, des menschen eerste en voornaamste belang is, en het de pligt is van eenen braven huisvader, al zijn gezag en invloed bij zijne huisgenooten te gebruiken, om hen de ware Godsdienst te leeren kennen en beoefenen, dan moeten wij Abrahams gedrag, als voorbeeldig, als navolgenswaardig, prijzen. Het bijzonder oogmerk, waartoe God hem riep, om zich uit zijn vaderland te begeven, zijne bloedverwanten te verlaten en in een vreemd land te gaan wonen, was dit, dat hij, als stamvader van eene groote natie, de kennis en de dienst van den eenigen waren God, die, bij de steeds toenemende afgoderij, schier van den geheelen aardbodem was verloren geraakt, en de leer der regtvaardigheid des geloofs, door den Middelaar Gods en der menschen, die aan de vaderen beloofd was (Luk. i. 54, 55, 70—73), en in wiens dag zich Abraham, met zoo veel verlangen, verheugd heeft (Joh. viii. 56) in zijn huisgezin bewaard en onder zijne nakomelingen voortplanten zoude. Daarom zegt de Heer: *Want Ik heb hem gekend* (uitverkoren), *opdat hij zijnen kinderen en zijn huis na hem zoude bevelen, en zij den weg des Heeren houden, om te doen geregtigheid en gerigte* (Gen. xviii. 19). Aan deze verhevene bestemming was de aartsvader zeer getrouw. Hoe algemeen de afgoderij in zijn vaderland ook was; hoe zeer de zaden van afgoderij onder de inwoners ook verspreid waren, zelfs in dat land, waar hij als vreemdeling verkeerde; hoe veel de heerschende zucht ter navolging van anderen ook bij de menschen vermag; hoe zeer het verdorven menschelijke hart, bij de afgoderij, welke met zoo veel zedebederf en losbandigheid gepaard gaat, zijne rekening vindt; heeft evenwel Abraham zorg gedragen, dat noch hij, noch zijn huisgezin daarmede is besmet geworden. Hij stelde allerlei gepaste middelen in het werk, om de kennis en dienst van den eenen waren God, als den Schepper van het heelal, en het ootmoedig, geloovig en dankbaar vertrouwen op de groote belofte nopens den Heiland der wereld (Gen. xxii. 18; Gal. iii. 8, 16) ook bij zijne tentgenooten te bewaren en te bevestigen. De gedachte aan dien God, wiens stem hij gehoorzaamd had, en aan wiens dienst alleen hij zich verbonden rekende, en de verwachting van den gezegenden Verlosser, was hem

steeds levendig en verstrekte hem tot eene bron van vergenoeging, van geruststelling, van bemoediging.

Was de Heer aan hem verschenen, had die hem heilrijke toezeggingen gedaan, dan stichtte hij eenen altaar (Gen. xii. 7, 8), tot een gedenkteeken der goddelijke verschijning en der beloofde zegeningen. Daardoor heeft hij de gevoelens van zijn geloof in God, van zijn vertrouwen op God en van zijne dankbaarheid aan God, benevens zijn opregt verlangen naar, en zijne geloovige omhelzing van den dierbaren Heilaanbrenger, of dat beloofde zaad, in wien alle geslachten der aarde zouden gezegend worden, zigtbaar ten toon gespreid. Zoo dikwerf hij met zijne tentgenooten, in zijn omzwervend leven, aan zulk eenen der Godheid toegewijden oord, terugkeerde, moest de gedachtenis aan Jehova en aan zijne goedheid vernieuwd worden. Zijn wandel voor Gods aangezigt, zijne getrouwe en standvastige gehoorzaamheid aan zijnen God, welke met zoo vele proeven van Gods goedkeuring vergezeld ging, welke hem tot de hooge waardigheid bragt van een vriend Gods, en die zoo veel voorspoed en geluk aan hem verschafte, moest zijne tentgenooten tot eenen sterken spoorslag verstrekken, om ook in de dienst van dienzelfden God en Zaligmaker hun geluk te zoeken. De opgerigte teekenen, die in de sterkste taal aan Abrahams nakomelingen predikten, wat God voor hem zijn wilde; hoe zeer Abraham God vereerde, beminde en tot het eenigste voorwerp van zijne hoop en vertrouwen stelde, moesten hen tot opwekking dienen, om zich aan de vereering en dienst van dat Wezen, hetwelk aan zijne vereerderen, die op de beloofde verlossing hopen, zulk eene genadige belooning schenkt, van ganscher hart toe te wijden.

Op de aan God geheiligde plaatsen riep hij den naam des Heeren aan (Gen. xii. 8; xiii. 4). Hij stelde de openbare en gemeenschappelijke Godsdienst in, ten einde daardoor de godsdienstige kennis onder zijne tentgenooten te bevorderen (Gen. xviii. 19). En als vader des huisgezins, zal hij zich en de zijnen, zekerlijk, door openbare en ernstige gebeden, in de bescherming des Allerhoogste hebben aanbevolen en nieuwe zegeningen hebben afgesmeekt, na alvorens, door offeranden, eene vereischte verootmoediging en geloovige heilbegeerte, en hartelijke dankerkentenis voor zoo vele ontvangene gunstbewijzen te hebben aan den dag gelegd.

Door zulk eene vereerenswaardige handelwijs, die genoegzaam toont, dat hij aan de dienst van zijnen God geheel overgegeven was, gewende hij zijn huisgezin aan bestendige godsdienstigheid; daardoor leerde hij het, op God te hopen, te vertrouwen, en voor zijn aangezigt te wandelen; daardoor legde hij den eenigen waren grondslag tot eene bestendige en blijmoedige vervulling van al die pligten, welke uit de huisselijke betrekking geboren worden. Toen Abraham van God het bevel ontving, om al wat mannelijk was in zijn huis te besnijden (Gen. xvii. 12, 13), zelf ook zijne dienstknechten, de eengeborene in zijn huis, de gekochte met geld, voerde hij dit bevel der Godheid ook aanstonds uit. De besnijdenis welke hij, naar Paulus herinnering (Rom. iv. 11), ontvangen heeft, tot een zegel van de regtvaardigheid des geloofs, die hem in de voorhuid was toegerekend, was een teeken van het verbond, hetwelk God met Abraham inging, waarvan de verhevene en veel bevattende belofte deze was: *Ik zal u tot een God zijn en uw zaad na u.* Door dit verbond werd Abraham, met zijn geslacht, het uitverkoren volk van God, hetwelk van de andere volken der aarde dadelijk afgezonderd en onderscheiden, den Heer alleen was toegewijd. Ofschoon de belofte des verbonds tot Abraham en zijn zaad de naaste betrekking had, wilde God, evenwel, dat ook en de gekochte en de in Abrahams huis geborene dienstknechten, door het teeken der besnijdenis, dadelijk van de andere volken onderscheiden en afgezonderd, aan zijn volk naauw verbonden en tot zijne dienst opgeleid werden, gelijk de Apostel t. a. p. (Rom. iv.) uitvoeriger heeft aangewezen. Abraham heeft, ongetwijfeld, niet alleen zijnen aardsvaderlijken invloed, maar ook zijne overtuigingen in het werk gesteld, ten einde zijne dienstknechten meer aan zich te verbinden en naauwer met zich te vereenigen, opdat zij daardoor voor het bederf, hetwelk onder andere stammen en volken plaats vond, beveiligd bleven, en in de gemeenschap en dienst des Eeuwiglevende hun waar welzijn zochten.

Aan dit oogmerk der Godheid, om Abrahams huis rein en onbesmet te bewaren van het toenemende bederf der wereld, was de aardsvader altijd zeer getrouw. Hij voorzag, hoe eene huwelijksverbindtenis voor zijnen zoon Izaäk met eene Kanaänitsche vrouw en de daaruit voortspruitende vereeniging met de Kanaänitische, tot afgoderij

overhellende, volken, voor de bewaring van de reine Godsdienst gevaarlijk was; hoe eene vrouw uit zijns vaders huis, uit *Chaldæa,* voor de bedoelde afzondering en de reeds gevestigde eeredienst van Jehova, minder hinderlijk zou zijn. De inrigtingen welke hij daarom maakt (Gen. xxvi.), betrekkelijk het huwelijk van zijnen zoon Izaäk, geven zoo wel vaderlijke wijsheid te kennen, als standvastige verkleefdheid aan zuivere godsdienstige grondbeginselen en zorg voor de wezenlijke belangen zijner nakomelingen. Uit deze bijzonderheden van Abrahams gedrag zien wij duidelijk, dat hij den schoonen toeleg had, om de kennis en dienst des Heeren in zijn huisgezin te bewaren en te bevestigen; dat hij op reine godsdienstbegrippen grooten prijs stelde en dat hij, als een vader der geloovigen, door het geloof wonende in het land der belofte, als in een vreemd land, de belofte van verre gezien, geloofd en omhelsd hebbe, belijdende, dat hij en de zijnen, gasten en vreemdelingen op aarde waren, en een beter, dat is hemelsch, vaderland begeerig zochten (Hebr. ix.), zoodat hij, met al de teederheid en getrouwheid van eenen huisvader, voor de eerste belangen van zijn huisgezin zorg droeg.

Abrahams gedrag is navolgenswaardig voor u, Christen lezers! die vaders zijn van huisgezinnen, welke aan uwe vaderlijke voorzorg zijn aanbevolen. Het is ook in dit opzigt leerzaam en verdient al uwe oplettendheid. Zijt gij Christenen door het geloof, dan zijt gij ook kinderen van Abraham; maar dan behoort gij ook zijn beeld te dragen, zijne werken te doen. Hoe bijzonder de leidingen en lotgevallen ook waren van hem, die verordineerd was tot de uitvoering van een groot plan der aanbiddelijke Voorzienigheid, komt gij, echter, hierin volkomen met hem overeen, dat gij in den kring uwer huisgenooten dezelfde bestemming, dezelfde roeping hebt. En, zoo gij van de gunst en hooge goedkeuring Gods u wilt verzekerd houden, moet gij zijnen wandel navolgen, die op hem den stempel drukt van eenen vriend Gods. Die braafheid en regtschapenheid, die hem zoo eerwaardig, zoo beminnelijk maakte, die, behalve haren natuurlijken invloed op zijnen voorspoed, zoo vele stellige zegeningen in zijn huisgezin uitstortte, zal ook van u niet vruchteloos beoefend worden.

Denkt nimmer, dat gij, als huisvaders, al uwe pligten getrouw vervult, met slechts te zorgen voor het on-

derhoud van uw huisgezin. Neen; gij zijt ook verpligt te waken voor de zielsbelangen uwer huisgenooten, en alle gepaste middelen in het werk te stellen, ten einde zij, door de ware verlichting van hun verstand en verbetering van hun hart opgeleid worden, tot de liefdedienst, en zij alzoo, niet slechts de maatschappij tot nuttige leden, maar ook de kerk van Jezus tot sieraden verstrekken mogen.

(Het vervolg hierna.)

OVER DE NOODZAKELIJKHEID OM AAN DE VRIENDSCHAP EENE CHRISTELIJKE WAARDIJ TE GEVEN.

Onder de zaligste verbindtenissen op aarde, mag de Vriendschap eene zeer aanzienlijke plaats bekleeden en vóór allen genoemd worden. Maar hoe is hare heilige naam gedaald onder de rij van gewone, onverschillige uitdrukkingen! Hoe heeft men den schijn van vriendschap misbruikt, om daaronder slechte en lage oogmerken te bevorderen en te bereiken. Wanneer zij echter in haar gewigt gekend en in den zuiveren zin des woords gekweekt werd, trok zij aller belangstelling tot zich en vormde bij niet weinigen een hemel op aarde. Men heeft hierom weleens de Christelijke Godsdienst beschuldigd, dat dezelve ons niets voorschrijft in het stuk der Vriendschap, noch hare voortreffelijkheid aanprees. Het is ook geenszins te loochenen, dat Jezus en zijne Apostelen nergens uitdrukkelijk over de vriendschap spreken; zij hebben zeker, uit voorzigtigheid, eene uitdrukking vermeden, welke de menschelijke onbedachtzaamheid zoo dikwerf pleegt te misbruiken. Indien wij, echter, de vriendschap in hare eer herstellen, indien wij haar maken tot hetgene zij wezen moet, dan zullen wij erkennen, dat Jezus zelf de edelste en teederhartigste Vriend was; dat Hij in verbindtenissen stond, welke den naam van vriendschap in vollen nadruk verdienen; dat de Bijbel gaarne zich verledigt om de vriendschap van edele menschen te beschrijven; dat dezelve ons bijzonder de vriendschap teekent van dezulken, die wij moeten navolgen; waaruit dan ook blijkt, dat zij niet anders eene

hooge waarde verkrijgen kan, dan door gevestigd te worden op de grondbeginselen van het Christendom. Welaan, overwegen wij dan ook thans *de noodzakelijkheid, om aan onze vriendschap eene Christelijke waardij te geven.*

Laat ons eerst het BEELD der waardij eener Christelijke vriendschap en van hare gesteldheid ontwerpen. Over echte Christelijke vriendschap willen wij nadenken, en hare meest in het oog vallende eigenschappen beschouwen.

Het is duidelijk, dat zij met alles, wat men ooit vriendschap noemde, eene groote overeenkomst heeft; maar even zeker is het, dat zij om meer dan ééne rede zuiverder en waardiger is, dan de vriendschap zonder den invloed des Christendoms zijn kan. De echte Christelijke vriendschap is eene verbindtenis, welke betrekking heeft op de gewigtigste aangelegenheden en oogmerken van redelijke wezens; zij is een trouw, op natuurlijke eigenschappen en behoeften gevestigd, door een gemeenschappelijk geloof aan God en Jezus geheiligd, tot onderlinge verbetering, tot gemeenschappelijke werkzaamheid, en tot alle mogelijke verligting van aardsche moeijelijkheden gesloten *verbond.*

Zij is een trouw, op natuurlijke eigenschappen en behoeften gevestigd verbond. Men beweert niet te veel met te zeggen, dat ons hart voor de vriendschap geschapen is. De natuur zelf heeft ons eene neiging ingeplant, om sommige menschen te beschouwen als uitnemende voorwerpen onzer genegenheid en in de vertrouwelijkste gemeenschap met hen te leven. Wordt deze neiging niet sterker, als wij meer overeenkomst in het karakter en de denkwijze van anderen met ons ontdekken? Worden wij niet diep getroffen door hoogachting jegens anderen; en is dit niet het zaad der vriendschap? Of stellen wij er geene eer in, met uitstekende menschen verbonden te zijn? Bovendien, wij kunnen niet gelukkig zijn, als het ons niet gegund is, vertrouwelijk mede te deelen, en al onze vreugde of onzen kommer, in den schoot van anderen uit te storten. Wij kunnen onmogelijk ons zelven overal helpen, of ons in nood tot den eerste den beste, om hulp wenden. Neen; er moet iemand zijn, wiens gezindheden wij kennen, aan wien wij ons kunnen vertrouwen, zonder eene koele behandeling of afwijzing te moeten vreezen. In het algemeen is verkeering en ge-

zelschap voor ons eene al te dringende behoefte, dan dat wij niet vurig wenschen zouden met iemand in verbindtenis te komen, die ons een getrouwe medegenoot en leidsman op de baan des levens zijn zou. Welk een aandrang tot vriendschap! Welk eene onwederstaanbare kracht openbaart zich daartoe bij hen, wien de natuur een hart vol levendig gevoel en warmte heeft gegeven! God heeft dezen trek in ons gelegd, en het Christendom onderdrukt geene onschuldige neiging van het hart. Dus wordt de vriendschap door hetzelve niet verboden, maar veeleer aangemoedigd en veredeld.

Zij toch is een verbond, *dat door gemeenschappelijk geloof aan God en Jezus geheiligd wordt.* Zoo lang de vriendschap niets meer is, dan het gevolg eener natuurlijke neiging en van sterke hartsbehoeften, zoo lang heeft zij geene zedelijke waarde. Maar Christenen veredelen alles, waartoe hunne neiging hen aanspoort, door redelijk nadenken, door op God en Jezus te zien. Hunne vriendschap is daarom altijd een verbond, dat door de Godsdienst geheiligd en beschermd wordt. Christenen kunnen iemand, die uitstekende eigenschappen bezit, maar geen gevoel heeft voor de edelste waarheden, die hunnen Heer gering acht, wel eerbiedigen en eeren, maar de vertrouwde van hun hart kan hij nooit worden, juist daarom, omdat hij in zulk eene belangrijke zaak, als de Godsdienst is, van hen afwijkt, is hij onvatbaar om hen overal te verstaan, hunne voornaamste behoeften juist te beoordeelen en met ijver voor die oogmerken te arbeiden, welke juist voor hen de heilrijkste en belangrijkste zijn. De Bijbel toont ons dit in de voorbeelden van David en Jonathan, van Maria en Elizabeth, van Jezus en Johannes. Bij Christenen ontspringt uit dit godsdienstig geloof, alles goeds; en hoe zou dan de vriendschap, die zamenvatting van zoo vele edele gewaarwordingen en daden, daarvan onafhankelijk zijn? Dezelfde eerbied voor God, dezelfde liefde voor zijnen Zoon, dezelfde ijver voor het ware en goede, hetzelfde gevoel der groote bestemming, dezelfde uitzigten in de eeuwigheid, vereenigen de menschen het sterkste en maken dezulken, die reeds overeenstemden, tevens onmisbaar voor elkander.

Juist hierom is de vriendschap ook *een tot onderlinge verbetering gesloten verbond.* Hoe kan de Christelijke vriendschap zich een ander doel voorstellen? In de kennis der waarheid te wassen, elk gebrek af te leggen,

steeds meer liefde tot het goede aan te kweeken, steeds getrouwer en geschikter in de beoefening zijner pligten te worden, de vorming en veredeling van den geest te bevorderen, dit zijn de voornaamste vereischten van een Christen. Laat nu menschen, die zoo gezind zijn, vrienden worden; laat hen eene naauwere verbindtenis aangaan; laat hen elkander getrouw bijstaan, zullen zij dan juist datgene vergeten, wat hun het gewigtigste is, zullen zij elkander niet bijstaan, raden, opwekken, bemoedigen, elkanders volkomenheid en volmaking behartigen? Christenen hebben eenen ruwen weg te betreden, de vriendschap maakt dien effen en aangenaam; onder deszelfs voeten ontluiken bloemen, en aan hare hand komen zij alle moeijelijkheden te boven. Zóó leidt vriendschap tot wederzijdsche verbetering.

IS HET LEERSTUK DER VRIJE GENADE GEVAARLIJK VOOR DE ZEDEN?

GEDEELTE VAN EEN ONUITGEGEVEN LEERREDE.

(Naar het Fransch.)

INDIEN er een leerstuk bestond, dat meer dan eenig ander, *liefde tot God* en *afkeer voor de zonde* in het menschelijke hart aankweekte, zou dan zoodanig leerstuk gevaarlijk zijn voor de zeden? Zou het niet veeleer het zedelijkste en heiligste van alle leerstukken zijn? Nu dan, wij beweren, dat het leerstuk der Vrije Genade aan die beschrijving ten volle beantwoordt.

Inderdaad, o gij! die in onze overtuiging niet deelt, gij, die aan goede werken gelooft en daarop rekent als een middel tot uw behoud, hoe komt gij toch tot de zekerheid, dat gij voor den regterstoel van God niet zult veroordeeld worden? Immers zijt gij zondaars. De geboden Gods, die heilige geboden, die gij hadt behooren te houden, hebt gij overtreden en overtreedt gij nog dagelijks, waardoor gij dan, gelijk gij zoo even nog plegtig voor de goddelijke Majesteit bekend en beleden hebt, u op den hals laadt, zijn regtvaardig oordeel, de verdoemenis en den dood. Welaan dan, die verdoemenis en dien dood, hoe vermeent gij daaraan te zullen

ontkomen? Laat mij toe, dat ik het u zegge. Gij waant, dat indien God u verantwoordelijk houdt voor uwe euveldaden, Hij ook daartegen uw berouw, uwe goede pogingen, uwe aalmoezen en opofferingen, kortom, al wat gij tot uitwissching van uwe zonden in het werk gesteld hebt, in afrekening zal laten gelden, en dat, indien die boete niet toereikend bevonden wordt, het bloed van Jezus Christus het ontbrekende zal aanvullen. Met andere woorden, gij meent, dat op u, die toch van natuur zwak zijt, de wet niet ten strengste zal worden toegepast, maar dat dezelve zal gematigd, verzacht worden, en dat God, uit aanmerking van het offer van Jezus Christus, geene volmaakte heiligheid van u vergen, maar zich te vreden houden zal, indien gij, bij de verdiensten van het verlossingswerk, van uwen kant, eene zekere mate van gehoorzaamheid voegt. Zegt mij, gij, die de leer der Vrije Genade verwerpt, is dat niet de grond van uw vertrouwen? Welaan, op welke onderstellingen rust die grondslag? Op deze twee: voor eerst, dat God een gedeelte uwer overtredingen zal toelaten, daar Hij, instede van volmaakte gehoorzaamheid, naar eisch der wet, zich, uit inschikkelijkheid voor uwe zwakheid, zal te vreden houden met eene halve gehoorzaamheid; ten tweede, dat de vergeving, die Hij u schenken zal, maar eene halve vergeving zijn zal, daar gij nog iets verrigten moet om ze te verdienen. Dat is te zeggen, dat *uw* God, de God van uw leerbegrip, niet is de Allerheiligste en Barmhartigste, maar een God, die slechts ten halve heilig en barmhartig is. Hij is niet de bij uitstek Heilige God, maar een zwakke vader, die, zijn eigen strengheid moede, voor de misstappen van een schuldig kind de oogen luikt; een banghartig regter, die, geen moeds genoeg hebbende om het kwaad te stuiten, met de overtreding onderhandelt, zijne bedreigingen intrekt, de wet laat slapen en daarbenevens zelf insluimert. Hij is ook niet de bij uitstek barmhartige God; maar een koning, even onvermogend als wreed, die, zekerlijk, alleen niet in staat zijnde om mij te behouden, mijne hulp en medewerking daartoe noodig heeft, of die, om met mijne ellende te spotten, aan mijne zwakke handen de taak toevertrouwt, om mijne zaligheid te voltooijen, die Hij, van mijne zwakheid bewust, wel weet, dat ik nooit voltooijen zal. En hoe zou ik dan de zonde haten, gelijk een Christen die haten moet? Hoe kan ik haar dien

innigen, volstandigen, algemeenen, volstrekten haat toezweren, dien de wet eischt, wanneer de God, dien ik aanbid, haar verontschuldigt, toelaat, voorbijziet? Want al ware er maar eene enkele mijner zonden, die God niet strafte, die eene zonde, zonder meer, zou daarom niet minder zonde wezen. Zoo veel wat den haat tegen de zonde betreft. Maar nu de liefde tot God! Hoe toch zou ik, met geheel mijn hart, met geheel mijne ziel en met geheel mijn verstand, eenen God liefhebben, die zich voor zijne liefde laat betalen, die mij ten halve lief heeft, ten halve vergeeft, ten halve redt en die mij, tot op mijn sterfbed, in de ijsselijkste onzekerheid laat omtrent hetgeen ik in de eeuwigheid te wachten heb?

O! hoe verschillend is die God van het Evangelie! Bij Hem is geene inschikkelijkheid voor de zonde; Hij haat en verfoeit haar ten einde toe, zijne oogen kunnen haar niet aanschouwen; de minste zweem van zedelijk kwaad beleedigt zijne regtvaardigheid, ontvlamt zijnen toorn. Maar ook welke goedertierenheid, barmhartigheid en liefde! Wanneer Hij verlost, dan is het ten volle; wanneer Hij vergeeft, dan geschiedt het zonder eenig voorbehoud, zonder terugblik; wanneer Hij behoudt, dan is het zonder vertraging, van stonde aan en voor eeuwig. Hij is niet slechts helper, maar, in vollen nadruk, redder, die volkomen redt allen, die Hem geloovig naderen, zoo dat al wie in Hem gelooft en zijne getuigenis ontvangen heeft, niet gelijk zij, onzeker is, of hem al dan niet vergeving is geworden, onzeker, of het lot, dat hem aan geene zijde des grafs verbeidt, eeuwige vreugde of eeuwige rampzaligheid zijn zal; maar in zijn hart eene heilige heugelijke verzekering omdraagt, dat hem *al* zijne zonden, geene uitgezonderd, vergeven zijn, en dat, zoo hij nog heden voor Gods vierschaar gedaagd werd, hij een vonnis—niet van veroordeeling maar van vrijspraak—zou ontvangen.

Het is, omdat het kruis van Christus, de grondslag van zijne hoop, tevens de meest luisterrijke, plegtige en indrukmakende verheerlijking van Gods deugden oplevert: van zijne regtvaardigheid en heiligheid, maar ook van zijne genade en barmhartigheid. Ja, waarlijk (om met de Schrift te spreken), de goedertierenheid en waarheid hebben elkander daar ontmoet, en geregtigheid en vrede hebben elkaâr gekust.

Inderdaad, mijne ziel! ziet gij dien ongelukkige, die daar, aan den schandpaal der misdadigers, sterft? Dat is de eeuwige Zoon des Vaders, zijn Geliefde, de Heilige, de Regtvaardige. Sta bij dat schouwspel stil, en verdiep u in de oorzaak van hetgene gij ziet. Waarom heeft de God des hemels zelf het wraakzwaard boven het hoofd van zijn eigen Zoon opgeheven? Waarom deed Hij Hem dien bitteren beker tot den bodem uitdrinken? Waarom heeft Hij Hem verlaten? Waarom?! Het is, mijne ziel! omdat God, die u behouden wil, de Allerheiligste is; het is, omdat Hij een regtvaardige God en tevens uw Redder is; omdat Hij, eindelijk, hoe ook verzoend met den vrijgekochten zondaar, zich met de zonde niet kan noch wil verzoenen. Daarom heeft Hij dien, die geen zonde gekend heeft, voor ons zonde gemaakt, opdat wij zouden worden regtvaardigheid Gods in Hem. Al onze zonden komen op Jezus. In Hem treft haar God, en wel het geheele gewigt der straf, die wij verdiend hadden te moeten dragen. Zoo is Gods regtvaardigheid gehandhaafd; zoo is aan alle eischen der wet voldaan. Van nu af aan kan de vergeving een vrijen loop hebben, zonder dat daardoor de orde in de zedelijke wereld verbroken worde.

Hoe geheel anders verschijnen mij nu Gods heiligheid en barmhartigheid! Die heiligheid, die zulk een afkeer voor de zonde aan den dag legt, dat zij, liever dan ééne enkele zonde ongestraft te laten, den Koning van menschen en Engelen treft, Hem met schande drenkt, Hem ziet bezwijken onder den last van haren toorn, en op den afgeperssten noodkreet: "Vader! zoo het mogelijk is, dat deze drinkber van mij voorbijga!" geen antwoord heeft, dan de donders van *Sinaï*. Die barmhartigheid, welke tot de keuze bepaald van óf den eeniggeliefden Zoon te treffen, óf mij welverdiende straf te doen lijden in de hel, niet aarzelt, dien Zoon, dien Eenige, dien Geliefde, op te offeren, en Hem, mij ten goede, aan folteringen over te leveren, waarvan de natuur terug beeft.

Ik zeide u daar even, hoe toch zoude ik, met *uwe* leerstellingen God kunnen beminnen en de zonde haten? Nu zeg ik u, hoe zou het mij mogelijk zijn, met *mijne* leerstellingen, God *niet* lief te hebben, de zonde *niet* te haten? Ja, hoe zou het bestaanbaar zijn, dat ik aan het bloedig zoenoffer, waarvan ik gesproken heb, geloovende, mij nogtans door de zonde liet beheerschen! Wat zeg ik?

Kan het wel anders, of ik moet al mijne krachten in afkeer en verfoeijing van de zonde, en in blakende liefde tot God als uitputten. Hoe! is het de zonde, die dat kruis op *Golgotha* geplant, die mijn' Verlosser daaraan genageld, die dat eerbiedigwaardig hoofd met doornen omkransd heeft! Is het de zonde, die dien razenden volkshoop aanhitste, om den herhaalden moordkreet tegen dien Gezegende uit te braken? en ik zou na alles, de zonde niet haten!—Hoe! heeft God mij om niet lief gehad, mij, die Hem beleedigd had; heeft Hij mij eerst lief gehad, eer de wereld was, zóó lief gehad, dat Hij mij zijnen Zoon gegeven heeft, zijn leven, zijn bloed, zijnen hemel; en nu, daar ik het weet, daar ik Hem kenne, zou ik Hem op nieuw beleedigen, Hem mijn hart weigeren! Ik zou mijnen God niet liefhebben!—Ik vraag het u af, gij die onze leer verwerpt, is dat mogelijk? Zou daartoe minder vereischt worden, dan dat de menschelijke natuur zich van hare wezenlijkste kenmerken ontdaan had, en ieder vezel van het menschelijke hart, als het ware, verkracht was? Zegt dan vrij, indien gij zulks vermoogt, indien gij daartoe de vermetelheid bezit, zegt vrij met hen, die van ouds dit heilige leerstuk bestreden: "Laten wij zondigen, opdat de genade des te overvloeger zij." Maar wij zullen zeggen, en dat zullen allen, die U, o mijn Verlosser! toebehooren: "Daar nu de genade overvloedig is, zoo laat ons niet meer zondigen, staan wij af van ongeregtigheid, jagen wij het goede na, nemen wij ons kruis op ons en volgen wij onzen goddelijken Meester. Zijn wij zachtmoedig en nederig gelijk Hij, verdraagzaam en geduldig, in alle opzigten heilig, gelijk Hij heilig was. Ja, spreek, o God! die ons behouden hebt, spreek, hier zijn wij om u te gehoorzamen."

B. P.

BELANGRIJKE RAAD.

Gedraagt u in deze wereld als reizigers; houdt u zoo los van dezelve, dat gij in staat moogt zijn, na eene korte aanzegging, u op te pakken en te vertrekken (1 Petr. i. 17; 1 Cor. vii. 29—31). Wij hebben geene blijvende stad, geen zeker verblijf hier, laat ons dan

altijd gereed zijn om op te staan en te vertrekken. En zullen wij ware reizigers zijn naar het hemelsche *Jeruzalem*, moeten wij Christus in onze harten hebben, den hemel in ons oog, de wereld onder onze voeten. Wij moeten den Geest Gods hebben tot onzen Leidsman, Gods Woord tot onze regel, de verheerlijking Gods tot ons doel, Gods volk tot onze gezellen, Gods lof tot onze uitspanning en Gods belofte tot onze versterking. De Godsdienst moet onze bezigheid, het gebed ons vermaak, de heiligheid onze weg en de hemel ons vaderland zijn. O, reizigers Zions! onderscheidt u zelven van de lieden die op de aarde *wonen;* laat Christus u altijd dierbaar, zijn Woord zoet, de zonde bitter, de wereld eene woestijn en de dood welkom zijn. Laat de wil van Christus uw wil, de oneer van Christus uwe droefheid, de zaak van Christus uw belang, de voorspoed van Christus uwe vreugde, de dag van Christus uw vermaak en genoegen, het kruis van Christus uwe heerlijkheid, het lijden van Christus uwe overdenking, de wonden van Christus uw toevlugt, het bloed van Christus uw balsem, de geregtigheid van Christus uw kleed, de tegenwoordigheid van Christus uw hemel zijn. Daar gij hier reizende zijt, dat dan uwe harten van liefde tot Christus brandende zijn; denkt gaarne aan Christus, hoort gaarne van Christus, leest gaarne van Christus, spreekt gaarne VAN Christus, spreekt gaarne VOOR Christus, spreekt gaarne TOT Christus.—WILLISON.—*Christelijke Raad.*

KERK-NIEUWS.

DE Wel-Eerw. Heer T. J. VAN DER RIET het beroep door de gemeente van *Mosselbaai* aangenomen hebbende, werd daarop door zijne Excellentie tot leeraar dier gemeente aangesteld. De inwijding van het kerkgebouw is bepaald (V.D.), op den 1sten Junij, terwijl de beroepene de gemeente zal worden voorgesteld op den 29sten dier maand.

INWIJDING VAN DE NIEUWE NEDERDUITSCHE GEREFORMEERDE KERK TE HERTZOG.

OP Zondag den 27sten April werd de nieuwe Nederduitsche Gereformeerde Kerk, te *Hertzog*, district *Stoc-*

kenstrom (voormaals *Katrivier*), plegtig ingewijd tot de uitoefening van de openbare eeredienst.

De dag was zeer schoon, en reeds vroeg in den morgen leverde de naar het dorp, of liever, den platten grond van het voorgenomen dorp, leidende wegen, een aangenaam tooneel op van wagens, ruiters en voetgangers, die zich met langzamen tred op weg bevonden naar het gebouw, dat weldra tot de vereering en dienst van den Almagtigen God zoude worden afgezonderd.

Toen de deuren geopend werden, zag men de kerk, welke anders van zeer ruim bestek is, spoedig opgevuld, terwijl velen buiten staat waren toegang te verkrijgen.

Na de gewone voorafgaande godsdienst verrigtingen en het lezen van den voortreffelijken opdragt van Salomos tempel, als vervat in 1 Kon. viii., nam de Wel-Eerw. Dr. Roux, van *Riebeck*, tot zijnen tekst Ps. lxxxiv. 2: *Hoe liefelijk zijn uwe woningen, o Heer der heirscharen!* naar aanleiding waarvan, hij eene uitmuntende en gepaste leerrede deed.

Ten 1 ure, P.M., deed de Wel-Eerw. Hr Calderwood, van *Birklands, Kafferland,* eene indrukmakende leerrede, in de Engelsche taal, over Matth. xvi. 26: *Wat baat het een mensch, zoo hij de geheele wereld gewint, en lijdt schade aan zijne ziel?"* Gedurende deze leerrede bevond zich onder de talrijke toehoorders ook een groot gedeelte der troepen in de nabijheid gestationeerd.

De plegtigheden van den dag werden besloten door den Wel-Eerw. Heer Welsh, van *Glenlynden,* die eene zielverheffende redevoering hield uit Joh. iii. 30: *Hij moet wassen, maar ik minder worden.*

De collecten bedroegen meer dan Rds 290.

De kerk, welke in den vorm is van een kruis, zestig voeten lang en zesendertig breed (binnen de muren), verwierf de onbepaalde loftuiging van alle aanwezigen, en een ieder scheen zich te verwonderen over den vereenigden smaak en de spaarzaamheid, waardoor zulk een fraai gebouw, met zoo weinig kosten, was tot stand gebragt,—iets meer dan Rds. 10,000. Met uitzondering van £100, van het Koloniale Gouvernement ontvangen, is het grootste gedeelte van deze som door het volk zelf bijgedragen.

Gedrukt bij Pike & Philip, 59, *St. Georgestraat; en te bekomen bij den Heer* J. H. Collard, 24, *Heerengracht, aan wien de Inteekeningen, moeten worden betaald, en Communicatien voor den Redakteur ontvangen worden.—Prijs* Zes Shillings *per Jaar, en voor Inteekenaren in de Buiten-Districten, aan wien het* per Post *verzonden wordt,* Zeven Shillings.

DE HONIGBIJ.

MAANDSCHRIFT

VOOR GODSDIENSTMINNENDE LEZERS.

"De vrees des Heeren is wijsheid."

DEEL I. JUNIJ, 1845. No. 6.

OVER DE AANSTAANDE INRIGTING EN DEN TOESTAND DER CHRISTELIJKE KERK.

LEERREDE OVER JES. XXXIII : 20.

Schouwt Zion aan, de stad onzer feestverzamelingen! Uwe oogen zien Jeruzalem een veilig lustverblijf, eene tent, die niet verrukt wordt, wier pinnen nimmer worden uitgetrokken en welker koorden alle nimmer worden losgereten.

De krachtige en heilzame invloed der goddelijke waarheid op de zielen van enkele personen, om dezelve te hervormen naar het beeld van God, moet het hart van ieder Christen vervullen met blijdschap en dankbaarheid. En mogen wij niet verwachten, dat de weldadige uitwerking hiervan op de menschen zich zoo wel zal vertoonen in hunne burgerlijke betrekkingen als in hunne godsdienstige gemeenschap, ter bevordering van zedelijk welzijn? Wegens het bederf der menschelijke natuur, is er eene sterke neiging, om af te wijken van de zuiverheid der goddelijke instellingen. De geschiedenis des Ouden Verbonds toont deze overhelling op eene zeer treffende wijze. Hoe vele berispingen werden er gedaan en hoe vele oordeelen aan het Joodsche volk opgelegd, om het afwijken van Gods geboden? De jaarboeken

der Christelijke kerk vertoonen ons hetzelfde verschijnsel en bevestigen alzoo het gezegde. Eene toenemende afwijking van de eenvoudigheid der Apostolische instellingen vond plaats en werd steeds grooter, tot dat het wangedrogt der Roomsche kerkheerschappij voltooid was. Doch wij durven niet zeggen, dat bijvoegselen en vervalschingen van de oorspronkelijke leer tot die kerkgemeenschap alleen zich bepaald hebben. Zijn alle Protestantsche kerken ingerigt naar de voorschriften van het Evangelie? Worden ook hier geene dingen gevonden, welke niet op het gezag van den Heer, Jezus Christus, steunen?

De invloed van burgerlijke inrigtingen op het karakter en welzijn des volks, is duidelijk op te merken voor elken oplettenden beschouwer. Waar dezelve gebrekkig of slecht zijn, gevoelt men de kwade gevolgen in eene vermindering van deugd en geluk des maatschappelijken levens. Dat dit insgelijks het geval zijn zal met godsdienstige instellingen en derzelver uitwerkselen op de belijders van Jezus, mag men als zeker aannemen. Wie kan, naar waarheid, het nadeel beschrijven, dat Christen gemeenten hierdoor geleden hebben? Wanneer de voleinding nadert, zal, buiten twijfel, de oorspronkelijke geest der kerk, het bestuur en de tucht, het karakter en gedrag van leeraren en leden weder zijn, zoo als die bij de eerste belijders plaats vonden. Te dien tijde zullen al de vruchten van menschelijke vinding, alle verminking, alle vervalsching, ieder bijvoegsel weggedaan worden. In plaats van de verwarring, uit die dingen ontstaan, zal er orde zijn; in plaats van oneenigheid en twist, daaruit voortgekomen, zal er eensgezindheid zijn; en, in plaats van scherpe beoordeeling en veroordeeling, zal er een liefderijke geest van onbekrompene en algemeene goedwilligheid, ook jegens anders denkenden, zijn.

Over deze drie eigenschappen der kerk, in de toekomst: *Orde, Eenheid* en *Algemeenheid*, wil ik thans spreken; waartoe God, die eenen ieder mildelijk geeft, wat noodig is, zijnen zegen verleene!

Eer ik tot het behandelen dezer punten overga, zij het mij vergund aan te merken, dat ik het bewijs van het bestaan en de werking dier eigenschappen grond op de meerdere kennis en heiligheid, welke dan overvloedig verspreid zullen worden over de oppervlakte der aarde.

Van wege het geloof der waarheid en derzelver krachtigen invloed op het hart en leven der menschen, mogen wij zeker besluiten, dat de orde, welke Christus in zijne kerk heeft vastgesteld, ook in alle opzigten nagekomen zal worden, dewijl dit aangemerkt mag worden als een gedeelte dier gehoorzaamheid aan zijne geboden, welke Hij vordert. Wanneer kennis en heiligheid overal heerschen, zullen de leerlingen van Christus algemeen vereenigd zijn in begrippen, in genegenheid en in behartiging van het goede. Of zoo misschien sommigen in eenig punt verschillen van hunne broeders, zal het duidelijk inzien van de betrekkelijke waarde der dingen, waarin het verschil bestaat, alle bijgeloovigen en valschen ijver verdrijven, als zijnde niet langer geschikt, om in den boezem van redelijke menschen te huisvesten; integendeel, zal er eene onbekrompenheid van geest en gedrag ontstaan, welke de banden der Christelijke liefde onverbroken bewaart. Ik wil dus onderzoeken, waarin deze *Orde*, *Eenheid* en *Algemeenheid* bestaan. Derzelver aard zal ik beschrijven en derzelver voortreffelijkheid aantoonen.

I. *Orde* zal eene der kenmerkende eigenschappen van de Christelijke kerk in latere dagen zijn.

De *algemeene* kerk op aarde, bevattende al de belijders van Jezus, bestaat uit eene menigte van bijzondere genootschappen, welke op zoodanige wijze ingerigt zijn, dat zij leiden tot het groote doel der oprigting, de eer van God en de zaligheid dergenen, die er leden van zijn. Dat Hij, die het Hoofd der kerk is, met bijzondere naauwkeurigheid alles, betrekkelijk het bestuur dezer dingen, regelt en bepaaldelijk de personen, bijzondere schikkingen en wijze van handelen in het uitvoeren der wetten aanwijst, is het gevoelen van velen der vlijtigste beoefenaren van de Heilige Schrift en der gemoedelijkste dienaren van den Verlosser. Doch wij willen hierover niet twisten. Zij, die meenen, dat geene bijzondere regelingen zoo bepaaldelijk aangewezen worden in het Nieuwe Verbond, zullen wel toestemmen, dat hetzelve zekere algemeene, hiertoe betrekkelijke, beginselen bevat, welke in het naauwste verband staan tot de belangrijkste gedeelten des bestuurs van Christus en zijne kerk. Hetgene de laatstgenoemden toestaan, zal een voldoende grondslag zijn, om er de volgende stellingen op te bouwen:

1. Elk Christelijk genootschap behoort, wat betreft de leden, waaruit het bestaat, geregeld te worden naar het goddelijke voorschrift. Tot deze vereerende gemeenschap moeten geene personen toegelaten worden, dan die blijken geven ware leerlingen van Christus te zijn; menschen, die de beginselen van de Godsdienst verstaan, haren invloed gevoelen en de leer van hunnen Zaligmaker versieren, door een leven en gedrag, overeenkomstig het Evangelie. Hoe bedroevend is het, op te merken, dat in vele gemeenten, de onkundige, de man, die aan uitwendigheden hangt, de wereldling, de ondeugende en de spotter oneerbiedig naderen tot de plegtigste handelingen; hoe treurig, hen met de heiligste teekenen des ligehaams en des bloeds van den Verlosser in hunne onheilige handen te zien! En het is niet eene enkele booze daad, waarover wij te klagen hebben; zij leven in een hebbelijk opvolgen van hunne begeerten en driften; en tevens hebben zij hunne bepaalde tijden van vereeniging tot de uitwendige bedrijven van godsdienstoefening, gelijk zij ook deel nemen aan die bijzondere handelingen, welke alleen de waardige leerlingen van Christus aangaan. Zoo brengen zij hunne dagen door, totdat de dood hen wegvoert ten oordeel; en het opvolgende geslacht drukt hunne voetstappen. Doch in de latere dagen zal zoodanig misbruik van Gods inzettingen onbekend zijn in de kerk: *In haar zal niet inkomen iets, dat verontreinigt, noch dat gruwelijkheid doet of leugen spreekt; maar die geschreven zijn in het boek des levens van het Lam* (Openb. xxi. 27). Want, volgens sommigen der kundigste godgeleerden, is dit de beschrijving, welke de Apostel Johannes geeft, niet van de inwoning des hemels, maar van de Christelijke gemeenschap in latere dagen. In deze kerk zal te dien tijde niemand toegelaten worden, dan die blijkt, waarlijk vroom te zijn en door geloof en daden, reden geeft, om te besluiten, dat hij zich zelven verloochent, zijn kruis opneemt, en Christus volgt. Niet langer, dan iemand op deze wijze zich gedraagt, zal men hem toestaan, zich onder de leden te rangschikken. Afwijking van de leer of heiligheid des Evangelies, zal hem onderwerpen aan uitsluiting uit het gezelschap der geloovigen, en doen stellen onder diegenen, welke als Heidenen en tollenaren gerekend worden: Want *buiten zullen zij zijn de honden, toovenaars, hoereerders, doodslagers en afgodendienaars en*

ieder, die de leugen liefheeft (Openb. xxii. 15). Zoodanig zal een gedeelte der kerkelijke orde in de latere dagen zijn; en hoe veel dit moet toebrengen tot het genoegen der Christelijke gemeenschap, tot het beoefenen van onderlinge liefde, tot bevordering van Godsdienst, tot eer der kerk en tot verheerlijking van derzelver Hoofd, zult gij gemakkelijk beseffen.

2. Behoorlijke achting zal betoond worden aan de dienaren van Christus. Naar zijne wijsheid heeft Hij goedgevonden, zekere personen aan te stellen, die de werkzaamheden in zijne kerk waarnemen. Geaardheid, gaven en bekwaamheden, welke de zoodanigen moeten bezitten, zijn uitdrukkelijk beschreven; en hierop is gegrond de vermaning door Paulus gegeven: *Erkent degenen, die onder u arbeiden, en uwe voorstanders zijn in den Heer, en u vermanen. Acht hen zeer veel in liefde, om huns werks wil* (1 Thess. v. 12, 13). Die achting, welke Christus aan wijsheid, heiligheid, welwillendheid en ijver wil bewezen hebben, wisten listige priesters, in volgende eeuwen, door duizend lage kunstenarijen, te veranderen in een onbepaald ontzag voor het uitwendige van den stand, voor priesterlijke sieraden, voor hoogklinkende namen en voor de stoute aanmatiging, dat zij de zonden zouden kunnen vergeven en zelfs den hemel sluiten of openen, naar hunnen wil. Zich ergerende aan deze ongegronde en ongodsdienstige voorwendselen, zijn niet weinige belijders van de Godsdienst, heden ten dage, tot een ander uiterste overgeslagen. Men poogt den stand der dienaren van Christus te vernederen, stelt denzelven voor als eene zaak van weinig aanbelang en behandelt hen, die dezen post waarnemen, op eene wijze, welke grootelijks verschilt van datgene, wat wij ontzag of achting noemen. Door beide deze dingen is de zaak van de Godsdienst grootelijks benadeeld geworden. Hoe treurige onkunde, bijgeloof en boosheid uit de goddelooze aanmatigingen der Roomsche priesterschap zijn voortgevloeid, bewijst de kerkelijke geschiedenis in duizend voorbeelden. En waar het Christelijke leeraarsambt gering is geacht en de verkondigers van het Evangelie met smaad behandeld worden, zal het zelden gebeuren, dat zoodanige verachters of derzelver nabestaanden veel nut van den arbeid der leeraren trekken. Wanneer men naar het godsdienstig onderwijs niet luistert, met achting voor hem, die hetzelve mededeelt,

is er weinig waarschijnlijkheid, dat het eene heilzame uitwerking op het hart en den wandel der hoorders zal hebben. Hoe verschillend is de invloed van de raadgevingen eens geliefden vaders en die eens vreemdelings, welke geene achting heeft!

In latere dagen zal men van beide deze uitersten zich even zeer verwijderen en die gezindheid betoonen, welke de Heilige Schrift in de leden der Christelijke kerk vordert, ten opzigte dergenen, *die over hen gesteld zijn in den Heer, en waken voor hunne zielen, als die rekenschap zullen geven.* Het volk zal dan zijne verpligting gevoelen, om de voorgangers en leeraren te gehoorzamen in alles, wanneer zij spreken en handelen en besturen, overeenkomstig de geboden van Christus. De heilzame uitwerkselen, die uit zoodanig gedrag der Christenen, jegens de bedienaren van het Evangelie voortvloeijen, te bewijzen, zoude zeer gemakkelijk zijn; doch bewijs is hier niet noodig.

3. Behoorlijke achting zal betoond worden aan de leden der kerk, naarmate van derzelver verschillende hoedanigheden. *Eer alle menschen;* dit is een goddelijk gebod, en nogtans heeft men misschien minder acht op hetzelve geslagen dan op eenig ander. Maar, in de latere dagen zal ieder gewillig en gemoedelijk dit gebod gehoorzamen; en de mate der eer zal geëvenredigd zijn, naarmate van den toestand en hoedanigheden der personen, aan welke dezelve wordt bewezen. De ouderdom zal dien eerbied ontvangen, welke dezelve geregtigd is te vorderen. De jeugd zal voor den grijsaard opstaan; want grijze haren zullen dan eene kroon der eer zijn, daar zij op den weg der geregtigheid gevonden wordt. Zij, die grootere begaafdheden bezitten, zullen dezelve besteden ter bevordering van Gods eer en het geluk der menschen; en, uit hoofde van bewezen nut en ijver, zal men zoodanige personen met bijzondere achting behandelen. Gelijk in elk tijdperk er onder de Christenen verschillende trappen van deugd geweest zijn, zoo zullen dan het geloof, de liefde, zachtmoedigheid en nederigheid van sommigen, ook met verhevener glans schijnen; en daarom wordt hun, zonder hunne uitwendige hoedanigheden in aanmerking te nemen, hooge eer bewezen. Onder de geloovigen, te dien tijde, zullen eenige personen, die in overvloed zijn gezeten, eene bijzondere weldadigheid aan weduwen en wezen betoonen en, zich boven hunne

tijdgenooten verheffende, overvloedig zijn in alle goede werken; en deswege zal ieder hun des te hoogere achting betoonen. Ligtelijk kon ik eene breedere lijst hiervan ophangen; doch het gesprokene zal genoeg zijn. Bedenkt, dat dit de ware orde is in de kerk van Christus, welke in volle schoonheid zich zal vertoonen in latere dagen.

4. Zij, die eenige bediening in de kerk hebben, zullen er zich op toeleggen, om het heil der geheele maatschappij te bevorderen. Tot het veelvuldige kwaad onder de zon, mag men, buiten twijfel, ook die rekenen, dat personen, die den naam van *dienaren* van Christus droegen, dikwerf hun ambt beschouwd hebben als een eerepost, niet als eene werkzame bediening, als eene betrekking, die regt geeft op rijkdom en gezag, en niet als eene, die roept tot zelfverloochening, tot hulpvaardige dienstbetooning en onvermoeide inspanning van krachten. De herder is vet en rijk geworden, de schapen zijn verwaarloosd en van honger vermagerd. Ontelbare voorbeelden hiervan zijn aan het licht gekomen. Hoort hoe de Profeet Jesaja de zoodanigen beschrijft (kap. lvi. 10—12): *De wachters der kudde zijn allen blind; zij geven nergens acht op; het zijn alle stomme honden—zij kunnen niet blaffen; het zijn droomers, zij liggen daar neder, liefhebbers van den slaap! Maar gulzig zijn de honden, zij weten niet van verzadigd te worden; en zij zijn herders, die nergens acht op weten te slaan; elk keert zich zijns weegs, ieder tot zijn vuil gewin, tot den laatsten man toe. Komt, zeggen zij, wijn zal ik halen en verhittenden drank zullen wij drinken! en zoo als heden zal het morgen zyn, ja sterker nog en overvloediger.* Wanneer al het volk regtvaardig zal zijn, zullen de dienaren van Christus *de kudde Gods, die onder hen is, weiden, niet uit dwang, maar gewilliglijk; noch om schandelijk gewin, maar met een volvaardig gemoed; noch als heerschappij voerende over het erfdeel des Heeren, maar ats voorbeelden der kudde geworden zijnde* (1 Petr. v. 2, 3). Al hunne bekwaamheden zullen zij, naar vermogen, in het werk stellen, om de herderlijke pligten van hunnen stand, naar behooren, te vervullen; en hun bestendig streven zal zijn, om door allerlei dienstbetooning, in het algemeen en in het bijzonder, aan hun volk, zoo veel mogelijk, alle heil mede te deelen. Terwijl opzieners zoo getrouw zijn, zullen diakenen het insgelijks zijn, en in

elk gedeelte van hunne gewigtige bediening, de belangen en het geluk des genootschaps bevorderen, tot hetwelk zij behooren.

4. Bijzondere oplettendheid zal men hebben op diegenen in de gemeente, welke ondersteuning behoeven. De onderscheidene personen uit welke de kerk is zamengesteld, zullen elkander beschouwen als leden van een groot huisgezin, welks welzijn, in allen deele, naar vermogen te bevorderen, zij zich gehouden achten. Daar kunnen vaderlooze kinderen en weezen zijn; ieder zal de heiligste verpligting gevoelen, om te zorgen, dat deze, niet alleen voedsel en deksel des ligchaams, maar vooral, onderwijs in godsdienstige beginselen voor de ziel erlangen. Er kunnen weduwen zijn, welker nooden zij zich verpligt gevoelen te verligten, terwijl zij derzelver gemoederen pogen te verkwikken met de vertroostingen, waarmede zij zelve door God opgebeurd zijn geworden. Er kunnen zieken en bedroefden zijn, dezulken te bezoeken, te troosten, te bemoedigen, zal men voor eenen onmisbaren pligt houden. Misschien zijn er jongelieden, welken geenen vriend hebben, die voor hunne teedere jaren waakt; dan zullen alle leden der maatschappij gaarne op dezelve toezien, hen waarschuwen, leiden, vermanen.

Dit beschouwt men als een voorbeeld van gevallen, waarin de orde in latere dagen zich zal vertoonen.

6. Ieder zal zijne eigene plaats bewaren en in zijnen stand blijven. In de voorstelling der kerk, onder het beeld van het menschelijke ligchaam, beschrijft Apostel Paulus een persoon, als doende het werk der oogen; een ander, dat der ooren; een derde, dat der handen; en, een vierde, dat der voeten. De verscheidenheid der gaven en vermogens, welke de onderscheidene deelen van het geestelijke ligchaam uitmaken, dragen tot deszelfs volmaaktheid en schoonheid bij. Maar in den tegenwoordigen verwarden toestand der dingen, hoe dikwijls, helaas! gebeurt het, dat voet en hand en oor allen er naar trachten, om het oog te zijn, om den aanzienelijksten en meest vereerenden post te bekleeden, hoe onbekwaam zij daartoe ook zijn mogen! Doch zoo allen het oog waren, waar zoude dan het ligchaam zijn? In plaats van volkomenheid der deelen, zouden wij slechts een eenig lid vinden. In latere dagen zal ieder

mensch zijnen stand kennen, daarmede te vreden zijn en denzelven als eene toedeeling des hemels aanmerken. Verre van anderen hunne bijzondere gaven te benijden, zal dan ieder zijne eigene vermogens trachten aan te wenden en met getrouwheid en gewilligheid de pligten van zijnen stand in de Christelijke maatschappij vervullen. Hoe dikwijls sluipt nijd en tweedragt in, als men daarop geen acht geeft; en waar nijd en tweedragt zijn, daar is verwarring en alle booze handel; doch de schoone en heilzame orde in de latere dagen zal al deze verkeerdheden verdrijven.

7. Deze orde zal alzoo de kerk bewaren, dat dezelve niet met de wereld vermengd, niet met hare beginselen besmet en door hare magt bestuurd wordt. Dat de kerk eene van de wereld afgescheidene maatschappij moet zijn, is duidelijk te zien in de Evangeliën, in de Handelingen en in de Brieven des Nieuwen Verbonds. *Gij zijt niet van de wereld,* zeide Christus tot zijne leerlingen, *gelijk ik niet van de wereld ben.* Doch hoe dikwijls zien wij in de geschiedenis des Christendoms, dat de kerk verward werd met de wereld, derzelver geest aannam, naar derzelver grondstellingen handelde en naar derzelver regelen bestuurd werd, overeenkomstig de instellingen der staatkunde! Al deze dingen strekken tot oneer en nadeel der kerk, en hebben dezelve in zeer vele gevallen misvormd en tot zwakheid, ja bijkans tot vernietiging gebragt. Zelfs waar dit vreesselijk kwaad niet werkelijk bestond, en waar alleen het Evangelie voor de regelmaat, zoo van den vorm, als van het bestuur zelf werd gehouden, hoe moeijelijk is het nogtans geweest, de kerk te bewaren voor onbetamelijke navolging van den geest en de zeden der wereld? Maar in latere dagen zal eene ruime mate van zuivere godsdienstigheid volle kracht en werking aan de regelen van Gods Woord geven en de kerk, *liefelijk als de zon, en helder als de maan* maken en ten volle doen blijken de waarheid van het zeggen des Heeren: *Mijn rijk is niet van deze wereld.*

De hoedanigheid, de voortreffelijkheid en heilzame uitwerkselen der orde, welke eenmaal in de kerk zal gevestigd worden en met kracht werken, kunnen uit dezen korten schets elken Christen blijken. Wij gaan nu over, om met genoegen een ander kenmerk der heerlijkheid van latere dagen te beschouwen.

(Het vervolg hierna.)

ABRAHAM, ALS EEN VADER DES HUISGEZINS, TER NAVOLGING VOORGESTELD.

(Vervolg van No. V., bladz. 121.*)*

Toen de ware kennis en de dienst van God verloren ging, toen de afgoderij toenam, toen onkunde, dwaling bijgeloof en ondeugd de overhand namen, droeg Abraham zorg, dat deze verderfelijke grondbeginselen, in leer en zeden, uit zijn huis geweerd werden, en dat de onvervalschte waarheid bewaard bleef. Zoo behoort ook gij op uwe hoede te zijn, o Christen! Het ongeloof heeft zijne apostelen en neemt allerlei gedaante aan, om u de waarheid te ontstelen en u de dwaling behagelijk te maken. De woorden *verlichting*, *opheldering*, *terugbrenging tot voorgaande eenvoudigheid*, *zuivering van menschelijke bijvoegsels*, dienen ten voorwendsel, waaronder men u uwe troostrijke Godsdienst wil ontrooven. Zoo gij derhalve, gelijk een Abraham, op reine en onvervalschte godsdienstleer prijs stelt; zoo gij geloof boven ongeloof, waarheid boven dwaling de voorkeur geeft; zoo gij het een onwaardeerbaar voorregt, een geschenk van Gods goedheid rekent, geen speelbal van verderfelijke grondbeginsels te zijn, maar waarheid te kennen en te betrachten, dan zijt gij, ja, als regtschapene ouders, ook verpligt te zorgen, zoo veel in u is, dat uwe kinderen en nakomelingen ook dit voorregt moge te beurt vallen.

De jonge, buigzame, ongeoefende en ongewapende verstanden, worden zoo ligt misleid; de opvoeding, welke men geniet; de leermeesters, welke men gebruikt; de boeken, welke men leest; het gezelschap waarin men verkeert; de grondregels, welke in de vroegere jeugd ingeprent worden; stemmen onze denkwijze, vormen ons verstand. En daar de kinderen zoo sterk gedreven worden door de zucht van navolging, wordt het voorbeeld der ouderen, die van deze natuurdrift een voordeelig gebruik behooren te maken, eene zaak van onbegrijpelijk groot gewigt; te meer, daar de denk- en handelwijs der menschen, in hunnen verder gevorderden leeftijd, meest altoos afhangt van hunne opvoeding. Is onkunde de vruchtbare moeder, zoo wel van het ongeloof, als van het bijgeloof, dan behoort gij, huisvaders!

vooral te zorgen, dat het verstand uwer kinderen, van dat tijdstip af aan, waarin zich het denkvermogen begint te ontwikkelen, geoefent wordt in die godsdienstige kundigheden, welke den mensch versieren, veredelen, hem de schoonste gevoelens inboezemen en in hem de bron worden, waaruit echte godsvrucht en bestendige troost in leven en sterven voortvloeijen. Onkunde verlaagt den redelijken mensch tot de klas der dieren, maakt hem trouweloos aan zijne verhevene bestemming, laat hem veelal ten speelbal der ongeregeldste neigingen en vervoert hem niet zelden tot zulk een gedrag, hetwelk met zijn tijdelijk en eeuwig verderf in verband staan.

Om deze redenen behoort gij, huisvaders! te zorgen voor de godsdienstige verlichting uwer kinderen. Was een Abraham, als een bondgenoot des Heeren, ook bijzonder wegens de besnijdenis daartoe verpligt, gij niet minder uit kracht van den heiligen waterdoop. Tracht dan uwe kinderen, van der jeugd af aan, de gunstige denkbeelden van de waarheid, voortreffelijkheid en van het gewigt van de edele Godsdienst, welke aan ons geopenbaard is, in te boezemen. Overtuigt hen, hoe dezelve geschikt is ter vervulling van al onze geestelijke behoeftigheden; hoe zij in verband staat met ons tijdelijk en eeuwig welzijn. Bedient u daartoe bijzonder van de geschiedenissen des Bijbels, op welke de voornaamste godsdienstwaarheden gegrond zijn; van de voorbeelden, die in dezelve te vinden zijn; deze allen zijn voor ongeoefende het meest geschikt, maken diepere indrukken in het hart en blijven levendig in het geheugen. Bij deze daarom, als bij zoo vele opgerigte gedenkteekenen van de liefde Gods, tot bevordering van menschen geluk, moet gij den geest uwer kinderen zoeken te bepalen.

En zoo verder waarheid en dwaling u geene onverschillige dingen zijn, dan behoort gij tevens te zorgen, dat gij de uwen reine geloofsbegrippen inboezemt, en dat zij voor den alles besmettenden invloed van het ongeloof en bijgeloof, zoo veel mogelijk is, beveiligd zijn. Leert hen van sektenhaat en onverschilligheid even ver verwijderd te blijven; leert hen andersdenkenden in liefde te verdragen, met zachtmoedigheid te behandelen; maar ook op waarheid prijs te stellen en dat geloof, dat eens den heiligen is overgeleverd, aan te kleven, rein

en onverderfelijk te bewaren. Leert hen voor zich zelven te onderzoeken in het vak der waarheid en voor zich zelven te oordeelen, maar schroomt nimmer hun de Godsdienst voor te houden, van dien belangrijken en troostrijken kant, van welken gij dezelve hebt leeren kennen. Ook die voordeelige begrippen, welke gij van haren hartreinigenden, hartverblijdenden en hartvertroostenden invloed, ook door ondervinding verkregen hebt, moet gij uwe kinderen voorhouden; en daar gij in hun geestelijk welzijn zoo hartelijk deelt, kan u dit nimmer iemand ten kwade duiden.

Zijt daartoe getrouw in het waarnemen van uwe huisselijke Godsdienst in de gemeenschap uwer kinderen, opdat deze door uw voorbeeld moge opgewekt worden, om daarin belang te stellen en genoegen te zoeken. Roept met hen, zoodra zij voor eenige opmerking en nadenken vatbaar zijn, den naam des Heeren aan, prijst zijne weldaden, verheft zijne liefde en verkondigt zijnen lof. Dat uwe kinderen u steeds hooren spreken van God, van Jezus, van de Godsdienst, met dien ernst en eerbied, met die belang en deelneming, welke het gewigt der zaak vordert. Doet vooral de Godsdienst voorkomen als eene beminnelijke zaak, die met het tijdelijke en eeuwige geluk verknocht is, opdat geene nadeelige indrukken van dezelve afkeerig maken. Zijt zelve vlijtig en getrouw in het waarnemen van de openbare gemeenschappelijke Godsdienst, gewent uwe kinderen daaraan van de jeugd. Leert hen, door uw voorbeeld, op God te hoopen en te vertrouwen, zich aan zijnen wil te onderwerpen, in zijne beschikking te berusten, in zijne dienst en gehoorzaamheid hun geluk te zoeken.

Op deze wijze behoort gij, gelijk Abraham, uw huisgezin te beveiligen voor losbandigheid in grondbeginsels en zeden, en niet slechts uwe kinderen, maar ook uwe onderhoorigen, op welken gij eenigen invloed en betrekking hebt, op te leiden tot ware wijsheid en deugd. De openbaring met welke God u in het Evangelie verwaardigd heeft, ligt zoo wel op u, als die, welke Abraham van God ontvangen had, op hem, de verpligting, om waarheid en godzaligheid in uwen kring te verbreiden en het zedebederf tegen te gaan en te beteugelen. Zorgt dan met alle teederheid en getrouwheid, overeenkomstig de verpligting, die op u rust en de betrekking waarin gij tot de uwen staat, dat zij de Godsdienst leeren ken-

nen en beoefenen; dat zij dezelve openlijk en standvastig belijden, en bijzonder die hartverblijdende en hartvertroostende waarheid van de verzoening van God met den zondaar plegtig verkondigen, die van de vroegere offeranden af aan is geleerd geworden en zal geleerd worden tot het laatste avondmaal. Geeft hun dan tot het een en ander tijd, gelegenheid en middelen, boezemt hun daartoe de noodige lust en liefde in; en zoekt alzoo met hen bereid te worden voor eene eeuwige gelukzaligheid, Hebr. xi. 13—16.

AUGUSTIJN BARBIER.

Na den dood van Nicolaas en Maria, van wien wij in het vorige nommer hebben gewag gemaakt, begaf Augustijn Barbier zich op de markten, om door verkoop van specerijen en andere kleine waren de kost te kunnen gewinnen. Hij kwam te *Beaumont*, eene stad omtrent achttien mijlen van *Bergen*, in *Henegouwen*, alwaar hij zijne waren uitstalde en aldus bekend en aangegeven werd. Toen hij bemerkte dat er eenige aanstalte gemaakt werd om hem te vangen, liet hij zijne waren op de markt staan en vlood de stad uit. Hij was een zeer vreesachtig en kleinmoedig mensch, zoodat hij menigmalen, op het zien van eenen geregtsdienaar, schrikte en beefde en beangst was gevangen te zullen worden.

De stad uit schrik en vrees verlaten hebbende, begaf hij zich in het naaste bosch om zich daar te versteken. Dit echter was te vergeefs. Eenigen, die op de stadsmuren stonden, hadden hem in het bosch zien gaan, en dit de dienaars te kennen gegeven, die hem spoedig in handen kregen en hem het gerigt overleverden, dat te *Bergen* deszelfs zitting hield. Van zijn geloof en leven ondervraagd zijnde, deed hij daarvan zeer vrijmoedig belijdenis, hetgeen niet weinig verwondering baarde, daar hij altoos zoo bekommerd en vreesachtig was, en nu in den grootsten nood en het grootste gevaar met de grootste vrijmoedigheid zijne weêrstrevers beschaamde. Hoe wonderbaar zijn des Heeren wegen, hoe onfeilbaar zeker zijn Gods beloften, die gezegd heeft: “ Wanneer

zij u zullen overleveren, zoo zijt niet bekommerd, hoe en wat gij zeggen zult, want het zal u in datzelfde uur worden gegeven wat gij spreken zult; want gij zijt het niet, die daar spreekt, maar de Geest uws Vaders, die in u spreekt."

Toen men zijne vrijmoedige belijdenis hoorde, werd hij gevonnisd om levend verbrand te worden. Acht dagen voor het voltrekken van het vonnis en eer hij naar *Beaumont* geleid werd, kwam de gardiaan van de minderbroeders, te *Bergen*, een groote vijand der Evangelische waarheid, en hield eene lange rede, zeggende te willen bewijzen, dat hij een ketter en verdoemd was, tenzij hij de leer, welke hij nu omhelsd had, verloochende. Doch Augustijn hield den mond niet gesloten, maar viel den minderbroeder dikwerf in de rede, en dat voor de geheele vergadering, zeggende: "Bewijs hetgene gij zegt uit het Woord Gods, en men zal het gelooven; gij zegt veel, maar bewijst niets, en toont dus een leugenleeraar te zijn, dien men niet behoort te gelooven. Wat mij betreft, ik geloof de leer der Profeten en Apostelen, deze is mij tot mijne zaligheid genoeg."

Na het aanhooren van deze rede, werd Augustijn naar den herberg geleid, en aldaar te paard gezet om naar *Beaumont* geleid te worden. In den herberg was een edelman, die hem een dronk wijn te drinken gaf, zeggende: "Mijn vriend! hebt medelijden met u zelven; en, ten minste, wilt gij uw leven niet behouden, behoud dan toch uwe ziel; ik zelf heb zeer veel medelijden met u." De gevangen antwoordde: "Ik dank u wel voor uwe groote toegenegenheid, welke gij mij bewijst. Gij ziet ook wel dat ik zoo groot medelijden met mij en mijne ziel heb, dat ik mijn ligchaam overgeve om verbrand te worden, liever dan tegen mijn geweten te zondigen. Dit acht ik mij zalig te wezen, want hetgene ik lijd, is niet om mijn boos leven, maar alleen om het woord van Jezus Christus, om hetwelk alle martelaren hun bloed hebben gestort, hetgeen ik ook hoop te doen.

Te paard gezet, werd hij, vergezeld van eene menigte van dienaars, met stokken en zwaarden en geweren gewapend, haar *Beaumont* gevoerd en aldaar zeer naauw bewaakt. Er waren juist eene menigte van prinsen en adelijke personen in die stad, om de uitvart te vieren van den zoon van den Hertog van *Aarschot*. Deze bezochten den gevangene en ondervraagden hem van zij
n

geloof en zijne godsdienst. Allen, vooral de Graaf VAN ALAIN, scheidden van hem zeer voldaan over zijne antwoorden, en hoorden hetgene zij vroeger niet hadden geweten.

Eindelijk werd hij buiten de stad op eenen heuvel gebragt, om daar te worden opgeofferd. Het meerder deel des volks was tegen hem verbitterd, wegens zijn geduld en standvastigheid, dat zij riepen: "Wij moeten hem met de voeten achter een paard binden en zoo naar de geregtsplaats slepen." Zoo handelt de wereld, door baatzuchtige priesters aangehitst, met de ware vereerders van Christus! Ter geregtsplaats gekomen, aanbad hij vurig den Heer. Hier werd hij aan een staak gebonden, en daar nu het vuur werd aangestoken en hij de hitte gevoelde, begon hij den Heer te looven. Eindelijk riep hij, in het midden des vuurs, met luider stem: "O, eeuwige Vader! ik beveel u mijne ziel!" en kort daarna was de ziel van het ligchaam gescheiden, terwijl het laatste tot assche werd verbrand. Zoo waren in die tijden (1549), de geloovigen aan de bitterste vervolgingen blootgesteld. Die toen godzalig in Christus leefden, leden zware verdrukking, doch in het midden dier vurige vervolgingen ondervonden zij de trouw des Heeren, smaakten zij zijne nabijheid en dit deed hen den dood verachten, terwijl het geloofsoog zich de heerlijkheid vertegenwoordigde, dat hun tot hun erfdeel was toegezegd.—Juichende konden zij, met den hemel in het oog en Jezus in het hart, terwijl de vlam hen verzengde, uitroepen:

Trots de wereld en haar laster,
  Trots de hel en al haar woên,
Steun ik op Gods liefde vaster:
  God zal mij getrouw behoên.
Niets dat mij van God kan scheiden,
'k Zal wat ramp mij moog verbeiden,
Juichen midden in de pijn,
Meer dan overwinnaar zijn.

OVER DE NOODZAKELIJKHEID OM AAN DE VRIENDSCHAP EENE CHRISTELIJKE WAARDIJ TE GEVEN.

(Vervolg en slot van No. V., bladz. 164.)

Het Christelijke vriendschapsverbond verpligt ook tot *algemeen nuttige daden*. Zien wij hierin eenen nieuwen straal van deszelfs hoogen luister! Vriendschap toch is eene werkzame, onbaatzuchtige en grootmoedige weldoenster der menschelijke maatschappij. Zij verbetert, behoudt, zegent en maakt gelukkig waar zij kan. Is niet de liefde, liefde niet in woorden maar in daden, de ware geest der Christelijke godsvrucht? Wat zal dan niet de edele, die door dien geest bezield is, uitvoeren? Hoe vele gedenkteekens van toegenegenheid en grootmoedigheid zal hij rondom zich stichten, als even zoo gezinde vrienden hem omringen. O! indien wij in de gelegenheid waren, om opregte Christelijke vrienden te beschouwen, of onder hunnen invloed te staan, dan zullen wij weten welk eene heilzame kracht in dat verbond opgesloten ligt. Trouwens, de nuttigste inrigtingen, de schoonste bedrijven, de heilzaamste veranderingen, zijn de vruchten der Christelijke vriendschap, tot een godsdienstig verbond geheiligd.

Zij dient eindelijk ook *tot alle mogelijke verligting van de moeijelijkheden des levens*. Veel te menigvuldig, te zwaar voor onze zwakheid zijn de onheilen des levens, dan dat wij alléén dezelve behoorlijk zouden kunnen dragen; meestal zijn wij verloren, indien wij ons zelven raad geven, zelven troosten, zelven helpen moeten. De echt Christelijke vriendschap biedt ons hier de hand; nergens kunnen wij in verlegenheid en nood beter raad en hulp vinden, dan bij haar. Wie zal het verdriet, dat dikwerf aan onze ziel knaagt, beter verdrijven dan de Christelijke vriend, met de wijsheid, welke de Godsdienst hem schenkt? Wie zal onze moedeloosheid beter bedaren, dan de vriend, die ons op de Christelijke leer van Gods vaderliefde wijst? Wie zal teederder den zachten balsem in onze hartewonden gieten, dan de Christelijke vriend, die den troost van het Evangelie toepast op ons gevoel? Wien zullen wij zelven beter vertrouwen in duldelooze ellende, dan den vriend van

welks trouw en opoffering wij verzekerd zijn, omdat hij een Christen is? Zijt ons dan gezegend in uwe waardij, zijt ons gezegend in uwen zachten, hemelschen glans, waarmede de Godsdienst u omringt. VRIENDSCHAP, dierbaar geschenk van God! weldoenster onzes levens op aarde! hoe ver zijt gij verheven boven de dochter van eigenbaat en wellust, welke men zoo dikwerf onder uwen heiligen naam vereert! Blijft gij ons bij en verlaat nimmer onze zijde met uwen raad en uwen troost, die uit Christus is.

Laat ons dan ook hierop vooral bedacht zijn, om onze vriendschap te veredelen, naar het Christendom te vormen, en haar de regte waarde van een zuiver Christelijk verbond te geven. Welaan, overwegen wij daartoe de GRONDEN en REDENEN, waarom zulks geschieden moet.

Het is *redelijk* en *regtmatig* aan zulk eene veredeling van onze vriendschapsbetrekkingen te arbeiden, indien wij ons zelven achting toedragen en zoo handelen als menschen, naar Gods beeld geschapen, betaamt, dan moeten wij in alles, derhalve ook in de vriendschap, Christelijk handelen en daaraan eene godsdienstige waarde geven. Wij zouden ons zelven onteeren, indien onze vriendschap niets anders ware, dan eene blinde geneigdheid, dan het werk van onwillekeurige driften. Het is redelijk en regtmatig onze driften te regelen en te leiden volgens de Rede en de Godsdienst. Wij zouden ons zelven onteeren, indien wij onze vriendschap niet in betrekking bragten met ons geloof aan God en Jezus. Het is redelijk en regelmatig door dit geloof alles te heiligen en te verbeteren, wat wij gevoelen en doen. Wij moeten bij onze vriendschap vooral zien op onze zedelijke volmaking, op het welzijn en de belangen van anderen, en dit kunnen wij niet, zonder onze verbindtenis, door godsdienstige gezindheden te zuiveren en te verhoogen. Ons geweten zal ons overtuigen, dat onze vriendschap niet is, wat dezelve zijn moet, als daaraan de Christelijke waarde ontbreekt. Komt, laat ons hierop ons beijveren en, gelijk in alles, zoo ook in het stuk der vriendschap, toonen echte Christenen te zijn.

Op deze wijze zullen wij ook *de strikken eener gevaarlijke verbindtenis vermijden.* Het is behoefte voor ons hart, ons aan een gelijksoortig, overeenstemmend wezen te hechten en ons in zijne armen te werpen; maar in welk een gevaar verkeeren wij, om in verkeerde handen

te vallen en weggesleept te worden tot betrekkingen, waardoor wij verward raken in de netten van verleiding, wellust en wanhoop. Van alle kanten zijn wij omringd van menschen, die zich opdringen en uit slinksche oogmerken onze vriendschap zoeken. Wie kent genoeg het menschelijke hart, om zich voor zulk eene schade te wachten? Hoe zullen wij ons zwak en toegeefelijk gemoed beveiligen tegen den drang van listige wezens, die, onder den schijn van vriendschap en teederheid, ons weten te misleiden en wegslepen? Er bestaat, daarentegen, een veilig en krachtig werkend middel in de beschrevene Christelijke geaardheid onzer vriendschap. Als wij die op het oog houden, deze alleen schatten en hierdoor alle verkeerde betrekkingen afsnijden; dan zullen wij spoedig allerlei soort van verleiders van ons verwijderd zien; niemand, die alleen vermaak en verstrooijing zoekt, zal zijne rekening in onze vriendschap vinden. Zoodra de man, die door verkeerde beginselen geleid wordt, bemerkt wat wij gevoelen en vorderen, zal hij van ons wijken, en wij blijven, als Christenen, de waarde onzer verbindtenis handhaven en beschutten.

Wij zijn het *ook verpligt aan het algemeene welzijn.* Vestigen wij ons oog op al die groote mannen, welke het meeste nut aan de wereld hebben aangebragt, wij zullen zien, dat zij in het schoonste verbond met edele vrienden stonden. Heeft niet de Zoon van God zelf zijne vrienden op aarde gehad. Was het niet zijn grootste lust menschen rondom zich te verzamelen, die, na zijn afscheid van de aarde, het groote werk, door Hem begonnen, konden voortzetten? Wat kunnen onze vriendschapsverbindtenissen niet worden? Welken uitgebreiden invloed zullen zij hebben op het algemeene welzijn, indien wij daaraan het gewigt en de waarde van de Christelijke voortreffelijkheid geven? Zouden wij, in onzen kring, zoo vele feilen begaan? Zoude het ons zoo moeijelijk vallen, heilzame oogmerken te bereiken? Zouden wij niet veelmeer het kwaad tegenwerken en voorkomen, als de Christelijke vriendschap steeds aan onze zijde stond, als wij gestadig omringd waren van mannen, die ons hielpen kampen tegen het verderf en de misdaad? Welk een tooneel van groote daden zal deze aarde zijn? Met welk eene overeenstemming zouden alle krachten het algemeene nut bevorderen? Welk een loffelijke naijver zou overal ontstoken worden, en alle

deelen des menschdoms bruikbaar maken voor het schoonste doel, indien de tallooze verbindtenissen, welke er bestaan, tot die der echte Christelijke vriendschap behoorden, wanneer haar alles bezielende adem dezelve tot het goede opwekte? Laat ons althans, van onze zijde, in onzen kring, doen wat wij kunnen. Laat ons zorgen, dat onze vriendschap vruchtbaar en weldadig zij voor het algemeen, en wij zullen medewerken, om dien Christelijken zegen onder de menschen uit te breiden.

Door de verbetering en zedelijkheid onzer vriendschap; door aan dezelve eene Christelijke rigting te geven, worden wij *meer werkzaam in onze vorming voor de eeuwigheid.* Moeten wij alles, wat God tot onze veredeling, tot onze opvoeding en voorbereiding van hoogere verbindtenissen en bezigheden geschonken heeft, zorgvuldig gebruiken? Zullen wij nu wel zoo veel leeren en in verstandsbeschaving vorderen? Zullen wij zoo deugdzaam en braaf worden? Zullen wij voor de betrekkingen der eeuwigheid geschikt zijn, indien wij hier niet aan de hand der vriendschap gaan, hare lessen hooren, haren raad aannemen en in haren schoot ontluiken voor hooger gevoel? Gelijk wij bij lage en zondige betrekkingen, bij baatzuchtige verbindtenissen ons steeds onvoldaan en schuldig gevoelen, met angst vervuld worden bij de onheilen dezes levens en ons zelven ongeschikt keuren voor hooger stand, zullen wij, integendeel, zoodra God roept, onze aardsche banden willen ontknoopen, indien zij door Godsdienst en Christendom zamengestrengeld waren? O! dan zijn zulke verbindtenissen voor meer dan een leven gesloten, dan kunnen wij er op rekenen, dezelve in eene betere wereld te kunnen voortzetten; dan hebben wij gevoel, lust en ijver voor de oogmerken van God, die ons geschikt maakt, met de verhevendste wezens der schepping in verbindtenis te komen en eeuwig te verkeeren.

O! Gij, die bij het graf van eenen Lazarus, zoo teeder bewogen, tranen stortte, die uwen Johannes met eene bijzondere liefde verwaardigd hebt, die het volle woord van troost en verkwikking: *Gij zijt mijne vrienden, wanneer gij doet wat Ik u gebied,* uitgesproken hebt, vervul ons allen met den levendigsten ijver, om naar die vriendschap te streven, waarvan Gij ons het verhevenste voorbeeld gegeven hebt! Laat ons op aarde slechts

zulke verbindtenissen sluiten, die wij eens weder, in uwe gemeenschap en voor uw aangezigt, als burgers van den hemel, kunnen aanknoopen!

Geef dat wij uw betreden spoor
Standvastig drukken mogen,
Gij, trouwe Leidsman! ging ons voor;
Uw beeld blijf ons voor oogen.
Zoo zullen wij,
Geloovig blij,
De *vriendschapstrouw* betrachten,
En van uw hand
Al de onderstand
En 't eeuwig heil verwachten.

LIJKREDE,

GEHOUDEN BIJ DE TER AARDE BESTELLING VAN HET STOFFELIJKE OVERSCHOT VAN DEN HOOG-EDELEN GEBOREN RIDDER,

SIR JOHANNES ANDREAS TRUTER,

In de Nederduitsche Hervormde Kerk in de Kaapstad, op Zaturdag, den 7den Junij 1845,

DOOR DEN WEL-EERW. P. E. FAURE.

Medereizigers naar het graf! Medebestemden ten dood! Gij allen, die alhier te zamen gekomen zijt, om het stoffelijke overschot van eenen hooggeachten medesterveling grafwaarts te zien dragen, of hetzelve naar het stil verblijf der dooden te volgen!—Genade zij u van God en vrede!

Genoodigd om bij deze plegtige gelegenheid eenige woorden tot u te rigten, ben ik voor u opgetreden, om, kortelijk, door Christelijke toespraak, uwe aandacht te bepalen, bij hem, wiens ziel dezer dagen dat ligchaam heeft verlaten, hetwelk daar voor ons in die enge planken woning is ingekerkerd, en daaruit aanleiding te nemen om bij ons allen gepaste gezindheid en gemoedsstemming op te wekken.

Verwacht van mij niet, dat ik u de geschiedenis van zijn belangrijk en hoogst nuttig leven zoude schetsen; u zoude vermelden, hoe hij, reeds als jongeling, onder zijne tijdgenooten uitblonk; aan de hoogeschool in het moe-

derland een sieraad van deze volkplanting was en welke gewigtige diensten hij, in de aanzienlijkste betrekkingen, dit ons vaderland heeft bewezen. Verwacht van mij niet, dat ik de lofredenaar van 's mans burgerlijke verdiensten, als staatsman en als opperregter zoude zijn. Volgaarne sta ik deze taak af aan meer bevoegde beoordeelaars, die den overledene daarin, buiten twijfel, meer regt zullen doen wedervaren, dan ik zulks in staat ben te kunnen doen. Ja, ik vertrouw, dat er gevonden zullen worden, die het zich ten pligt en genoegen zullen achten, den roem van eenen man als de Ridder, Sir Johannes Andreas Truter geweest is, wiens verdiensten ook op eene eervolle wijze door zijnen vorst zijn erkend geworden, aan de vergetelheid te ontrukken en aan het nageslacht over te brengen.

Hetgeen ik u van den ontslapene zeggen wilde, mijne vrienden! bepaalt zich tot de laatste elf jaren van zijn lang gerekt leven, gedurende welken tijd ik den vertrouwelijksten en vriendschappelijksten omgang met den edelen grijsaard mogt genieten, zijnde het grootste gedeelte van dat tijdvak zijns levens, waarin hij zich van eene der gewigtigste betrekkingen in de maatschappij eervol ontslagen mogt zien, en hem, op de edelmoedigste wijze, eene roemvolle rust van openbaren arbeid was vergund geworden. En dit doe ik daarom te liever, omdat ik dan spreek van hetgeen waarvan ik getuige ben geweest, en omdat dit eene aangename beantwoording zal zijn der voorname vraag, die wij ons immer moeten laten voorstellen bij het lijk van onzen natuurgenoot: Hoe heeft hij zich voorbereid voor de eeuwigheid? Hoe is hij gestorven? Welke hoop heeft hij ons van zich nagelaten?

Had hij, als dienaar van den staat, zijnen tijd en krachten en gezondheid grootendeels opgeofferd aan de onderscheidene ambten, die hij bekleedde; naauwelijks waren die drukkende lasten hem van zijne schouders genomen, of de gedachte (dit vermeld ik als uit zijnen mond), de gedachte greep hem aan: "Heb ik op den regterstoel gezeten, over zoo vele mijner medemenschen uitspraak gedaan en vonnis geveld, weldra zal ik zelf voor de Vierschaar van den Regter van hemel en aarde gedagvaard worden, en hoe zal ik mij daar verantwoorden! Duizenden zijn mijne tekortkomingen, talloos mijne overtredingen en diep mijn bederf. Wat anders dan veroordeelend moet het vonnis zijn van Hem, die de

alwetende Getuige van al mijne daden was!"—Deze gedachte maakte eenen diepen indruk op zijn gemoed en bleef bij hem levendig onder al zijne bedrijven; en die onrust, die hetzelve bij hem te weeg bragt, week niet eer, voor dat de Heer, die hem zag, die een Opmerker was zijner gebeden, zijne verzuchtingen hoorde, hem zelf daarvan verloste door merkbaar aan zijn hart te zegenen, de lezing van een welgeschreven vertoog over de woorden des Heilands: *Komt tot Mij allen, die vermoeid en belast zijn, Ik zal u rust geven.* "Ik ontving genade," zeide hij, "om, met kinderlijk geloof, de toevlugt tot Hem te nemen; ik gaf mij, als ziek van ziel, aan Hem over; ik bouwde op zijne verdiensten; en, toen ik Hem tot voorspraak had, week alle vrees van mij, en dacht ik aan het laatste oordeel niet anders, dan als aan de plaats alwaar mij God, voor het gansche heelal, zoude toeroepen: *Uwe zonden zijn u vergeven! Uit genade zijt gij zalig geworden!*" En van dien tijd af aan, vatte hij het heiligste voornemen op, om de dagen, die hem nog geschonken zouden worden, onverdeeld, aan de dienst des Heeren toe te wijden, en riep zich zelven dagelijks toe: *Voorbereiding voor de eeuwigheid, is het groote doel van mijn kortstondig leven.* Gaarne ter eere van Hem, in wien hij nu alleen zijne hoop gevestigd had, willende werkzaam zijn, ontstond bij hem het denkbeeld, om in de nabijheid dezer stad, in den omtrek, waarin zijn verblijf gevestigd was, eene afzonderlijke gemeente van ons kerkgenootschap te stichten. Dat denkbeeld deelde hij aan eenige belangstellende vrienden mede; en bij hen bijval vindende, legde hij zich, met den voorbeeldigsten en loffelijksten ijver, op de bereiking van zijn edel doel toe, en rustte niet, voor dat hij, door voorbeeld, raad, daad, invloed en gebeden, eene gemeente had gesticht, welke hij, bij zijn vertrek van de aarde, in eenen bloeijenden staat te mogen achterlaten, eene hartelijke vreugde voor zijne ziel was. Ja, niet ligt vergeet ik, hoe ik ook mijne handen door hem heb gesterkt gevoeld. Van de openbare godsdienstoefeningen maakte hij geregeld gebruik. Hoogen prijs stelde hij op de gemeenschapsoefening in het ligchaam en bloed van zijnen Heer en Verlosser bij den heiligen Disch; en toen vervolgens, door toenemende verzwakking des ligchaams, hij van die voorregten verstoken werd, sprak hij van dezelve immer met een heilig verlangen, en zeide hij tot mij:

"Plaats mij nu op de lijst der zieken welke gij te bezoeken hebt; want ouderdom is ook eene ziekte; en daar het de zekerste aanwijzende krankheid is, dat ik niet ver meer van den dood ben, zoo moet gij mij dikwijls komen zien, opdat gij niet onverwachts de boodschap krijgt: *Hij is reeds vertrokken.*" Menigmalen mogt het mij daarna gebeuren de genoegelijkste uren met hem door te brengen, in welke zijne belangrijke gesprekken de blijken droegen van datgene, waarvan zijn hart vol was, "de liefde van God, zigtbaar in het sparen van zijn leven, tot het belangrijke doel om hem meer voor de eeuwigheid voor te bereiden." Opgetogen was hij als hij sprak van de heerlijke weg van verlossing, die den zondaar in het Evangelie wordt aangewezen; en, als hij dan de wonderen daarvan bepeinsde, was het zoo menigmaal zijn uitroep: "Die niet als kind gelooft, hoe kan die wijsgeer heeten?"—Dat geloof vervulde hem gedurig met eene blijdschap en gelijkmoedigheid, welke ik hem niet heb zien verliezen, hoe wisselend ook de omstandigheden waren waarin hij verkeerde. "God is," zeide hij, "in Christus, mijn Vader, op Hem werp ik al mijne zorgen, *Hij zal het gewis wel met mij maken.*" Gevoelde hij al soms ook eens pijnen en smarten: hij droeg dezelve met Christelijke gelatenheid, en zeide, met dankbaarheid op het gelaat uitgedrukt: "Ik lijd oneindig minder dan ik verdien." Ja, zoo gemeenzaam was hem de gedachte aan zijnen dood, dat hij meer dan eens, na zijn tachtigste levensjaar bereikt te hebben, verklaarde: "*Ik wacht op den dood.* Onverantwoordelijk zoude het nu zijn, wanneer de Heer komt en Hij vindt mij niet wakende. Ik ben de bepaling van zeventig, ja, van zeer sterk te zijn, van tachtig, te boven; nu houd ik mijne lendenen omgord en mijne kaars brandende, om in te gaan met den Bruidegom, als Hij komt en aan te zitten aan de bruiloft." En uit zijne nagelatene aanteekeningen blijkt het, dat het zijne dagelijksche bede tot God was: "Laat nu, o Heer! uwen dienstknecht in vrede heengaan, naar uw woord; ja, op uwe zaligheid wacht ik, o Heer!"

Zoo dacht, zoo sprak, zoo leefde de grijsaard, gedurende de jaren waarin ik hem mogt kennen, en gaf hij dus allen, die hem omringden, reden om te verwachten, dat een gelukkig uiteinde zijn zeker deel zoude zijn.

En in die verwachting, mijne vrienden! zijn wij niet te leur gesteld. Getuigen daarvan zij, die het voorregt genoten hebben hem in zijne laatste dagen, op zijne legerstede, te zien en te hooren. Laten zij zeggen, of niet de grootste kalmte in het oog en gelaatstrekken te lezen was. En die kalmte was niet de gevolgen van gevoelloosheid, of van onbewustheid omtrent zijnen toestand; neen, want helderheid van geest is hem bijgebleven tot het laatste; en dat hij van de nabijheid van zijnen dood volkomen bewust was, bewijzen maar al te duidelijk zijne toespraken tot een ieder, die hem bezocht. "Hoe heb ik naar u verlangd," sprak hij tot mij, toen ik, na eene afwezigheid van eenige dagen, hem doodelijk verzwakt aantrof, "ik had niet gedacht u weder in dit leven te zullen ontmoeten; ik ben blijde u te zien en u te kunnen betuigen, dat ik ondervind, dat Jezus een getrouwe Vriend is. Ik ga sterven, maar nog is Hij met mij. Ik bouw op Jezus en zijn bloed alleen en op geen ander grond. Gisteren reeds heb ik op den dood liggen wachten; maar hij komt nog niet. Maar al vertoeft de Heer, *Hij komt, Hij komt gewis!*" Gevraagd, waarom hij zoo sterk naar zijn einde verlangde, zeide hij: "Veel heb ik van deze wereld genoten; maar niets heeft voldoening gegeven aan mijne ziel. Ik verlang naar eene betere wereld, waar verzadiging voor mijne ziel is. O! wat duurt het lang!" riep hij uit, "maar God kent zijn tijd; wanneer de Heer wil is het wel." En toen, bij eene andere gelegenheid, tot hem gezegd werd: uwe krachten nemen af, zeide hij, met eene trek van hemelsche blijdschap op het aangezigt en met opgeslagen oog: "Des te spoediger ben ik in de veilige haven! Ik zal uitgaan," zeide hij, "als een kaars; mijn gebed is verhoord; mijn einde is vrede in Jezus Christus!"

Deze waren de laatste woorden, die ik uit den mond des grijsaards mogt hooren, die voor mij de blijken waren dat, hoewel de uitwendige mensch verzwakte, de inwendige, nogtans, van uur tot uur, toenam. Spoedig verrigtte nu de Engel des doods zijnen last; na weinige uren reikte hij hem minzaam de hand; en zoo zacht was zijne ontbinding, dat dezelve met regt een ontslapen in den Heer genoemd mag worden. Zoo stierf hij oud en der dagen zat; terwijl de dagen der jaren zijner vreem-

delingschap, in alles bedragen 81 jaren, 7 maanden en 24 dagen; en ons laat hij gronden na, om van hem, met blijde hoop, te zeggen:

Nu is zijn vreemd'lingschap vergeten,
En hij, hij is in 't Vaderland!

Zietdaar, geliefde vrienden! de vragen voor u beantwoord: Hoe heeft hij zich voor de eeuwigheid voorbereid? Hoe is hij gestorven? En, welke hoop heeft hij ons van zich nagelaten?

En zoudt gij u nu niet met mij gedrongen gevoelen, daar ik getracht heb u als aan zijne sponde te verplaatsen, om uit te roepen: *Dood! waar is uw prikkel?* Immers, voor hem had de dood zijn prikkels verloren. Toen dezelve tot hem naderde, was hij geen koning der verschrikking meer, maar een boodschapper van blijde tijding. De prikkel des doods is de zonde; maar juist, met die zonde had hij de toevlugt tot Jezus genomen, wiens bloed reinigt van alle zonden, die Jezus, die den dood verslonden heeft tot overwinning.

Die ziel, die dat ligchaam bewoond heeft, is ons reeds ver vooruit, mijne geliefden! heeft een kampstrijd volstreden, welke ons allen nog wacht. Ziet toe, medestervelingen! dat, als gij den dood ontmoet, hij ook voor u moge zijn als een ontwapende held. Komt hij tot u met zijne prikkels, o! uwe worsteling zal vreesselijk zijn, en zijne overwinning zeker; maar zijt gij in Christus; hebt gij Hem door het geloof omhelsd, zijt gij door den Geest van God veranderd in het binnenste van uw gemoed; hebt gij hier tot eer van God geleefd, verwerpt dan vrij alle vrees, dan kan hij u niet schaden;— dan komt hij als een afgezant van den Zoon des menschen, van den Heer, dien gij dient, om u over te voeren naar de gewesten van stoorelooze zaligheid. Christenen! dankt dan uwen God. Hier hebt gij een vernieuwd bewijs. De gezegende Godsdienst van Jezus Christus is de eenige troost in leven en sterven! Alweder een bijvoegsel tot die wolk van getuigen, ter versterking van uw geloof. En, wie hier ook zijn mogt, die zijn deel in Christus nog niet heeft gezocht, o! zegt, wat middel weet gij, waardoor gij een sterfbed zult kunnen hebben als deze grijsaard gehad heeft? God! de Algoede, heilige aan uwe ziel ook deze zoo luide

roepstem, dat er geen andere naam onder den hemel gegeven is, waardoor gij zalig worden kunt, dan alleen de naam van Jezus Christus, zijnen Zoon. Haast u om vrede met God te maken in Christus, eer het te laat is. Hebt gij dat gedaan, o! dan stappen wij met vreugde naar het graf; en terwijl wij dan het ligchaam van dezen, dan van geenen godvruchtige, in de groeve der verteering nederlaten, juichen wij: *Graf! waar is uwe overwinning!* Jezus beheerscht het stof der graven; Hij is de opstanding en het eeuwige leven; die in Hem gelooft, verbeidt leven en onsterfelijkheid! *Amen!*

IETS UIT FRANKRIJK.

Gelijk wij met huivering ontwaren, welke ijverige pogingen door de Roomsche kerk worden aangewend om hare leerstellingen, vooral in Protestantsche koloniën voort te planten, en ons verontwaardigd gevoelen over de lusteloosheid van Protestanten het Woord Gods te onderzoeken, om alzoo gewapend te zijn tegen de listige redenen door genen gebezigd, om hen te bewegen, zich in een kerkgenootschap te laten inlijven, door hetwelk hunne voorouders zoo bitter zijn vervolgd geworden, en hetwelk alsnog met dienzelfden geest is bezield; zoo verheugen wij ons regt hartelijk, wanneer wij vernemen, hoe in *Europa,* en vooral in het zuiden van *Frankrijk,* geheele gemeenten zich onttrekken aan de gemeenschap der Roomsche kerk en zich bij de Protestanten voegen. Zoo wordt de zuivere Godsdienst aldaar uitgeoefend in plaatsen, alwaar weinige jaren geleden de Roomsche de heerschende was. Zoo verklaren zich priesters, grijs geworden in de dienst der Roomsche kerk, voor Protestantsch en prediken Jezus Christus den Gekruisde, als den eenigen Zaligmaker. Zoo ziet men honderden, uit alle standen, niettegenstaande de woelingen der priesters dat beletten, zich vereenigen om de waarheid uit den mond van eenen Protestantschen leeraar te hooren. Men kan ligt begrijpen, dat dit de woede heeft ontstoken van den paus en zijnen aanhang, en dat de geest der vervolging alweder is ontwaakt. Zoo werd in de maand Julij van het voorleden jaar (1844), de Wel-Eerw. Heer Maurette (vroeger Roomsche priester tot eene gevangenis verwezen van *één* jaar, met eene geld-

boete van 600 guldens, omdat hij tegen de *afgoderij van de misse* geschreven heeft; en met dergelijke vervolgingen werden anderen, en wordt vooral de ijverige predikant N. Roussel bedreigd, wiens arbeid de Heer zoo zigtbaar heeft willen zegenen, in de bekeering van vele zielen.— Deze vervolging, gelijk die der eerste Christenen, oefent eene gansch andere uitwerking dan de vijanden gehoopt hadden. De geschriften van deze Godsmannen, instede verdrongen en verduisterd te worden, worden meer algemeen bekend. Bij velen ontstaat de begeerte dezelve te lezen, en het getal dergenen, die de Roomsche kerk verlaten, neemt daardoor zoo sterk toe, dat de Protestantsche kerk in *Frankrijk* godvruchtige jongelingen oproept, zich aan de dienst der Godskerk toe te wijden, om diegenen te stichten, die naar de kennis der waarheid reikhalzen, welke hun door eigenbelangzoekende priesters zoo lang is onthouden geworden. Wij voegen hierbij een gesprek, dat de waardige predikant Roussel met eenen Roomschen priester had, als een blijk opleverende van den ijver van genen, en de vrees van dezen, om Gods Woord te verspreiden:

De Priester. Waar was uwe Godsdienst voor Luther en Calvijn?

Hr. R. Waar was uw priesterrok, voor gij dien afstofdet?

De Priester. Onder het stof.

Hr. R. Wel nu; wij waren ook onder het stof van het Roomsche Catholicisme, dat wij hebben afgeschud.

Daar hij zich beroemde over zijne liefde voor den Bijbel, hield de Hr. R. hem het nieuwsblad voor, waarin de bulle van den paus voorkomt, het lezen van dat boek belettende. Daar hij met zijne bewering vol hield, sprak hij hem aldus aan:

Hr. R. Hoe veel zielen hebt gij in uwe gemeente?

Hij. Vijftien honderd.

Hr. R. Wel nu; ik bied u vijftienhonderd Bijbels om niet aan, welke ik in uwe gemeente zal gaan uitdeelen.

Hij. Neen; het zal eene slechte uitwerking hebben, indien dat door eenen Protestant geschiedt.

Hr. R. Het zij zoo; ik zal dan een Katholiek vinden, die u naar hunne woningen zal vergezellen.

Hij. Neen; maar zend de Bijbels naar mij.

Hr. R. Dat niet; want gij zult ze verbranden. Maar zeg mij, neemt gij ze aan om ze uit te deelen?

Hij. Ik moet mijnen bisschop eerst raadplegen.

Hr. R. Twijfelt gij dan aan zijne goedkeuring om den Bijbel uit te deelen? Indien ik 1,500 stuivers of 1,500 guldens aanbood, om die in uwe gemeente uit te deelen, zoudt gij zulks weigeren?

Hij. Neen.

Hr. R. Zoo gelooft gij dan meer aan de voortreffelijkheid van het geld, dan aan den Bijbel?

DE VERKIEZING UIT GENADE.

ZEKER zwaar tillend en bedroefd mensch beklaagde zich bij GOTTHOLD, dat hij bij de gedachte aan Gods vrije verkiezing uit genade, en bij de overweging van het kleine getal der uitverkorenen, huiverde, zoodra hij de mogelijkheid veronderstelde, dat ook hij onder de verworpenen zoude behooren. GOTTHOLD antwoordde alzoo: "Het gaat met u even als met de onverstandige kinderen, die, uit onbedachtzaamheid of voorbarige drift, de sporten van eene hooge ladder beklimmen, en eindelijk zoo hoog stijgen, dat zij niet meer weten, hoe zij naar beneden zullen geraken. Ik weet een voorbeeld van een kind, hetwelk een bloemenvaas aan de buitenzijde van een venster op de tweede verdieping van het huis wilde plaatsen. Het onbedachtzame kind klom hooger en hooger, en keek eindelijk, tot grooten schrik van den vader, in het venster van het studeervertrek, alwaar deze op ééns het hoofdje van het kind voor zich zag. Met sidderende handen trok toen de vader hetzelve binnen en dankte God voor de redding. Niet anders handelt gijlieden, en begeeft u ook in gevaar, en klautert ook veel te hoog, en wilt God den Heer ook in zijne verhevene raadkamer zien. Eilieve! wie heeft u dat dan gelast? Houdt het er gewisselijk voor: dergelijke onderzoekingen zijn gelijk als dwaallichten des duivels, die u ten verderve zullen brengen—want, wat de Heilige Schrift van de vrije genade verkiezing zegt, dat zegt zij *niet*, om de arme en treurende zielen, welke hare zonden gevoelen, nog meer te bekommeren en te verschrikken, maar veeleer om dezelve te troosten en op te beuren;—juist dáárom is Gods Zoon in de wereld gekomen, opdat wij onze gevaarlijke gedachten niet meer onbedachtzaam

naar den hemel zouden behoeven te stijgen, maar opdat wij mogten weten, hoedanig de goede God voor allen, die gelooven en liefhebben. de zaligheid heeft voorbeschikt."

H.

DE HEILDAG DER CHRISTENEN.

Dank zij, o God! uw gunstrijk albestuur!
Ik mag gezond, verkwikt in 't morgen uur
Uws dags, uw volk naar 't heiligdom verzellen!
Hoe velen, wien, aan 't krankbed vastgeheeht,
Dit gunstgenot, soms duurzaam, blijft ontzegd;
Die in hun smart de slepende uren tellen.

Hoe ongestoord, hoe vrij, hoe wel te vreên,
Bereid ik mij om in Gods huis te treên!
Ja, 'k mag daartoe mijn medechristenen sporen.
Hoe velen, die, al heerscht hier geen geweld,
Door laffe vrees of slaafsche zorg bekneld,
Hun Godsdienstliefde in hunnen boezem smoren!

Hoe goed is God! Hoe wijs zijn weg op de aard'!
'k Zie dan zijne eer en mijn geluk gepaard;
'k Mag mij, na 't werk, in 's Heeren rust verkwikken.
Nu laat ik 't pak der zorgen aan den voet
Des bergs; en klim, waar ik mijn God ontmoet,
En eerbiedvol mij Hem ten dienst' mag schikken.

Gewenschte dag! die zoo veel glans verspreid!
O dag van heil voor heel de Christenheid!
Gij zaagt Gods Zoon, den zondaars Borg, verrijzen.
Gij staaft de leer van het oud en nieuw verbond.
Juich dan, mijn' ziel! zing Jezus als den grond
Van al uw hoop; laat hart en mond Hem prijzen!

Gezegend lot! ik woon hier in een land,
Waar 't zuiver licht van 't Evangelie brandt
Met heldren glans; waar Jezus, Sions Koning,
Als eeuwig God en 's Vaders eigen Zoon,
Gehecht aan 't kruis, verheerlijkt op den troon,
Wordt voorgesteld met godlijke eerbetooning.

Gezegend lot! 'k aanbid en zwijg.—Waarom
Stond niet mijn wieg bij 't blinde Jodendom?
Waarom niet bij den allerblindsten Heiden,
Nog ver van hier, vervreemd van 't Bijbellicht?
Mijn God! wat ben ik duur aan U verpligt,
Die dit land mij ter woonplaats hebt bescheiden!

Komt allen, die in 't zelfde heillot deelt,
Roemt 's Heeren gunst, die onze zielen streelt,
Komt, daar wij ons voor God ootmoedig buigen,
Of zouden wij den dag van zijn genaâ
Verachten? Ach! *Gomorra* en *Sodoma*
Zou tegen ons, in 't jongst gerigt getuigen.

Welaan! God roept, zoudt ge ongehoorzaam zijn?
Op! tempelwaart! daar vindt ge een medicijn,
Een balsem voor de grootste zielevlekken;
Daar vindt gij rust; daar is in treurigheid,
In allen ramp, u vreugd' en heil bereid,
Moet dit de zorg voor uw geluk niet wekken?

'k Spoed aan! 'k zie 't volk van allen kant;
Mijn vrienden!.... 'k voel mij door een nieuwen band,
Daar één belang ons drijft, aan U verbonden.
Elks keus staat vrij, God zendt een groote schaar,
Van dienaars uit, die ons dezelfde maar'
Genade, alleen om Jezus wil, verkonden.

En zie ik soms in onderscheiden licht
De leer des heils mij stellen voor 't gezigt;
'k Wil, blijft deez' grond, me om geen verschil bedroeven:
Geen zaligheid dan in den Borg alleen;
Geen deel aan Hem, dan door 't geloof; en geen
Geloof, dan 'twelk gekend wordt door de proeven,

Zoo nader ik en vind een gansche drom,
Alreeds vergaard in 't staatlijk heiligdom;
Gewis dit is, dit is een huis des Heeren!
Een Gods palies; dit is een hemelpoort!
God spreekt hier door zijn knechten, door zijn Woord,
Door zijnen Geest! o driewerf zalig leeren!

't Vereend gezang rijst juichend naar omhoog;
Een Eng'lendrom daalt van den hemelboog,
Klapwiekende in den lof van 't Alvermogen,
En legert zich rondom Gods gunsteling.
Hoe juichen zij in hun verheven kring,
Om 's menschen heil verheugd en opgetogen!

Kom, Zoon van God! naar uw beloftenis,
Daar in uw huis uw volk vergaderd is;
Zoo stijg' uw roem van d' aard' in hemelkoren!
Kom Heil'ge Geest, verlicht, door hemelglans,
Mijn oog, ontsluit mijn hart, en doe mij thans
Voor de eeuwigheid het dierbaar Heilwoord hooren!

KERK-NIEUWS.

INWIJDING VAN DE KERK AAN DE MOSSELBAAI.

Op den 1sten Junij werd de Kerk te *Mosselbaai* ingewijd door den Wel-Eerw. Heer P. B. Borcherds, van *Riversdale*. De dienst zoude door den Wel-Eerw. Heer Ballot zijn verrigt geworden, doch het weder ongunstig zijnde, heeft zijn Eerwaarde de taak opgedragen aan zijnen ambtsbroeder, die in den morgen tot tekst had 1 Kron. xxii. 1: *Hier zal het huis Gods des* Heeren *zijn;* waaruit zijn Wel-Eerwaarde het hoofddoel aantoonde van het stichten eens tempels en deszelfs noodzakelijkheid ter bevordering van Gods eer en 's menschen zaligheid. In den namiddag werden de leden des kerkeraads ingezegend, en bij die gelegenheid gepredikt over 2 Tim. i. 13: *Houd het voorbeeld der gezonde woorden, die gij van mij gehoord hebt, in geloof en liefde, die in Christus Jezus is.*

Niettegenstaande het gure weder, was er eene aanzienelijke gemeente. De collecte bedroeg Rds. 400.

INWIJDING VAN DE RHIJNSCHE ZENDELINGSKAPEL TE TULBAGH.

Dit plegtig feest werd hier gevierd op den 2den April ll. Reeds vroeg waren de straten levendig, en verscheidene personen uit de *Paarl, Stellenbosch* en andere plaatsen, waren gekomen om hunne belangstelling te betoonen. Omstreeks 9 ure vergaderde men in het oude Gesticht, alwaar de Eerw. Heer Zahn eene korte maar toepasselijke aanspraak hield over de woorden: *Heeft u iets ontbroken?* Na afloop der dienst ging de processie naar de nieuwe Kapel (welke niet ver van het oude, nu te klein geworden gesticht, gebouwd is, op een stuk grond, tot dat einde door den nu zaligen Heer Willem Nicolaas Vos geschonken). De schoolkinderen waren op de stoep der nieuwe kapel geschaard, zingende het lied: "Zingt, Hosanna enz." De sprekers bij die gelegenheid waren, in den voormiddag: de Eerw. Heeren A. Vos, die over Ps. c. 3, 4: *Gaat in tot zijne poorten met lof, in zijne voorhoven, met lofgezang; looft Hem, prijst zijnen naam. Want de Heer is goed; zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid, en zijne getrouwheid van geslachte tot geslachte,* kortelijk sprak en het inwijdingsgebed deed. Treffend was het dien ouden grijzen leeraar, die reeds zoo lang in ons midden werkzaam is, te hoo-

ren. Hij had veel moeite zijne tranen te bedwingen. De kinderen het lied aangeheven hebbende: "Eere zij God in de hoogte," besteeg de Eerw. Heer STEGMANN den predikstoel, die uitweidde over de woorden: *Hoe liefelijk zijn uwe woningen, o Heer der heirscharen!* (Ps. lxxxiv. 2). De Eerw. Heer LEIPOLD sprak over Efez. ii. 20—22: *Gebouwd op het fondament der Apostelen en Profeten, waarvan Jezus Christus is de uiterste hoeksteen; op welken het geheele gebouw, bekwamelijk zamengevoegd zijnde, opwast tot eenen heiligen tempel in den Heer; op welken ook gij mede gebouwd wordt tot eene woonstede Gods in den Geest.* Men zong Ps. cxviii. 11, waarna de Eerw. Heer KULPMAN Gen. xxviii. 16, 17: *Toen nu Jakob uit den slaap ontwaakte, zeide hij: gewisselijk de Heer is aan deze plaats, en ik heb het niet geweten! En hij vreesde en zeide: hoe vreesselijk is deze plaats! Dit is niet dan een huis Gods, en dit is de poort des hemels!* verklaarde; en de dienst besloten werd door den Eerw. Heer ZAHN, over Neh. iv. 6: *Doch wij bouwden den muur, zoodat de gansche muur zamengevoegd werd tot zijne helft toe: want het hart des volks was om te werken,* die zingen liet Ps. ii. 3. Ten 2 ure, p.m., werd de dienst hervat door den Eerw. Heer ESSELEN, die predikte over Ps. cxxii. 6, 7: *Bid om den vrede van Jeruzalem; wel moeten zij varen, die U beminnen. Vrede zij in uwe vesting, welvaren in uwe paleizen!* De Heer JAN STEGMANN deed het gebed en eene korte aanspraak. De Eerw. Heer MELVILLE sprak over 1 Sam. vii. 12: *Samuël nu nam eenen steen en stelde die tusschen Mizpa en en tusschen Sem, en hij noemde diens naam Eben-haëzer; en hij zeide: tot hiertoe heeft ons de Heer geholpen.* De Eerw. Heer ALHEIT, over 2 Kon. vi. 1, 2: *En de kinderen der profeten zeiden tot Eliza: zie nu, de plaats, waar wij wonen voor uw aangezigt, is voor ons te eng. Laat ons toch tot aan de Jordaan gaan, en elk van daar een timmerhout halen, dat wij ons daar eene plaats maken, om er te wonen. En hij zeide gaat heen;* en ten slot gaf de Eerw. ZAHN een verslag van de inkomsten, collecte enz., waaruit het bleek, dat de onkosten van het gebouw beliepen op £600, en dat gecollecteerd was £400. De collecte op dien dag bedroeg Rds. 338.—*(Medegedeeld.)*

Gedrukt bij PIKE & PHILIP, 59, *St. Georgestraat; en te bekomen bij den Heer* J. H. COLLARD, 24, *Heerengracht, aan wien de Inteekeningen, moeten worden betaald, en Communicatiën voor den Redakteur ontvangen worden.—Prijs* ZES SHILLINGS *per Jaar, en voor Inteekenaren in de Buiten-Districten, aan wien het* PER POST *verzonden wordt,* ZEVEN SHILLINGS.

DE HONIGBIJ.

MAANDSCHRIFT

VOOR GODSDIENSTMINNENDE LEZERS.

"De vrees des Heeren is wijsheid."

Deel I. JULIJ, 1845. No. 7.

OVER DE AANSTAANDE INRIGTING EN DEN TOESTAND DER CHRISTELIJKE KERK.

LEERREDE OVER JES. XXXIII: 20.

(Vervolg en slot van No. VI., bladz. 179.)

II. *Eenheid* zal eene tweede eigenschap der kerk zijn.

Ziet, hoe goed, zegt de Psalmist (kap. cxxxiii), *en hoe liefelijk is het voor broeders, zamen te wonen in eensgezindheid.** *Het is gelijk de kostbare balsem op het hoofd, die nederdaalt op den baard, op Aärons baard,—die daalt tot op den boord van zijn gewaad! Het is als de dauw van Hermon, die nederdaalt op Zions bergen: want daar gebiedt de Heer den zegen en het leven tot in eeuwigheid.* Deze eensgezindheid, welker voortreffelijkheid David zoo hoog roemt, zal één der voorregten van de kerk in latere dagen zijn. Jeremia (kap. xxxii. 39) voert God, tot zijn volk aldus sprekende, in: *Ik zal hun één hart en één' weg geven, om mij te vreezen te allen dagen, hun ten goede.* Door Ezechiël (kap. xxxvii. 16, 17) wordt dezelfde uitkomst voorspeld, onder het zinnebeeld van twee houten, Juda en Efraïm verbeeldende. De Zaligmaker bad voor deze eenheid onder zijne leerlingen (Joh. xvii. 21): *Dat allen één zijn, gelijk Gij, Vader! in mij en ik in U, dat zij ook in ons één zijn; dat zij één zijn,*

* Volgens de Engelsche vertaling.

gelijk wij één zijn, ik in hen en Gij in mij, opdat zij in eensgezindheid volmaakt mogen zijn. Eensgezindheid, als pligt, beveelt Apostel Paulus aan de geloovigen (1 Cor. i. 10): *Maar ik bid u, broeders! bij den naam van onzen Heer Jezus Christus, dat gij allen hetzelfde spreekt en dat er onder u geene verdeeldheden zijn; maar dat gij volmaaktelijk te zamen vereenigd zijt tot een zelfden zin en tot een zelfde gevoelen.* Eenigheid, werkelijk bestaande eenigheid, wordt vermeld als de gewenschte toestand der eerste Christen gemeente (Hand. iv. 32): *De menigte dergenen, die geloofden, had één hart en ééne ziel.* Zoodanig nu, doch in hoogere mate, zal de geest der geloovigen zijn in latere dagen. Eenheid, welk een tak is van die heiligheid, welke wij reeds beschreven hebben, zal bloeijen en hare spruiten uitbreiden, zoo verre de godsdienst van Jezus geplant zal zijn. Dezelve zal bestaan uit de volgende deelen:

1. *Eenheid in gevoelen.* De Heilige Schrift duidt dit aan op onderscheidene plaatsen. Daar is onder de Christenen eene eenheid, uit den aard van hunne Godsdienst voortkomende—eenheid, welke bestaat in elke eeuw, aan ieder oord en op elke plaats, waar leerlingen van Jezus gevonden worden. Dat zekere leerstukken in het Evangelie, grondwaarheden of hoofdpunten, waarop het wezen des Christendoms steunt, genoemd mogen worden, zal wel niemand redelijkerwijze kunnen ontkennen; want anders zou iemand het geheel kunnen verwerpen en gerust zijn bij deze verwerping. In het geloof van deze leerstukken zullen alle Christenen overeenstemmen. Apostel Paulus noemt dezelve op (Efez. iv. 4—6): *Eén ligchaam is het en één geest, gelijk gij ook geroepen zijt tot ééne hoop uwer roeping; één Heer, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, die is boven allen, door allen en in u allen.* Dat deze eenheid van gevoelen, door de prediking van hetzelfde woord en door het onderwijs van denzelfden Geest voortgebragt zal worden, mag men met reden verwachten.

In de Grieksche en Roomsche kerk is langen tijd eene zeer groote eenzelvigheid van meeningen onder de leeken geweest. Voor honderden van jaren hoorde men naauwelijks een verschil in begrippen; maar het was de eenvormigheid der onkunde. Gelijk weleer de Egyptenaren zoo lagen de menschen stil in de duisternis der onwetendheid, daar niemand zien kon om zich van zijne plaats

te bewegen. Maar de eenheid van gevoelen in latere dagen zal eene overeenstemming zijn, die voorkomt uit een duidelijker inzien van de leer der waarheid. De toestand der protestantsche kerken, waar men gewetensvrijheid geniet, is verre boven het blinde geloof van Rome verheven; dezelve hebben licht om geestelijke zaken te beschouwen; doch uit hoofde van eene meerdere of mindere mate van licht, bestaan er nog verschillende begrippen onder hare leden. Doch bij toenemende verlichting zullen zij de dingen Gods duidelijker zien—zij zullen aanschouwen van aangezigt tot aangezigt en dit zal ware eenheid voortbrengen. Menig verschil, dat nu bestaat, komt voort uit onkunde; en wanneer de onkunde is verbannen, zal het verschil ophouden te zijn. Evenwel moet niet vergeten worden, dat strijdige begrippen voor een aanmerkelijke gedeelte ook ontstaan uit booze neigingen des harten. Hoogmoed, waanwijsheid, stijfhoofdigheid, de vooroordeelen der opvoeding, liefde tot de wereld en tot zonde en tot lof bij menschen, verachting of benijding van anderen—hoe groote verscheidenheid van gevoelen hebben dezelve voortgebragt en brengen zij nog voort! Van hier grootendeels die treurige dwalingen, welke in de Christen kerk ontstaan zijn en de geloofsbelijdenis van hen, die er aan vasthielden, tot *een ander Evangelie* maakten, gelijk Apostel Paulus het uitdrukt. Maar het volkomen overwigt van kennis en godsvrucht zal, in latere dagen, zoowel onkunde, als booze neigingen verdrijven en tevens de meeste verschillen, die nog bestaan; en Christenen zullen over elk hoofdpunt van Godsdienst hetzelfde gevoelen en gelijk denken, in eene mate, zoo als wij nu nog bezwaarlijk kunnen begrijpen.

2. *Eenigheid van hart en zin.* Eenheid van gevoelen zal hiertoe zeer bevorderlijk zijn. Waar de menschen niet gehecht zijn aan hunne bijzondere meeningen, kan zeer veel natuurlijke genegenheid plaats hebben, niettegenstaande er een aanmerkelijke verschil is in godsdienstige begrippen. Wanneer men echter niet onverschillig is, maar regt belang in goddelijke waarheid stelt en al de kracht en het gewigt daarvan gevoelt, is het voor hen, die in gevoelen van anderen verschillen, niet zoo gemakkelijk, geheel onbekrompen en van ganscher hart in den geest zich te vereenigen. Op eenigen afstand moge dit niet zoo moeijelijk schijnen, doch als de menschen in nadere betrek-

king tot elkander geraken, zal de zwarigheid ondervonden worden. De lieden, welke zeer opregt en hartelijk meenden te zijn in hunne toegenegenheid, zullen zich soms moeten verwonderen, in hunnen boezem afkeerige neigingen te vinden, welke zij daar niet verwacht hadden. In de laatste dagen zullen de geloovigen van één hart en van één ziel zijn. Thans, misschien, vindt men dikwijls eenheid van gevoelen zonder eenigheid der liefde, dewijl er weinig ware godsdienstigheid is en de begrippen des verstands sleehts geringen invloed op het hart hebben. Te dikwerf is dit het geval en zeer te betreuren, als zijnde een groote kwaad, zoo op zich zelven, als in de gevolgen. Doch eenmaal zal elke waarheid, die door de ziel begrepen wordt, eene krachtige uitwerking op het hart hebben; en dan zal eenheid in gevoelen ook eenheid in liefde voortbrengen onder de leerlingen van Christus.

3. *Eenheid in de gemeenschap des geloofs.* Gelijk thans, zullen de Christenen dan aan elkander verbonden zijn, als leden van eene godsdienstige maatschappij; en uit hoofde van de orde, welke dan zal heerschen, zal hunne verbindtenis veel naauwer zijn. Uit deze betrekking en uit de onderscheidene pligten en werkzaamheden, daaruit voortvloeijende, ontstaat dikwijls tweedragt en afkeerigheid. Zeer te betreuren zijn de uitwerkselen van deze oneenigheid, welke zoo dikwijls onder de belijders van de Godsdienst voorkomt en een niet geringe kwaad is in de Christelijke kerk. Hoe velen hebben uit dezen bitteren kelk moeten drinken! Gebrek aan ware godsvrucht is de treurige oorzaak van deze oneenigheid en derzelver onaangename vruchten. Maar wanneer die buitengemeene kennis en heiligheid, welke, volgens de voorzeggingen, zoo algemeen moeten worden in latere dagen, krachtigen invloed hebben op de zielen der geloovigen, zal de Christelijke kerk de liefelijke woning van eensgezindheid, overeenstemming en liefde zijn. Gelijk weleer in den tempel te Jeruzalem, zal er geen geraas van hamers of bijlen gehoord worden, maar vrede binnen hare wallen zijn en voorspoed in hare paleizen.

4. *Eenheid in plans en pogingen tot heil des menschdoms.* Naarmate in de zielen der leerlingen van Christus de Godsdienst toeneemt, zullen hunne harten meer vervuld worden met algemeene liefde. Goed te doen, zal dan behoefte zijn. Er zijn vele gelegenheden, waar een enkel persoon weinig tot heil zijner medemenschen kan

uitvoeren, maar vereenigde werking van velen, in staat is, veel te doen. Hier kunnen wij leeren van de kinderen dezer wereld, die deswege door Christus ter navolging aangeprezen worden, als zijnde voorzigtig in hun geslacht. In gevallen, waar één koopman alleen een handelsontwerp tot voordeel niet kan uitvoeren, wordt eene maatschappij opgerigt, welke met vereenigde krachten het voorgestelde doel vermag te bereiken. Eveneens zijn er vele omstandigheden, waarin eene vereeniging van Christenen noodig is, om tot heil der menschen iets te kunnen uitwerken. Hoe dikwijls hebben wij gelezen of gehoord van verbonden, tusschen de koningen der aarde gesloten, ten einde hunne ontwerpen ter verdediging of uitbreiding der heerschappij met meer zekerheid ten uitvoer te brengen. Dergelijke verbindtenissen onder Christenen, maar tot een geheel ander doel, eenigen op eene kleinere, anderen op eene grootere schaal aangelegd, bestaan er thans; maar in latere dagen zal opregte zucht voor het algemeene welzijn des menschdoms eene meer uitgebreide vereeniging voortbrengen, om door gemeenschappelijk pogen het doel te bereiken. Waar de krachten van enkele personen voldoende zijn, zal ieder zijn eigen plan volgen, maar met hartelijke eensgezindheid in bedoelingen. In gevallen, waar maatschappelijke verbindtenis noodzakelijk is, zal men ijverig en eenstemmig zamenwerken ter bereiking van datgene, hetwelk, wegens moeijelijkheid of afstand, de vereeniging van veler krachten vereischt. En wanneer deze handelwijze algemeen plaats vindt onder de Christenen, mogen de heilzaamste uitwerkselen van deze eenheid verwacht worden.

Daar dan eene zoo naauwe en innige vereeniging onder de leden der Christelijke kerk zijn zal, mag men verder ook vragen: *Zal er insgelijks eene volkomene eenheid zijn in het bestuur, de tucht en uitwendige eerdienst?* Het belang der eenheid zullen allen erkennen; maar wat aangaat de innerlijke waarde van eene naauwkeurige eenvormigheid, bij voorbeeld, in de wijze van eerdienst, hieromtrent zou misschien bij velen twijfel ontstaan. Dat menschen, die een kerkgenootschap uitmaken, allen in de wijze der inrigtingen van hunne godsdienstoefeningen overeenstemmen, is van belang voor hunne onderlinge stichting en eendragt; maar dat alle andere kerkgenootschappen juist dezelfde gebruiken, in alle bijzonder-

beden zouden moeten volgen, schijnt eene noodelooze eenvormigheid te zijn. Welk nuttig doel zou daardoor bereikt worden? Wij mogen nogtans veilig besluiten, er zal eene zoodanige mate van eenheid in al de Christelijke kerkgenootschappen (ofschoon er onderscheid is in het uitwendige van de Godsdienst, in bestuur of tucht) bestaan, dat leden van het eene genootschap, wanneer zij in den weg der Goddelijke Voorzienigheid geroepen worden, om deel te nemen in de godsdienstoefeningen van het andere, hartelijk welkom zijn en, zonder bedenking, toegelaten worden tot de gemeenschap der heiligste instellingen—om *met hen van hetzelfde brood te eten, en met hen uit denzelfden drinkbeker te drinken.* Bovendien zal de leeraar eener Christen gemeente, als dienaar van Christus, gemeenschap houden met elke maatschappij van geloovigen, en niet alleen met dezelve deel nemen aan het Heilige Avondmaal des Heeren, maar ook als broeder in liefde ontvangen worden door derzelver leeraren en welkom zijn, om het Evangelie der zaligheid te prediken. De onverstandige ijver en hoogmoed, die het volk, nu zoo stijf geheeht aan hunne gebruiken en vormen maken, en met verachting en afkeer op de inrigtingen van anderen doen nederzien, zullen dan uit de harten van gemeente en leeraren verre verwijderd zijn; en ofschoon zij gewoonlijk dan blijven doen, hetgeen zij best oordeelen, zoo zullen zij nogtans, wanneer omstandigheden er aanleiding toe geven, ook gaarne met anderen in godsdienstige gebruiken zich vereenigen, terwijl men bij zoodanige gelegenheden over en weder toegeeft, om de onderlinge stichting te bevorderen.

Mag dit groote doel slechts bereikt worden, dan is eenvormigheid in de eerdienst een ding van weinig beduidenis. Eene geheele overeenstemming in de grondbeginselen van Godsdienst is van meer belang, dan woorden kunnen uitdrukken; want dit is eenheid in gevoelen—eenheid in het Christelijke geloof; doch verstandige Christenen stellen veel minder belang in overeenstemming ten opzigte van gebruiken en vormen; dit immers is slechts eenheid in het uitwendige en plegtige, waaraan men geen groot gewigt behoort te hechten. Waarlijk, als men in aanmerking neemt de ruimere mate van gaven en vermogens, welke dan aan de leeraren des Christendoms verleend zullen worden; en als men ziet op hunne meerdere bekwaamheid, om hunne

gemeenten te stichten, door het naar de verschillende behoeften gewijzigd gebruik van zoodanige bedeelingen, dan is er reden om te besluiten, dat, terwijl er ware eenheid in gevoelen is, er verscheidenheid, zoo in de leerwijze als in kerkgebruiken, zijn mag.

III. *Algemeenheid en onbekrompenheid van gevoelen zullen alzoo de Christelijke kerk in latere dagen versieren.*

Hetgene hiertoe gebragt kan worden, is grootendeels reeds gezegd in de verklaring van het tweede hoofdpunt dezer redevoering, zoo dat er slechts weinig overblijft om er bij te voegen. De onheilen, welke blinde ijver heeft voortgebragt in elke eeuw, zijn te blijkbaar om niet opgemerkt te worden, en te schadelijk, om, opgemerkt zijnde, niet betreurd te worden; maar het uitvaren daartegen zou de kwaal geenszins genezen, terwijl de oorzaak aanwezig blijft, daar onkunde en hoogmoed zoo stout heerschappij voeren in het menschelijke hart. Bij de meerdere kennis en heiligheid in latere dagen, moet onverdraagzaamheid haren troon verlaten en plaats maken voor echte Christelijke onbekrompenheid van gevoelen. Verschil over hoofdpunten van het Evangelie, mag men onderstellen, zal er dan niet bestaan, en die gevaarlijke dwalingen, welke zoo nadeelig voor het Christendom en menschelijke geluk zijn geweest, zullen geheel ophouden. Strijd der begrippen over zaken van minder belang, zal, buiten twijfel, bij het heldere licht der goddelijke waarheid, niet blijven voortduren. De vernietiging van burgerlijke en kerkelijke slavernij, waarin zoo groote menigte menschen gehouden is, en welke in de meeste landen steeds eene vruchtbare oorzaak van verschil was, zal zekerlijk in de ruimste mate toebrengen tot gelijkheid van inzigten onder de Christenen. Aan deze en aan andere dingen hebben sommigen zoo krachtigen invloed toegeschreven, dat zij eene volkomene overeenstemming in alle opzigten meenden te moeten verwachten; en met die ingenomenheid voor eigen aanhang, welke zoo algemeen is, besloten zij, dat hunne bijzondere kerkleer algemeen zal worden, zoo dat ieder, bij meerder licht, hunne meeningen moeten omhelzen.

Doch misschien is eene algemeene en geheele overeenstemming in godsdienstige begrippen te groot een zegen om op aarde verwacht te mogen worden. Dat groot verschil over belangrijke leerstukken niet langer bestaan zal, kan men als zeker onderstellen; en onderscheid van

meeninge n dingen van minder gewigt, mag er welligt overblijven. Zoodanige verscheidenheid beschouwen anderen als van geen aanbelang; het is, zeggen zij, eene geheel onverschillige zaak. Doch over het algemeen is dit eerder de taal der achtelooze onbezonnenheid, dan der echte onbekrompenheid van begrippen. Eene zaak, welke, volgens het algemeene oordeel, niet van veel gewigt is, kan evenwel nog van eenig gewigt zijn, en heeft misschien die uitwerking op de ziel, dat dezelve dient ter bewaring van de waarheid onder de Christenen en ter vermeerdering van godsvrucht.

Eenmaal zal het belang der dingen, waarin de menschen verschillen, behoorlijk gewaardeerd en niet grooter of geringer gerekend worden, dan het inderdaad is. Tot dusverre is dit te dikwerf niet gedaan. Het punt, waarin iemand van een ander verschilde, ofschoon slechts een onbeduidende stip, scheen meermalen in zijne oogen eenen berg, en kreeg, naar zijn oordeel, een gewigt, welke het inderdaad niet had, terwijl de bijzondere meeningen van anderen óf in het niet verdwijnen óf met zeer veel kwaads verbonden zijn. De dingen, die tot de Godsdienst betrekking hebben, met de noodige onderscheiding beschouwende, zullen Christenen het verschil in gevoelen, dat nog mogt blijven bestaan, niet hooger of lager rekenen dan het wezenlijk is.

Bij overeenstemming in de belangrijkste punten, zal de krachtiger invloed van de Godsdienst op de harten de onderlinge liefde bewaren en bitterheid en twist over de dingen, waarin men verschilt, voorkomen. Ieder meent gewoonlijk, dat hij gelijk heeft, en dat anderen, die van hem verschillen, ongelijk hebben. Doch juist dit begrip voert hem ligt verder; hij wordt misschien misnoegd op dengene, welke niet denkt, zoo als hij denkt—en hierop volgen meermalen tegenzin en haat, die weldra tot eene vreesselijke hoogte stijgen. Maar in de latere dagen zal de invloed van de Godsdienst, terwijl de rede de zaak in geschil naauwkeurig weegt op hare onpartijdige schaal, liefde en vrede voortbrengen. Geen toornig woord zal gehoord worden, geene scherpe aanmerking, geene overhaaste beschuldiging van onopregtheid of huichelarij—maar de dadelijke behartiging dier liefde, welke niet dwaalt.

IV. Eenige bedenkingen uit het gesprokene voortvloeijende, zullen deze redevoering besluiten.

1. Hoe veel kwaad is er in de Christelijke kerk ont-

staan, uit gebrek aan orde, eenheid en onbekrompenheid! Wanneer wij den toestand der eerste Christenen beschouwen, zoo als die in de Handelingen en Brieven der Apostelen is beschreven, zien wij eene gemeente van heiligen. Alleen de zoodanigen worden toegelaten, die, naar het oordeel der liefde, opregte geloovigen in Christus waren. Overtreders erkende men niet als deelgenooten des geloofs en der hoop. Het doel was, eene heilige broederschap te vormen. Hoe geheel anders vertoont zich de toestand van vele gemeenten heden ten dage! Allen worden beschouwd als Christenen, en de onkundigen, de overtredenden en ongodsdienstigen laat men, even als anderen, toe tot de instellingen van het Evangelie. Zeer vele verkeerdheden komen hieruit voort: de betamelijke eerbied voor God wordt niet in acht genomen, de boozen verharden in hunne boosheid, de opregten geschiedt hoon en leed, en een valsch denkbeeld van Christendom geeft men aan de wereld. Hoe dikwijls zijn de verdeeldheden onder de Christenen aangemerkt als bezwaren tegen het Evangelie! Doch zonder daaraan dat gewigt te hechten, hetwelk de tegenstanders willen, mag ik in waarheid zeggen: Hoe nadeelig zijn die twisten geweest voor de behartiging van broederlijke liefde en voor de eer der zaak van Christus! En hoe verderfelijk, mag ik er wel bijvoegen, daar dezelve zoo velen, die naar waarheid zochten, hebben verbijsterd en ontmoedigd, waardoor de voortgang van godsdienstigheid ongelukkiglijk verhinderd is geworden. Hoe zeer te betreuren is bovendien het groot gebrek aan die onbekrompenheid van ziel, welke, te midden dezer oneenigheden, nogtans de onderlinge genegenheid ongeschonden had moeten bewaren! Ik doel hier geenszins op verschil in hoofdpunten, zoo als, bij voorbeeld, hetgene den persoon en de waardigheid van Christus en den Heiligen Geest betreft. Apostel Paulus spreekt hierover aldus (Gal. i. 8, 9): *Doch al ware het ook, dat wij, of een Engel uit den hemel, u een ander Evangelie verkondigde, dan wij u verkondigd hebben, die zij vervloekt. Gelijk wij te voren gezegd hebben, zoo zeg ik nu wederom: zoo iemand een ander Evangelie onder u verkondigt, dan gij ontvangen hebt, die zij vervloekt.* Maar hoe dikwijls is ook over dingen, die blijkbaar van minder aangelegenheid zijn, zoodanige verbittering van gemoed geweest, zoo in het openbaar als in het bijzonder, dat het geheel strijdt tegen

alle welvoegelijkheid en tegen het karakter eens Christens! Dat wij, dit kwaad betreurende, ons wachten voor hetzelve!

2. Hoe schoon zal de toestand des Christendoms zijn, wanneer orde, eenheid en onbekrompenheid in elke Christelijke gemeente en in ieders hart heerschen. Aan het bestuur van Christus over zijne kerk, zal men overal zich onderwerpen; ieder zal hetzelve eeren en gewillig gehoorzamen. Christelijke genootschappen zullen eene broederschap van weldenkenden zijn, pilaren der waarheid, ten opschrift hebbende: *Heiligheid des Heeren!*—elke plaats vol geloovigen, en deze geloovigen onberispelijk in al de geboden en inzettingen Gods wandelende! Welk een liefelijk gezigt, het paradijs over de gansche oppervlakte der aarde zich uitstrekkende, en een levendig beeld van den hemel zelven vertoonende!

Hoe goed en hoe aangenaam zal het zijn, broeders te zamen in eensgezindheid te zien wonen en de eenigheid, door den band des vredes, te bewaren. De algemeene overeenstemming van gevoelen onder de Christenen, versterkt door de kracht van edele gezindheden des harten, zal grootelijks toebrengen tot heil en genoegen der geloovigen. Hoe bekoorlijk moet het zijn, in zoodanige maatschappij te leven! Of blijft ergens eenige verscheidenheid van begrip over, hoe schoon is het, eenen onbekrompen, Christelijken geest op te merken, die, in weerwil van verschil, de liefde in geenen deele vermindert, noch nijd of verachting gevoelt, maar, vooral in zaken van Godsdienst, die broederlijke deelneming aankweekt, welke heiligen betaamt.

3. Laat ons, waarde Broeders! in dit opzigt den echten geest des Christendoms trachten te erlangen. Terwijl wij, ieder in het bijzonder, de leer van God, onzen Zaligmaker, zoeken te versieren door goeden wandel, zij ons gemeenschappelijk streven naar die orde in de kerk, welke Christus bevolen heeft. Laat ieder het zijne, naar vermogen, hieraan toebrengen; en laat allen zich bevlijtigen, om aan de wereld te doen zien eene kerk, die handelt overeenkomstig de instellingen van haar Heer en Hoofd—eene kerk, die schijnt als een licht en het woord des levens aan de menschen predikt. Dat wij insgelijks ons toeleggen, om eenheid onder de Christenen te bevorderen—eenheid in hart en zin. Hoe dikwijls ontstaat er oneenigheid, uithoofde van menschelijke bij-

voegselen! Laat ons derhalve niets toedoen tot de goddelijke openbaringen! Dat wij toch in onze gevoelen, in onze gezindheden, in onze eerdienst en in de regeling van het kerkgenootschap, tot hetwelk wij behooren, niets hebben, dat eenigzins met de Heilige Schrift zoude strijden. Laat ons eenen geest van algemeene liefde aankweeken, zoodat, bijaldien er dan geene eenheid onder de Christenen zijn moge, wij in waarheid kunnen zeggen: *Niet onze schuld is het.* Bedenkt echter wel, dat eenheid en eenvormigheid hetzelfde niet zijn. Eenheid kan bestaan zonder eenvormigheid; en meermalen is er eenvormigheid, waar geene eenheid wordt gevonden. Sommigen willen eenvormigheid in alles, en hunne eigene denkwijze tot regel hebben; doch ware, Christelijke eenheid kan er heerschen, ofschoon in eenige punten verschil bestaat.

Laat ons onbekrompene gezindheid jegens alle leerlingen van Christus betoonen. Die valsche toegevendheid, welke inderdaad uit onverschilligheid voorkomt, mogen wij niet hebben; maar wij behooren ons te wachten voor dien verkeerden ijver der onkunde, welke onbeduidend verschil in begrippen of gebruiken vergroot en doet voorkomen als eene zaak van gewigt in de Godsdienst. Laat ons trachten, een grondig oordeel over godsdienstige aangelegenheden te erlangen, opdat wij de dingen, die verschillen, mogen onderscheiden naar derzelver meerdere of mindere belangrijkheid. Laat ons overvloedig zijn in den geest der liefde en bereidwilligheid, om ons met allen te vereenigen tot elk algemeen nuttig onderwerp, ter bevordering van de eer des Verlossers. Dat wij alzoo trachten den tijd te vervroegen, waarin deze geest algemeen zal zijn op aarde; en dat wij overal ons zoeken voor te bereiden voor den hemel, waar alle verschil geheel zal ophouden en volmaakte orde en eenigheid eeuwiglijk heerschen.

OVER DE VOORDEELEN VAN VROEGE GODSVRUCHT.

De dood van den godvruchtigen jongeling, wiens levensberigt eenige maanden geleden is verschenen, die zoo plotseling, in den bloei des levens en vol genot zijner

krachten en gezondheid, werd afgemaaid, zal zijne nagelatene vrienden en vriendinnen, zoowel als andere lezers van dit Maandschrift, de volgende aanmerkingen "*over de voordeelen van vroege godsvrucht,*" met belangstelling, vertrouw ik, doen lezen, en aanmoedigen, met geheel het hart naar het bezit daarvan te streven.

Een uitnemend geestelijke dichter der laatstverloopene eeuw, heeft een gedicht geschreven, getiteld: *Hemelstrijd.* Zeker een denkbeeld, zonderling genoeg ten opzigt van dat gewest van ongestoorden vrede. Het plan van het stuk nogtans is vernuftig en belangrijk. Een gezelschap van verlosten daarboven, wordt voorgesteld, in eenen geest van volmaakte liefde, de vraag te behandelen: "Wie hunner aan de goddelijke genade voor zijne zaligheid het meeste verschuldigd is?" Onder deze dankbare en heilige gedingvoerders, schijnen er twee een zoo gelijke aanspraak te kunnen maken op het grootste gewigt van verpligting aan de opperste barmhartigheid, dat het moeijelijk is te zeggen wie het meeste verschuldigd zij. De een is eene heerlijke geest, op zijnen ouden dag bekeerd, na een lang leven van zonde; de ander een heilige, reeds in zijne jeugd gezaligd, en die alzoo een even lang leven in heiligheid heeft gesleten. De een beweert, dat zijne aanneming, na zulk eenen gerekten weg van misdaad en verderfelijk gedrag, hem tot het grootste gedenkmaal der verlossende liefde maakt, dat de hemel op kan leveren. "Mij uitgezonderd," roept een ander uit, "die, door Gods genade, voor zulk eenen langen weg van zonde bewaard bleef, en door de Godsdienst in staat gesteld werd om mijne jaren in heiligheid en tot mijn nut te slijten." Mij dunkt, de gelukzalige schaar moet de billijkheid van des jongeren serafs aanspraak erkend hebben; de Alwetende Wijsheid moet van haren troon haar uitspraak hebben bevestigd; en in den hemel moet de beslissing zijn opgemaakt, dat *zij* der opperste genade het meeste verpligt zijn, die door hare vrijmagt tot de dienst van God reeds in hunne jeugd geroepen zijn.

De jeugd is een getijde, hetwelk het *streven* naar godsvrucht in eene bijzondere mate in de hand werkt.

Zij gaat meestal met meer ruimte van tijd en met minder zorg gepaard, dan eenige volgende tijdvak des levens. Voor alsnog, jeugdige lezers! zijt gij niet in de beslommeringen van een beroep, of in de zorg eens gezins ver-

ward. De tienduizend door en over elkander heengaande bekommeringen van een vader of moeder, van een huisheer of huisvrouw, vervullen uwe gemoederen nog niet, om alle andere uit te sluiten. Zegt ons, gij vaders! met de moeijelijkheden van eenen hagchelijken handel worstelende; en gij, moeders! in de pligten van een opwassend gezin verdiept; welke, dunkt u, de beste tijd te zijn om het jagen naar het eeuwige leven te beginnen? Met tranen antwoorden zij: "Grijpt, o jongelieden! grijpt de dagen der jeugd bij de halcyonsvleugelen!"

De jeugd is een tijd van *grooter vatbaarheid der ziel* dan eenige volgende.

In den lentetijd der natuur is de grond het beste voorbereid om zaad in zich op te nemen, en de levensbewegingen des plantengroei zijn het krachtigste. In de jeugd is het hart veel indrukkelijker, de aandoeningen zijn bewegelijker, de verbeelding is levendiger. Gij gloeit en bruischt, terwijl de schroomvallige omzigtigheid des ouderdoms aarzelt, en zijt uitnemend geschikt voor de bekeering. Allen tegenstand verachtende, vol eerzucht om groote dingen ten einde te brengen, vol verheven besluiten, en over in den weg komende belemmeringen heenspringende, vat gij de bekrooning uwer wenschen in de glinsterende oogen, meet uwe kracht en vliegt op den eindpaal aan; terwijl de ouderdom vreesachtig daarheen kruipende, door elke moeijelijkheid verschrikt, en bij den minsten tegenstand ontmoedigd, naauwelijks kan worden bewogen om zich te verroeren. Ik weet, dat dit alles op zich zelven niet genoeg is om u heilig te maken; maar als Gods genade, het heiligste, moet het uw aanvang in de Godsdienst gemakkelijker doen zijn, uw voortgang sneller, uw genot hooger.

Jongelieden zijn *minder verhard in de zonde*, dan menschen van rijper leeftijd.

De verdorvenheid van onze natuur wast met onzen wasdom, en sterkt aan met onze sterkte. Gelijk een boom, schiet zij hare wortelen immer dieper, en zet zich met elk jaar vaster in den grond. Gij hebt alreeds beginselen van verderf in uwe harten, maar zij zijn nog niet door lange inwilliging zoo zeer tot gewoonten verstijfd, als zij in vervolg van tijd zouden kunnen zijn. Uwe vooroordeelen en vooringenomenheden zijn nog weinig en zwak. Voor alsnog zouden de gevoelen van zedigheid en betamelijkheid, en eenige achting voor de

meening van anderen, u doen blozen over ondeugende handelingen, en u doen trachten ze voor de wereld te verbergen. In rijpere jaren zult gij stoutmoedigheid in de ongeregtigheid aannemen, verachting voor anderer oordeel en ophouden daarin een teugel te zien. Uw geweten is nog niet door en door bedorven. Nog behoudt het iets van zijne huiverige teederheid en naauwgezette aandoenlijkheid; nog verheft het zijne waarschuwende stem en verzet zich ten sterkste tegen uwe wufte afwijkingen van het pad der deugd; maar in den bejaarden zondaar, de nuttelooze berisping moede, zwijgt het bijna geheel, of wordt in het geheel niet meer aangehoord. Wij weten dat er, zonder Gods genade, in geen geval bekeering kan plaats hebben; maar wij weten te gelijker tijd door opmerking, dat Gods genade zeer dikwijls de orde van Gods natuur volgt.

Jongelieden worden *bij voorkeur aangemoedigd om naar het bezit en den invloed der godsvrucht te staan.*

Vele noodigingen, beloften en aansporingen worden bijzonderlijk tot hen gerigt (Pred. xii. 1): Gedenkt aan uwen Schepper in de dagen uwer jongelingschap." (Spreuk. viii. 17) "Ik heb lief, die mij liefhebben; en die mij vroeg zoeken, zullen mij vinden." Onder de Joodsche bedeeling, eischte God de *eerstelingen* van alle dingen, zonder twijfel daarmede willende leeren, dat Hij vermaak schept in de toewijding der eerstelingen onzes levens aan zijne dienst. Hoe welgevallig waren den Verlosser de hosannas der kinderen, en welk een innig belang stelde Hij in den toestand van dien verwachtingvollen jongeling, die tot hem kwam om naar de paden des levens te vragen! En leert ook de gelijkenis van den verloren zoon niet, hoe welkom den Vader aller genade de terugkeering is van den jongeling? God koos David, den jongsten zoon van zijns vaders huis. Onder al de discipelen des Heeren, was het Johannes, dien Hij het uitnemendste lief had, en hij was tevens de jongste.

Doch de hoofdbedoeling van deze verhandeling, is de voordeelen aan te wijzen, welke met *het bezit* eener vroege godsvrucht gepaard gaan.

1. Van deze hebben sommige betrekking op *anderen.* Eene vroege godsvrucht zal voor uwe ouders eene bron van onuitsprekelijk genot wezen;* en u waarschijnlijk

* In de gedenkschriften van den waarlijk apostolischen zendeling, den Eerw Henry Martin, die de *Kaap* bezocht in 1806, komt de volgende anekdot

voor uwe broeders en zusters ten zegen doen zijn. De godsvrucht uwer jeugd zal u tot den weldoener van uw geslacht maken en tot een geluk voor de maatschappij. In plaats van anderen door een slecht voorbeeld te verleiden, zult gij hun door uw gebed heil aanbrengen; instede van anderen door bedorven beginselen te vergiftigen, zult gij het zaad van waarheid, vroomheid en zedelijkheid op uwe paden uitstrooijen; instede van door misdaden de wrake Gods over de maatschappij uit te dagen, zult gij zijne zegeningen, door uwe gebeden, over haar brengen. Gij zult een vriend uwes vaderlands zijn, van den verhevensten en meest afdoenden aard; en door uw wijs gedrag en het ondersteunen van alle waarlijk Christelijke instellingen, in vereeniging met anderen van gelijke gezindheid, meer voor het wezenlijk welzijn van dat vaderland uitrigten, dan vlooten of legerbenden kunnen te weeg brengen.

2. Ontelbare voordeelen zullen *voor u zelven* uit eene vroegtijdige godsvrucht voortvloeijen.

Zij zal eenen gunstigen invloed op uwe tijdelijke belangen uitoefenen. Zij zal in dit tranendal *bronnen van vertroosting* openen op al uwe wegen; bronnen welker wateren nooit zullen uitblijven en in elken toestand verkwikkend zijn. De Godsdienst in uwe jeugd tot geleidster en vriendin gekozen, zal u de geheele reis des levens over bijblijven; zij zal met u gaan, waar gij gaat en vernachten waar gij vernacht; zij zal u vergezellen, als gij, onder vele tranen, het ouderlijke dak verlaat, en

voor, welke allerkrachtigst het punt van den invloed van kinderlijk gedrag op ouderlijk en huisselijk genoegen en aanzien toelicht: "Heden het hospitaal bezocht, en het elfde hoofdstuk van Johannes voor eenen armen man gelezen, in wiens kamer, in het werkhuis, ik zeer getroffen werd door de ellende die er zich vertoonde. Hij lag op zijn bed te sterven met zijne kleederen aan en zijn hoed op; zijne vrouw maakte de kamer schoon, alsof er niets aan de hand was, en de dochter stond in de deur; zij was ongeveer dertig jaren oud, en sedert dertien jaren krankzinnig." Welk een tooneel van rampzaligheid! Welk eene ellendige groep! Een tafereel van hetwelk de ziel zich met de diepste aandoening en het droevigste medelijden afwendt. Maar nu de oorzaak van deze ellende! "De stervende man," vervolgt de Heer MARTIN, "was eenmaal een geacht herbergier in de stad; maar de *buitensporigheid van eenen zoon* bragt hem tot armoede, en zijne dochter, die het zag aankomen, tot krankzinnigheid." Hoedanig moet (ten zij de ondeugd waarlijk zijn hart in steen verkeerd had) het gevoel geweest zijn van den bewerker van deze veelvoudige ellende, als hij de verteerende smart van zijnen vader zag, wiens hart hij verscheurd had, en het woest getier van zijne onzinnige zuster hoorde, terwijl het geweten hem in het oor donderde: "Gij zijt de oorzaak van deze ijsselijke onheilen." Hoe vele verscheurde harten en onzinnige harsenen heeft een dergelijk gedrag te weeg gebragt! Hoe velen gaan op dit oogenblik ten grave gebukt, of zijn in de kotten van het toevlugtsoord der hersenkranken opgesloten, die, zoo zij geen losbandig kroost gehad hadden, nog in goede gezondheid, bij goed verstand en ter goeder faam leven zouden.

nog jong de wijde wereld, op goed geluk, binnen treedt; zij zal met u de woestijn doortrekken, met u de openbare zee bevaren; zij zal bij u blijven in een deftig verblijf, en met u wonen in de onaanzienlijke hut; als elk ander vriend u verloochent, zal zij zich te digter aan u aansluiten, gelijk Ruth hare schoonmoeder aankleefde, toen Orpa haar vaarwel kuste; zij zal een glimlach voor u ten beste hebben, en al hare kracht en leven inspannen om u op te beuren bij het verkeeren van uwen voorspoed; in tijden van duisternis en overstelping zal zij u leiden tot de bron des lichts; als gij onder bekommeringen gebukt gaat, zal zij u stellen op de rots der eeuwen; in de stormen der droefenis zal zij het anker der hoop voor u uitwerpen; en in dagen van nare verlatenheid, u bekrachtigen om, door het geloof, het land te zien, hetwelk in het verschiet ligt—het land der belofte en der ruste.

Vroege godsvrucht is eene *uitstekende eer.*

Zoo er waarachtige eer in het heelal te vinden is, het moet bij de Godsdienst wezen. Zelfs de Heidenen gevoelden dit; vandaar dat de Romeinen den tempel der deugd en dien der eer dicht bij elkander bouwden, om te kennen te geven, dat de weg ter eere langs den weg der deugd ligt. Godsdienst is de beeldtenis Gods in des menschen ziel. Is er een hooger eer denkbaar? Welk eene onderscheiding, reeds in de jeugd *zulk* een glans om ons hoofd te zien gloren! Door Paulus wordt het den geloovigen Joden als eene bijzondere eer aangerekend dat zij het eerst in Christus geloofd hebben; en Andronicus en Junias gedenkende, vermeldt hij hunnen lof, dat zij vóór hem in Christus geweest zijn (Rom. xvi. 7). Een kind Gods, een erfgenaam der heerlijkheid, een discipel van Christus, een krijgsman voor het kruis, een burger van het nieuwe *Jeruzalem* geweest te zijn van der jeugd aan, tooit de slapen met eenen onverwelkelijken eerekrans. De mensch, die in zijn jeugd bekeerd is, is als de zon, die des zomerochtends opgaat, om eenen langen schoonen dag te bestralen; maar die op zijnen laten levensdag bekeerd is, als de avondster, eenen liefelijk voorwerp van Christelijke beschouwing, maar die niet schijnt voor dat de dag is ondergegaan, en dan slechts voor eenen korten tijd zigtbaar.

Vroege godsvrucht *zal van oneindig gewigt voor u zijn in de verscheidene betrekkingen waarin gij zult treden.*

Zijt gij eenmaal ouders geworden, zij zal u in staat

stellen uwe kinderen en dienstboden in de vreeze des Heeren op te voeden. Zij zal u beletten de onsterfelijke belangen van hen, die aan uwe zorg zijn toevertrouwd, te verachteloozen. Hoe vele ouders zijn medepligtig aan den zielemoord hunner kinderen; bloedschuld weegt hun op het geweten en de vloek van hun kroost zal in eeuwigheid op hen zijn. In die gevallen, waarin de mensch eerst op hooge jaren tot genade komt, welken angst gevoelt hij niet somtijds, dat zijne kinderen op den breeden weg zullen verdolen, die ten verderf leidt; en gedenkende, dat hij het middel was om hen te doen afdwalen, roept hij uit: "Mijn kroost, mijn kroost! Ach! dat God gewild had, dat ik, om uwentwil, de Godsdienst eerder had gekend! Waarom zocht ik den Heer niet in mijne jeugd? Dan had ik u opgevoed in de vreeze des Heeren, en ware bewaard gebleven voor den doodsangst u in de paden des verderfs te zien wandelen; of althans, voor de folterende gedachte, dat het aan mijn verzuim is toe te schrijven, dat gij de Godsdienst verachtet."

Vroegtijdige godsvrucht zal *een behoedmiddel voor u* zijn *tegen verzoekingen, waaraan alle menschen in dit leven zijn blootgesteld.*

Verzoekingen tot zonde komen, even als de wind, uit alle hoeken. In gezelschap, in de eenzaamheid, te huis, buitens huis, in Gods huis en in ons eigen; wij staan altijd aan een aanval bloot. Bezigheid, uitspanning, vrienden, alles kan een strik worden. Wij weten nooit wanneer, of van wien, of van wat kant wij kunnen worden besprongen. Heden kunnen wij verzocht worden tot ongeloof, morgen tot zedeloosheid; heden tot wellust, morgen tot onmatigheid; de godsvrucht is het eenige krachtige behoedmiddel van ons bestaan. Luther verhaalt ons van eenen jongen geloovige, die gewoon was alle verzoekingen met dezen uitroep af te wijzen: "Gaat weg van mij, ik ben een Christen." Geliefden! neemt dezelfde houding aan en handhaaft haar met dezelfde standvastigheid en hetzelfde goed gevolg. Als Pyrrhus Fabius verzocht, den eersten dag met een olifant en den volgenden met belofte van eer, gaf de Romein dat edel antwoord: "Ik vrees uwe kracht niet; ik ben te verstandig voor uwe listen." De Godsdienst stelt u in staat om hetzelfde te zeggen tegen een iegelijk die u dreigt en verlokt. Verwaarloosd de Godsdienst in uwe jeugd, en wie zal bepalen hoe ver

gij in latere dagen het op de school van misdaad en eerloosheid brengen zult? Vergeet dit schild mede te nemen, en uw zedelijk karakter zal doorstoken worden of eene wond ontvangen, waarvan gij het likteeken met u ten grave zult nemen.

Vroegtijdige godsvrucht *zal u alzoo in latere dagen minder zonden te betreuren geven.*

Onder andere dingen, waar de met regt beroemde BEZA God in zijnen uitersten wil en testament voor dankte, was dit, dat hij op den ouderdom van zestien jaren inderdaad een Christen was geworden, waardoor hij bewaard was gebleven voor het begaan van vele zonden, die hem anders overmeesterd en zijn leven minder gelukkig zouden hebben gemaakt. Elk jaar van onboetvaardigheid moet vele jaren naberouw kosten. Zoo gij de Godsdienst en de deugd verwaarloosd, kan God u overgeven aan de begoochelingen des ongeloofs, of de betrachting der zedeloosheid, en gedurende dien ongelukkigen tijd, tot hoe veel onherstelbaren jammer kunt gij de aanleiding zijn; hoe vele vrienden kunt gij, door uwe wandaden, op den dwaalweg brengen, die, gesteld dat *gij* naderhand, door genade, wordt teruggeëischt, niet zoo gemakkelijk door uwe deugden zullen worden teruggebragt! Er hebben voorbeelden plaats gehad van jonge menschen, die in de dagen van hunne ongodsdienstigheid, de afschuwelijke misdaad begaan hebben van vrouwelijke onschuld ten val te brengen, en daarna het rampzalige slagtoffer van hunne hartstogt aan haar lot over te laten. Als een schuldig, onwaardig voorwerp weggeworpen, heeft de mishandelde deelgenoot van de zonden van zulk eenen ongeregtigheid tot ongeregtigheid toegedaan, en zij, die, had zij haren verleider nooit gekend, welligt een lang en deugdzaam leven geleid had, is onder den druk van ziekelijkheid, gebrek en schande, in een vervroegd en eerloos graf gedaald. God heeft in de verborgenheden zijner genade, in latere jaren, den schuldigste van beide tot inkeer doen komen. Maar kan hij zelf zijn misdaad vergeten? Neen, neen! God heeft het hem vergeven; maar nooit, nooit kan hij het zich zelven vergeven. Het dierbaar bloed, dat de schuld zijns gewetens heeft afgewasschen, dat dierbaar bloed kan de geschiedenis zijner schuld van de bladzijde zijner herinnering niet uitwisschen; en geen vloed van tranen den indruk slechten, dien zij op zijn hart heeft nagelaten.

Hij kan de onschuld, die hij verwoestte, niet herstellen; hij kan den vrede, dien hij, met verraderlijke hand, aan een gemoed, kalm en rustig, totdat het hem had leeren kennen, ontroofde, niet op nieuw gronden; hij kan den goeden naam, dien hij afbrak, niet weder opbouwen, veel minder het leven weder aanblazen, dat hij heeft uitgebluscht; of van de gewesten der verdoemden de rampzalige ziel terugroepen, die hij ten verderve heeft voortgezweept. Helaas! die ziel jaagt hem nu in verbeelding, en hem de gemengde doodsangst, woede, wraakzucht en wanhoop des verlorene voor oogen stellende, schijnt zij te zeggen: "Verderver! zie mij aan!" Voor eene tijd ziet hij niet anders dan haar onuitblusschelijk vuur; hoort hij niets dan haar gekerm.

Vroege Godsvrucht zou hem dit alles bespaard hebben. Latere bekeering brengt hem behoudenis voor eene andere wereld aan, maar zij komt niet vroeg genoeg, om hem voor wroeging in deze te bewaren.

(Het vervolg hierna.)

BRIEF VAN DEN WEL-EERW. HEER ARBOUSSET.

(Uit het Fransch vertaald.)

Mijnheer en zeer geachte Broeder in Jezus Christus!

Ik ken uwe belangstelling in de Protestantsche Kerk van *Frankrijk*, en in het werk der bekeering, dat hare nederige vertegenwoordigers in dit land, onder het oog en door den bijstand des Heeren, deels in *Wagenmakers-vallei*, en deels onder de Béchuana stammen, reeds sedert vijftien jaren voortzetten. Die kerk, "even beroemd door de godsvrucht en uitstekende begaafdheden van een groot aantal harer leden, zoowel geestelijken als leeken," vordert (met blijdschap zij het gezegd!) met vasten en, bij vergelijking gesproken, vluggen tred op den weg des Heeren. Gevestigd op de rots der eeuwen, tot Hem alleen opziende als tot haar eenig licht en heil, verheft zij zich als een levende tempel, dien Zaligmaker toegewijd, wiens leer zij aankleeft, wiens voetstappen zij op nederigen afstand volgt. Dat de Roomschgezinden haar

niet meer gebrek aan godsdienstige genootschappen verwijten; want in dit opzigt, zoowel als in andere, kan zij zich met hunne kerk meten. Sedert omtrent een vierde van eene eeuw, heeft zij, onder anderen, uit haren schoot zien voorkomen, twee Bijbelvereenigingen, een Evangelische Zendelinggenootschap, een Godsdienstige Traktaatgenootschap, een ter Verbreiding van het Evangelische Geloof binnen *Frankrijk*, een voor de belangen van het Protestantisme in *Frankrijk*, een tot aanmoediging van het lager onderwijs onder de Fransche protestanten, eene protestantsche Maatschappij van Voorzorg en Weêrkeerigen Onderstand, eene Diakonie-Armen inrigting, eene menigte van weeshuizen enz. enz. Deze ruime bronnen van geestelijke welvaart, vermeerderen den bloei van onze geliefde kerk, terwijl zij tevens dienen, om de genademiddelen naar verwijderde oorden over te brengen.

Het pausdom, dat, in de meeste landen, waar de protestanten de heerschende kerk uitmaken, dit kerkgenootschap aanranden, mag over zulke verschijnselen wel ongerust zijn; en het zou de Roomsche kerk weinig baten, om nog langer te zeggen, "dat zij met innige droefheid het gevaar opmerkt, waaraan de heilige zaak der Godsdienst door scheurmakers wordt blootgesteld." Te vergeefs vermenigvuldigt zij hare rondgaande brieven, om "allen, die zich verstouten, aan een of ander der hiervoren genoemde genootschappen hunnen naam of hulp te leenen, of op eenige wijs, hoe ook genaamd, dezelven te begunstigen, schuldig te verklaren van een *zwaar misdrijf*," gelijk Gregorius XVI. zulks gedaan heeft ten aanzien van de Christelijke Vereeniging van *New York*. *Rome* zal tot ons overkomen; wij zullen *niet* naar *Rome* gaan. Dit blijkt dagelijks meer in *Frankrijk*, waar in de laatste jaren geheele Roomsche dorpen hun voorvaderlijke geloof afgezworen hebben om het onze te omhelzen.*

Na honderdjarige ballingschap, bleef ons van onze godsdienstige letterkunde niets anders dan weinige boekdeelen over, die aan den brandstapel ontrukt waren. Het zijn gedenkteekenen, welke onze kerken, zelven ter naauwernood aan de verwoesting ontkomen, niet zonder

* En dit mogen wij ook zeggen van de Roomsche kerk in eenige deelen van *Duitschland*.—Red.

aandoening, naarmate zij herdrukt worden, als uit de asch zien herrijzen. Bij het herlezen van die gedenkstukken, gevoelen zij dubbel de hooge waarde en voortreffelijkheid der erfenis, welke onze voorouders, ten koste van zoo veel opofferingen, voor ons bewaard hebben, en worden zij aangespoord om in haar midden, dat geloof, dien ijver en die liefde van vroegeren tijd te doen herleven. Daarenboven hebben eene menigte van hedendaagsche schrijvers, waaronder verscheiden geestelijken, die zich onlangs van de Roomsche kerk gescheiden hebben, ons met uitmuntende verhandelingen verrijkt. Zie hier een eenvoudig, onopgesmukt tafereel, dat eene godvruchtige vrouw te *Parijs* ophangt, van den godsdienstigen toestand van *Frankrijk*. Wij nemen het over uit eenen brief onlangs door Mevrouw A. ontvangen:

"Het vaderland der Fransche zendelingen heeft, wat de Godsdienst betreft, in de laatste jaren schoone vorderingen gemaakt. Men ziet thans geheele Roomsche dorpen protestantsch worden, en in stichtelijken ernst onder het gehoor van het Evangelie verkeeren. Te *Villa-favart*, nabij *Limoges*, te *Vetry-le-français*, en andere naburige dorpen in de nabijheid van *Reims*, staat het volk bij hoopen op om het juk der Roomsche kerk af te werpen. Nu is het ook waar, dat het Roomsche geloof zich hoe langer zoo plomper voordoet, en onmogelijk aan de ernstige eischen van een verlicht geweten voldoen kan. Overal hoort men door de Roomschgezinde kanselredenaars, de magt, de genade en de verdiensten van Moeder MARIA opvijzelen. Tempelen en altaren worden haar toegeheiligd, en in de maand Mei, welke bijzonder aan haar gewijd is, zijn alle kerken stampvol. Is dat niet een teeken van het inwendig verval van dat weleer zoo magtig kerkgenootschap?

"Van den anderen kant, daar onze rondreizende bijbelverspreiders de departementen van *Frankrijk* in alle rigtingen doorkruisen en er Bijbels en Traktaten uitdeelen, welke het geloof der Roomschen aan het wankelen brengen, en uiteindelijk hen tot de baniere van het Evangelie doen overgaan, heeft de paus, verschrikt door hunnen voortgang en de duizenden van rondgedeelde Bijbels, een' rondgaanden brief uitgevaardigd, om aan elk lidmaat der Roomsche kerk, het lezen der Heilige Schrift te ontzeggen, het zij dan dat hij van zijnen

biechtvader daartoe verlof ontvangen hebbe. Ziedaar nog het oude *Rome* in vijandige houding tegenover het Evangelie en deszelfs wezenlijkste leerstukken, en met het voornemen bezield, om al zijne onderdanen onder een ijzeren juk te knellen, ten einde er vergankelijken rijkdom van in te oogsten. De Jesuiten keeren heimelijk naar *Frankrijk* terug en steken overal het hoofd weêr op. Men begint de godsdienstige vrijheid der protestanten te beperken. Men neemt hunne geschilschriften in beslag. Kortom, er is eene spanning tegen hen, die vroeg of laat op eene vervolging zou kunnen uitloopen. Indien het den Heer behaagt dat zulks geschieden zal, Hij geve dan ook, dat het aan getuige der waarheid niet ontbreke, en dat er nog van het bloed der oude martelaars in de aderen der jeugd van *Frankrijk* stroome.

"Ik geef u daar, mevrouw en waarde zuster! eene donkere schilderij van ons vaderland; maar ik toon u hetzelve slechts aan ééne zijde. Het is niet overal even somber. Wij hebben ook verblijdende daadzaken te vermelden, gelijk ik boven reeds aanstipte. Velen, die in rang en aanzien zijn, kennen en beminnen het Evangelie. De Graaf de ****, onze vriend, die lid is van het zendelings-comité, legt in de kamer der afgevaardigden, die grootelijks óf ongeloovig, óf voor het minst onverschillig is, eene onbeschroomde getuigenis af van zijne Evangelische denkwijs. De Hertogin van *Orleans*, weduwe van den oudsten zoon des koning, en moeder van den vermoedelijken erfgenaam des kroons, is eene ware Christinne, doorvoed met het Woord, en bekend met al wat er goeds over de Godsdienst geschreven wordt. Zij staat op eene gladde baan, maar zij is begaafd met een uitnemend verstand, uitgebreide belezenheid, diepe en veelsoortige kennis, en vereenigt groote geestkracht met veel minzaamheid en bedachtzaamheid. Eenige dagen geleden liet zij mijnen man roepen, wiens schriften zij met stichting leest, en ontving hem als een oud vriend. Zij stortte, als 't ware, haar hart voor hem uit, en onderhield zich met hem over hare Christelijke bevindingen, hare wederwaardigheden en het verlies van haren echtgenoot, op wien zij een gelukkigen invloed had uitgeoefend. Gij ziet, mevrouw en waarde zuster! dat wij van dien kant stof tot blijdschap hebben; want die godvruchtige moeder kan, en zal ongetwijfeld grooten

invloed uitoefenen op haren zoon, die onder hare voogdij staat."

Ontvang, mijnheer en geachte broeder, met dezen brief, de verzekering van mijne hoogachting en Christelijke toegenegenheid.

TH. ARBOUSSET, V.D.M.

Kaapstad, 12 *Julij* 1845.

ABRAHAM, ALS EEN VADER DES HUISGEZINS, TER NAVOLGING VOORGESTELD.

(Vervolg van No. VI., bladz. 183.*)*

ABRAHAMS VREDELIEVEND KARAKTER.

De geneugten des harten, naar welke de mensch onophoudelijk streeft, en welke hij veelal op verkeerde plaatsen vruchteloos zoekt, kunnen nergens zuiverder en bestendiger gesmaakt worden, dan in den kring van het huisselijke leven. Maar dan behooren de gemoederen tot vrede gestemd te zijn en de rust te beminnen ; zonder deze gezindheid kan de tevredenheid en het genoegen aldaar niet wonen. Wordt het huisselijke leven een zetel van gramstorigheid, van twist, tweedragt en kwelzucht, dan wordt het genoegen verbannen of vergald. Het schitterendste paleis, hoe rijk in praal en pracht, wordt dan de woning van verdriet en ellende. Abrahams karakter en gedrag geven ons hiervan zeer schoone lessen en een uitmuntend voorbeeld. Hij vertoont zich ook aan dezen kant in ware grootheid en beminnenswaardigheid ; hij verstrekt zijn gezin tot eenen waren zegen, en verdient van allen nagevolgd te worden.

Er was twist ontstaan tusschen zijne herders en de herders van zijnen neef Lot, wien hij uit zijn vaderland in *Kanaän* had medegenomen, en met wien hij, tot hiertoe, op zijnen reistogt vriendbroederlijk verkeerd had. Ooggetuige van het misverstand en de onlusten, die er tusschen de wederzijdsche herders plaats vonden, was Abraham de eerste, die toetrad, om, ter voorkoming van grootere onheilen, den geschonden vrede te herstellen : *Laat doch,* zegt hij tot Lot, *geene twisting zijn tusschen mij en tusschen u, en tusschen mijne herders en*

uwe herders, want wij zijn mannen broeders. Is niet het gansche land voor uw aangezigt? Scheidt u toch van mij; zoo gij de linkerhand kiest, zoo zal ik ter regterhand gaan; en zoo gij de regterhand kiest, zoo zal ik ter linkerhand gaan.

Zoo spreekt een man, die den vrede bemint en zich in het genot van denzelven gelukkig gevoelt, die denzelve, zoodra die verbroken is, herstellen en, op de best mogelijke wijze, bewaren wil. De taal, die hij bezigt, ademt enkel liefde en toegevendheid; de zachte en toenemende uitdrukkingen teekenen een hart, dat met de schoonste gevoelens doortrokken is. Schoon ouder en vermogender dan zijn neef, wil hij hem geenszins door schampere verwijtingen, noch grievende uitdrukkingen vernederen. Dit zou den natuurlijken hoogmoed des harten eene nieuwe wond geven, het vuur van tweedragt aanstoken en nieuwe ongenoegens baren. Verre is hij er vandaan, dat hij tegen zijnen neef in toorn zou opvliegen, hem schelden of bedreigen zou; dat hij hem in zijn regt zou benadeelen, zijne deugd verkleinen, of door ruwheid en onvriendelijkheid hem ergernis geven zou. Integendeel, bedaardheid, vriendelijkheid, zachtmoedigheid, toegevendheid en inschikkelijkheid kenmerken zijn gedrag. Hij toont even ver verwijderd te zijn van hoogmoed, als van eigenbaat, die vruchtbare bronnen van zoo vele scheuringen en partijschappen, die zoo veel verdriet en ellende naar zich slepen. Hij werkt tot wegneming der onlusten en wil daartoe gaarne van zijnen kant toegeven en opofferen, zoo veel noodig is. Schoon ouder en rijker, wil hij de minste zijn; hij handelt geheel belangloos en onbaatzuchtig, doet een liefderijk voorstel en dringt het aan door de familiebetrekking waarin zij geplaatst waren.

Hoe groot, hoe edel, hoe beminnelijk zijn de gevoelens en handelingen van dezen man! Hoe ver is hij verheven boven den toornige, den onbuigzame, den liefdelooze, den baatzuchtige, den twistzieke! Dat gij hem bewondert, dat gij hem navolgt, o Christen! maar dat gij u eerst schaamt over de ongelijkvormigheid tusschen u en hem. In hoe menig huisgezin, waar het stille huisselijke genoegen, hetwelk in waarde alle luidruchtige vermaken der groote wereld zoo verre overtreft, konde genoten worden, woont de onrust, de tweedragt, met al de kwelling en het verdriet, die daarmede gepaard gaan!

Lage en woeste driften rigten verwijdering aan tusschen harten, die door den naauwsten band van liefde en vrede aan elkanderen behoorden verbonden te zijn. Hier is de broeder tegen zijnen broeder met bleeken nijd vervuld, die, gelijk een worm, knaagt aan den wortel van het genoegen, en die alle tevredenheid uit het hart verbant. Daar schijnen ouders en kinderen de natuur uitgetrokken te hebben, die in verfoeijelijke tweedragt en gestadige verbittering leven. Hier zijn het de schoonouders, daar de stiefouders, daar de aangehuwde derzelven, die door jammervolle onlusten niet zelden het huisselijke leven tot een waarachtig voorspel der hel maken. Hier zijn het de echtgenooten, die, daar zij één hart en éénc ziel moesten zijn, zich het leven, hetwelk zij zich veraangenamen moesten, gestadig door onlusten verbitteren. Daar zijn het de dienstboden, die het hatelijke twistvuur aanblazen. En—zoo wordt het huisgezin een tooneel van jammer en verdriet.

De hoogmoed, die zich zoo schielijk beleedigd vindt, die voor eigene gebreken blind is en de misstap van anderen, door onvergeeflijke ondeugden uitkrijt. De hebzucht, die nooit tevreden is, die elke schade onmatig vergroot, en zich alle knevelarijën veroorlooft, om haren onverzadelijken gouddorst te stillen; scheur- en twistziekte, bedil- en vitzucht, ergdenken, hetwelk altoos kwaad vermoed; ruwheid en ijverzucht zijn er de rijke bronnen van. Ik beken, dat bij velen de gemoederen alzoo gestemd zijn, en dat de geschillen hier en daar eene ingekankerde haat, eene steeds knagende wrok hebben achtergelaten, waardoor het herstel van den lieven vrede en de zoete eendragt wanhopig is geworden. In vele gevallen echter zult gij, huisvaders! zoo gij met Abrahams vredelievend karakter en gevoelen bekleed zijt, uwen invloed gelukkig kunnen gebruiken, om onder uw gezin den vrede en met denzelven het genoegen te herstellen. Zoo weinig het u past, tot onlusten aanleiding te geven, dezelve aan te kweeken, of daaraan deel te nemen, even zoo wanstallig is het voor u een onverschillig aanschouwer derzelve te zijn. Dat gij Abrahams gedrag navolgt, het onzalig twistvuur, zoodra het ontstoken is, in zijne beginselen uitblusch, eer het uitbarst in verwoestende vlammen. Dat gij toetreedt met bedaardheid, met eenen effenen geest, met een hart vol van liefde, die niet verbittert, noch verbittert wordt.

Dat gij niet opvliegt in grimmigheid, niet scheldt noch dreigt, wetende, dat "*een zacht woord dikwijls de grimmigheid afkeert.*" Toont gij, dat het u smart aan uw hart, dat de aangename rust verstoord is; overtuigt de uwen van het wanvoegelijke, van het rampzalige daarvan, dat leden van een huisgezin, door de naauwste betrekking aan elkanderen verbonden, en het onderling geluk ten doel hebbende, zich door duizend nietsbeteekenende kleinigheden tegen elkanderen laten verbitteren, dat een onbedachtzaam woord, eene kwade luim, een gering misverstand, een gebrek aan wellevendheid, den eene tegen den andere in het harnas jaagt.

Gebruikt gij zelve van uwen kant wijze toegevenheid, inschikkelijkheid en zachtmoedigheid, en prent door lessen en door voorbeeld deze schoone gevoelens uwe huisgenooten in. Leert hen, door uw voorbeeld, niet schielijk beleedigd te worden, hunnen toorn te matigen, gretig te zijn tot het vergeven van ontvangene beleedigingen en van wraakzucht en hartvochtige onverzoenelijkheid; even ver verwijderd te zijn. Leert hen, door woord en voorbeeld, zich zelven te bezitten, niet aan de opwellingen van den toorn bot te vieren, maar dezelve te onderdrukken, te beteugelen. Poogt, met mannelijke wijsheid, hunnen hoogmoed te fnuiken in elke groote en kleine maatschappij; leert hen nederig van zich zelven denken en gevoelen, en hunne eigene misslagen en gebreken, die zoo veel geduld en toegevendheid vorderen, getrouw op te merken; leert hen, belangloos, onbaatzuchtig en edelmoedig te handelen.

Zoo gij deze uwe pogingen getrouw in het werk stelt, dan zult gij duizend onaangenaamheden voorkomen, of in hare beginselen smoren. Laat het geluk van uw huisgezin (hetwelk u toch geene onverschillige zaak is), u hierin tot een spoorslag verstrekken. Immers, zoo gij de grondregels, welke Abraham volgde, en die bij elk weldenkend hart zich zoo sterk aanprijzen, zelve volgt en onder uwe huisgenooten in werking kunt brengen, dan zult gij het stille genoegen, met den zegen des Heeren, aan uwe woning verbinden. Al bewoont gij dan eene lage hut, uwe toestand is gunstiger dan die van hun, die groote paleizen bewonen, waar wel pracht en praal schitteren, maar waar ook de onlusten aan het hart knagen en het genoegen verbannen. Al dekt de bekrompenheid bij u de tafel, elke beet, met rust geno-

ten, zal even smakelijk zijn; terwijl de ruimste overvloed door de bitterheid des harten vergald wordt. Al moest gij in het zweet uws aanschijns uwe huisselijke pligten volbrengen, gij zult, in den kring uwer wel te vredene en elkanderen liefhebbende huisgenooten, de zoetste belooning, de aangenaamste verkwikking vinden. Het gewigt der levenslasten zal minder drukkend voor u zijn, wanneer de gemoederen tot vrede, eendragt en goedwilligheid gestemd zijn; de een de lasten des anderen verligt en zijn leven poogt te veraangenamen. Hoe vele genoegens smaakt zulk een huisgezin boven dat, daar de aangezigten donker, somber zijn; daar de harten gemelig en met haat en wrok opgevuld zijn; daar elke uitdrukking bits en schamper is; daar verbittering den toon geeft bij het opstaan, bij het aanzitten, bij het nederleggen, daar kan de Godsdienst niet geoefend, de opvoeding der jeugd niet waargenomen worden: daar worden de jeugdige harten der kinderen met wrevel vervuld en tot kwaadwilligheid gestemd.

Dat dan die geest, die Abraham bezielde, ook u beziele, en gij zult, gelijk hij, kinderen en vrienden zijn van dien God, die een God is van orde en van vrede; gij zult vatbaar worden voor het genot van de gelukzaligheid des hemels, dat oord van volmaakte en ongestoorde rust, waar allen één hart en ééne ziel zijn; waar niemand over zijnen broeder klaagt, waar de lage driften, die hier des menschen geluk verwoesten, niet gekend worden, waar allen, door eenen geest bezield, tot eene deugd verbonden, voor elkanderen leven en zich aan elkanderen te genieten geven.

(Het vervolg hierna.)

GOD IS DE LIEFDE.

Onder alle voorstellingen van God is er geene, die dieper kan treffen, dan deze: *God is de liefde!* Hoe gemeenzamer wij met dit denkbeeld zijn, des te meer vinden wij er de uitdrukking der hoogste en zuiverste uitspraak der rede in. Wat toch is een redelijk wezen zonder liefde? Wat beteekenen volmaaktheden, zelfs de allerhoogste, zoo men er geen gebruik van maakt? En hoe kan hij, die ze bezit, dezelve gebruiken en laten

werken, zonder liefde? Niets heeft waarde, niets geeft genoegen zonder haar. Derhalve moet liefde inderdaad het wezen der Godheid zijn. God is, door zijne oneindige liefde, het volkomenste wezen. Alleen van dit standpunt beschouwd, kunnen alle overige eigenschappen van God indruk op ons hart maken.

God is de liefde! Hij vindt zijne zaligheid in het geluk zijner schepselen en bevordert hetzelve door de werkzaamste middelen, met een ander woord, Hij is *goedertieren.*

Hij kan ons echter geene andere zaligheid hebben toegedacht, dan die Hij zelf bezit en welk een goed hart verschaft. Hij wil dus, dat wij deugdzaam zullen worden, hetwelk beteekent, dat wij elkander zullen beminnen en alle gebreken afleggen, die de liefde storen en ons geluk verwoesten, of, met een ander woord, Hij is *heilig.*

Hij heeft daarom de gansche natuur in ons zoodanig ingerigt, dat wij overal door de goede en kwade gevolgen onzer daden—beloonigen en straffen—leeren inzien, dat de deugd alleen gelukkig maakt, met andere woorden, Hij is *regtvaardig.*

Hij heeft tevens het hoogste, onbeperkste vermogen, om aan zijne liefde te voldoen, en zijne schepselen gelukkig te maken, dat is, Hij is *almagtig.*

Even zoo kent en bezigt Hij de beste middelen ter bevordering van ons geluk, en Hij is, bij gevolg, *hoogst wijs.*

Over het algemeen weet Hij alles, wat er noodig is, om deze middelen te doen werken. Hij overziet alles, kent al zijne schepselen, en weet hunne verborgenste gedachten, of, met andere woorden, Hij is *alwetend.*

Zijne liefde is ook overal werkzaam, en toont zich in het kleinste diertje even als in den mensch, en Hij is dus *alomtegenwoordig.*

Hij geeft ons te gelijker tijd het veiligste en onbedriegelijkste onderwijs, hoe wij gelukkig kunnen worden, en Hij is dus *waarachtig.*

In zijne liefde is Hij onveranderlijk, en derhalve ook *getrouw.*

Zijne liefde heeft geene grenzen, en Hij is dus *eeuwig.*

En raadpleeg ik nu de *ondervinding* nog, dan roept ook deze mij overal hetzelfde toe. Ik zie het met mijne oogen, dat God de liefde is. Alles—en hoe onmetelijk

uitgestrekt is het!—alles, wat er is, bestaat, om mij tot genoegen te verstrekken. Voor mij schijnt de zon, voor mij valt de regen, voor mij groeijen de planten, zijn de velden heerlijk getooid, verspreiden de bloemen hare geuren en leven de dieren. Alles schiep God, om mij door het bezit of het genot van hetzelve te verheugen. Mijn ligchaam en mijne ziel zijn zoodanig ingerigt, dat ik vatbaar voor duizendvoudige vreugde ben. Voeg ik hier nog bij het bestuur mijner lotgevallen, blijdschap en kommer, goed en kwaad, dan bespeur ik, dat het oogmerk liefde is, en dat alles tot mijn best dient. Gods geboden en verboden zijn enkel aanwijzingen tot gelukzaligheid en waarschuwingen, om mijn geluk niet zelf te verwoesten. En behalve de ontelbare genoegens van dit leven, bestemde Hij mij voor eene zalige eeuwigheid, stelde Hij zelf het middel daar, door het geven van zijnen Zoon; *want alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijnen eeniggeboren' Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe* (Joh. iii. 16).

O! hoe rustig en vrolijk klopt mijn hart, bij het denkbeeld, dat God de liefde is! Welke zaligheid kan ik toch eenmaal van dezen God verwachten! Dat denkbeeld rukt de sluijer weg, die op de toekomst rust.

En welk eene duurzame troost vind ik hierin bij het lijden van dit leven! Nu weet ik, dat God geen behagen schept in de menschen te kwellen of te bedroeven. Ik weet veeleer met gewisheid, dat, door het geloof in zijnen Zoon, ook mijn lijden een middel is tot mijne volmaking en zaligheid. Ik behoef thans ook niemand meer te vragen, wat ik te doen heb om zalig te worden. De God der liefde heeft dat in zijn Woord geopenbaard.

Ik heb het kortste, het verstaanbaarste en geruststellendste onderwijs ontvangen: *God is de liefde. God is door liefde zalig. Derhalve moet ik ook leeren liefhebben.* Ik moet Gode gelijkvormig worden in de liefde, zal ik het beeld van Christus vertoonen en Hem behagen. En welk een gevoel van berouw zal mij thans bij mijne misstappen bezielen! God vindt zijne zaligheid in mijn geluk. Ik zelf stoorde, menschelijk gesproken, Gods genoegen, terwijl ik het mijne, door dwaasheden en misdrijven, verwoestte. Welk eene smart zal mijn hart bij deze gedachte ontwaren! Maar ook, welk een ijver zal mij aanvuren om het welgevallen van mijnen

God te smaken en naar het genot van zijne liefde te streven.

Mogten wij toch hoe langer hoe meer begrijpen, dat alles, wat Godsdienst heet, zich met deze, voor alle menschen verstaanbare en voelbare woorden, laat beschrijven: *God is de liefde, en wie niet lief heeft, heeft God niet gekend; die Hem kent moet liefde koesteren!*

WORDT DE ROOMSCHE KERK VERVOLGD, OF IS ZIJ EENE VERVOLGSTER?

(*Uittreksel uit eene aanspraak van den Hoog-Eerw. Dr.* MERLE D'AUBIGNÉ, *aan de Vergadering van het Evangelische Genootschap te* Geneve, *in* 1844.)

"EEN circulaire, in den naam van eenen priester geschreven, zich noemende Graaf VAN LAURANNE, en vorst van het Heilige Roomsche Rijk (alhoewel er sedert den aanvang dezer eeuw geen Heilig Rijk heeft bestaan), heeft het durven wagen onlangs in die stad te zeggen: "Altijd en overal, sedert den tijd der Apostelen, is de kerk (van *Rome*), zijn hare pausen en priesters vervolgd geworden. De heilige pausen en priesters van Jezus Christus, arbeidende, van den oorsprong des Christendoms, voor de bekeering en heiliging van zielen, hebben zich nooit van eenige andere middelen bediend, dan welke het Evangelie, het geweten en de rede goedkeurde."

"Waarlijk, dit is toch te veel, en eene zucht ontsnapt ons. Wat! durft gij zoo eene taal in deze stad spreken, te midden van een volk, dat, zoo te zeggen, zamengesteld, uit de overblijfselen, welke uwe rede, uwe pijnbanken en uwe moordbijlen zijn ontvloden? Wij zijn gewoon aan de onbeschaamdheid van *Rome*, maar zulk een voorbeeld hebben wij nog niet gehad.

"Gij mannen zonder geheugen! wien hoort de bloedige toepassing dier woorden toe: *dwingt ze binnen te gaan?* Op wiens bevelen werden die stroomen bloeds der Waldenzen en der Albigeneers vergoten, welke de midden eeuwen overstroomden? Wie, anders dan uw paus, deed in den nacht van den 24 Augustus 1572, te midden van bruiloftsfeesten, den eerbiedwaardigen COLIGNY op zijne knieën en *zestig duizend* Gereformeerden

wreedaardig vermoorden? Wie liet al de klokken te *Rome* vrolijk luiden en het geschut van het kasteel van *St. Angelo* lossen, en gedenkpenningen slaan? Wie, in 1685, haalde meer dan zestienhonderd kerken in *Frankrijk* tot den grond, slagttede duizenden en duizenden van protestanten en noodzaakten anderen te vlugten (en zelfs in het zuider *Afrika* eene verblijfplaats te zoeken)? Wie verbiedt, in onze dagen, in bijkans alle Roomsche landen, de prediking van het Evangelie? Wie noodzaakte de arme bewoners *Fillerthal* hun vaderland te verlaten? Wie maakt in *Oostenrijk* wetten, den overgang tot het protestantisme belettende? Wie heeft dien MAURETTE* de tot gevangenis veroordeeld, die in den voorleden winter met de priesters redekavelde, beschuldigd met slechts uwe *circulaire* van den predikstoel te hebben gelezen? Wie deed, twee maanden geleden, in een dorp, nabij onze grenzen, binnen drie mijlen van deze plaats, eenen armen landman gevangen nemen, in den kerker werpen, en veroordeelde hem naar de galeijen, daar hij geen ander kwaad had bedreven dan den Bijbel te lezen? Wie, niet in de veertiende of vijftiende eeuw, maar slechts eenige weinige weken geleden, veroordeelde MARIA JOAQUINA ter dood, omdat zij geweigerd had de Maagd MARIA te aanbidden en de leer der transsubstantiatie te gelooven? En gij spreekt van *Rome* als eene *vervolgde* kerk! En gij beweert, dat zij zich nimmer van eenige andere middelen heeft bediend als de stem van het geweten en van overtuiging!...... Mannen zonder geheugen!...... komt, komt! als gij vervolgt, blijft gij u zelven gelijk. Vervolging moet zijn, en is, inderdaad, een van uwe stelregels. Niemand zal u die eer benijden—niemand zal u die roem benemen...... *Uwe kerk* is eene kerk van moordenaars; onze kerk eene kerk van martelaren."

KERK-NIEUWS.

TEN gevolge van een besluit des kerkeraads der Gereformeerde gemeente in de *Kaapstad*, wordt sedert den 15 Junij jl., openbare Godsdienst, ten dienste dier

* Zie *Honigbij* van de maand Juny, bladz. 196.

gemeente, ook gehouden in de Zendelingskapel in de Langestraat, welke tot dat einde door direkteuren van het Zuid-Afrikaansche Zendelinggenootsehap goedgunstig is afgestaan geworden, tot tijd en wijle het tweede kerkgebouw, waarvan de muren reeds zijn opgehaald, zal zijn voltooid. Op dringend verzoek van den kerkeraad zal de betrekking van derde leeraar worden aangehouden, welke anders, ingevolge aansehrijving van den Hoog-Ed. Secretaris van Staat, moest worden ingetrokken, ten einde de dienst geregeld zoude kunnen worden vervuld, en zal hij weder op het vaste etablissement worden geplaatst, zoodra de dienst in de tweede kerk kan worden verrigt.

Wegens de afwezigheid van den Wel-Eerw. Ballot, om in een afgelegen gedeelte zijner gemeente de Godsdienst waar te nemen, is de voorstelling van den Wel-Eerw. Heer J. T. van der Riet, als leeraar van *Mosselbaai,* eerst aldaar gesehied op Zondag den 20sten dezer, wordende die plegtigheid op den morgen van dien dag verrigt door den *Wel-Eerw. Consulent,* terwijl de leeraar dier nieuw gestiehte gemeente op den namiddag van dien dag zyne intreê leerrede deed.

MENGELINGEN.

Terwijl God aan onze wensehen niet voldoet, of in de vervulling derzelven ons het geluk dat wij verwaehten, niet doet vinden, zoo schijnt het zijn doel te zijn, ons tot zoo ver te brengen, dat wij voor ons en de onzen, eindelijk niets anders wensehen en begeeren mogen, dan eenen zaligen dood en de ontvangst in zijn hemelseh Koningrijk.

In geval dat wij eens in den hemel de rust des eeuwigen levens niet naar waarde zouden sehatten, zoo zou God, opdat wij het mogten leeren, de onrust en plaag van slechts één onzer aardsehe dagen in herinnering te brengen noodig hebben.

Gedrukt bij Pike & Philip, 59, *St. Georgestraat; en te bekomen bij den Heer* J. H. Collard, 24, *Heerengracht, aan wien de Inteekeningen, moeten worden betaald, en Communicatiën voor den Redakteur ontvangen worden.—Prijs* Zes Shillings *per Jaar, en voor Inteekenaren in de Buiten-Districten, aan wien het* per Post *verzonden wordt,* Zeven Shillings.

DE HONIGBIJ.

MAANDSCHRIFT

VOOR GODSDIENSTMINNENDE LEZERS.

" De vrees des Heeren is wijsheid."

DEEL I. AUGUSTUS, 1845. No. 8.

DES MENSCHEN ZEDELIJKE TOESTAND IN DE EEUWIGHEID, IN VERGELIJKING MET DIEN DER AARDE.

LEERREDE OVER 1 COR. XV : 49.

Gelijkerwijs wij het beeld des aardschen gedragen hebben, alzoo zullen wij ook het beeld des hemelschen dragen.

INDIEN het ware welsprekendheid verraadt, en den meester, of wel den man, die spreekt naar de overtuiging des harte, kenschetst, dat hij de verhevenste waarheden in de eenvoudigste en meest bevattelijke taal weet voor te dragen, dan komt deze lof vooral aan eenen Paulus toe, waar hij, bezield door den Geest Gods, spreekt en schrijft over de geheimen der toekomst. Aan Paulus scheen het vergund te zijn van de opstanding der dooden en de lotgevallen der eeuwigheid zoo te spreken, als nooit was gesproken op aarde, behalve door Jezus, zijnen Heer.—Zoo sprak hij reeds op den Areöpagus te Athene; maar, meer dan elders, schreef hij ook aan de Corinthiërs, in dit betoog van de Christelijke leer der opstanding, waar hij de dwalingen der verschillende Heidensche wijsgeeren weêrlegt, en echter zoo eenvoudig en ongekunsteld daarover spreekt, dat de meest ongeoefende Christen zijn betoog kan volgen. Gij hebt het veelmalen gelezen, mijne Geliefden! en heeft het niet altijd op

nieuw u getroffen en vaak u dien waren troost voor het geschokte gemoed aangeboden, welke alleen in de reinigende en verhevene leer van Jezus te vinden is?

Eén van de trekken uit dat heerlijke tafereel zij heden het onderwerp onzer overwegingen. Het zal ons heenleiden aan gene zijde des grafs, en u daar den mensch voorstellen in zijnen aanleg en zijne bestemming voor de eeuwigheid. Dat hemelsch gevoel wensch ik in u op te wekken, door *eerst* u de woorden van Paulus nader te verklaren; *dan* den zedelijken toestand des menschen in de eeuwigheid, in tegenstelling der aarde, te doen kennen; en *eindelijk* u door de gedachte aan die verhevene bestemming tot dat hemelsche genot op te leiden.

I. Voortreffelijk is de geheele loop van dit betoog, en eene echte proeve van apostolische welsprekendheid. Paulus sprak van de opstanding van Jezus, en dit geeft hem in het 13de vers aanleiding, om te gewagen van de opstanding der dooden, welke ten naauwste met die van Jezus verbonden is. De Grieksche wijsgeerte had, in hare oneindige verscheidenheid, ook zoodanige leeringen voortgebragt, die in strijd waren met de leer van de opstanding der dooden en van de onsterfelijkheid der zielen. Deze dwalingen hadden ook de Christenen te Corinthe besmet. Paulus ijvert tegen dezelve, en stelt op den voorgrond, dat het geheele Christendom met die waarheid valt of staat, en dat al de weldaden des Evangelies daarmede ten naauwste verbonden zijn. En hier geeft hij een wenk, hoezeer het Christendom ons de leer der voorbereiding voor den hemel is. Van vers 23 af, beschrijft hij die opstanding, welke voor ons aanstaande is, en ontsluit ons de raadselen der eeuwigheid. Steeds heeft hij daarbij een weêrleggend doel, en zoekt zijne leeringen, door voorbeelden, uit de natuur ontleend, op te helderen; gelijk de graanhalm hem het bewijs en de opheldering zijner leer moet aanbieden. Dit leerende, toont hij van vers 39 af aan, welk een aanmerkelijk verschil er bestaan zal tusschen de verrezene ligchamen en die, welke wij op aarde omdragen. Daarom spreekt hij van een onverderfelijk, heerlijk, krachtig, ja, van een geestelijk ligchaam; welke laatste eigenschap wij niet kunnen doorgronden, omdat reeds voor ons in het denkbeeld van ligchaam en geest eene tegenoverstelling gelegen is, maar welke wij eenmaal beter zullen kennen,

wanneer ook dat ons geopenbaard zal zijn. Daarom betaamt het ons hier kinderlijk te gelooven, en het onbegrijpelijke niet te willen doorgronden, maar met heiligen eerbied te onderzoeken wat de Bijbel ons leert.

In dat betoog staat ook onze tekst uitgedrukt, welks woorden wel bevattelijk zijn en verstaanbaar, maar waarin de zin minder gemakkelijk is te doorgronden. Er zijn drie denkbeelden in den tekst voorhanden, die wij moeten ophelderen, doch tot welker regt verstand wij den gang zijner denkbeelden, van vers 45 af, moeten nagaan.

Hij spreekt van den *aardschen* en den *hemelschen;* want de geheele tekst bevat eene tegenoverstelling. Die tegenoverstelling van het aardsche en hemelsche ligchaam, waarvan hij gesproken had, leidde hem tot den oorsprong van beiden, tot Adam, den eersten mensch, en tot Jezus, den laatsten Adam, die de menschheid herstelde; even als dit ook elders in dit hoofddeel en in den brief aan de Romeinen, in het vijfde hoofddeel, wordt voorgesteld. De eerste Adam was aardsch, uit de aarde; maar de tweede was de Heere Jezus, die uit den hemel afkomstig was. Gij begrijpt, dat dit niet alleen ziet op het ligchaam van Jezus, hetwelk niet uit den hemel was neêrgedaald, maar op zijnen persoon; op Jezus, die op aarde slechts menschelijk vleesch aannam, en daarom gezegd wordt niet uit de aarde te zijn.

Dit leidt ons al aanstonds tot de verklaring van het tweede denkbeeld: *Het beeld des aardschen* en *het beeld des hemelschen te dragen.* Gelijk de spreekwijze: iemands beeld te dragen, zegt, aan iemand gelijk te zijn, iemands trekken uit te drukken; gelijk het kind zoo het beeld draagt des vaders, zoo vraagt men hier, of dit ziet op de gelijkheid in het ligchaam van Adam en Jezus, dan wel, of bij de uitdrukking *beeld,* een hooger zin daaraan moet worden gegeven.

Het valt niet te ontkennen, dat het verband van den tekst zulks op het ligchaam toepast; maar ligt daarin dan het bewijs, dat dit gezegde alleen spreekt van het ligchaam? Wij meenen met eenige uitleggers, en onder dezen ook met onzen jongsten geachten Bijbelvertaler, hieraan te moeten twijfelen. Wij vinden hier toch, naar ons inzien, een algemeen gezegde, ook van ruimeren omvang, hetwelk als zoodanig door Paulus werd voorgesteld, maar, in verband vooral met de vorige verzen, wordt toegepast op het ligchaam, of liever nog, hetwelk

na het voorgedragene van het ligchaam, het besluit uitmaakt van dit gedeelte zijns betoogs. Of sprak hij niet even zoo vers 47, alwaar hij, van de *ligchamen* sprekende, echter deze denkbeelden niet zoo angstig scheidde, als wij in onze dagen, met redekundige spitsvondigheid, wel eens gewoon zijn? Of kunnen wij ook het denkbeeld van een *geestelijk ligchaam* behoorlijk verstaan?

Zoo dan, zegt hij, *gelijk wij eenmaal het beeld des aardschen gedragen hebben;* gelijk wij eens in ons aardsche leven aan Adam, den mensch uit de aarde, gelijk waren, en daar hij aardsch was, ook wij aardsch waren; gelijk wij dus, *en* door ons ligchaam, dat uit de aarde genomen is, *en* door geheel ons bestaan, hem gelijk waren, zoowel oorspronkelijk in onze bestemming, als later in onze gelijkvormigheid in het zedelijke bederf, dat in ligchaam en ziel woont; gelijk wij dus als kinderen van dezen stamvader, zijn beeld uitdrukken, zoo zullen wij ook eenmaal, na de opstanding, verheerlijkt in den hemel, aan eenen beteren Adam gelijk wezen; *zoo zullen wij ook het beeld des hemelschen dragen.* In ons geheel bestaan zullen wij het beeld uitdrukken van Jezus. Hem zullen wij ook door ons ligchaam gelijkvormig zijn, gelijk op aarde aan Adam; want hij is daar de oorzaak van ons geestelijk leven. De trekken van Jezus brengen zich over op ons. Of zou het beeld van Jezus alleen op het ligchaam kunnen zien, dat ook bij Jezus aardsch was? Neen! veeleer op die ziel, die daar woont in het ligchaam. Daarom wordt er gesproken van een geestelijk ligchaam, niet geestelijk van aard, want dit strijdt met het denkbeeld van een ligchaam; maar zoodanig een, als geschikt is voor de inwoning van den hoogeren geest; van onverderfelijkheid en heerlijkheid, omdat geen vleesch dit alles kan bevatten, maar wel een verheerlijkt ligchaam, waarin die door Jezus gereinigde ziel woont; met één woord, van ons geheel, ook zedelijk, bestaan, zoo als dit in den hemel zich zal ontwikkelen.

Wij vinden dan hier eenen algemeenen wenk voor ons bestaan in de eeuwigheid, door Paulus opzettelijk teruggebragt op het ligchaam, omdat hij daarover handelde, maar welke zich voor zijnen geest, in al deszelfs ruimen, verhevenen omvang vertoonde, en speling gaf aan zijne denkbeelden; eenen wenk tevens, welken wij ook mogen opvangen, zoo als hij daar stond voor den geest van Paulus, wanneer wij wenschen eenen blik te werpen op

gindsche gewesten en het vragen aan den Bijbel: hoedanig zal dáár onze zedelijke toestand zijn, zoo als de geheele leer van het Evangelie dezelve bevestigt? Dan laten wij daar de bijzondere toepassing, welke Paulus daarvan maakt, op het ligchaam der opstanding, en wij zien in zijnen geest ruimer, wanneer wij ons oog slaan op dien min beperkten omvang en u, naar aanleiding daarvan,

II. In het *tweede deel* onzer rede, *den zedelijken toestand van den mensch in de eeuwigheid, in tegenoverstelling der aarde, doen kennen.* Liefst ontleenen wij onze trekken uit het bijzondere oogpunt, hetwelk de tekst ons aanbiedt, door de aarde en de eeuwigheid in tegenoverstelling te plaatsen; doch alles betrekkelijk gemaakt op dit ééne punt: des menschen zedelijken toestand; en dan zal ook de invloed van ons ligchaam op onze ziel en onze zedelijkheid, in den geest des Apostels, hier zigtbaar zijn. Welaan! laat ons eenige dezer trekken ons voor den geest roepen, en verplaatsen wij ons telkens met onze voorstelling van de aarde in de eeuwigheid.

De gedachte, dat wij, gelijk wij hier het beeld des aardschen gedragen hebben, alzoo dáár het beeld des hemelschen zullen dragen, leidt ons, I. tot de overweging: *dat, gelijk hier een ligchaam der zonde ons tot verkeerdheid leidt, dáár een geestelijk ligchaam ons tot zedelijke reinheid zal opwekken.*

Wie kent niet, ook bij eigene ondervinding, den invloed, dien het ligchaam oefent op onze ziel en ons zedelijk bestaan? Wij kennen wel den band niet tusschen deze beiden, en wij zijn ook daarin voor ons zelven een raadsel; maar wij gevoelen toch, hoe naauw zij vereenigd zijn. Wij weten, hoe de leden des ligchaams de rust der ziel aantasten; hoe het oog de begeerlijkheid aankweekt en de driften opwekt; hoe de togten des vleesches onrust stoken in onze ziel, en de krachten uitputten, en hoe al onze leden dienstbaar zijn aan de zonden; hoe de tong leugen en achterklap verbreidt; hoe hoogmoed en eerzucht worden aangekweekt door hetgeen wij zien en hooren rondom ons; hoe een prikkelbaar ligchaamsgestel, bloedsmenging en andere ligchamelijke oorzaken, ons tot het kwade aansporen; hoe zij vaak den jongeling van de eene drift tot de andere voeren; de man onbruikbaar maken voor de maatschappij; den grijsaard zich doen beklagen over zijnen vroegeren leeftijd; en hoe wij, aan

het einde onzer dagen gekomen, en de broosheid des ligchaams en de afneming dier krachten gevoelende, vaak aan dat ligchaam zoo veel onzedelijkheid moeten toeschrijven.

Vanwaar toch die schadelijke invloed? Het is omdat wij het beeld des aardschen dragen en een ligchaam der zonde met ons omvoeren! Die zonde is van het paradijs af ons overgeleverd, en wij kweeken ze aan, en leveren haar ons ligchaam dagelijks meer en meer tot dienstbaarheid.

Ja! daaronder zuchten wij, Broeders en Zusters! niet onder het ligchaam zelf, maar onder het ligchaam, aan de zonde gewijd. Doch, Christen! rigt dan uwen blik aan gindsche zijde des grafs; en wat verbeidt u daar, naar de leer des Bijbels? Een ligchaam zonder zonde, een onverderfelijk, een heerlijk, een geestelijk ligchaam. Wij wagen het niet, door spelingen van het vernuft te ontwikkelen, hoedanig dit ligchaam zijn zal, want het is ons hier duisternis; maar dit weten wij, en wij verkondigen het u, Geliefden in Christus! dáár zal het ontslagen zijn van de heerschappij der zonde. Dáár woont niet het zedelijk bedorven beginsel, maar het gereinigde geestelijke beginsel in ons. Dáár zwijgt de stem der driften en der onreine hartstogten. Geen oog zal dáár door onreine voorwerpen worden bezoedeld, geene verbeelding, door onreine beelden ontvlamd, geene tong, door onreine taal bevlekt, en geene togten aan het hart, zullen dáár door ons ligchaamsgestel worden opgewonden. Want uit het geestelijke ligchaam zijn de zaden der zonde verdwenen; dáár rijpen de beginselen van zedelijke reinheid. Is dat gereinigd, dan wekt dit verheerlijkte ligchaam ons op tot zedelijke reinheid, tot al wat edel en goed is; de leden des ligchaams zijn werkzaam en de ziel is ingenomen met den lof van God. Dáár wenscht de tong den lof van God en den Verlosser te vermelden; dáár ontbreken de prikkels tot het kwade, en heil ons! waar die verstompt zijn. Dáár werken ziel en ligchaam, beide geestelijk gestemd, (wij weten niet, hoe?) op elkander, en hebben wij dan op aarde het beeld des aardschen gedragen, dáár zullen wij, ook in het ligchaam, het beeld des hemelschen dragen. Ziet! zoo is de bron verbeterd, waaruit op aarde zoo veel onreins voortvloeide, en uit die gezuiverde bron vloeit zedelijkheid voort. Immers

2. *Gelijk de ziel, hier in het ligchaam der aarde wonen-*

de, het aardsche bedenkt, zoo zullen wij dáár het hemelsche bedenken.

Behoort niet, mijne Vrienden! de aardsgezindheid, dat weldadige beginsel in ons, hetwelk ons voor de aarde vatbaar doet zijn, juist door het misbruik, hetwelk wij van dezelve maken, onder de schadelijkste bronnen van zoo veel kwaads en onreins, als dagelijks plaats heeft? Peilen wij elk den grond van ons hart, en letten wij op de beginselen, waaruit de menschen vaak werkzaam zijn; zien wij op de begeerten en het streven der menschen, op hunne werkzaamheid en pligtsbetrachting; letten wij vooral op het meer of min gunstig of ongunstig onthaal des Verlossers in onze huizen en harten, en op de beoefening van deugd en godzaligheid; hoe veel gebrek, hoe veel onreinheid en zonden vindt men dan rondom ons? Vanwaar dit? Grootendeels, omdat de menschen door aardsgezindheid gedreven worden. Of heeft niet het zien- en zinnelijke den grootsten invloed op ons hart? Vastgeketend aan het stof, woelen wij in hetzelve, alsof daar onze bestemming ware, en zoeken slechts levensgenot, dat streelend is en zinnelijk.

Vraagt gij naar de oorzaak der heerschappij van aardsgezindheid en zinnelijkheid, Paulus zegt ons: *De eerste mensch was uit de aarde aardsch, en zij droegen het beeld des aardschen.* Gevormd uit het stof der aarde, oefent dat aardsche en zinnelijke ligchaam zulk eenen invloed op onze ziel. Zoo lang wij dat omdragen en geen hooger beginsel ons bezielend bestiert, hechten wij ons aan de aarde. Wij geven toe aan de zinnelijke neigingen; wij vergeten, wat wij niet zien, omdat de zinnen werken op onze ziel. O! hoe beklagenswaardig zijn wij, Geliefden! dat die zinnelijkheid, ons door God, met de edelste bedoelingen, als dienares, gegeven, daar het gebied voert, en dat die bedorven vleesch heerscht over den geest. Zóó, zóó dragen wij het beeld des aardschen.

Maar verheugt u in uw lot, Christenen! u wacht eene betere toekomst. *Eenmaal zult gij ook in den hemel het beeld des hemelschen dragen.* Dáár, in die zalige gewesten, waar God woont, die een Geest is, dáár hebben wij een geestelijk ligchaam. Wat het zegt, weten wij, in dit stoffelijk omkleedsel gehuld, nog niet; maar dit weten wij, dat wij dáár niet meer met het vleesch zullen strijden. Dáár lokt de aarde ons niet aan zich, en geene zinnelijkheid boeit ons aan eene ligt vergankelijke wereld.

Dáár is ons ligehaam onverderfelijk en onsterfelijk, en de ziel, of liever de geest, heerscht over het vleesch. Ontrukt aan de aarde, bedenken wij dáár, in den hemel, het hemelsche; en wat zegt dat niet, mijne Broeders en Zusters! Juist omdat wij hier aanhoudend denken aan de aarde, aan onze aardsche betrekkingen en bemoeijingen, aan aardsche genoegens, en ons gedragen, als zouden wij nooit dit tooneel van aardschen strijd verlaten, daarom worden wij dikwerf onvatbaar voor het geestelijke; wij vergeten ons waar vaderland, en als de dood ons derwaarts oproept, dan zijn wij nog niet bereid voor de afreis. Ach! welk eene dwaasheid! Maar denken wij in den hemel aan het hemelsche, dan zweeft voor Gods troon zijn lof op onze lippen; want wat wij zien, boeit ons geheel. Dáár zijn wij steeds vervuld met de werken van deugd en godzaligheid, want die alleen behooren in den hemel te huis. Wij leven in en voor den hemel. Daardoor wordt elke deugd te meer opgewekt, en het geheiligde beginsel verbeterd, en daardoor wandelen wij naar den geest. Ziet! zoo dragen wij dáár, in ligehaam en ziel, het beeld des hemelschen!

3. Deze beide trekken werken te meer, omdat wij, menschen, gewoon zijn naar min of meer goede beelden ons te vormen. Gelijk wij toch hier *het beeld dragen van Adam, zoo zullen wij dáár het beeld vertoonen van den verheerlijkten Heer, en daarnaar ons vormen.* Het ligehaam der zonde ontwikkelt zich hier te meer door de aardsgezindheid, die daaraan telkens voedsel geeft, en zoo werkt het uit- en inwendige te zamen.

Het beeld van Adam is op al zijn nakroost overgegaan, *want toen,* lezen wij, *gewan hij kinderen naar zijn beeld* en niet meer naar Gods beeld, en van geslacht tot geslacht overgegaan, nam ook de zonde toe in kracht, en zou voorzeker telkens zijn toegenomen, indien niet Goddelijke genade, door velerlei hulpmiddelen, ook door het Evangelie van Jezus, dezelve gestuit had. Maar, helaas! dagelijks omringen ons nog de voorbeelden van hen, die aan de zonden toegeven, en wij weten, hoedanig de kracht is der voorbeelden op den zinnelijken mensch. Hoe vaak worden wij dan medegesleept, waar wij anderen zien voorgaan! Ongemerkt geven wij toe aan de voorbeelden van hen, die veel bij ons vermogen; of verschoonen wij onze afdwalingen door het voorbeeld van anderen, of den heerschenden geest, of de gewoonte der

wereld, waaraan wij ons, zonder zonderling te zijn, niet kunnen onttrekken. Overal omringen ons de lokstrikken der verleiding, waar wij ons begeven, en gevaarlijk en glibberig, o mensch! is u daarom het pad, dat gij betreedt. Er is strijd noodig om deugd en godzaligheid te beoefenen, en te kampen tegen dat heirleger van in- en uitwendige vijanden, die u bestormen. Ja! daarin draagt gij het beeld van Adam, des aardschen, want de aarde levert u de voorbeelden der zonde.

Maar houdt moed in den strijd; Christenen! gewapend met het geloof, overwint gij de wereld, en zult gij dáár, in den hemel, eenmaal het beeld van den verheerlijkten Heer dragen. Dáár zijt gij niet langer omringd van die tallooze belagers uwer deugd, noch van die verkeerde voorbeelden, die u de aarde zoo gevaarlijk doen worden. Dáár leeft gij in eene reine maatschappij van heiligen. Welk een denkbeeld, mijne Broeders! Stelt het u voor den geest, zoo gij het kunt. Vandaar zijn alle onreinen geweerd, want zij verkeeren in de buitenste duisternis. Het zal een gezelschap zijn van geheiligden door onzen Verlosser. Geen kwaad voorbeeld, maar alleen voorbeelden van deugd, zullen u dáár omringen. Welk een prikkel voor uwe zedelijkheid en om toe te nemen en te vorderen in deugd en godzaligheid!

Maar, wat zeg ik? Niet alleen dat gezelschap, waarin gij verkeert, neen! uw oudste Broeder, op den troon van het heelal, vernieuwt u naar zijn beeld. Aan zijn verheerlijkt ligchaam zult gij gelijkvormig worden, en daardoor Hem, ook als mensch, kunnen navolgen. Dat groote, dat eenige, dat onvergelijkelijke beeld aller volmaaktheid, staat u dáár aanschouwelijk in Jezus, den Beheerscher van alles, voor de oogen. Daarop staart gij. Daardoor wordt gij van dag tot dag meer geoefend; want de aardsche strijd is voorbij; zonde en aardsgezindheid zijn vernietigd, en de uitwendige vijanden, de wereld en hare dienaren, hebben u dan niet meer onder hun bereik.

4. Eindelijk, *gelijk wij hier, door het beeld des aardschen te dragen, vaak toenemen in de verachtering, zoo zullen wij dáár, door het beeld des hemelschen te dragen, toenemen in heiliging, en, volmaakt wordende, gelijk God volmaakt is, onze ware bestemming bereiken.*

Wie wordt niet gaarne wijzer en beter, en wien is het geene streelende gedachte, te vorderen in kennis, in

doorzigt, in deugd en heiligheid? Onze natuur toch heeft eenen afkeer van verachtering. Of wie zal het gaarne aan zich zelven en anderen bekennen, dat hij verachterd is in de kennis en het goede? Wij bestrijden veeleer die meening, waar wij ze bij anderen omtrent ons ontdekken, en het vermoeden daarvan bij anderen te ontwaren, wekt vaak bitterheid en nijd op.

En toch, o mensch! niet zelden gaat gij achterwaarts op den weg van deugd en heiliging. Dat kunt gij getuigen, die de zonde dient en aan driften en neigingen ongebreideld toegeeft. Zijt gij in ons midden, dat dan uw geweten spreke, of niet zonden en driften u meer en meer overheerschen, of niet toegeven aan ééne neiging u vaak in de bedwelming der zonde gebragt heeft, en hoe gij u in hare strikken verward vindt? Is uw geweten nog zoo rein, alstoen gij eerst eene zondige drift en neiging aankweektet, of valt het u thans moeijelijker den strijd tegen dezelve te strijden? Ziet, die zege der zonde is achteruitgang.

Maar gij ook kent het, leerlingen van Jezus! die wenscht beter en wijzer te worden, en u daarop toelegt. Hebt ook gij niet wel eens eenen strijd te strijden, waarin gij moet onderdoen? Hoe veel is er in uw dagelijksche leven, in den kring, waarin gij leeft, in den geest des tijds, in uwe betrekkingen en maatschappelijke pligten, ja, in uw ligchaamsgestel en zinnelijkheid, dat u hindert in dien voortgang, en waarvoor gij onderdoet; en waar gij, als er dan weder een tijdperk van uw leven voorbij is, en gij het geheime dagboek uws levens opslaat en overziet, eer gij dat tijdperk sluit, zoudt moeten bijvoegen: verachtering!

Vanwaar die treurige ondervinding? Vraagt het aan Paulus. Hij zegt u: het is, omdat wij het beeld des aardschen dragen. Daarin werkt de kracht der aardsgezindheid en zonde, en de zinnelijkheid heerscht vaak over de kracht van uwen wil. Meer dan eenig wijsgeer, heeft Jezus het u verklaard, toen hij sprak: *De geest is wel gewillig, maar het vleesch is zwak.*

En aan dien strijd zijn wij onderworpen op deze aarde, —en nog meer, eens in de eeuwigheid; dáár, in de rampzalige woonplaats van booze geesten, waar de scharen der goddeloozen van alle eeuwen verzameld zijn, (welk een verschrikkelijk denkbeeld!) dáár gaat men in eeuwigheid achterwaarts in het goede.

Doch er is ook nog eene andere woning in de eeuwigheid, mijne Broeders en Zusters! in het vaderlijke huis daarboven; dáár dragen wij het beeld van Jezus, den hemelschen; dáár gaat men nimmer achterwaarts. Voor den troon van God en den Verlosser houdt geen ligchaam der zonde ons terug van het goede; dáár lokt geen voorbeeld, noch betrekking, noch tijdgeest, ons tot het kwade. Dáár bezielt ons de Geest Gods. Wij gaan voort van deugd tot deugd. Vernieuwd naar zijn beeld, is de vordering en ontwikkeling in het goede van ons bestaan onafscheidelijk. Wij verstaan meer en meer, wat het is volmaakt te worden, gelijk God, onze Vader, volmaakt is; want de beletselen der aarde zijn geweken; de oefening in het goede kweekt onzen lust en ijver aan; onafgebroken streven wij naar onze bestemming, om dezelve eindelijk te bereiken, zoo worden wij der Goddelijke natuur deelachtig.

Geliefden! welk een heerlijk verschiet! Daarin oefenen zich reeds onze gezaligden, en de gansche schaar der ontslapene vromen, daar door den loop der eeuwen verzameld; daartoe worden onze vroeg gestorven kinderen, die naauwelijks het beeld des aardschen gedragen hebben, van hunne eerste ontwikkeling af, opgeleid en gevormd! en dat, dat is ook uwe bestemming!

III. Ook de uwe? Geliefden! gelooft gij dat; en leeft gij dien overeenkomstig? Welaan! bezigt dan die overtuiging *tot opwekking van uwe hemelsgezindheid.*— Wijden wij daaraan het *laatste,* toepasselijke, *deel* onzer rede.

Hemelsgezindheid bestaat niet daarin, dat wij voor de aarde onbruikbaar worden, en hijgen naar het uur onzer ontbinding, maar veeleer, dat wij hier volijverig en getrouw in dien toestand, waarin God ons geplaatst heeft, met lust onze aardsche taak verrigten, en onder en door dezelve meer het hart heiligen voor eene hoogere bestemming. De groote levensvraag ligt dus daarin: *Hoe moeten wij hier hemelsgezind leven?* Ontvangt dan ook hiertoe den raad des Evangelies.

1. *Versterkt u in dat denkbeeld, dat gij hier het beeld des aardschen draagt;* en *vertroost u met hetzelve.* Neen, Geliefden! wij zijn hier nog geene heiligen, en wie van aardsche heiligheid, of reine Engelenzielen hier op aarde spreekt, hij voedt ijdele droomen, die bij het ontwaken verdwijnen. De wereld stelt zich dagelijks te leur, en

die teleurstelling voert hem dagelijks onaangenaam van eene denkbeeldige wereld in de werkelijke terug. Hier hebben wij nog den strijd der zonde en der verkeerdheid te strijden; het verderf woelt in ons binnenste; driften en neigingen kampen tegen de stem van ons geweten.— Ontveinst u dat niet, Geliefden! of gij zijt ongewapend in den strijd, dien wij toch allen strijden moeten. Wij wonen hier in een ligchaam der zonde, en de leden des ligchaams kweeken den strijd aan.—Dat is het beeld des aardschen, hetwelk gij draagt.

Hebt gij nog zoo u zelven niet leeren kennen, dat dan Paulus er u oplettend op make, opdat gij de vijanden kennen moogt, die u dagelijks aanvallen en gij tegen dezelve op uwe hoede zijt. Zoekt dagelijks te vorderen in zelfkennis, die de trekken van het aardsche beeld in u doet kennen.

En dat denkbeeld zij u tot troost, die een ligchaam omdraagt, dat aan lijden en kwalen onderhevig is. Het is nog het ligchaam der aarde, en gij draagt ook daarin dat beeld. Maar eenmaal zal het voor den geloovigen Christen verwisseld worden met een geestelijk ligchaam, waarin dat gebrek niet heerscht. Strijd dan ook daarin geloovig uwen aardschen strijd! Dat denkbeeld trooste u, vrienden van Christus! en beware u voor moedeloosheid, bij het gevoel uwer gebreken, bij herhaalde verachtering in het goede, terwijl gij zoo gaarne zoudt vooruitgaan. Daardoor toch moet gij hier het beeld des aardschen dragen, en juist daarin wordt van u oefening gevorderd, om het kwade te overwinnen door het goede. Maar gij weigert dien troost, die u daardoor tot zorgeloosheid laat vervoeren, en die uwe afdwalingen daardoor zult willen verschoonen en vergoêlijken, dat gij meent toch geene andere trekken te kunnen vertoonen, dan van het beeld, dat gij draagt.

2. *Versterkt u tevens in dat geloof, dat gij eenmaal het beeld des hemelschen dragen moet, en begint u hier reeds te heiligen naar het beeld des hemelschen.*

Er is geen bemoedigender en krachtiger denkbeeld, dan dat wij volmaaktbaar zijn; dat is, dat wij vatbaar zijn voor verbetering en volmaking. Ik spreek niet van die volmaaktbaarheid, aan welke reeds op aarde geheel zoude voldaan worden; want zij behoort onder de ijdele droomen van sommige dichters en wijsgeeren, wier gezigteinder niet verder reikt, dan tot de grenspaal des levens;

maar ik bedoel die Evangelische volmaaktbaarheid, waarnaar wij *hier* streven moeten, om dezelve eenmaal, als wij de grenzen der aarde overschreden hebben, *daar* te bereiken. Tot die volmaking roept Christus u op.

Ja, Geliefden! eens zullen wij het beeld des hemelschen dragen. Daarin ligt onze hoogste bestemming.— Verliest dat denkbeeld nooit uit het oog! want daarin hebt gij een krachtig wapen tegen de zonde, en een behoedmiddel voor afdwalingen. Het is u eene waarschuwende stem, als gij aan verkeerde neigingen zoudt willen toegeven en uwe booze driften zoudt inwilligen. Het leert u steeds hier u te heiligen naar het beeld des hemelschen; overtuigd, dat daarin uwe taak op aarde ligt.

Hier is het de tijd der voorbereiding, niet tot de werkzaamheden des hemels, want voor dezelve zijt gij nog op aarde niet vatbaar; maar tot de stemming uwer harten, opdat gij eenmaal vatbaar wordt en regt voorbereid voor die werkzaamheden, even als het kind wordt voorbereid door het aankweeken van beginselen, welke het later moet toepassen. Daarin ligt ook uwe opvoeding voor den hemel, Christenen! Oefent u dan in dat beeld des hemelschen, leert deszelfs trekken kennen, en zoekt dezelve in uw zedelijk bestaan uit te drukken. Gij ziet het uitgedrukt in Jezus op aarde, want Hij is u het voorbeeld, in hoever gij op aarde het beeld des hemelschen dragen kunt, en de Bijbel leert u dat beoefenen.

Vraagt gij, waarin dat bestaat? De groote hoofdtrek ligt daarin, dat gij het beeld des aardschen, hetwelk gij blijft omdragen, zoo lang gij op aarde zijt, tracht te reinigen van al het onedele, hetwelk door de zonde u aankleeft, en daartoe op Jezus het oog gevestigd houdt; dat gij den strijd voert tegen die in- en uitwendige vijanden; dat gij de aarde geniet, maar u door haar niet laat boeijen, en onder dat genot het hemelsche bedenkt; dat gij werkt in uwe taak, maar met een hooger doel. Dan vooral zal zedelijke en godsdienstige verbetering het hoofddoel zijn van uw leven; want dat is het wat u zoo vaak ontbreekt onder alle omstandigheden des levens. Gewent gij u dan reeds hier op aarde aan de beginselen des hemels, dan onderdrukt gij de kwade neigingen en heerscht er zedelijkheid en godsvrucht in uw gemoed, wanneer gij, gewapend met het geloof in Christus, ook van Hem dagelijks kracht inroept en heiliging, door zijnen

Geest tot verbetering van uw gemoed. Daardoor werkt gij reeds op aarde aan uwe opvoeding voor den hemel; gij wordt kinderen Gods, en hersteld tot beelddragers Gods op aarde.

3. *Erkent dan*, eindelijk, *de voortreffelijkheid van onze Christelijke belijdenis.* Zij verbindt den hemel aan de aarde, den tijd aan de eeuwigheid, en beschouwt zoo uwen geheelen zedelijken aanleg in verband. Hoe verheven is die bestemming!

Eerst dan wordt uwe zelfkennis volledig, wanneer gij weet, wat gij geweest zijt, wat gij zijt en worden moet; en ziet, dat te bevorderen, is de heilige kracht van het Evangelie; het geeft u in de hemelvaart van Jezus een zinnebeeld uwer hemelsche roeping; eene roepstem tot hemelsgezindheid; want het brengt de aarde nader, door u hier op te roepen tot eenen wandel, die hier beneden aan hemelburgers past. Broeders en Zusters! ziet toe dat uw geestelijk leven in Christus bevorderd worde, en uwe gemeenschap met Hem, waardoor het beeld des hemelschen in u ontwaakt. Onzer aller bede zij het: "Stort Gij, o Vader! uwen Geest in onze harten, opdat, door zijnen invloed, het beeld des aardschen ons niet meer schade, gelijk wij dat in Jezus op aarde aanschouwen!—*Amen.*

OVER DE VOORDEELEN VAN VROEGE GODSVRUCHT.

(Vervolg van No. VII., bladz. 221.*)*

Vroegtijdige godsvrucht zal u, als gij lang leeft, de *eer van een bejaard discipel* bijzetten. De mensch, die in later leeftijd bekeerd wordt, is een jong discipel, ofschoon een man met grijze haren. Een bejaarde held, die zijne dagen gesleten heeft in het strijden voor de vrijheid van zijn vaderland; of een wijsgeer, die zich lang heeft vermoeid om zijne wetenschap uit te breiden; of een menschenvriend, die oud geworden is in het verzachten van het lot der kranken; deze allen leveren een eerbiedwaardig gezigt op; maar zoo zij ontbloot zijn van Godsdienst, verre beneden dat van den bejaarden Christen, die eene halve eeuw heeft doorgebragt in het verheerlijken van zijnen God, zoowel als in het goede te

doen aan menschen. Een oud discipel wordt geëerd in de kerk, en zelfs de wereld draagt hem achting toe. Hij heft de grijze kruin als een kroon van eere onder andere en jongere discipelen op, en hij breidt over hen de geëerbiedigde schaduw zijner afnemende gestalte uit. Hoe rijk is hij in ervaring op al de wegen der godzaligheid! Als een afgeleefd krijgsman, kan hij spreken van menigen strijd en menige overwinning. Jonger Christenen verzamelen zich rondom hem om van zijne lippen wijsheid op te vangen, en uit zijne gedragingen moed te verzamelen, zoowel als om hem hunne hoogachting te bewijzen. Bij zijne broederen in Christus wordt hij in hooge eer gehouden; zijne tegenwoordigheid wordt altijd gekenmerkt met alle eerbetoon, en zijn gevoelen wordt aangehoord met de innigste onderscheiding. Hem wordt raad gevraagd in worstelingen, en de vruchten zijner bevinding worden met gretigheid ingezameld. Zijne deugden zijn door den tijd getoetst, den zekersten toetssteen van waarachtige voortreffelijkheid, en zij hebben met eer de vuurproef doorgestaan. Argwaan en twijfelzucht, door ontelbare zedelijke mislukkingen in sommige gemoederen te weeg gebragt, zoo ten opzigte van de wezenlijkheid der Godsdienst in het algemeen, als ten aanzien van de opregtheid van dezen en genen onder hare belijders in het bijzonder, wijken in de tegenwoordigheid van zulk een man, overtuigd van de onbillijkheid harer vermoedens; en zelfs ongeloovigen en heiligschenners geven zijner waardigheid een getuigenis, hun door zijn lang beproefde gelijkheid aan zich zelven afgeperst. "Nu ja, dat is een braaf man," zeggen zij, "wiens opregtheid beproefd is onder de afwisselende omstandigheden en in de verschillende toestanden van eene halve eeuw. Zijn godsvrucht is geen paddestoel, die van nacht opkomt en in een dag weg is. De zonnebrand veler zomers, en de stormen veler winters zijn er over heengegaan; en beide voor- en tegenspoed hebben hare stevigheid aangetast, maar bewezen. Wij beginnen dan nu toch om zijnentwil te gelooven, dat er iets meer in de Godsdienst is, dan wij in staat geweest zijn ons voor te stellen.

Vroegtijdige godsvrucht *bereidt u*, zoo gij er in volhardt, *eenen genoegelijken ouden dag*. De toestand van een oud man zonder godsvrucht is inderdaad rampzalig. Hij levert voor het oog der Christelijke bespiegeling een treurig schouwspel op. Voor zoo veel al de groote doel-

einden des levens betreft, is hij te vergeefs deze wereld doorgegaan. Het leven is voor hem een vruchteloos avontuur geweest. Zeventig jaren heeft hij zijn verblijf gehad in het oord der genade, en hij verliet het zonder behoudenis. Zeventig jaren had hij onder het bereik der verlossing geleefd, en toch gaat hij tot de verlorene zielen in de gevangenis. Is hij ongevoelig voor zijn lot, hij gaat zijn verderf slapende te gemoet, maar zoo hij min of meer ontwaakt is, hoe bitter moeten zijne gedachten zijn! Ziet hij terug op het voorledene, hij ontdekt niets dan eene breede en nare woestijn, waar het oog niet wordt vertroost door eenig gedenkmaal van godsvrucht, maar gegriefd door gedenksteen op gedenksteen van een leven van zonde; ziet hij op zijne tegenwoordige omstandigheden, hij ziet niet meer dan een ellendige wrak van wat hij geweest is, dat op de klip van zijne bestemming en van zijne vernieling aandrijft;— maar de toekomst! O, wee! hoe kan hij op de toekomst zien, die hem den dood voorhoudt, den dood waarop hij niet is voorbereid; het oordeel waarvan hij niets dan verdoemenis verwachten kan; den hemel, dien hij verkwanseld heeft voor zinnelijk vermaak, waarvan de herinnering nu óf pijnelijk is óf onbeduidend; de hel, die hij met hare eeuwigheid van foltering door zijne ongeregtigheden verdiend heeft? De schimmen der vervlogen jaren en vervlogen genoegens fladderen rondom hem, en wijzen hem op de gewesten van rouw, werwaarts zondige genietingen den zinnelijke en wellusteling geleiden. Ellendige grijsaard! de winter des levens is voor hem gekomen, en hij heeft niets om zijn verkleumd en dor gemoed op te beuren; en geenerlei lente waarnaar hij kan uitzien; de *nacht* zijns aanzijns is gevallen; geen star glinstert aan den hemel over zijn pad; geen ochtend zal zijne daging doen uitgaan over de donkerheid waarin hij gehuld is. Zoodanig is de ouderdom van hen, die God niet gedenken in hunne jeugd en hunne vergetelheid omtrent de Godsdienst, als het meestal met zulke lieden gaat, tot het einde huns levens, met zich mededragen.

Maar mogt iemand ter elfder ure geroepen worden, zulk een bekeerde zal, bij wijlen, aan de pijnelijkste twijfelingen en vrees onderhevig zijn; hij ondervraagt de wezenlijkheid van zijne Godsdienst; hij is bevreesd dat zij slechts het gevolg der omstandigheden is, en niet van eene goddelijke herschepping; hij siddert dat hij, als een

half ontredderd schip meer door de hevigheid van den storm in de haven gedreven, dan door de inspanning der manschap, veeleer tot de Godsdienst is genoodzaakt door de verschrikkingen van den naderenden dood, dan wel er toe gebragt door de keuze van zijn eigen wil; hij komt dikwijls tot het besluit dat hij de wereld niet verloochend heeft, voor zij hem verloochende; en dat hij de genietingen der aarde alleen daarom heeft vaarwel gezegd, omdat hij, wegens het verval zijns ligchaams, de zwakheid zijner ziel, en de flaauwheid zijner verbeelding, niet meer in staat was zich er in te begeven. Deze en dergelijke angsten veroorzaken gemeenlijk in lieden van hoogen ouderdom eene pijnelijke weifeling betreffende de veiligheid van hunnen toestand; beletten hen hunnen weg met blijdschap te reizen, en pakken zich als eene dikke wolk over het verschiet der onsterfelijkheid te zamen.

Hoe veel verblijdender en troostrijker zijn de overdenkingen van den bejaarden Christen, die zijnen Schepper gedacht in de dagen zijner jeugd! Ook hij is gekomen tot den wintertijd zijns levens, maar, de bewoners van een welingerigt verblijf gelijk, heeft hij duizend genoegens, welke hem in staat stellen het gehuil der stormen zonder siddering aan te hooren en de dorheid der natuur te aanschouwen, zonder zich gebrek bewust te zijn. Daarenboven weet hij, dat de dagen van altijddurende lente naderen. Ook hem heeft de avond overvallen; zijn schaduw verlengt zich over de vlakte, maar de hemelen storten over hem de heerlijkheid des Heeren uit, terwijl het Woord waarop hij vertrouwd heeft, nog een lamp is voor zijnen voet. Een eeuwige dag staat voor zijne ziel aan te breken. In het verledene ziet hij den langen tusschentijd tusschen de dagen zijner jeugd en het doorploegde gelaat des ouderdoms, in redelijke mate vervuld met werken van godsvrucht, geregtigheid en welwillendheid, waardoor hij God verheerlijkt heeft, zijne natuurgenooten tot zegen was en zijner nagedachtenis een balsem toebereidde tegen de verteering. Geene zonden zijner jeugd vervullen zijn gebeente met pijn, of zijnen geest met wroeging. Hij twijfelt niet veel aan de opregtheid zijns geloofs; want zijn leven, schoon het hem geenerlei gronden van vertrouwen voor zijne zaligheid aanbiedt, levert hem vele bewijzen op van het geloof hetwelk de ziel regtvaardigt en het hart reinigt. Hij verloochende

de wereld reeds, toen hij het best in staat was haar te genieten; hij werd niet met geweld tot de Godsdienst gedreven, maar met kalme beraad ligtte hij het anker en stevende, met alle zeilen bij, naar de haven der godsvrucht. Hij heeft tallooze aanvallen op zijne beginselen uitgestaan, en heeft tegenover elken belager zijne onschendbaarheid gehandhaafd. Op den oever des levens kan hij zeggen: "Ik heb het geloof behouden, ik heb den goeden strijd gestreden; bijna heb ik mijn loop voleindigd; voorts is mij weggelegd de kroon des levens, welke God, de regtvaardige Regter, mij geven zal" (2 Tim. iv. 7, 8).

Gewisselijk, waarde lezer! gewisselijk, eene oude dag, die kalm en achtenswaardig is, is waard dat uwe wenschen er naar uitgaan! Gewisselijk, zulke vreedzame herinneringen, zulke verhevene uitzigten, te midden van de dorheid des ouderdoms, verdienen de inspanning uwer gansche ziel!

(Vervolg en slot hierna.)

ABRAHAM, ALS EEN VADER DES HUISGEZINS, TER NAVOLGING VOORGESTELD.

(Vervolg van No. VII., bladz. 229.)

ABRAHAM WAS GOEDDADIG JEGENS ZIJNE KNECHTEN EN MAAGDEN.

Wij kunnen Abraham niet als huisvader beschouwen, zonder ook zijne betrekking jegens deze gade te slaan. Ook in dit opzigt is zijn gedrag loffelijk, prijzens- en navolgenswaardig. Hij was niet alleen rijk genoeg, om zijne talrijke knechten en maagden van kost en kleederen te verzorgen, maar tevens van gierigheid en eigenbaat zoo ver verwijderd, dat wij er geen oogenblik aan behoeven te twijfelen, of hij zal al hunne behoeftigheden vervuld hebben, met de getrouwheid van eenen vriend, met de teederheid van eenen vader. Schoon Abraham een Oostersche herdersvorst was en zijne knechten en maagden zijne lijfeigenen waren, vonden zij toch in hem geenszins eenen dwingeland; hunne staat had inderdaad niets gemeen met dien slavenstand, die toen en in het vervolg met zoo veel hardheid en onderdrukking verzeld

ging; integendeel geeft ons de geschiedenis genoegzame blijken, dat Abraham hen behandeld heeft met eene menschenliefde, die elks navolging verdient. Het schijnt, dat hij geenszins hun eenen al te zwaren last van arbeid op de schouders gelegd heeft, maar het getal zijner knechten en maagden naar het werk, hetwelk de grootheid zijner kudde medebragt, berekend heeft; men vindt daarom ook geen voorbeeld, dat zijne onderhoorigen hem ontvlugtten; integendeel blijkt het, dat onderling vertrouwen, wederkeerige belangstelling en deelneming tusschen Abraham en zijne huisgenooten plaats vond. Hij vertrouwde hun de wapenen (Gen. xiv.) en zij streden voor hem. Nog kinderloos zijnde, wilde hij zijnen oudsten knecht, Eliëzer, van *Damascus*, tot zijnen erfgenaam maken (Gen. xv.); ja, het behartigen van gewigtige familiebelangen durfde hij dezen toevertrouwen (Gen. xxiv). En de heerschende vroomheid van zijn karakter, die op zijn geheel leven den gunstigsten invloed had, is ons een waarborg voor de braafheid, met welke hij zijne onderhoorigen behandeld heeft; bijzonder zijne vredelievendheid en naauwgezette belangloosheid doen ons hier allergunstigst denken.

Hij verdient ook in dezen onze navolging, o Christenen! Ach! dat er onder Christenen geene voorbeelden waren van zulken, die, naauwgezet in het uitwendig godsdienstige, evenwel beulen zijn in hun huisgezin, en tyrannen omtrent hunne dienstboden; dat er geene voorbeelden waren van menschen, die, vervoerd door verachtelijken trots, zich willende overtuigen, dat zij van edeler klei en leem gevormd zijn, aan hunne dienstboden, hunne meerderheid en derzelver afhankelijkheid, alle oogenblikken op de drukkendste wijze doen gevoelen; dat er geene voorbeelden waren van zulken, die al het ongenoegen, hetwelk in de zamenleving berokkend wordt, aan hunne dienstboden wreken; voor zulken, die voor hunnen zieken hond of paard meer over hebben, dan voor hunne zieke dienstboden; of die hun geleden verlies en schade trachten te vergoeden, door den vermagerden kost en verzwaarden arbeid hunner dienstboden.

O, Christenen! mogten Abrahams vriendelijkheid, zachtmoedigheid, vredelievendheid en onbaatzuchtigheid in u wonen; mogt de vroomheid zijns harten u bezielen! Niet slechts uwe daden, die gij verrigt op het groote too-

neel der wereld, en die van allen gezien worden; maar ook die, welke gij verrigt in den kleineren kring uwer huisselijke maatschappij, zullen dan bestuurd worden door menschenliefde en regtvaardigheid; uwe dienstboden zullen zich dan over u verblijden, u zegenen en u met gewilligheid, met getrouwheid dienen.

Bedenkt daartoe, dat uwe dienstboden met u denzelfden God tot eenen Maker hebben, tot eenen Vader aanbidden; en met u naar Gods beeld geschapen zijn; dat de staat der dienstbaarheid alreeds van zelve vernederend genoeg is, dat *gij ook eenen Heer hebt in den hemel.* Bedenkt, dat uwe dienstboden, als menschen, uwe broeders zijn, schoon in rang beneden u gesteld; dat de voorregten, welken gij boven hen geniet, een onverdiend geschenk zijn der goddelijke gunst. Gedraagt u daarom jegens hen met alle billijkheid en goedertierenheid; wacht u voor die hemeltergende boosheid van den, door hen verdienden, loon te verkorten; wacht u, dat gij het juk hunner dienstbaarheid niet verzwaart, maar berekent den arbeid naar hunne krachten. Eischt vrij van hen stipte gehoorzaamheid, onverbrekelijke trouw en naauwkeurigheid in al hunne pligten; maar weigert hun ook de noodige rust en uitspanning niet, opdat gij hen aan u verbindt, en zij u met liefde en gewilligheid dienen. Behandelt hen op die wijze, gelijk gij zelve, in hunne omstandigheden geplaatst, wenschen zoudet behandelt te worden, en geeft nimmer, door eene slechte behandeling, hun aanleiding, om zich door list of bedrog aan u te wreken. Draagt echter vooral zorg, dat gij nimmer dienstboden in uw huis hebt, die met ondeugende en losbandige grondbeginselen zijn doortrokken, indien gij uwe kinderen niet aan het verschrikkelijkste gevaar wilt blootstellen, van door derzulker ondeugd besmet te worden.

Dat gij, gelijk Abraham, uw huis beveelt, om den weg des Heeren te houden, om te doen geregtigheid en gerigt. Geeft ook uwe dienstboden tijd en gelegenheid, om zich in het openbaar en in het verborgene te oefenen in ware godsdienstigheid; wekt hen, door uw eigen voorbeeld, daartoe op, opdat gij hun tot eenen zegen verstrekt, en zij in het bezit gesteld worden van datgeen, wat den mensch waarlijk verhoogt, veredelt en veraangenaamt in de oogen van God.

JOHANNES RONGE.

De Roomsche kerk is in hare leerstellingen, bijgeloovige ceremoniën en geest dezelfde heden ten dage, welke zij, drie- en vierhonderd jaren geleden, was. Men bespeurt alsnog diezelfde vervolgzucht, dienzelfden ijver, om door bijgeloovige verdichtselen, werkende op de onkunde harer leden, zich te verrijken uit hare armoede. Was de onbeschaamdheid groot van eenen Tetzel, die den aflaathandel dreef in den aanvang der zestiende eeuw, welke den Saksischen leeraar aanleiding gaf zich tegen hem te verzetten, en door de snoodheid van *Rome's* priesterlist aan den dag te brengen, zich van hare gemeenschap te verwijderen;—niet minder groot is de onbeschaamdheid van dezen en genen in deze dagen, die van wonderen gewagen, welke door de overblijfselen of beenderen van dezen of genen heilige zouden worden verrigt, en die daardoor aan de onkundige menigte den laatsten penning ontwringen, dien zij nuttiger konden besteden: doch ook deze bewegingen ergeren de weldenkenden, en bewegen hen zich met koenen moed tegen deze woelende pogingen des bijgeloofs te verzetten. En wie kan berekenen, welke de gevolgen daarvan zijn zullen? Zoo had niet lang geleden de Roomsche bisschop Arnoldi van *Trier* de onbeschaamdheid te beweren, dat hij in het bezit was van den Rok des Zaligmakers. Hij wekte de leden der Roomsche kerk in *Europa* op, dat zij zouden komen en dat kleed vereeren, hetwelk, volgens zijne verklaring, verbazende wonderen verrigtte. Men zegt, dat de priesters in onderscheidene oorden van *Europa* hunne gemeenteleden hebben opgewekt zich naar *Trier* te begeven, en dat meer dan twaalfmaal honderdduizend menschen dit hebben gedaan, die daar in het stof lagen en luide baden: *"Heilige Rok! ik kom tot u! Heilige Rok! ik aanbid u! Heilige Rok! schenk mij uwe genade!"* Maar deze helsche pogingen des bijgeloofs, dat de menschen tot deszelfs slaven maakt, opende de oogen van velen, onder anderen van den waardigen Johannes Ronge, katholiek priester te *Laura-Hütte,* een klein dorp in *Silezië.* Verontwaardigd over het gedrag van Bisschop Arnoldi, schreef hij hem den volgenden brief:—

" *Aan den Bisschop van* Trier!

" Lang hebben wij het voor een vertelsel, voor eene fabel gehouden, dat de Bissehop ARNOLDI van *Trier*, onder den naam van den *Rok van Christus*, een kleed ter aanbidding zoude ten toon stellen. Christenen der *Negentiende Eeuw!* gij weet het! Duitsehers! en gij, onderwijzers der Godsdienst en der zeden! gij hebt het gezien, gij hebt het gehoord! Het vertelsel, de fabel is eene wezenlijkheid geworden, eene treurige waarheid. Vijfmaal honderdduizend mensehen hebben reeds de bedevaart naar dien rok ondernomen; nog anderen komen er in tallooze seharen naar toe,* vooral sedert de rok zieken genezen en wonderen gedaan heeft. Het nieuws verspreidt zieh onder al de omliggende volkeren. In *Frankrijk* zelfs beweren vele geestelijken, dat zij bij *uitsluiting den hei- ligen rok* bezitten, en, dat die van TRIER een namaaksel is.

" Men kan met LESSING zeggen: *Hij, die bij zekere zaken met zijn verstand niet stil staat, bewijst geen verstand te hebben.*

" Hoe! vijfmaal honderdduizend Duitschers! vijfmaal honderd duizend wezens! begaafd met redelijke vermogens, zijn opgegaan om een kleed te aanbidden! Het meerder deel dezer pelgrims zijn uit de armste klasse, daarbij onwetend, dom, bijgeloovig, ja, zelfs veelal geheel ontaard, en ziedaar, eensklaps verlaten zij hunnen akkerbouw, onttrekken zij zieh aan hun beroep, rukken zij zich los uit hunne huishouding en van de opvoeding hunner kinderen, om te *Trier* een afgod te gaan aanbidden, en om een sehouwspel te zien, dat verzonnen en uitgevoerd wordt door de Roomsehe Hiërarehie!—Ja, het is afgoderij; want welk eene menigte dezer ongelukkigen zijn daardoor afgekeerd van de waarachtige gevoelens van godsvrucht en eerbied, die men slechts voor God kan en mag hebben, en hebben ze toegebragt aan eenen *Rok*, een kleed door mensehenhanden gemaakt? Om deze reis te maken, en om de geestelijkheid, die den rok ten toon stelt, de handen te vullen, hebben duizenden pelgrims, geld op woeker moeten leenen; velen bedelen gaande weg, en komen in hunne haardsteden terug, uitgehongerd, uitgeput en

* Volgens berigten zijn er in het geheel meer dan *twaalfmaal honderdduizend* menschen ter bedevaart geweest.—VERTALER.

armer dan ooit. Aan deze stoffelijke verliezen verbinden zich de grootste zedelijke gevaren. Hoe vele vrouwen en meisjes verliezen de zuiverheid hunner harten op dezen pelgrimstogt. En is de kuischheid en goede naam vernietigd, verdwenen is ook de rust en de vrede van hunne huisgezinnen!

"Eindelijk opent dit onchristelijk schouwspel de deur aan de dweeperij, aan de huichelarij en aan de aanverwante ondeugden. Ziedaar den zegen van den *heiligen rok*, hetzij hij de ware of de valsche rok van Christus zij.

"Bisschop Arnoldi van Trier! aan u rigt ik mij, krachtens mijne roeping en pligt als priester, en als onderwijzer van een deel des Duitschen volks, uit naam der Christenheid, uit naam der Duitsche natie, uit naam van al de openbare onderwijzers eisch ik van u, dat gij de tentoonstelling van den Rok doet eindigen, dat gij dit kleedingstuk aan de aandacht van het volk onttrekt, en dat gij het kwaad geneest, zoo gij kunt.

"Want, weet gij niet (als bisschop *moet* gij het weten), dat de Stichter van de Christelijke Godsdienst, niet zijnen *Rok* aan zijne discipelen achtergelaten heeft, maar wel zijnen *Geest?* Zijn *Rok*, Bisschop Arnoldi van *Trier!* behoort aan zijne beulen. Weet gij niet (als bisschop *moet* gij het weten), dat Christus gezegd heeft: *God is een geest, en die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en in waarheid?* Overal kan men Hem aanbidden, even goed in den tempel te *Jeruzalem*, op den berg *Gerizim*, als in de kerk te *Trier*, waar de Rok is. Weet gij niet (als bisschop *moet* gij het weten), dat het Evangelie elke aanbidding van beelden en reliquiën verbiedt; dat de Christenen in den tijd der Apostelen en der drie eerste eeuwen van het Christendom in de kerken geene beelden noch reliquiën duldden (en zij konden er velen hebben); dat de aanbidding der beelden en der reliquiën een Heidensch gebruik is, en dat de eerste Christenen de Heidenen hierom bespotten?

"Eindelijk, weet gij het niet (als bisschop *moet* gij het weten), dat het gezonde verstand van de Duitsche volkeren der dertiende en veertiende eeuw niet werd verlaagd tot de aanbidding der reliquiën, dan na de kruistogten, nadat de hooge eerbied, die de Christelijke Godsdienst jegens God predikt, werd verkleind door allerlei soorten van fabels en miraculeuze vertelsels uit het oosten overgewaaid? Bisschop Arnoldi, gij moet

dit alles weten, en gij weet het beter dan ik, gij kent de noodlottige gevolgen, die de aanbidding der reliquiën en het bijgeloof ons hebben opgeleverd, namelijk de *slavernij* van *Duitschland.* En nogtans stelt gij uwe reliquie ten toon! Bovendien, aangenomen dat gij dit alles niet wist, hoe! zoo dit kleed wezenlijk die wonderlijke heilmiddelen en geneeskracht bezit, hoe kunt gij dan tot in 1844 de lijdende menschheid daarvan verstoken laten? Hoe kunt gij, in de tweede plaats, eene offerande aannemen van elken geloovige, die den Rok ziet? Is het nu niet onvergeeflijk van uwe zijde, om geld te nemen van bedelaars en van armen, zoo veel te meer, daar gij gezien hebt, hoe dikmaals de ellende oorzaak geweest is van bloedige tooneelen, en dat zij deze ongelukkigen heeft gebragt tot moord en doodslag? O! maak u geene hersenschimmen, terwijl honderdduizenden Duitschers naar uwen rok zijn gegaan, zijn millioenen landgenooten vol verontwaardiging wegens dit bedroevend schouwspel. Deze verontwaardiging, mijnheer de bisschop! heeft zich, in de eerste plaats, meester gemaakt van ons, Katholieke priesters. Dan de Nemesis der geregtigheid zal u vroeger bereiken dan gij denkt. Reeds vat de geschiedschrijver de pen op, en geeft uwen naam, Arnoldi! in eeuwigdurend schrift, aan de verachting van het tegenwoordige en van het toekomende geslacht over, u noemende den Tetzel der negentiende eeuw.

(Get.) "JOHANNES RONGE,

Katholiek Priester."

Binnen acht dagen werden meer dan vijftigduizend exemplaren van dezen brief in *Duitschland* verkocht. Johannes Ronge werd te *Breslau* gecensureerd en uit zijne geestelijke betrekking ontslagen; doch een geestdrift werd er opgewekt, de oogen van duizenden werden geopend, en velen verlaten de gemeenschap der Roomsche kerk. Op den 24 Februarij dezes jaars werd te *Dresden* eene groote vergadering van Katholieken gehouden, die zich van de Roomsche kerk hadden afgescheiden, en in die vergadering werd eene geloofsbelijdenis opgesteld voor de "Duitsch Katholieke Gemeente" van navolgenden inhoud:

"IN DEN NAAM VAN GOD!

WIJ, eigenhandig ondergeteekenden, doen hiermede kond en bekrachtigen eenpariglijk, door onze eigene onderteekening, de tegenwoordige oorkonde, openlijk en plegtig, voor God en de menschen, en verklaren dat wij, uit eigene beweging, zonder toespraak of overreding, op eenigerlei wijze, of door eenig mensch, alleen ten gevolge van onze godsdienstige overtuiging en den drang van ons geweten, ons op den 15 Februarij 1845, tot eene *Algemeene Christelijke Gemeente,* onder den voorloopig aangenomen' naam eener *Duitsch-Katholieke,* met uitdrukkelijke bepaling echter, dat wij deze benaming: *Duitsch-Katholiek* niet als verbindende beschouwen, en onder voorbehoud om dezelve naar bevind te veranderen —vereenigd, en heden, den 22 Februarij 1845, de volgende geloofsleer en andere, de godsdienstoefening, de zielzorg en het bestuur betreffende, algemeene bepalingen opgesteld hebben.

I. POSITIVE GELOOFSBELIJDENIS.

1. De grondslag van het Christelijke geloof zal voor ons *eenig* en *alleen* de Heilige Schrift, en de voor de Christelijke gedachte doordrongene en aangegevene rede, zijn.

2. Als wezenlijken inhoud van onze geloofsleer stellen wij het volgende sijmbool op:

"Ik geloof in God, den Vader, die, door zijn almagtig Woord, de wereld geschapen heeft, en met wijsheid, regtvaardigheid en liefde regeert. Ik geloof in Jezus Christus, onzen Heiland, die ons, door zijne leer, zijn leven en zijnen dood, van de heerschappij der zonde verlost heeft. Ik geloof aan de leiding des Heiligen Geestes op aarde, eene heilige, algemeene, christelijke kerk, vergeving der zonden en een eeuwige leven. Amen!

3. Wij beschouwen het als de taak voor de kerk en voor derzelver bijzondere leden, om den inhoud onzer geloofsleer tot eene levendige erkentenis te brengen, overeenkomstig de behoeften des tijds.

4. Wij veroorloven echter volkomene vrijheid van geweten, vrij onderzoek en vrije uitlegging, door geen uitwendig gezag beperkt; integendeel, wij hebben eenen afkeer van allen dwang, van huichelarij en leugen, waarom wij in het verschil van opvatting en uitlegging

van den inhoud onzer geloofsleer, geene reden tot afzondering en veroordeeling vinden.

5. Wij erkennen slechts twee Sacramenten: den Doop en het Avondmaal, dewijl slechts dezen door Christus, volgens getuigenis der Schrift, ontwijfelbaar zijn ingesteld.

6. De Doop is ons een waarborg der opneming in het Christendom, en zal aan kinderen, onder voorbehoud van de goedkeuring der geloofsbelijdenis, bij verkregene rijpheid des verstands, voltrokken worden.

7. Het Avondmaal dient ons ter herinnering aan Christus, en als teeken van broederlijke vereeniging.

8. Het Avondmaal wordt door de gemeente, zoo als het door Christus is ingesteld geworden, onder beide gestalten, ontvangen.

9. Wij erkennen het huwelijk voor eene heilig te houden inrigting en behouden de kerkelijke inzegening van hetzelve by; ook erkennen wij geene voorwaarden en beperkingen van hetzelve, dan die, welke de wetten van den Staat voorschrijven.

10. Wij gelooven en belijden, dat het de eerste pligt van den Christen is, om het geloof door werken van Christelijke liefde te betoonen.

II. NEGATIVE GELOOFSBELIJDENIS.

11. Wij verwerpen het primaat van den paus en scheiden ons af van de hierarchie.

12. Wij verwerpen de oorbiecht en schaffen dezelve af.

13. Wij verwerpen den ongehuwden staat der priesters, als zijnde eene inrigting, welke haren grond niet heeft in de Heilige Schrift, en die door de pausen, ter bevestiging van de hierarchie, ingesteld is.

14. Wij verwerpen de aanroeping der Heiligen, de vereering van reliquiën en beelden.

15. Wij verwerpen de aflaten, vasten en bedevaarten, en al zulke tot hiertoe bestaande kerkelijke inrigtingen, welke slechts tot eene geestelooze werkheiligheid kunnen leiden.

III. GODSDIENSTOEFENING EN ZIELZORG.

16. De uitwendige vorm van de Godsdienst in het algemeen, moet zich steeds naar de behoeften van den tijd en plaats rigten.

17. De Liturgie in het bijzonder, of dat gedeelte van

de Godsdienst, dat tot stichting moet dienen, worde naar de inrigtingen der Apostelen en der eerste Christenen, overeenkomstig de tegenwoordige behoeften des tijds, geregeld.

18. Het gebruik der Latijnsche taal bij de Godsdienst, zal afgeschaft worden.

19. Slechts die feestdagen zullen gevierd worden, welke naar de wetten des lands bestaan.

20. Alle kerkelijke handelingen, als doopen, trouwen, begraven enz. zullen door den zielzorger (priester), zonder inkomsten, voor alle leden der gemeente gelijkelijk verrigt worden.

21. De uitwendige houding in de kerk, als uitdrukking van inwendige godsdienstige beschouwingen en gevoelens, zal aan een iegelijk overgelaten worden, datgene alleen is verboden, wat tot bijgeloof leidt.

22. Een ieder heeft gelijke aanspraak op eene plaats in de kerk, en de eerste bezitneming beslist daarbij alleen; daarom mogen geene bepaalde plaatsen, noch voor eene bijzondere godsdienstoefening, noch in het algemeen, aan afzonderlijke personen, het zij voor geld, het zij om niet overgelaten worden.

IV. BESTUUR.

23. De gemeente beschouwt het als eene hoofdtaak des Christendoms, om hetzelve, niet alleen door openbare godsdienstoefening, leering en onderwijs in de leden tot een levendige bewustzijn te brengen, maar ook in werkdadige menschenliefde, de geestelijke, zedelijke en stoffelijke welvaart harer medemenschen, *zonder onderscheid*, uit alle krachten, te bevorderen.

24. Het bestuur der gemeente (de kerkenorde) sluit zich aan de inrigting der Apostelen en eerste Christenen aan; kan evenwel veranderd worden, indien de behoeften des tijds zulks vereischen.

25. De opneming in de gemeente, na hare algeheele vestiging, vindt plaats na gevolgde wilsverklaring van toetreding en aflegging der geloofsbelijdenis, door de gemeente aangenomen in tegenwoordigheid van bestuurders en door bekendmaking aan de gemeente.

26. De gemeente maakt gebruik van haar oud regt, om hare zielzorgers en bestuurders vrij te kiezen.

27. Ieder zielzorger wordt in de gemeente en in zijn ambt, door eene plegtige handeling, bevestigd, waarbij

echter alles te vermijden is, wat aan de sacramentele beteekenis der Roomsche priesterinwijding kan doen denken en de hierachie ten grondslage zou kunnen dienen.

28. De gemeente wordt vertegenwoordigd door de zielzorgers en de gekozene ouderlingen. De verkiezing geschiedt jaarlijks op het Pinksterfeest.

29. De gemeente zal, in hare vast te stellen wijze van bestuur, de regten en pligten bepalen, welke zij aan de zielzorgers en bestuurders overdraagt, alsmede degenen, welke zij zich zelve voorbehoudt.

30. De gemeente acht zich geregtigd en bevoegd, zelfstandig en alleen, naar tijdsbehoeften en de vorderingen in de kennis der Heilige Schrift, al deze bepalingen, alsmede de geloofsbelijdenis zelve, te veranderen; zij onderwerpt zich echter, om der eenigheid wille, vrijwillig aan de bepalingen der algemeene Duitsche kerkvergadering.

31. Al deze bepalingen zijn echter *niet*, en moeten *niet* voor alle tijden vastgesteld zijn en worden, maar kunnen en moeten, naar voorkomende tijdsomstandigheden, door de *gemeente* veranderd worden, even als zulke bepalingen, door de Duitsch-Katholieke gemeenten te *Breslau, Leipzig* en ons opgesteld en aangenomen, en zullen wij de bovenstaande, onder 2 opgestelde geloofsbelijdenis der algemeene Christelijke of Duitsch-Katholieke gemeente te *Breslau*, zoo lang als de onze erkennen, totdat eene algemeene kerkvergadering der Katholieken over de belijdenis uitspraak heeft gedaan.

Terwijl wij deze oorkonde, als het uitwendige teeken onzer verbroedering en gemeenschap in Christus, als algemeene Christelijke of Duitsch-Katholieke gemeente te *Dresden* opstellen, willen wij, dat haar behoud, door elk onzer medeleden, zoo wel als door ons zelven, als gemeente, van den dag der goedkeuring, door het Staatsbewind af, naauwkeurig opgevolgd worde, en hebben de oorkonde dezer verklaring met onze naamteekening eigenhandig voorzien.

Aldus gedaan te *Dresden*,
den 22 Februarij 1845."

(Hier volgen de Handteekeningen.)

Over den voortgang der bewegingen hopen wij nadere mededeeling te kunnen doen.

DE HEER IS EEN HELPER.

"Ik, ik ben de HEER, en daar is geen ander Heiland behalve mij."
JES. XLIII. 11.

ZEKER soldaat stond met zijnen heer op zulk eenen goeden voet, dat, toen hij zeer krank te bed lag, zijn heer hem kwam bezoeken en hem vraagde of hem ook iets ontbrak; hij moest maar zeggen wat hij begeerde en het zoude hem alles gegeven worden. Daarop begeerde de soldaat, dat zijn heer maken moest dat hij niet stierf. Zijn heer verontschuldigde zich en zeide: "Lieve man, dat staat aan mij niet, ik kan mij zelven tegen den dood niet verweren." "Nu," zeide de soldaat, "bevrijd mij dan slechts voor één uur van mijne smarten." "Ook dat kan ik niet doen," antwoordde de heer. "Wel, daar dit dan niet geschieden kan, zoo bid ik u om, na mijnen dood, slechts voor éénen nacht goed kwartier te mogen hebben." Zijn heer verstomde daarover en zeide: "Gij vraagt mij om dingen, die niet bij mij, maar alleen bij God staan te geven." Hierop begon de soldaat bitterlijk te weenen en sprak: "Ach! dat is het juist dat mij zoo krenkt, dat ik alleen zulk een' heer gediend heb, die mij niet eens een uurtje rust, noch eene enkele nacht goed kwartier verschaffen kan. Daarentegen heb ik mij niet bekommerd om dien Heer, bij wien ik eeuwig leven kon." Ten laatste wendde hij zich tot de omstanders en zeide: "Ach! lieve menschen! laat mij u toch raden om door mijne schade wijs te worden; dient dien Heer, die u in den laatsten nood verkwikken en met de kroon des eeuwigen levens beloonen kan.

All' andre Helpers liegen,
Hunn' middelen bedriegen;
Wat loopt gij heen en weder?
Zit hij den Bron toch neder.

THOMAS CONECTE,

EEN Engelsche monnik van de *Karmeliter-orde,* werd voor een' van de grootste predikers zijns tijds gehouden. Hij stond in zulk eenen reuk van heiligheid, dat overal eene groote volksmenigte hem naliep. Zijne *apostolische* reizen leide hij op eenen kleinen muilezel af. Verschei-

dene godsdienstige leden zijner orde, benevens vele zijner vertrouwste leerlingen, vergezelden hem te voet; en een groot getal wereldlijke personen volgde hem allerwege. De inwoners van steden en dorpen gingen hem reeds tegen, wanneer hij in derzelver nabijheid kwam, en vereerden hem als eenen *Apostel* van Jezus, ja, als een van den hemel afgedaald wezen. Trok hij eene of andere stad binnen, dan hielden de rijkste en aanzienlijkste der ingezetenen het voor de hoogste eer zijn' muildier te mogen leiden en hem naar hunne woningen te voeren. Zijne leerlingen werden in de voornaamste huizen der stad opgenomen, en ieder inwoner achtte zich gelukkig zijne gasten te mogen herbergen. Doorgaans woonden *vijftien- tot twintigduizend* menschen zijne leerredenen bij; de vrouwen ter eene en de mannen te andere zijde, door eene lijn van elkander gescheiden. Hij predikte nooit in kerken, maar op de ruimste pleinen der stad, waar men spoedig een welversierd spreekgestoelte opsloeg. *Vlaanderen* was de voornaamste schouwplaats van zijnen vromen ijver. Vervolgens begaf hij zich naar *Italië*, waar hij, hoewel niet zonder heftigen tegenstand te vinden, de *Karmeliten* van *Mantua* hervormde. Van *Mantua* reisde Conecte naar *Venetië*, alwaar hij buitengewoon wél ontvangen en algemeen hooggeacht werd. Ja, zelfs de afgevaardigden van deze *republiek*, naar Eugenius IV., namen hem in hun gevolg mede naar *Rome*, om hem, als eenen man van groote heiligheid en godvruchtigen ijver, den paus aan te bevelen. Deze aanbeveling, echter, hoe opregt ook gemeend, was den wakkeren man zeer nadeelig. Naauwelijks was hij te *Rome* aangekomen, of men nam hem gevangen en maakte spoedig zijn *proces* op. Men bevond hem schuldig aan de grootste ketterijen, welke men in dien tijd leeren kon. De afschuwelijke *missionair* had luide gesproken over de losbandigheid der geestelijken en het hof van *Rome;* hij had openlijk gepredikt, dat de kerk, in hoofd, en leden eene geheele hervorming noodig had; hij had geleerd, dat men den *pausselijken* ban niet behoefte te vreezen; dat de godvruchtigen vrijelijk vleesch mogten eten; dat het huwelijk den geestelijken geoorloofd was en dergelijke. Om deze ongehoorde overtredingen werd hij, *ter eere Gods!* in het jaar 1434, openlijk verbrand, doch de kettersche monnik onderging dezen ijsselijken dood met de grootste standvastigheid,

dewijl hij niet te bewegen geweest was om zijne gevoelens te herroepen.

Daar zeer aanzienlijke mannen, zelfs onder de *Roomschen*, vrijmoedig verklaard hebben, dat men deze CONECTE op eene onregtvaardige wijze heeft laten ter dood brengen; ja, zelfs eene latere *Karmeliter*, JOH. BAPT. MANTUANUS, hem voor eenen waren *martelaar* verklaard heeft, is het zeer wel te begrijpen, dat ook menig *Protestantsch* schrijver, met achting, aan dezen man gedacht heeft, bij het vermelden van zulken, die, vóór LUTHER en ZWINGLIUS, op verschillende tijden, eene hervorming der kerk gewenscht hebben. Maar, voor het overige mogen wij wel als zeker veronderstellen, dat er, onder honderd, die de geschiedenis der verbranding van HUSS kennen, naauwelijks één gevonden wordt, die van den, slechts negentien jaren later voorgevallen, marteldood van CONECTE iets gehoord heeft, hoezeer ook deze monnik, zoo wel als HUSS, verre boven zijne eeuw schijnt verheven geweest te zijn.

P. N. H.

(Uit het Hoogduitsche *Allgemeine Kirchen-Zeitung* vertaald.)

HEBREEUWSCH VERHAAL.

DE slang werd eens gevraagd, welk voordeel hij daarin had, dat hij andere schepselen van het leven beroofde? De leeuw doodt en eet; de wolf versmoort en eet; andere wilde dieren vernielen, om hunne vraatzucht te verzadigen; maar gij alleen treft het onschuldige slagtoffer, en spuwt uw doodelijk venijn uit, zonder eenige zelfvoldoening, behalve het vijandige genoegen om te vernielen! "En waarom vraagt gij mij dit?" antwoordde de slang, "vraag liever den *Eerroover*, welk genoegen hij smaakt in het strooijen van zijn vergift en doodelijk wonden van hen, die hem nooit beleedigd hebben. Behalve dit, *ik* dood slechts hen, die nabij mij zijn; *hij* daarentegen vernielt op eenen afstand.

ZENDELING-GENOOTSCHAP.

Op Maandag den 18 Augustus was eene groote schare in de kerk te *Bethelsdorp* vergaderd, om de ordening bij te wonen van den Heer T. S. Merrington, sedert eenige jaren in dienst van het Londensche genootschap. De bevestiging geschiedde, nadat de Heer Merrington belijdenis had afgelegd van zijn geloof en zijne roeping tot het zendelingswerk, door den Wel-Eerw. J. Kitchingman, bijgestaan door de Wel-Eerw. Heeren Dr. Philip, A. Robson, W. Elliott en Dur. Philip.

Met het Hamburger schip *Olga*, dat op den 22 dezer in de *Tafelbaai* ankerde, heeft de missie der Moravische broedergemeente eene versterking bekomen door de aankomst van den zendeling, Broeder C. F. W. Klinghardt en vrouw, en de ongehuwde zuster E. C. Munch, bruid van den broeder Heinrich, te *Genadenthal.*

MENGELINGEN.

Thans gevoelen wij ons hier op aarde te huis, en de hemel schijnt voor ons zoo ver en zoo vreemd. Ach! wij armen! waren wij slechts eerst voor een oogenblik in den hemel, dan zullen wij aldaar, met al onze wenschen, gelijk als in ons vaderland, inwonen, en de aarde zal ons voorkomen als eene donkere, droevige en woeste plaats der verbanning.

Zij, die zoo veel tegen de waarheid en de leer van Jezus in te brengen hebben, zouden slechts de behoeften aan eenen Verlosser moeten gevoelen, en zij zouden terstond genegen zijn hunne eigene tegenwerpingen te weêrspreken, en dat zoude hun ook niet zwaar vallen.

Gedrukt bij Pike & Philip, 59, *St. Georgestraat; en te bekomen bij den Heer* J. H. Collard, 24, *Heerengracht, aan wien de Inteekeningen, moeten worden betaald, en Cammunicatiën vaor den Redakteur ontvangen worden.—Prijs* Zes Shillings *per Jaar, en voor Inteekenaren in de Buiten-Districten, aan wien het* per Post *verzonden wordt,* Zeven Shillings.

DE HONIGBIJ.

MAANDSCHRIFT

VOOR GODSDIENSTMINNENDE LEZERS.

"De vrees des Heeren is wijsheid."

DEEL I. SEPTEMBER, 1845. No. 9.

DE BLIND GEBOREN GENEZEN.

LEERREDE OVER JOH. IX: 1—7.

En voorbijgaande, zag Hij eenen mensch, blind van de geboorte af enz. enz.

VERBAZEND groot was Jezus liefdewerk, de genezing van eenen blindgeborene! Zonderling waren de omstandigheden daarmede vergezeld! Het streng onderzoek daarover aangevangen en voortgezet, liep uit tot verheerlijking van Jezus en tot onweêrsprekelijke bevestiging der waarheid. En het gansche geval bragt vooroordeel en kwaadaardige partijschap, in strijd met natuurlijke eenvoudigheid en gezond verstand; met dat gevolg, dat het gezond verstand zegepraalde, ofschoon men zelf het geweld te hulp riep, om het te onderdrukken.

Wij hebben alleen de zeven eerste verzen van dit hoofdstuk ten tekst voorgelezen; maar het geheele hoofdstuk is een aaneengeschakeld berigt van dit voorval, en hetzelve, gelijk wij zien zullen, levert de duidelijkste blijken op van de waarheid en goddelijkheid van dit wonderwerk. Ik veronderstel, mijne Toehoorders! dat gij meermalen dit kapittel hebt gelezen en dat dus de geheele toedragt van zaken u bekend is. Laat ons dan,

Eerst, het gedeelte dat wij voorlazen, dat is: de beschrijving van dit wonder, kortelijk doorloopen;

Om dan, ten *tweede*, uit het verhaal in ons tekstkapittel, de waarheid dezer gebeurtenis en de heerlijkheid van Jezus daarin doorstralende te overdenken.

En, eindelijk, deze gebeurtenis tot ons toepasselijk gebruik over te brengen.

De Heer Jezus was thans te Jeruzalem en, zoo het schijnt, bij of in den tempel. *Voorbijgaande, zag Hij eenen mensch, blind van de geboorte af,* aan de voorbijgangers, die in menigte naar den tempel gingen, om een aalmoes vragende. Men kende dien man (hij zat of stond altijd op die plaats). Ieder kende hem voor eenen ongelukkige, die nimmer het daglicht aanschouwd had, maar van zijne geboorte af blind geweest was.

Hij trok de aandacht van den ontfermenden Jezus.

En Jezus discipelen dat merkende, *vroegen Hem: Rabbi! wie heeft er gezondigd, deze, of zijne ouders, dat hij blind zou geboren worden?* Men mag hier vragen: Meenden de discipelen, dat de man, zelfs vóór zijne geboorte had kunnen zondigen? Het schijnt zoo, mijne Toehoorders! Men meent, dat vele der Farizeën in dien tijd, eene zoogenaamde zielsverhuizing, geloofden; zoodat de ziel van iemand naderhand, in een ander ligchaam dan het vorige, voor verledene zonden kon gestraft worden. Ook was het eene algemeene, maar zeer onbillijke en liefdelooze dwaling onder de Joden, dat groote ongelukken, bijzondere ligchaamskwalen, als blindheid, stom- en doofheid, melaatschheid en dergelijken, eigenlijke straffen, onmiddelijke bezoekingen waren, voor een' of andere grove zonde, door de lijders zelven, of door hunne ouders bedreven. In die veronderstelling deden de discipelen deze vraag, zich vleijende, dat Jezus, hun Meester, dit diepzinnig geschilstuk, door zijne wijsheid, beslissen zoude.

Maar de Heiland liet zich in zulke nuttelooze Joodsche geschillen geenszins in. *Noch deze,* sprak Jezus, *noch zijne ouders hebben gezondigd,* te weten, om met blindheid van de geboorte af gestraft te worden. Jezus gaf dus niet duister te kennen, dat natuurlijke gebreken, uit natuurlijke oorzaken ontstaan; en verwierp daarmede de zoo even genoemde Joodsche vooroordeelen. *Maar,* voegde Hij er bij, als er eene rede van die blindheid wezen moet, dan is het deze: *opdat de werken Gods,* Gods wonderdoende magt en goedheid, *in Hem geopen-*

baard, in zijne herstelling, verheerlijkt *zouden worden.* Troostrijke les! welke Jezus hier gaf, dat God ook in de droevigste rampen, zijne wijze, heilige en weldadige oogmerken heeft, welke ons moeten opleiden, om in al zijne handelingen eerbiedig te berusten.

En voegde Jezus er bij: *Ik moet werken de werken desgenen, die mij gezonden heeft, zoo lang het dag is; de nacht komt, wanneer niemand werken kan* (vs. 4, 5). "Juist aan zulke ongelukkigen," wil Jezus zeggen, "moet ik toonen, dat ik van God gekomen ben, om aan het heil der menschen te arbeiden. Zoo lang ik onder de Joden verkeer, moet ik alles aanwenden om hen van het ongeloof te genezen en tot geloof in mij te bewegen." Met deze aanmerking wilde Jezus, *en* zijne discipelen, *en* al de omstanders oplettend maken op de groote daad, die Hij aan dezen armen lijder wilde verrigten.

Gelijk dan ook geschiedde. Want

Dit gezegd hebbende, spoog Hij op de aarde en maakte slijk uit dat speeksel, en streek dat slijk op de oogen des blinden. Buiten twijfel had Jezus, met een enkel woord sprekens, gelijk Hij meermalen deed, den blinde het gezigt kunnen wedergeven. Maar de Heiland verkoos nu op die manier zelve iets te doen, *te werken,* om opzettelijk te toonen, dat Hij, in weerwil van de Farizeeuwsche regels en vitterijen, niet schroomde, op den rustdag eenige bezigheid, meer dan gewone bezigheid, ter genezing van eenen ongelukkige, aan te wenden. Want vs. 14 lezen wij: *Het was Sabbat, als Jezus het slijk maakte, en zijne oogen opende.* De Farizeën hielden alle geneesmiddelen, op den rustdag toebereid, als er geen levensgevaar was, voor ongeoorloofd. Juist daarom deed Jezus nu iets, hetwelk den schijn van een geneesmiddel toe te dienen hebben kon; ten blijke, dat dit zoo wél voor den rustdag, als op andere dagen geschikt was. Ofschoon Hij wel voorzag, dat men daarom zijn weldadige wonder, als een ongeoorloofde rustdagswerk, verwerpen zou.

Het was om dezelfde reden, mijne Toehoorders! dat de Heiland den armen lijder ook iets liet werken. *Hij zeide tot hem: ga heen, wasch u in het badwater Silóam (hetwelk overgezet wordt, uitgezonden). Hij dan ging heen en wiesch zich, en kwam ziende.* Zich in dat badwater te wasschen, was even strijdig met Farizeeuwsche naauwgezetheid en uitsluiting van alle ligchamelijke verrigting op

rustdag, als het maken van een mengsel van slijk en speeksel en het bestrijken der oogen met hetzelve. Silóam, of, zoo als het in het Hebreeuwsch heette, Schiloah, was eene bron, welke uit den berg Zion, aan de zuidzijde van Jeruzalem, *ontsprong*, en eene kleine, maar heldere beek maakte, welk water, in twee vijvers of kommen, de opperste en onderste genoemd, verzameld werd. Uit deze beek werd op den laatsten dag van het Loofhuttenfeest, het water met groote plegtigheid geschept en naar den tempel gebragt. En in dezen vijver moest de blinde zich wasschen. Johannes voegt er tusschen beide: hetwelk overgezet wordt: *uitgezonden*. Of hij daarmede alleen wilde aanduiden, dat deze bron zoo genoemd werd, omdat het water van daar, *uitgezonden*, dat is, afgeleid werd door kanalen of gooten, naar verscheidene deelen der stad, dan of hij daarmede iets zinnebeeldigs wil te kennen geven, met toespeling op Jezus den Messias, die de Schiloah, de uitgezonden, de groote beloofde goddelijke Gezant is, dat laat ons tegenwoordig oogmerk niet toe om nader te onderzoeken.

Ondertusschen, de blinde op Jezus vertrouwende, gehoorzaamde Hem. *Hij ging henen* (latende zich van iemand derwaards leiden), *wiesch zich en werd ziende*. Welk eene verbazende aandoening de man toen ondervond; hoe vreemd, hoe geheel nieuw hem alles voorkwam; hoe verrukt en opgetogen hij stond bij elk voorwerp dat hem omringde; hoe hij thans een geheel ander en als een nieuw leven scheen ontvangen te hebben, kan men ligt beseffen.

Maar ik wil u, Toehoorders! de waarheid dezer gebeurtenis, en de heerlijkheid van Jezus daarin doorstralende, aantoonen. Dit zal het *tweede* hoofddeel onzer rede uitmaken.

De waarheid dezer gebeurtenis straalt elken onpartijdigen lezer van dit hoofdstuk terstond in het oog.

Het geheele verhaal van Johannes, die mede een ooggetuige van deze gebeurtenis was, is zoo natuurlijk schoon, zoo onopgesierd, zoo karaktermatig, zoo juist overeenstemmend met alle omstandigheden van persoon, tijden en plaats, dat het ook van deze zijde alle blijken van geloofwaardigheid met zich draagt. Johannes beroept zich niet alleen op een aantal getuigen, die bij dit bedrijf tegenwoordig waren, of die het uit den mond van den hersteldden blinde hoorden; maar hij meldt ook

dat dit geval door geheel Jeruzalem zoo veel opziens baarde, dat de Farizeeuwsche oversten des volks er zich zeer aan lieten gelegen liggen; dat zij de ouders en den gewezenen blinde scherpelijk onderzochten en alles in het werk stelden, om te ontdekken, of er ook eenig bedrog achter schuilde; met dat gevolg, dat zij enkel uit partijschap en kwaadaardigheid, den man in den ban deden, omdat hij, naar hun oordeel, al te vrijmoedig tot hen gesproken en Jezus vereerd en verdedigd had. Maar is het nu te denken, mijne Toehoorders! dat Johannes, die brave, zachtaardige en liefderijke Johannes, deze gansche geschiedenis zou verzonnen en de aanzienlijke overheid zijner natie, zoo openlijk, zoo onbeschaamd, zou ten toon gesteld hebben, daar hij, gelijk ook de andere Evangelisten, verscheiden wonderen van Jezus eenvoudig verhaalt, zonder er iets bij te voegen? Wat reden ter wereld is er, waarom hij juist in dit geval, den langen nasleep, dien wijden omslag van deze gebeurtenis, zoo vele redewisseling over dit wonder zou verhaald hebben, indien het waarlijk niet alzoo gebeurd was?

Maar laat ons deze omstandigheden nog wat van nabij inzien, en wij zullen dan des te meer van die geloofwaardigheid overtuigd worden. Zij betreffen, 1. den persoon aan wien dit wonder te beurt viel. Zij betreffen, 2. onderscheidene getuigen. En zij betreffen, 3. voornamelijk, het geregtelijke onderzoek en verhoor, met het daarop gevolgd vonnis over dezen beweldadigden lijder.

De persoon aan wien dit wonder te beurt viel, was een man, die te voren geen de minste kennis, of gemeenschap met Jezus had. De Heer ontmoette hem zeer toevallig in het voorbijgaan (vs. 1). Hij was een man, die bij eenen ieder te Jeruzalem bekend stond voor eenen ongelukkige, die blind geboren, nooit het daglicht aanschouwd had. Een man, die geen afspraak met Jezus gemaakt had, om iets wonderdadigs voor te wenden; want toen Jezus hem naar Silóam zond, was hij nog blind; en toen hij, zich gewasschen hebbende, zijn gezigt kreeg en vandaar terug kwam, vond hij Jezus niet, zoodat hij naar waarheid kon zeggen: *Ik weet niet waar Hij is* (vs. 12). Jezus zocht hem ook niet op. Het was eerst een, twee of meer dagen daarna, dat de Heiland, *hem vindende, zeide: Gelooft gij in den Zoon van God?* waarop de man *antwoordde: Wie is Hij, Heer! opdat ik in Hem moge gelooven*? Wel, zeide Jezus, *gij hebt Hem*

gezien, en die met u spreekt, dezelve is het. Toen zeide de man: *Ik geloof, Heer! en hij aanbad Jezus* (vs. 35—38). Het blijkt dus, dat de man tot nog toe Jezus voor den Messias, den Zoon van God, niet gekend of gehouden had. Hij had wel gehoord, dat de zoo veel geruchtmakende Jezus hem ook het gezigt had wedergegeven. Hij had onbeschroomd dien Jezus voor eenen Goddelijken Profeet erkend, geprezen, verdedigd. Maar nu hij zijnen weldoener voor de eerstemaal zag, hoorde hij ook voor het eerst uit Jezus mond, dat die de groote Profeet bij uitstek, de Koning Israëls, de lang beloofde en verwacht wordende Messias was. Was het dan wel vreemd, mijne Toehoorders! dat de man met de levendigste aandoening, met het innigste gevoel van dankbaarheid, van eerbied, van vertrouwen en onderwerping aan de voeten van Jezus viel en zich met geheel zijn hart aan dien Zoon van God toewijdde? Buiten twijfel zal de man, in deze aanneming van Jezus eene rijkelijke vergoeding gesmaakt hebben voor zijne uitsluiting uit de Joodsche kerkgemeenschap, door den ban. En zoo blijkt het dan ook, dat er geene bedriegelijke zamenheuling tusschen Jezus en dezen man plaats had. Trouwens, in het gezelschap van Jezus, was noch eer, noch voordeel, noch gemak, noch vermaak te behalen. En zoo er maar iets het allerminste geweest ware, hetwelk dezen man ongunstige gedachten omtrent Jezus kon inboezemen, hij zou het nimmer verzwegen hebben, toen hij deswege voor zijne regters ondervraagd werd. Het ontzag voor de Farizeeuwsche overheid was bij al het volk zoo groot, en de verzoeking, om hen genoegen te geven, zoo sterk, dat men des mans vrijmoedige en gezoute antwoorden, alleen kan toeschrijven aan zijn gezond verstand, aan de braafheid en standvastigheid van zijn karakter, om liever zich den haat der aanzienlijke Farizeën, hunnen schandvlekkenden ban, en de daaruit vloeijende verachting der natie, te getroosten, dan aan de gemoedelijke overtuiging der waarheid ontrouw te worden.

Beschouwen wij nu, in de *tweede* plaats, de onderscheidene getuigen; ook dan straalt de geloofwaardigheid dezer gebeurtenis zeer helder door.

Toen de man ziende was geworden, viel natuurlijker wijze de aandacht van zijne geburen en van allen, die hem te voren gekend hadden, op hem. Men vroeg elkanderen: "Is dat niet die blinde man, die daar zat en

bedelde?" "Wel ja, dat is hij!" zeiden sommigen. "Neen," zeiden anderen, "hij lijkt er wel op, maar hij is het niet." Totdat de man zelve allen twijfel hun benam en zeide: "Ja wel, ik ben die man, die blindgeboren geweest en nu ziende geworden ben." Met reden vroeg men hem: "Hoe zijt gij dan nu ziende geworden?" En hij antwoordde juist zoo als het gebeurd was. Men veronderstelde, dat hij zijnen weldoener bestendig volgen, of althans weten zou, waar die zich ophield; maar hij betuigde dit niet te weten; want Jezus vertrok doorgaans des avonds uit de stad naar Bethanië of eenige andere plaats. Ondertusschen waren deze menschen niet ligtgeloovig, noch aanstonds te vreden met het verhaal van den man zelven, maar oordeelden het noodig hem te brengen voor de Farizeën, zijnde de man bereid om derwaards te gaan en voor eenen ieder, die wilde, getuigenis der waarheid te geven.

En hoedanig was de uitslag van het opzettelijke onderzoek dezer gebeurtenis door de Farizeën, is de *derde* omstandigheid, welke wij hier te overdenken hebben.

Of nu dit onderzoek *geregtelijk* plaats had, voor een gedeelte van den grooten raad der Joden, dan of het een bijzonder verhoor van sommige Farizeën geweest zij, is twijfelachtig. Het eerste is niet onwaarschijnelijk, omdat Johannes meermalen, door de benaming van Joden, den grooten raad, of een gedeelte van dezelve, verstaat.

En hetgeen wij wel in het oog moeten houden, deze Farizeën waren gansch geene begunstigers van Jezus of van zijne leer en daden. *Zij hadden* al te voren *een besluit genomen, zoo iemand Hem beleed de Christus te zijn, dat die uit de Synagoge zou geworpen worden* (vs. 22). Zij wenschten maar iets te mogen vinden, hetwelk den gehaatten Nazarener verdacht en veracht kon maken.

Laat ons zien waarop dit onderwerp uitliep? Men vroeg den man hoe hij ziende was geworden? Hij herhaalde wat Jezus hem gedaan had op den rustdag. "Op een rustdag! dan kan Hij geen goddelijk gezant zijn, dan is hij een sabbatschenner!" riepen sommigen uit. Maar anderen zeiden: "Hoe kan een sabbatschenner zulke teekenen doen?" Na dit verschil werd men het eens, om den man zelven te vragen "wat hij er van dacht, en waarvoor *hij* Jezus, die op den rustdag hem op zulk eene werkzame wijze de oogen geopend had, hield?" Men vleide zich, dat de man voor zulk eene vergadering, om

hen te behagen, of uit menschenvrees, niet tot eer en voordeel van dien Jezus antwoorden zou.

Maar hij was te eerlijk om de waarheid te verdonkeren, en te dankbaar om zijnen weldoener te versmaden. "Ik houde Hem," zeide hij, "voor eenen Profeet, voor eenen man Gods, die aan mij een groot wonderwerk gedaan heeft."

Dit antwoord maakte hen verlegen. Maar zou de man wel een blind geboren geweest zijn? Zou er ook eenig bedrog of geheime kunstenarij onder schuilen? Dit oordeelde men noodig nog strenger te onderzoeken. Men ontbood de ouders en vroeg hen, of waarlijk deze hun zoon van de geboorte af blind geweest, en nu ziende geworden was? Zij verzekerden het, maar de vrees voor den ban weerhield hen, om de wijze van genezing en den persoon, die het deed (zij waren er ook niet tegenwoordig bij geweest,) bekend te maken. Ook dit middel voldeed niet aan de verwachting. Men was dan genoodzaakt andermaal den gewezenen blinde te ondervragen; en men zeide tot hem: "*Geef God de eer.* Wij bezweren u bij den Alwetenden en Almagtigen God, betuig de waarheid; ontdek ons, welke het bedrog zij; want wij weten, dat die mensch, Jezus, een moedwillige zondaar is, die den rustdag schendt, en derhalve kan er geen wonderwerk door hem gedaan zijn."— "Of hij zulk een zondaar is, weet ik niet, maar dat weet ik," zeide de man, "dat ik blind was en nu zie." "Ja maar," voerden zij hem te gemoet, "wat heeft hij u gedaan, hoe heeft hij u de oogen geopend? Als gij ons dat naar waarheid zegt, dan zullen wij ras het bedrog ontdekken." Hij antwoordde: "Wel, ik kan niet anders zeggen, als hetgeen ik reeds gezegd heb, gij wilt immers ook niet zijne discipelen worden? Dat antwoord moge, naar den kieschen smaak der wellevendheid, wat onbescheiden schijnen, maar het kenmerkt toch, de edele gevoelens van opregte waarheidsliefde, van eerlijkheid en dankbaarheid, van onbeschroomdheid, om, zonder aanzien van persoon, alles voor de waarheid over te hebben. En, inderdaad, wie zou niet moeijelijk worden, die gevoelt, dat men hem, als met geweld, tot eenen bedrieger, dat men hem, door lage middelen, tot eenen leugenaar zoekt te maken?

Zoo vrijmoedig en bondig dit antwoord was, zoo schandelijk was het daaropvolgende gedrag van deze

regters. Nu hun booze toeleg mislukte, begon men te schelden; juist het karakter van lage zielen, die oog en hart voor de waarheid sluiten. *Gij zijt zijn discipel, maar wij zijn discipelen van Mozes. Wij weten, dat God tot Mozes gesproken heeft; maar dezen weten wij niet vanwaar hij is* (vs. 28, 29). Maar deze man, van beteren geest bezield, beantwoordde geen schelden met schelden. Nogmaals erkende hij openlijk zijnen weldoener voor eenen godvreezenden Profeet; en de weldaad voor een waarachtig wonderwerk. *God hoort de zondaars niet;* dat is, God oefent zijne wonderdoende kracht niet, ten gevalle en op begeerte van moedwillige goddelooze zondaren. Indien derhalve deze Jezus van God niet ware, Hij zou niets van dien aard doen kunnen. Zulk eene belijdenis ontstak den toorn dezer regters. Wat! zeiden zij, zoudt gij ons leeren, gij! die uwe blindheid tot eene straf van uwe zonde gehad hebt; weg met dezen! *En zij wierpen hem uit;* niet alleen uit hunne vergaderplaats; maar banden hem ook uit hunne Synagoge.

En wat moeten wij nu uit dit alles besluiten? Wat anders, dan dat deze vijanden van Jezus te vergeefs alles beproefd hebben om eenig bedrog in dit geval te ontdekken, dat zij te vergeefs getracht hebben den gewezenen blinde iets te doen zeggen of zwijgen, hetwelk tegen zijne overtuiging van de waarheid aanliep, dat derhalve deze gebeurtenis den scherpsten toets heeft doorgestaan en dat de waarheid heeft gezegepraald, gelijk het echte goud door het vuur beproefd en gezuiverd wordt.

En hoe straalt hier dan wederom door de heerlijkheid van den Zaligmaker en de echtheid van zijne goddelijke gezantschap? Hij deed wonderen op zijn eigen gezag. Zijne vraag: *Gelooft gij in den Zoon van God?* Zijne daaropvolgende reden, in de 3 laatste verzen van dit hoofdstuk, en zijne toelating, dat de man Hem aanbad, duiden klaar aan, dat Hij waarlijk de Zoon van God was.

Met dit wonder, gelijk met alle anderen, gaf God, de Schepper van hemel en aarde, een openbaar getuigenis, dat Hij Jezus in de wereld gezonden had en men derhalve zijne leer als eene goddelijke leer moest gelooven en gehoorzamen. Want het is onmogelijk, dat de alleen wijze, de weldadige, de heilige God, zijn wonderdoende alvermogen zou leenen aan eenen bedrieger, om eene valsche godsdienstleer voort te planten. Te regt heeft Jezus zich op zulke wonderen beroepen. *Indien ik niet*

doe de werken mijns Vaders, zoo gelooft mij niet; maar indien ik ze doe, en gij mij niet gelooft, zoo gelooft de werken; opdat gij moogt bekennen en gelooven, dat de Vader in mij is, en ik in Hem (Joh. x. 37, 38). En naderhand Petrus: *Jezus de Nazarener* was *een man van God, onder ulieden betoond door krachten, en wonderen, en teekenen, die God door Hem gedaan heeft, in het midden van u, gelijk ook gij zelven weet* (Hand. ii. 22).

III. Wanneer wij nu deze gebeurtenis tot ons toepasselijk gebruik zullen overbrengen, ontmoeten wij zeer veel leerzaams, zoo in het bedrijf van Jezus als in het gedrag van den blindgeborene en in de verachtelijke handelwijze der Joden. Maar bepalen wij ons nu alleen bij de volgende aanmerkingen:

Deze geheele gebeurtenis dient, in de *eerste* plaats, ter beschaming van onze hedendaagsche wereldwijzen, die, door moedwillig ongeloof, het Evangelie verwerpen.

Maar, is dat wijsheid, als men eene zaak, welke voor elk gezond verstand, zulke klaarblijkelijke bewijzen heeft, niet wil gelooven en zich met uitvlugten behelpt, die zelfs den eenvoudige laf en ongerijmd moeten voorkomen? Is het niet onverantwoordelijk, als men zijne oogen voor het licht sluit en dan het licht beschuldigt, dat het niet helder genoeg schijnt? Men moet medelijden hebben met menschen, die, onder het Evangelie levende, dien troosteloozen en gevaarlijken doolweg des ongeloofs bewandelen. Men moet hun toeroepen: Schaamt u, verdoolde stervelingen! langer tegen God en zijnen gezalfden Zoon u te verzetten! Ontwaakt uit uwe bedwelming en gebruikt eens regt uw gezond verstand, waarop gij zoo veel roem draagt! Opent uwe oogen voor het Evangelielicht en laat u door hetzelve leiden op den weg van rust, troost en gelukzaligheid.

Hoe noodig is het in onze dagen, Toehoorders! dat wij elkanderen voor de verleidingen des ongeloofs waarschuwen en vermanen, om naar eene vaste en volkomene overtuiging van de waarheden van onze Godsdienst te staan. Daarop toch moet de eerbied, het vertrouwen, de liefde en de gehoorzaamheid rusten, welke wij onzen gezegenden Verlosser schuldig zijn. Zonder die overtuiging staat deugd en heiligheid, troost in dit—en hoop op het toekomende leven, op losse schroeven. Gelooft zij God! die er voor gezorgd heeft, dat wij zulke vaste gronden van overtuiging hebben. Het verhaal in ons tekst-

kapittel is er een voorbeeld van. Trachten wij dan meer en meer daarin bevestigd te worden, die geloofsgronden veel te overdenken en te onderzoeken, om *in het geloof te staan, ons mannelijk te houden en sterk te zijn* (1 Cor. xvi. 13). Betoonen wij vooral de kracht dier overtuiging in eenen Christelijken wandel, waardoor onze goddelijke Verlosser en zijne heilige leer het allerbest verheerlijkt wordt.

Eene *tweede* aanmerking geeft mede het geheel beloop der geschiedenis, te weten: het groot onderscheid tusschen hem, die de Godsdienst belijdt, met een bevooroordeeld en haatdragend hart; en hem, die onpartijdig en redelijk, de waarheid omhelst.

De Farizeën waren inderdaad schrandere bollen; maar opgeblazen van verborgen hoogmoed zijnde, was de waarheid, welke hunne verkeerde neigingen en onzuivere bedoelingen in den weg stond, voor hun ondragelijk. De heilige leer van Jezus stond hen niet aan, omdat zij meer gehecht waren aan uiterlijke kleinigheden, dan gezet op de zuiverheid van het hart. Maar hoe zeer steekt daarbij af het karakter van den blindgeborene? Bij hem heerscht eenvoudige, maar opregte waarheidsliefde. Regtmatig oordeelde hij van Jezus en deszelfs daden, en dit baande hem den weg, dat hij een opregt belijder en aanhanger van Jezus werd. Zoo gaat het nog. Dat wij toch ons zelven hieraan spiegelen, ons wachten voor dien zuurdezem der Farizeën, en liever het voorbeeld van dien blindgeborene volgen. Hoogmoedige, bijgeloovige, nijdige menschen, die de duisternis liever hebben dan het licht, zijn ongeschikt de waarheid van de Godsdienst op te merken en zich daarvan te laten overtuigen. Maar is het hart eenvoudig, genegen om zijn verstand, zonder vooroordeel te gebruiken, dan zijn wij vatbaar voor overtuiging en in staat, de bedenkingen en bedillingen van het ongeloof te overwinnen.

In het bijzonder leert de denkwijze der discipelen in onzen tekst, dat wij niemand om zware bezoekingen verdenken moeten, alsof hij zich, boven anderen, uitermate bezondigd had. Dat vooroordeel heeft nog bij dezen en genen plaats. Treft iemand ramp op ramp, overkomen hem ongewone bezwaren en ellenden, waarvan men niet aanstonds de natuurlijke oorzaken ontdekken kan, weldra beschouwt men zulks als eene regtvaardige straf voor grove wanbedrijven, en men veroorlooft zich wel eens,

den ongelukkige hulp te weigeren, hem te mijden, hem te verachten en aan zijn droevig lot geheel over te laten. Hoe onbetamelijk is dat! Zullen wij dan, om zulk een ingebeeld vermoeden, den dierbaren pligt van medelijden, barmhartigheid en weldadigheid verwaarloozen? Moesten wij niet veel meer, tot deszelfs betrachting aangespoord worden, door het besef, dat wij ook voor zulke of dergelijke onheilen blootstaan; en dat het alleen Gods goedheid is, welke ons, schoon niet minder dan anderen, door onze eigene feilen en misdrijven, alles goeds verbeurd hebbende, tot nog toe, van vele droefenissen en rampspoeden verschoont?

Het antwoord van den Heiland op die verkeerde denkwijze der discipelen, leert ons, dat God zelfs in de treurigste rampen, wijze, goede en heerlijke bedoelingen heeft, welke zich in het vervolg ontwikkelen.

Dit moet ons niet alleen bedachtzaam maken in het oordeel over den ongelukkigen toestand van onzen naaste, en het beste daarvan doen hopen en bidden; maar het moet ons zelven, in geval van tegenspoed, opleiden om in dien weg des Heeren ootmoedig te berusten. Middelen tot herstel, eerlijke pogingen om de bezwaren te boven te komen, zijn, buiten allen twijfel, geoorloofd en pligtmatig; maar de goede uitkomst daarvan behooren wij door bidden en smeeken, met vertrouwen en lijdzaamheid af te wachten. In alles blijft het onze zaak den Heer te vreezen en te gehoorzamen, dan kunnen en mogen wij ook staat maken, dat *Hij ons alle dingen zal doen medewerken ten goede* (Rom. viii. 28). Hoe hoog de nood dan ga, blijve het echter de taal van ons hart: *Wat buigt gij u neder, o mijne ziel! en wat zijt gij onrustig in mij? hoop op God, want ik zal Hem nog loven; Hij is de menigvuldige verlossing mijns aangezigts, en mijn God* (Ps. xlii. 12).

Des Heilands bereidvaardigheid en ijver, om ongelukkige lijders, de armsten niet uitgezonderd, te helpen, straalt in vele gevallen allerbeminnelijkst door; inzonderheid ook in de gebeurtenis welke wij nu overdachten. En wij kunnen dit edelmoedig karakter niet genoeg opmerken. Hoe aanmoedigend is hetzelve voor zondaren, die, gevoel hebbende van hunnen ongelukkigen toestand, naar verlossing uitzien! Dezelfde bereidvaardigheid is Jezus nog eigen, om hen te helpen, om zijne magt en genade aan hen te verheerlijken, zonder aanneming des

persoons, hoedanig ook hun toestand in de wereld zijn moge. En Hij houdt niet op hen, die met hun hart op Hem vertrouwen, in alle bezwaren, te hulp te komen, voor hunne beste belangen te zorgen en al hunne geestelijke behoeften te vervullen. Christenen! volgt dien bereidwilligen ijver van uwen Verlosser na. Laten armen en ongelukkigen, bijzonder blinde menschen, die zoo vele genoegens moeten missen en zoo veel hulp behoeven, de voorwerpen blijven van uwe toegenegenheid. Weest belangloos, edelmoedig in uwe liefdepligten. Stelt geene weldadigheid uit, maar volbrengt die zoo spoedig uw vermogen toelaat. Zoo lang het dag is moet gij ook het goede werken, de nacht komt, wanneer niemand werken kan. Gij hebt het niet in uwe magt eene goede gelegenheid, door uw verzuim voorbijgegaan zijnde, terug te roepen. *Wie dan weet goed te doen en niet doet, dien is het zonde* (Jac. iv. 17).

Eindelijk leert ons de tekst, dat Jezus tot onze verlichting in de wereld is gekomen.

Wij zijn, door onzen bedorven aard, in eenen staat van duisternis, van onze geboorte af. Dit niet te willen weten, of met de Farizeën te vragen: *Zijn wij dan ook blind?* verdient het antwoord hetwelk Jezus hun gaf: *Indien gij blind waart, zoo zoudt gij geen zonde hebben; maar nu gij zegt: wij zien, zoo blijft dan uwe zonde* (vs. 41). Wij loopen dus gevaar, in onze blindheid volhardende, om te komen. Ai! dat elk dan zijne geestelijke blindheid erkenne en betreure! die blindheid, namelijk, welke de meeste menschen, in het behartigen van hunne beste belangen, in het gebruik dezer wereld, in de vervulling hunner pligten en in de dienst van God, zoo jammerlijk doet dwalen. Jezus, die den blinde het gezigt gaf, is magtig en genegen om ons van die blindheid te genezen. Dat wij ons dan tot Hem wenden, om verlichte oogen des verstands, om den geest der wijsheid en der openbaring in zijne kennis, om raad en onderrigt op al onze wegen, in moeijelijke gevallen en in den dagelijkschen trein van ons leven. Wanneer wij dit opregt begeeren en genegen zijn deze leiding te volgen, dan mogen wij ook vertrouwen op die goddelijke belofte: *Ik zal de blinden leiden door den weg, dien zij niet geweten hebben, Ik zal ze doen treden door de paden, die ze niet geweten hebben; Ik zal de duisternis voor hun aangezigt ten licht maken, en het kromme tot regt: deze dingen zal Ik hun doen, en Ik zal hen niet verlaten* (Jes. xlii. 16).

OVER DE VOORDEELEN VAN VROEGE GODSVRUCHT.

(Vervolg en slot van No. VIII., bladz. 252.)

Vroegtijdige godsvrucht *zal eene aanmerkelijke invloed hebben op uwe eeuwige gelukzaligheid.*

Wanneer wij stilstaan bij de verschillende en tegen elkander overstaande toestanden van hemel en hel, moeten wij ze ons niet zoodanig voorstellen alsof in den eersten alle wezens even zalig, in de laatste alle gelijkelijk ellendig zijn zouden. Er zijn verschillende trappen van heerlijkheid in den eene, en verschillende trappen van pijniging in de andere. Het blijkt uit de Schrift en komt met de rede overeen. Genade is heerlijkheid in den knop; heerlijkheid is genade in eenen staat van vruchtzetting; en gelijk het in de natuurlijke wereld is, zoo is het in de geestelijke; waar niet veel bloesem is, daar kan niet veel vrucht zijn. Het leven is de zaaitijd voor de eeuwigheid, zoo wat een mensch zaait, dat zal hij ook maaijen, niet slechts in hoedanigheid, maar ook in mate. Een laat zoo wel als een schraal zaaisel, wordt gewoonlijk van eenen mageren oogst opgevolgd. Het loon der geregtigheid is geheel uit genade; maar die genade, welke den regtvaardige boven den goddelooze beloont, mag immers ook de geregtigheid overeenkomstig hare maat beloonen. Wij kunnen ons niet voorstellen, dat het loon van den stervenden boef, die in het duister dal der doodsschaduwen bekeerd is, gelijk zal staan met dat van Timotheus of Paulus, die een lang en werkzaam leven in de dienst van Christus doorbragten. En even min is het denkbaar, dat de kroon van den bejaarden bekeerde even schitterend zijn zal, en even wigtig als die van den Christen, die in zijne jeugd den regten weg insloeg en tot zijnen goeden ouden dag, in een loopbaan van standvastige vroomheid volhard heeft.

Maar ééne overtuiging is er, welke met overweldigende kracht op het gemoed van jongelieden moet gedrukt worden; ik bedoel deze: *dat, zoo zij niet in vroegen leeftijd der godsvrucht deelachtig worden, de waarschijnlijkheid er voor is, dat zij ze nimmermeer deelachtig worden zullen.* Is het van gewigt, dat gij *te eeniger* tijd godvruchtig wordt? Zoo rust dan al het gewigt op het *tegenwoordige.* Laat ik dit denkbeeld telkens wederom in uwe ooren doen klinken; laat ik uwe aandacht bij deze ontzaggelijke en ver-

ontrustende overtuiging bepalen. De waarschijnlijkheid uwer behoudenis wordt flaauwer en flaauwer naarmate uwe jaren daarhenen vliegen. Zij is dit jaar minder waarschijnlijk dan in het vorige, en zal in het volgende weder minder waarschijnlijk zijn dan in het loopende. Ik redeneer nu niet uit de onzekerheid des levens, ik heb *die* vroeger beschouwd ; ik *beroep* mij op FEITEN, welke, met betrekking tot het gevoelen, dat ik nu geopperd heb, van de allerbedroevendste kracht zijn. Neemt in aanmerking, dat slechts, bij name, twee van de zesmaal honderd duizend menschen, die *Egypte* verlieten boven den ouderdom van twaalf jaren, *Kanaäns* grond betreden mogten. Van degenen, die in het geheel bekeerd worden, is verre het grootste gedeelte in de jeugd tot het zoeken der Godsdienst gekomen ; en van de weinigen, die in volwassen of bejaarden leeftijd nog behouden worden, is het een uiterst zeldzaam geval, er één te vinden, die godsdienstig is opgevoed. Gemakkelijk is de opmerking, dat, algemeen gesproken, zondaren, die onder de genademiddelen gebragt zijn, of onder deze of geene nieuwe en indrukmakende prediking, als zij ooit te voren genoten hadden, indien zij niet *spoedig* van hunne voorregten gebruik maken, er zelden in het geheel gebruik van maken. De gemeenten waarvan in het Nieuwe Testament gewag gemaakt wordt, bestonden meestendeels uit menschen, die door de *eerste* pogingen der Apostelen bekeerd waren. Daarom, als deze dienaren des kruises in hunnen *eersten* arbeid in eenige stad of gewest weinig slaagden, beschouwden zij het als een slecht voorteeken, en eene krachtige aanwijzing, dat het nutteloos zijn zoude het werk hunner bediening aldaar voort te zetten ;* zoodat de gewone orde der goddelijke genade schijnt te zijn, dat hare regenvlagen nederdroppelen op wat men ochtendzaaisel zou kunnen noemen. De tijden der jeugdige jaren en der versche middelen, zijn de gewone tijden van bekeering ; en zij, die een van beide versmaden, worden meestal bevonden de Godsdienst voor goed te verachteloozen.

Ik weet zeer wel, dat men *somtijds* voorbeelden van het tegenovergestelde heeft gezien ; daarom moet dan ook niemand, die geneigd is God te zoeken, op eenigen leeftijd wanhopen ; echter komen zij slechts zelden voor en

* Zie Hand. xiii. 46, 48 ; xxii. 18 ; xxviii. 23—28.

daarom dat niemand er op steune. Waar berouw komt nooit te laat; maar laat berouw is zelden het ware.

Het is zeer waarschijnlijk, dat deze en gene, die deze bladeren leest, zich met alle bedaardheid en opmerkzaamheid voorneemt God te dienen te eeniger tijd, nadat zij de wereld nog een weinig langer genoten hebben. Misleide jeugd! Zondige jongelieden! Dat zij overwegen waar hun voornemen op neder komt. Het is dit: "Ik wil nog een weinig voortzondigen en dan berouw hebben. Ik wil den Satan en de wereld dienen zoo lang ik kan, en als ik in hunne dienst versleten ben, of die moede, wil ik mij tot God keeren en een proef nemen van de wegen der Godsdienst. O Heer! bewaarder van mijne levensdagen! spaar mijn leven nog een weinig, opdat ik U ongehoorzaam zij, opdat ik U hoone, en geef mij dan de genade om mij van mijne goddelooze wegen af te keeren en te leven." Welk eene snoodheid! Welk eene ergerlijke goddeloosheid! Welk eene vermetele waanzin! En zij sidderen niet? Zij zijn niet ontzet bij het overzien van hun eigen gedrag? Kunnen zij nog éénen dag in dezen zielstoestand voortleven? Kunnen zij hunne oogen aan den slaap overgeven met zulk een voornemen in hun hart? Laten zij bedenken hoe billijk het is, dat God den droesem zijns toorns voor dezulken beware, die slechts den droesem huns tijds over hebben voor Hem!

Heden, heden, is het de welaangename tijd; is het de dag der zaligheid. Heden, zoo gij zijne stem wilt hooren, verhardt uw hart niet." Gij weet niet wat een volgende dag, uur, oogenblik baren kan. Gelegenheid, genade, behoudenis, hemel, eeuwige heerlijkheid, dat alles is op de wieken van het *tegenwoordige* uur; verdoemenis, hel, eeuwige pijn en wanhoop, dat alles kan de nasleep van het *eerstvolgende* zijn. De deur van genade, die heden geopend is, kan morgen gesloten wezen; de staf van barmhartigheid, die heden is uitgestrekt, kan morgen worden ingetrokken. Ai mij, als ik aan de edele voornemens denk, die verwelkt zijn, de verhevene uitzigten, die te leur stelden, en de millioenen van onsterfelijke zielen, die ten verderve gegaan zijn, door het tegenwoordige getijde voor een gelegener tijd ter zijde te stellen! "Zielsgelegenheden," zegt een oud schrijver, "zijn meer waard dan duizend werelden." En zij glippen zoo gezwind voorbij met de dagen uwer jeugd.

Versmaadt die niet. Doet gij dat, zoo stort gij u in het reddelooze verderf.

ABRAHAM, ALS EEN VADER DES HUISGEZINS, TER NAVOLGING VOORGESTELD.

(Vervolg van No. VIII., bladz. 254.)

ABRAHAMS EENVOUDIGE LEVENSWIJS VERDIENT NAVOLGING.

Dat gedeelte van Abrahams geschiedenis, hetwelk ons Gen. xviii. verhaald wordt, en ons zulke gunstige gedachten inboezemt van Abrahams gastvrijheid, herbergzaamheid, vriendelijkheid en goedhartigheid jegens vreemdelingen, brengt ons diep in Abrahams gewoon huisselijk leven, en doet ons daar die gulden navolgenswaardige eenvoudigheid bemerken, die uit onzen leeftijd schijnt verbannen te zijn, en die elk menschenvriend zoo hartelijk terug wenscht.

Eenvoudige, kunstelooze en voedzame spijze zet Abraham zijne gasten voor, tot het bereiden van welke hij en zijne echtgenoote gretig hunne handen hadden willen leenen. Geene lastige plegtigheden, geen verkwistende overvloed van lekkernijen, maar de kunstelooze kost der natuur, die met zuivere bewaring van 's menschen leven zoo naauw verbonden is, wordt daar gulhartig en welwillend voorgedragen. En, volgde Abraham de regels der gulden eenvoudigheid en matigheid, wanneer hij zich met gasten vereerd zag, en zijne welmeenendheid hem ligt tot een meer omslagtig en kostbaar onthaal had kunnen bewegen, hij zal dan zeker in zijne dagelijksche gewone levenswijs, die regels ook naauwkeurig hebben opgevolgd. Ook hier, waar Abraham, naar de denkwijze dezer eeuw, gering en eenvoudig schijnt te handelen, is hij waarlijk groot en navolgenswaardig.

De hoogmoed, die vruchtbare moeder van zoo vele wangedrogten, heeft de brooddronkene verkwisting, met al derzelver verderfelijke gevolgen, voortgebragt, niet slechts bij grooten en aanzienlijken, maar ook bij lieden van den gelukkigen middelstand, die, gedreven door de zucht van navolging, voor hunne meerdere niet willen onderdoen, en daarom, niet alleen bij hunne gastmalen en zoogenaamde eenvoudige vriendenmalen, maar ook in hunne dagelijksche levenswijs de voorschriften van matigheid geheel uit het oog verliezen; om niet te spreken van de verkwistende pracht en praal in kleeding en huis-

sieraden, en van zoo vele takken van weelde en losbandigheid in het bijzonder, welke de meer verfijnde smaak onder de eerste behoeften des levens rekent, en die al verder en verder van de eenvoudige natuur doen afwijken.

Schoon de weelde in sommige opzigten voordeelen voor de zamenleving oplevert, en het dwaas zou zijn, den beschaafden mensch binnen de eerste noodwendigheden der natuur te willen terug brengen; schoon zij voor den eenen mensch, overeenkomstig zijnen staat, en bijzondere omstandigheden meer geoorloofd is, dan voor den andere; heeft echter de weelde hare behoorlijke palen, en verkrijgt zij van den kant der zedelijkheid beschouwd, voor den mensch ligt eene allernadeeligste zijde. De mensch is van zelven aardsgezind en met zijnen geest aan het stof geboeid; de weelde, met hare schitterende bekoorlijkheden geeft voedsel aan zijne zinnelijkheid, versterkt de kracht der zondige driften en verwijdert hem meer en meer van zijne oorspronkelijke bestemming; zij vermeerdert de zorgen, vermindert de genoegens des gezelligen levens en verzwakt de menschelijke natuur. Het verheffen van zijnen staat boven vermogens, hoe vele onberekenbare onheilen sleept dit naar zich? Tallooze voorbeelden doen ons zien, welke gelukverwoestende gevolgen dit heeft, tot hoe vele buitensporigheden zulks vervoert.

De eenvoudige en meer natuurlijke levenswijs levert integendeel meer wezenlijke genoegens en onschuldige vreugde op; bewaart voor verveling en uitputting, begunstigt het leven en de krachten des ligchaams; doet den geest vrijer en onbelemmerder werkzaam zijn; is voordeeliger voor de oefening in ware wijsheid, voor de betrachting der deugd, voor Godsdienst en vroomheid; geeft de beste hulpmiddelen aan de hand, tot eene getrouwe en gemoedelijke betrachting van de uitgebreide pligten der godzaligheid, voor welke op het pad der weelde duizend hinderpalen en struikelblokken gevonden worden.

Had Abraham, als vader des huisgezins, niet alle redenen om zijne huisgenooten aan eene levenswijs te gewennen, die met zoo vele wezenlijke voordeelen gepaard gaat? En hebt gij, Christenen! niet alle redenen dezelve na te volgen, indien het welzijn van uw huis u geene onverschillige zaak is? Schrikt gij niet op de

gedachte van op uwe echtgenoote en kinderen, voor welker voorspoed gij getrouw behoort werkzaam te zijn, al de gevolgen uwer dwaasheid te doen nederdalen, en hen, bij uw leven of na uwen dood, neêr te dompelen in eene knellende armoede, die de bittere vrucht is van eene kwalijk berekende verkwisting? Zult gij smaak vinden in eene levenswijs, die veelal gepaard gaat met verzuim van de gewigtigste uwer vaderlijke bezigheden, ik meen de zedelijke en godsdienstige opvoeding uwer kinderen, de beschaving des verstands en des harten, het inboezemen van ware godsdienstige gevoelens en neigingen; een werk van eene te belangrijke natuur, dan dat men het aan vreemden zou kunnen toebetrouwen? Zult gij uwe kinderen gewennen aan eene weelderige, luije en verwijfde levenswijs, die het vergif der ondeugd met zulk eene milde hand in de jeugdige harten uitstort, hetwelk voor altoos hun geluk verwoest?

Neen, mijn Christen! aan zulk eene wreede onregtvaardigheid jegens uwe kinderen zult gij u toch niet schuldig maken. Geniet met uw huisgezin de zegeningen, die God u schonk, met dankbaarheid en matigheid; maakt er niet alleen voor de uwen, maar ook voor anderen, een regtvaardig en nuttig gebruik van; maar gewent de uwen aan eene welbestuurde spaarzaamheid en matigheid, aan een geregeld werkzaam leven; leert hen deze en gene uiterlijke dingen te ontbeeren, die niet tot de wezenlijke behoeften behooren, opdat gij niet, door eene gedurige inwilliging en laffe toegeefelijkheid, de neiging tot het zinnelijke, die van zelve sterk genoeg is, voedsel en krachten geeft; toont hun, hoe dwaas, hoe verderfelijk het is zijnen staat boven zijn vermogen te verheffen, meer te schijnen dan te zijn, meer te doen dan vermogens en omstandigheden toelaten; overtuigt hen bijzonder van het nadeelige eener weelderige levenswijs, van haren schadelijken invloed op ligchaam en geest; zegt hun, dat zij geschapen zijn voor een ander leven, dat zij eene verhevene bestemming en hoogere behoeften hebben, die vervuld moeten worden, en welker vervulling hunne eerste en voornaamste zorg moet tot zich trekken.

Abraham verwachtte de stad, die fondamenten heeft, welker kunstenaar en bouwmeester God is (Hebr. xi. 10). Hij heeft beleden dat hij een gast en vreemdeling was (vs. 13). Met zulk eene verhevene verwachting, met zulk een heerlijk vooruitzigt gesterkt, kon aardsche

pracht en praal, met al haren betooverenden glans, zijnen geest niet bemeesteren, noch hem tot eenen slaaf der zinnelijkheid maken. Daar hij hier als een vreemdeling verkeerde op de reis naar zijn hemelsch vaderland, moest hij zekerlijk alle hinderpalen en struikelblokken vermijden, welke hem in zijnen reistogt zouden belemmeren; zich niet te verbinden aan dingen, welke hij eens verlaten zoude; maar dat tot zijne hoofdzorg en hoofdbezigheid maken, wat hem tot den overgang in eene betere wereld en tot het genot van hare zaligheden bekwamer en geschikter kon maken. Moeten wij ook niet van hem veronderstellen, dat hij, die *zijne kinderen en zijn huis naar hem zoude bevelen, opdat zij den weg van Jehova hielden,* ernstig zal gepoogd hebben de zijnen, op zijnen togt naar een beter vaderland, mede te nemen; hen, voor alles wat hen kon doen struikelen of afdwalen, of den ingang belemmeren, zal gewaarschuwd hebben? En gij zult dan, mijn Christen! Abraham niet op het voetspoor volgen, door de zinnelijkheid en aardsgezindheid der uwen op de beste wijze te beteugelen, ten einde hun de ingang van het Koningrijk der Hemelen niet bezwaarlijk, niet onmogelijk gemaakt worde? Zult gij niet alles doen om het genot te mogen hebben dier reine en onschatbare hemelsche wellust, van eens, voor Gods aangezigt verschijnende, te kunnen zeggen: *Ziet, Heer! hier ben ik en de kinderen, die gij mij gegeven hebt!"*

BRIEF VAN DEN WEL-EERW. T. ARBOUSSET.

(Uit het Fransch vertaald.)

Aan den Uitgever van de Honigbij!

"Het is de vijand, die dat gedaan heeft"—maar wanneer?—"Terwijl de menschen sliepen" (Matth. xiii. 25 en 28); want de vijand sluimert niet gelijk wij. Zulke gedachten, mijnheer! komen onwillekeurig in ons op bij het lezen van sommigen dier nuttige Tijdschriften, die niet nalaten ons gedurig op onze hoede te stellen, tegen de onvermoeide en vaak lastige bedrijvigheid der Jezuiten in *Frankrijk.* Hun geest van proselytenmakerij is een ware kanker, waaraan geen genezen is, en in dat opzigt staan wij bij hen grootelijks achter. Zij hebben slechts één doel voor oogen,—namelijk, *om ons naar*

Rome terug te brengen; en dat verliezen zij geen oogenblik uit het gezigt. Wie kent de duizenderlei middelen, welke zij daartoe in het werk gesteld hebben?—Spraken zij maar wat minder van heiligen en reliquiën, om ons des te meer van den Koning der Heiligen en van zijne zedeleer te onderhouden, en ons bij zijne oneindige verdiensten en goddelijke waardigheid te bepalen.

In *Frankrijk* hebben de Jezuiten van ouds getracht met de wetenschap en het onderwijs monopolie te drijven. Zij hechten niet zonder reden zoo veel gewigt aan de opleiding der kinderen, dat hun niets te veel is, het zij moeite of aanhoudende zorg, of zelfs ontzettende opofferingen. Zoo zij al niet van LUTHER houden, dan toonen zij toch, waar zij ook komen mogen, veel met dat gezegde van hem op te hebben: "Zoo lang als wij de kinderen aan onze zijde hebben, is er voor ons niets te vreezen." Zij dreven dit zoo sterk, dat zij weleer onze kinderen bij honderden roofden, om ze naar hun goeddunken op te voeden, onder begunstiging van het geheim der kloosterwanden. Op den huidigen dag (wie zou het gelooven?) beginnen zij in *Frankrijk* het oude spel. De Christelijke gedenkschriften *(Archives du Christianisme)* hebben in het eerste nommer, in den hoofdinhoud: "Schaking van een Protestantsche jonge dochter door de Roomsche priesters;" en in het tweede nommer: "Alweder eene schaking en een teeken der tijden." Zie hier de bijzonderheden van het laatste geval:

Mejufvrouw HEVAIL, eene Roomsche, houdt eene meisjesschool te *Labissonié,* in de gemeente van *Montvedou,* in het departement *du Tarn.* Mijnheer FRANÇOIS ALLEY, Protestant en bemiddeld landbouwer van *Roquemaure,* was onvoorzigtig genoeg om twee van zijne dochters naar die school te zenden. De oudste, EUGÉNIE, was dertien jaar oud. Mejufvrouw HEVAIL en de Roomsche priesters, haar medepligtigen, hebben zich van het gemoed van dat kind meester gemaakt; en in den avond van den 22 December ll., is het meisje eensklaps verdwenen, met zich genomen hebbende een gedeelte van hare kleederen, en in hare kas achterlatende een misboek, afbeeldsels van heiligen enz.

De Heer RABAUD, leeraar van *Montredon,* en voorzitter van den ring te *Castres,* verzuimt geen oogenblik van het gebeurde kennis te geven aan den fiskaal, aan de ministers van justitie en van eeredienst, alsook aan een geacht

protestantsch lid der kamer van afgevaardigden. Na een tijdsverloop van tien dagen, door de familie ALLEY in bitterheid en tranen doorgebragt, antwoordt de fiskaal: "Wijs ons aan waar het kind zich ophoudt, en wij zullen zorgen dat het u weêrgegeven wordt." Het regt scheen, *met zulk een vergrijp voor oogen*, ingesluimerd te zijn. Daarop schreef de Heer ALLEY een zeer omstandigen brief aan den fiskaal, waarin, onder anderen, het volgende voorkomt:

"Mijne vrouw is zeer ongesteld, ik bezwijk zelf schier onder den last der toenemende ongerustheid, wanneer ik bedenk, dat de overheid, in een tijdsverloop van zes dagen, niet in staat geweest is mijn kind op te sporen, en dat het regt niet ten strengste gehandhaafd is tegen de bewerkers van, en medepligtigen aan, een zoo afschuwelijk misdrijf. Ik vraag mij zelven af: ben ik in *Frankrijk*, te midden van een beschaafd volk, onder hetwelk de regtsbedeeling, even waakzaam als verlicht, zoo gemakkelijk elke misdaad tot in haren schuilhoek weet op te sporen? Of is het misschien omdat ik Protestant ben, en om den stand dergenen, die mijne dochter verleid en geroofd hebben, dat maatregelen van klem en nadruk mij niet baten mogen mijn kind te herkrijgen? Maar neen, de mond des konings heeft het afgekondigd, dat de grondwet aan alle gezindten, aan alle Franschen, van wat naam ook, gelijke bescherming verzekert. Zijn wij dan werkelijk tot die tijden van treurige gedachtenis terug gekeerd, toen de kinderen van Christen ouders der Hervormde Kerk, in weerwil van hunne klagten en geween, uit hunne armen gerukt werden? Neen; want de wet bedreigt strenge straffen tegen hen, die tot de ontvoering van mijn kind hebben medegewerkt, of daartoe de behulpzame hand geleend hebben, of ook tegen hen, die haar, haars ondanks, verborgen houden. Zou het dan waar zijn, dat die booze menschen listig of geducht genoeg zijn om te kunnen verhinderen, dat mijn kind aan hare ouders weder gegeven worde? Moeten wij dan onze kinderen aan ketens leggen of in een geheimen kerker opsluiten, om ons van hun bezit te verzekeren, en ze te bewaren bij het geloof van het Evangelie, waarvan onze voorouders de kracht en zuiverheid, door vlugt en brandstapel, verkondigd hebben?"

Verder zegt de schrijver van den brief: "Ik vertrouw mijne zaak aan uwe zorg; mijn pijnlijke, ja, verschrikke-

lijke toestand, zal voorzeker eene genoegzame beweegreden zijn, om het regt te handhaven, wien het dan ook gelden moge. Maar mijne zaak is tevens die van al mijne geloofsbroeders. Allen hebben hetzelfde te duchten, indien mijn kind niet te regt komt, en hunne stem, die ik ongetwijfeld zou inroepen, zou zich met de mijne paren; zij zouden mij niet verzaken, indien het noodig werd hen in den arm te nemen, om mijne grieven dáár te doen gelden, waar nog uitkomst is."

Deze brief was geschreven toen de familie ALLEY eenen brief ontving, met het postmerk van *Castres*, van de jonge EUGÉNIE, welke ten overvloede bewijst, in welke handen dat twaalfjarig kind gevallen was. Zie hier deszelfs inhoud:

"Lieve ouders!—Ik schrijf u opdat gij over mij niet ongerust zijt. Ik heb u een tijd lang moeten verlaten, om Gods wil te volbrengen, die mij tot de Heilige Roomsche kerk geroepen heeft. Ik zie dat wij in eene dwaling verkeerd hebben. Deze genade, welke God aan mij bewezen heeft, wensch ik, dat Hij ook aan u en al de uwen bewijzen moge. Dat is mijn dagelijksch gebed. Indien Hij mij volharding schenkt, en ik u eens allen opregte belijders van het Roomsch Katholieke geloof zien mag, dan zal ik mij regt gelukkig gevoelen; want dan heb ik gegronde hoop, om u, die ik altijd op aarde heb lief gehad, ook in den hemel weder te zien. Weest maar niet ongerust over mij; de goede God heeft mij wél geleid; Hij is een zoo teeder Vader. Ik zal u zonder uitstel bezoeken, zoodra als ik genoegzaam onderwezen ben in het geloof, dat ik vrijwillig, en ingevolg mijner inwendige roeping, omhelsd heb.

"Genade en vrede zij u allen van Jezus Christus, onzen Heer.

"EUGÉNIE ALLEY."

Een afschrift van dezen brief werd dadelijk bij dien van den Heer ALLEY gevoegd en aan den procureur-generaal gezonden, met een postscriptum, waarin de Heer ALLEY dien ambtenaar onder het oog bragt: voor eerst, dat zijne dochter niet ver van *Castres* was; ten tweede, dat men slaphandig te werk gegaan was, of men had ze moeten vinden; ten derde, dat de vermoedens, nopens de aanleiding tot hare ontvoering, gegrond waren; en ten vierde, dat het kind verblind was door degenen,

die haar eenen brief hadden doen schrijven, dien zij niet eens zonder eene menigte van fouten had weten af te schrijven. Deze brief, voegde de Heer ALLEY er bij, zal mij ten bewijze strekken van eene *vijfde* waarheid, namelijk, dat de wetten magteloos zijn tegen misdrijven, die onder den dekmantel van dweepzieken godsdienstijver begaan worden.

Indien de Roomsche priesters—zegt het meergemelde Tijdschrift—niet op straffeloosheid hoopten, zouden zij zich tot zulke dingen verstouten? Maar op wat grond rust die hoop? Is het niet omdat zij eene overheid, geheel anders dan zij denkt en gevoelt, door schrik in bedwang houden?

Wij onthouden ons van aanmerkingen die eene kleur ontleenen konden van hetgeen er in ons omgaat. Onze lezers zullen hetzelfde gewaar worden, en kunnen gereedelijk aanvullen hetgeen wij verzwijgen. "Dit zij alle vaders van huisgezinnen, die tot de Protestantsche kerk behooren, tot waarschuwing. Mogten zij op hunne eigen Godsdienst, die de Godsdienst der Evangelies is, genoegzamen prijs stellen, en die van *Rome* genoeg kennen, om de opvoeding van hun kroost niet meer toe te vertrouwen aan de aanhangelingen van den paus; of, zoo zij daartoe onvoorzigtig genoeg waren, dat zij dan hunne kinderen onverwijld onttrekken aan eenen invloed, die vooral daarom gevaarlijk is, omdat hij met de natuurlijke neigingen des harten instemt, en om dat alle middelen hem geoorloofd zijn.

Onze kerkelijke instellingen zeggen, hoofdstuk XIV., art. 14: "De ouders zullen ernstelijk vermaand worden, om op de opvoeding hunner kinderen goede acht te geven, als zijnde het zaad in de kweekschool der kerk, en zij, die ze ter school zenden bij priesters, monniken, Jezuiten of nonnen, zullen met alle kerkelijke *censuur* worden vervolgd."

Niemand kan beweren, dat de tijdsomstandigheden dat artikel hebben doen ter zijde stellen in *Frankrijk*, en het kerkelijke bestuur is wettig verbonden hetzelve te handhaven. De kerkeraad van *Castres* heeft dan ook niets onbeproefd gelaten; en, na drie langen maanden van nasporingen, is het kind, helaas! met dweepzucht behebt, en na alvorens met de priesters het sacrament gebruikt te hebben, aan hare ouders hergeven.

GOD IN DE NATUUR.

In de natuur openbaart God zich van veelvuldige zijde. *De hemelen vertellen zijne eer, en het uitspansel verkondigt het werk zijner handen.* De gansche aarde is vol van zijne goedheid. Op elke boom, op iedere bloem, op elke zwellende vrucht, op ieder grasscheutje, heeft Hij den stempel zijner zorg en liefde gedrukt. Hij is overal, op de toppen der bergen en in het eenzame dal, op de schuimende golven der zee, en in de statige donkerheid van het woud. Waar gij het oog keert, is Hij; waar gij den voet zet, gaat Hij u voorbij.

Nader tot de natuur, en gij nadert tot den God der natuur. Begeef u onder den vrijen, zuiveren hemel. Overwin de traagheid van het vleesch, die het hart van deszelfs zoetste genoegens berooft, en zie den morgenstond komen als het zachte beeld van de eerste, geheimzinnige schepping der aarde; voel het zwevende morgenkoeltje na de stilte van den nacht; aanschouw den eersten uitschietenden lichtstraal en het vlugten van den nacht; zie het licht al hooger en hooger klimmen, totdat de koningin van den dag, met stille majesteit, te voorschijn treedt, en alles met het vrolijk gewoel des levens vervult. Doorwandel de velden met het golvende graan; beklim den heuvel, met vruchtbaar gewas beplant; leg u neder in de koele schaduw der boomen; beschouw rondom u den tempel der liefde en der heerlijkheid Gods, in welken Hij zich vol van zegen vertoont.

Alsdan zal Hij u allerwegen te gemoet komen, de God van dezen grooten, levenden tempel. Met eene heilige huivering, met eene onuitsprekelijke verrukking zult gij zijne nabijheid, zijne zaligende tegenwoordigheid bespeuren. In het reine azuur, dat zich boven uw hoofd welft, in de koele schaduw der boomen, in den geur der bloemen, in den zwellenden vruchtknop, in alles, in alles zal uw God u te gemoet komen. Zijn Geest zal om u zweven, zal u doordringen en verheffen. Kommer, angst en zorgen, waarmede gij misschien uwe woning verliet, zullen verdwijnen, zonder dat gij weet op welke wijze. Eene zoete weemoedigheid, zachte vrede, liefde en vreugde zullen in u ontwaken en u bezielen. Innig verkwikt, gesterkt en bemoedigd zult gij huiswaarts

keeren, uw lijden met eenen nieuwen moed dragen, uwe genoegens met nieuwe zintuigen genieten! *uw God zal met u zijn!*

BRIEF VAN EENIGE CHRISTENEN IN MADAGASCAR.

Men weet dat sedert eenige jaren de Christenen te *Madagascar* zwaar zijn vervolgd geworden, en meer dan een met lijdzaamheid den marteldood is gestorven. Men vreesde dat het Christendom door de strenge maatregelen der regering in dat eiland, reeds geheel was uitgeroeid, doch het tegendeel blijkt uit den volgenden brief, welke op 22sten dezer werd ontvangen, in het Malagazisch geschreven, en waarvan de Heer Cameron eene vertaling in het Engelsch heeft geleverd, welke op den avond van dien dag, bij de viering van het Jubelfeest, werd voorgelezen. Wij zien uit denzelven de kracht des geloofs in deze vervolgde Christenen, en die aanmerking van eenen ouden martelaar bevestigd: "Dat het bloed der martelaren het zaad der kerk is;" want, hoewel geen geordende Christen leeraar in dat land zich thans bevindt, wordt Gods Woord door de Christenbekeerden verspreid, en het voorbeeld der lijdende geloovigen oefent eenen allerheilzaamsten invloed op hunne ongeloovige betrekkingen en landgenooten:

"*An Tananarivo, Alahamady* 22, 1845.

"*Aan de Heeren* Cameron, Chick, Canham *en huisgezinnen, en aan al de kerken van Christus!*

"Dit is de tijding welke wij u mededeelen, van onzen toestand voor het tegenwoordige. Door den zegen Gods zijn wij, die in het leven zijn gespaard, allen wel. Het heeft den Heer behaagd, vier onzer zusters in Christus, tot zich te nemen; en van hetgene wij van haar hebben gezien, vertrouwen wij, dat zij opgenomen zijn om bij den Heer te wezen, door de zaligheid, welke door Christus is gewrocht. Leest Openb. xiv. 12, 13: *Hier is de lijdzaamheid der heiligen; hier zijn zij, die de geboden Gods bewaren en het geloof van Jezus. En ik hoorde*

eene stem uit den hemel, die tot mij zeide: schrijf, zalig zijn de dooden, die in den Heer sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hunnen arbeid; en hunne werken volgen met hen; en Rom. xiv. 7, 8, 9: *Want niemand van ons leeft zich zelven, en niemand sterft zich zelven; want het zij dat wij leven, wij leven den Heer; het zij dat wij sterven, wij sterven den Heer. Het zij dan dat wij leven, het zij dan dat wij sterven, wij zijn des Heeren. Want daartoe is Christus ook gestorven en opgestaan, en weder levend geworden, opdat Hij beide over dooden en levenden heerschen zou.*

"En wonderbaar zijn de goedertierenheden Gods jegens ons—vervolgingen zijn voor eenigen tijd gestaakt—het getal der zoekenden is vermeerderd—en zij, die (wegens het Christendom) tot slaven waren gemaakt geworden, om nooit hunne vrijheid te mogen bekomen, hebben hunne vrijheid bekomen. Laat ons dan versterkt worden in het gebed, want Hij heeft in waarheid de gebeden verhoord, welke wij opzonden; en niemand kan beletten hetgeen Hij voorneemt, of het werk zijner handen te niet doen. Leest Hand. v. 38, 39: *En nu zeg ik u: houdt af van deze menschen, en laat ze gaan: want indien deze raad, of dit werk, uit menschen is, zoo zal het gebroken worden. Maar indien het uit God is, zoo kunt gij dat niet breken; opdat gij niet misschien bevonden wordt ook tegen God te strijden.* Het is onze zeer ernstige begeerte eenige schoolboeken van u te bekomen, hetzij spelboeken, of het Woord enz. enz.; want de boeken onder ons zijn wat bemorst en verscheurd, en zij zijn van het allergrootste belang. Zendt ons ook menigmalen, zoo gij kunt, brieven; want wij verlangen de dingen te hooren, welke van u komen.

"Wij geven u ook berigt van den staat van dit koningrijk en volk. De regenten zijn nog onveranderd. Het volk wordt al meer en meer ellendig. De dienst van het gouvernement wordt al zwaarder en zwaarder; de vorderingen op het volk vermenigvuldigen; de tijden worden al moeijelijker en moeijelijker; roovers en vijanden nemen toe en randen ons gedurig aan. Zoodanig is de staat des lands.

"Ten slotte, o geliefden! weest sterk in het gebed, want van alle andere middelen is dit het voornaamste. Er is niets dat God niet ziet, en er is niets dat Hij niet doen kan; want Hij kan alle dingen doen, en het gebed

is sterkte, en kracht, en leven; ook, zoo God aan onze zijde is, kan niets ons beschadigen. Leest Rom. viii. 31, tot het einde; en Dan. iii. 25, tot het einde; en Dan. iv. 34, 35; en vi. 20, 21, 22.

"Nu zien wij in het Woord Gods, van deszelfs begin tot deszelfs einde, en wij hebben het met onze eigene oogen bevestigd gezien, en dit versterkt ons vertrouwen op God, dat Hij het hoofd is aller dingen, het begin en het einde voor eeuwig en altoos—Amen. God heeft inderdaad uwe gebeden gehoord, en ons zijne genadige verhooringen geschonken.

"Al de Christenen in dit land groeten u, zeggen Noah en Lot, en allen, die van uwe broederschap zijn, in *Madagascar*."

GODSDIENSTIGE BEWEGING IN FRANKRIJK.

In een voornaam gedeelte van het departement *Neder-Charente*, en in andere streken, wil men niet langer het pausselijke oppergezag erkennen, en verlaat men de Roomsche kerk om het Christelijke geloof alleen naar het Evangelie te eerbiedigen en te volgen. Men is er vermoeid van het bijgeloof, waarin geene rust der ziel te vinden is, gereed om het juk der menschelijke instellingen, dat drukt en klemt, af te werpen, en hijgt naar waarheid en vrijheid in de Godsdienst. En die beweging is geene afzonderlijke en voorbijgaande daad, maar zij breidt zich van plaats tot plaats uit, en openbaart zich gelijktijdig in verschillende oorden. De volgende bijzonderheden zullen den lezer aangenaam zijn:—

"Den 11den Februarij is in de stad *St. Jean d'Angely* eene kerk geopend, gewijd aan de aanbidding in geest en waarheid van Hem, die zelf geest en waarheid is. Onderscheidene geordende leeraars der Protestantsche kerk woonden deze plegtigheid bij. Daags te voren had er eene vereeniging plaats van vroeger Roomsch Katholieken, die den paus voor Jezus Christus verlaten hebben. Op den feestdag zelven deed de Eerw. Hr. Masson, voorzitter van het Consistorie van Saintes, het inwijdingsgebed, en stichtte een zeer talrijk gehoor, volgens 1 Joh. iii. 18: *Mijne kinderkins! laat ons niet liefhebben*

met den woorde, noch met de tong, maar met de daad en waarheid. En 's namiddags hadden er op nieuw godsdienstoefeningen plaats, die algemeen en deelnemend werden bijgewoond. In al deze zamenkomsten der nieuwe gemeente telde men ook een groot getal van nog Roomsch Katholieken, waarvan sommige tot de meest verlichte en beschaafde klasse der maatschappij behooren. Tusschen de kerktijden werden er onderscheidene Bijbels en Nieuwe Testamenten door hen aangekocht, ten bewijze, dat de Roomsch Katholieke hoorders het voorbeeld der Bereërs wilden volgen en de Schriften onderzoeken.

Na den afloop van het feest der kerkinwijding vertrokken wij, (zegt de Eerw. de Bray) en hielden predikatiën voor de vroeger Roomsch Katholieke bewoners van *St. Julien, Brenillac, Senac en Touche.* Het is een verwonderlijk merkwaardig werk, dat in geheel *Neder-Charente* tot stand komt. Overal, waar het Evangelie gebragt wordt, vindt het zielen, die heilbegeerig zijn naar het Woord des levens. Geheele gemeenten wachten slechts naar leeraars, om zich als zoodanig te vestigen. Nooit predikte ik voor een opmerkzamer gehoor dan te *Touche,* en bij het einde van de godsdienstoefening hoorde ik van alle kanten zegebeden, waarmede men de zegenspraak beantwoordde, welke ik in den naam des Heeren gaf. Het gansche dorp is gereed om het Evangelie aan te nemen, maar het ontbreekt aan arbeiders. Laat ons den Heer des oogstes ernstig en geloovig bidden, dat Hij arbeiders uitzende!"

Zoo zien wij, trots de pogingen des bijgeloofs, in plaatsen alwaar het Evangelie in zuiverheid wordt beleden, afbreuk geschieden aan de heerschappij van den man der zonde, in plaatsen alwaar hij lang, ongestoord, den schepter zwaaide.

DUITSCHLAND.

Op den 24sten Maart heeft te *Leipzig* plaats gehad eene vergadering van afgevaardigden van onderscheidene der Duitsch-Katholieke gemeenten, die den paus van *Rome* hadden afgezworen. Deze vergadering had

hoofdzakelijk ten doel, die nieuwe gemeenten, welke tot dusverre op zich zelven stonden, met elkander te vereenigen, door het aannemen van een algemeene geloofsformulier en kerkorde. Dit doel is volkomen bereikt, en de bijeenkomst, welke zich door de meestwenschelijke eensgezindheid onderscheiden heeft, is den 27sten gesloten. Aan deze vergadering namen deel afgevaardigden of vertegenwoordigers der gemeenten in de steden *Annaberg, Berlijn, Breslau, Brunswijk, Chemnitz, Dresden, Elberfeld, Hildesheim, Leipzig, Maagdenburg, Offenbach, Merseburg, Oschatz, Dalen, Zchoppau, Penig, Nauen, Liegnitz, Worms, Wiesbaden, Wismar, Marienburg* en *Oppeln.* Het getal der nieuwe gemeenten was, volgens de dagbladen van April, tot 69 geklommen. De regering had de magtiging verleend inzamelingen te doen voor de nieuwe Katholieke kerk en ze in de dagbladen aan te kondigen.

JUBELFEEST VAN HET LONDENSCHE ZENDELINGGENOOTSCHAP.

Het Jubelfeest—of het vijftigjarig bestaan van het *Londensche Zendelinggenootschap*—werd op Maandag den 22sten September, 's avonds, in de Union Kapel, gevierd. Nadat de Wel-Eerw. Dr. Philip de vergadering met het gebed had geopend, gaf de voorzitter, de Wel-Ed. Heer Hawkins, een kort overzigt van den oorsprong en werkzaamheden van dat genootschap, en wat vooral door deszelfs zendelingen in de *Zuidzee,* in *China,* in de beide *Indiën,* en in deze binnenlanden was gedaan, ter vertolking van Gods Woord in de taal der inboorlingen. De Wel-Eerw. Dr. Adamson toonde aan, wat elk Christen, persoonlijk, aan dat genootschap was verschuldigd; welken gezegenden invloed deszelfs bemoeijingen, ter opwekking van Godsdienstijver op hem en zijne landgenooten hebben uitgeoefend; en zich bepalende tot de lotgevallen van dat genootschap, in de *Zuidzee Eilanden,* vergeleek hij hetzelve bij een wel en hecht gebouwd schip, dat, te midden van de hevigste orkanen, veilig de onmetelijke diepte beploegt. De Wel-Eerw. A. Faure gewaagde van hetgeen vroeger, door wijlen de godvrueh-

tige Dr. van Lier, was aangewend geworden, om een dergelijk genootschap tot stand te mogen brengen, en betoogde den regtstreekschen, zoowel als zijdelingschen weldadigen invloed in het zedelijke en godsdienstige door het Londensche genootschap in deze volkplanting te weeg gebragt, en wat hij persoonlijk, naast God, daaraan verschuldigd was. Hij werd daarin gevolgd door den Wel-Eerw. Brownlow Maitland, die verklaarde, dat hetgeen hij gezien en ondervonden had van de werkzaamheden der zendelingen van dit genootschap, op zijne reis onlangs door deze volkplanting en de binnenlanden, hem had bewogen openlijk zijne gehechtheid te betoonen aan dit genootschap, dat geen vorm van kerkbestuur aan deszelfs zendelingen voorschrijft. Hij meende dat het koloriet somwijlen te glorend was waarin eenige berigten werden medegedeeld, vooral waar beschaving, zoo niet hand aan hand was gegaan met de verlichting van het Evangelie, en bewees hoe dit genootschap alle ondersteuning der Christenkerk verdiende. De Wel-Eerw. T. Blair weidde uit over de wonderbare verschijnselen onzer eeuw in de verrigtingen welke zijn ontstaan en bestaan, ter bevordering van het rijk van Christus, en de noodzakelijkheid, dat Christenen, overeenkomstig hunne voorregten, handelden. De Wel-Eerw. G. W. Stegmann merkte aan, dat op de *juiste plaats* waar hij toen stond, hij het eerst de Zondagschool had bijgewoond, en de eerste indrukken van godsdienstig gevoel in hem werden verwekt—dat de bijwoning der jaarlijksche vergaderingen, te *Londen*, voor zijn overtogt naar *Holland*, hem had opgewekt, wanneer hij in dit land zoude zijn terug gekeerd, met de zendelingwerkzaamheden zich onledig te houden, hetgeen hij ook had gedaan. Hij meldde dat vijf Kapenaren in *Duitschland* tot dat werk zich bekwaam maakten, dat er anderen waren, die daarin wilden bezig zijn, en verlangde naar eene naauwere vereeniging tusschen de door de zendelingen gestichte gemeenten. De Wel-Eerw. Dr. Philip maakte de vergadering bekend met de zoo heugelijke tijding, heden omtrent de Christenen te *Madagascar* ontvangen, alwaar, trots de zoo bloedige vervolgingen, zij niet alleen getrouw waren gebleven, maar het getal van Christenbelijders zelfs is toegenomen. Hij las ook eenen belangrijken brief voor, door die vervolgde Chris-

tenen aan de uit dat land verdreven zendelingen en de Christen gemeenten in het algemeen gerigt, over welks inhoud hij in het breede uitweidde. De Wel-Eerw. G. Morgan, sprekende over den uitgebreiden werkkring van dit genootschap, door wiens zendelingen, volgens aanhaling van den voorzitter, meer dan 200,000 menschen tot het geloof in Christus waren gebragt geworden, vergeleek hetzelve bij een Banian boom in *Indië*, waar elke tak, wanneer de punt den grond raakt, ook een boom wordt; en bepaalde de aandacht bij het ontstaan van dergelijke genootschappen zoo in *Europa* als hier, waartoe door dit genootschap de aanleiding werd gegeven. De Wel-Eerw. J. H. Beck sprak van zijne werkzaamheden gedurende vijfentwintig jaren bij het *Zuid-Afrikaansche Zendelinggenootschap*, dat deszelfs bestaan had bekomen door aanschrijven van het bestuur zoo van *Londen* als *Rotterdam*, en meldde hoe, en door wie, in het gebouw van dat genootschap, hij tot de kennis der waarheid is gebragt geworden. De voorzitter sprak nu over de verpligting des Christens, die niet verlost zijnde door zilver of goud, maar door het kostbaar bloed van Christus,—zijn zilver en goud behoorde veil te hebben, dat de kennis des Heeren op aarde verspreid worde, en hoe men zijne kinderen tot de dienst des Heeren behoorde op te wekken. De inzameling, welke toen geschiedde, bedroeg *Een honderd en elf* Pond, makende tezamen, met hetgeen op den vorigen Sabbat en bij het Jubel Fonds was gecollecteerd, £309. Tusschen beide werden er toepasselijke gezangen gezongen, en na het dankgebed, door den Wel-Eerw. T. Hodgson, scheidde de vergadering met dankbare harten tot God, daar Christenleeraars, van onderscheiden gezindten in deze stad, zoo broederlijk tot hetzelfde verheven doel zich konden vereenigen.

Gedrukt bij Pike & Philip, 59, *St. Georgestraat; en te bekomen bij den Heer* J. H. Collard, 24, *Heerengracht, aan wien de Inteekeningen, moeten worden betaald, en Communicatiën voor den Redakeur ontvangen worden.—Prijs* Zes Shillings *per Jaar, en voor Inteekenaren in de Buiten-Districten, aan wien het* per Post *verzonden wordt*, Zeven Shillings.

DE HONIGBIJ.

MAANDSCHRIFT

VOOR GODSDIENSTMINNENDE LEZERS.

"De vrees des Heeren is wijsheid."

DEEL I. OCTOBER, 1845. No. 10.

AANMOEDIGING OM, ONDANKS ALLEN TEGENSTAND, VOORT TE GAAN MET DE PREDIKING VAN HET EVANGELIE ONDER DE HEIDENEN.*

LEERREDE OVER PSALM XXII: 28, 29.

Alle einden der aarde zullen het gedenken, en zich tot den Heer bekeeren; en alle geslachten der Heidenen zullen voor uw aangezigt aanbidden;
Want het Koningrijk is des Heeren, en Hij heerscht onder de Heidenen.

ELK bemerkt, zoodra hij deze woorden hoort, dat zij zeer bemoedigend zijn voor de ware vrienden des Zaligmakers; voor degenen, die belang stellen in zijne heerlijkheid, in de komst van zijn Koningrijk op de aarde, in de uitbreiding van het zuivere Christendom; voor de kruisgezanten, die wijd en zijd onder de Heidenen het *Evangelie* verkondigen; voor hen, die dezelve hebben afgezonden, en derzelver werk met hunne gebeden en liefdegaven ondersteunen.

In de vooronderstelling nu, dat wij allen in meerdere of mindere mate tot die vrienden van den Heiland be-

* Uitgesproken bij de Broedergemeente te *Zeist*, op den dag der Algemeene Vergadering van de Societeit ter uitbreiding van het Evangelie onder de Heidenen, door P. J. LAAN, Emeritus Predikant te *Amersfoort*, op den avond van den 18den September 1844.

hooren, heb ik deze stof tot uwe en mijne bemoediging uitgekozen. Ik meen, dat deze mijne keus niet ongepast is in onzen tegenwoordigen tijd, die, bij het aangename, ons dezen dag medegedeeld, waarlijk veel oplevert om ons te ontmoedigen, de handen te doen slap hangen, het begonnen werk te doen staken, en ons te verleiden tot wanhoop over onzen veeljarigen arbeid.

Vestigen wij toch onze oogen naar *Madagascar*, dat groote eiland, alwaar de Heer aanvankelijk zoo grooten zegen gaf, alsof de gansche natie aldaar weldra verlicht en tot Christus bekeerd zoude worden, maar dat spoedig het tooneel werd van de bitterste vervolging; het is waar van den triomferenden dood der martelaren, doch zonder ander gevolg dan van de vlugt der Christenen, de schijnbare uitroeijing van den aanvankelijk gezegenden arbeid en de wederkeering tot het Heidendom; zien wij, dat de prediking en het onderwijs der zendelingen, ten aanzien der gevlugte Madagaskers, op nabijgelegene eilanden, verhinderd wordt door de Katholieken, die niet dan derzelver leer willen hebben voortgeplant en hunnen steun in Fransche wapenen vinden; terwijl het Pausdom zich haast om den rijk gezegenden zendelingsarbeid in *Zuid-Afrika* ook te storen, waartoe reeds *twaalf* van deszelfs afgezanten aan de *Kaapstad* geland zijn, en, naar hun zeggen, nog *twee en zeventig* anderen eerlang zullen volgen.

Denken wij aan het diep onkundige slechts in naam Christen *Abyssinië* en den vergeefschen arbeid der zendelingen, door de stokerijen der Jezuiten vandaar gedreven, zonder dat deze zelve daarvan voor hunne gezindte eenig voordeel genieten; aan de treurige geschiedenis der Nestorianen en andere door de Turken en Kurden bijkans uitgeroeide, aanvankelijk het Christendom toegedane bewoners van den berg *Libanon*.

Doorwandelen wij met onze gedachten het met zoo veel zorg, kosten, moeite en levensgevaar bekeerde *Australië*, den buitengewonen zegen Gods daarop geschonken, maar gedeeltelijk sedert eenigen tijd tot een Fransch wingewest vernederd, en tevens besprongen door de verzoeking tot dronkenschap en ontucht, ja, door de kwellingen om de *Evangelische* leer met het domste bijgeloof en de verdienstelijkheid van ten onregt genaamde goede werken te verwisselen; en gedeeltelijk wel nog onder *Engelschen* invloed, doch met eene vrijgevigheid, die

dezelfde indringers toelaat voor hunne gezindte, zelfs door de onwaardigste middelen, zoo veel volks te werven, als zij kunnen aftrekken van deszelfs eerste belijdenis. Zien wij als den Satan losgelaten, door twist, valsche leering, ligtzinnigheid, scheuring en het middeneeuwsche bijgeloof, benevens het ongeloof, door gansch *Europa* te bevorderen; eenen oorlog verklaard tegen de lezing des Bijbels, als van een verderfelijk boek, niet alleen onder Turken, maar ook onder zoogenoemde Christenen, door hun opperhoofd. Moet men, sedert eenen geruimen tijd, de zendingen in *Rusland,* weleer zoo gezegend, op bevel van deszelfs Keizer staken; worden er overal in *Oost-Indië, China* en elders heirlegers afgezonden van monniken en priesters, die geene andere bekeerlingen willen dulden, dan die den gewaanden stedehouder van Jezus Christus en zijne heiligen vereeren, ja, die liever de Heidenen laten degenen die zij zijn of tot oproer aanstoken, dan dat zij de reine *Evangelieleer* zouden aannemen.

Welks Christenhart krimpt dan niet weg van smart en weedom! Welk vriend van Jezus en deszelfs zaak roept dan niet uit: "Is dit de vrucht, lieve Heer! van zoo groote toebereidselen tot de uitbreiding van uw Rijk, als eene halve eeuw hebben opgeleverd? Van die verbazende schatten door uwe liefhebbers bijeen verzameld? Van die *duizende* zendelingen wijd en zijd afgevaardigd? Van die millioenen Bijbels in alle talen vertolkt en verspreid? Laat gij den vorst der duisternis zoo veel toe? Laat Gij hem toe af te breken hetgeen uwe hand scheen te stichten? Zullen wij, dewijl het niet anders is, ook maar uitscheiden, tevreden zijnde dat wij zelve het Evangelie hebben en denken: wij hebben ons bedrogen, het is nog de tijd niet, *de Heer heeft Zion vergeten en verlaten*" (Jes. xlix.14)?

Mijne lieve Toehoorders! en vooral gij, Broeders en Zusters in den Heer! komen zulke bedenkingen nu en dan niet bij u op? Dan zijt gij gelukkiger dan ik, ten ware gij door onkunde en onopmerkzaamheid op hetgeen er al gebeurt, en door het hechten op sommige verblijdende voorvallen, deze mistroostigheid hebt kunnen ontwijken. (Ik wil toch niet veronderstellen, dat er onder u dezulken worden gevonden geheel kinderen der wereld, die, om met Amos te spreken: *weelderig liggen op elpenbeenen bedsteden, lekkernijen eten, goede cier*

maken, den boozen dag ver stellen, op het geklank der luit dartelen, wijn uit schalen drinken, zonder zich te bekommeren over de verbreking van Jozef (kap. vi. 3—6).

Het ontbreekt ondertusschen niet aan bemoediging voor onze neergeslagene harten in het Woord van God, dat *eene lamp is voor onzen voet en een licht op ons pad* (Ps. cxix. 105). Wij willen ons thans bepalen bij de voorzegging, die in onzen tekst voorkomt, door,

Eerst, onze aandacht te vestigen op haren inhoud;

Ten tweede, op hare zekerheid;

Ten derde, op Gods gewone handelwijze bij de vervulling zijner beloften en voorzeggingen, die wij ook op deze Godspraak hebben toe te passen;

Ten vierde, op de teekenen des tijds, die ons bij dezelve bemoedigen; en, eindelijk,

Ten vijfde, op onze verpligting uit de beschouwing van het een en ander voortvloeijende.

I. Dewijl gij allen overtuigd zijt, dat de twee en twintigste Psalm eene afteekening van het bitter lijden en sterven, en de daarop gevolgde verhooging van den Messias, onzen Heer Jezus Christus, behelst, aan David door den Geest der voorzegging ingegeven, zal ik thans den tijd niet slijten met dit, als of ik tot Joden en vrijdenkers sprak, te bewijzen. Men behoeft slechts dit lied na te lezen, en te vergelijken met hetgeen vóór achttien eeuwen op *Golgotha* is geschied, en met de aanhalingen der Apostelen, om dit duidelijk te zien. Daarenboven vordert het weinig oplettendheid om op te merken, dat de afteekening van des Heilands diepe vernedering tot den dood toe eindigt met vers 23, en zich oplost in zijne daaropvolgende verhooging door zijne opstanding, hemelvaart en zitting aan Gods regterhand, waartoe dan ook onze tekst behoort. Er wordt aan onzen dierbaren Verlosser, midden onder zijn akelig lijden, als in den mond gelegd, de verwachting van eene groote belooning, nadat Hij dit ondergaan zoude hebben, en onder anderen, dat *alle einden der aarde,* hoeken en oorden der wereld, te weten, de menschen aldaar wonende, aan dat lijden zouden *gedenken,* en zich *tot den Jehova,* den waren en eenigen *God, bekeeren,* hetwelk nog herhaald wordt door: *alle geslachten der Heidenen zullen, voor uw aangezigt,* of gelijk men ook kan lezen, *voor zijn aangezigt aanbidden,* hetwelk bevestigd wordt door de rede:

want het Koningrijk is des Heeren, van den Jehova, wiens magt alles kan beschikken, en *Hij heerscht of zal heerschen onder de Heidenen.*

Hoe klaar deze woorden ook zijn, is er echter nog wat gewigtigs bij dezelve op te merken, en wel,

Vooreerst, dat de bekeering hier voorspeld wordt van alle Heidenen, waar ook op de aarde wonende. Wij behoeven hier niet te onderzoeken, hoe uitgebreid de kennis des dichters van den aardbodem en deszelfs volken geweest is ; hij sprak door den Geest van den alwetenden God, aan wien elk deel der wereld en elke bewoner bekend is. Deze Heidenen zouden allen zich vroeg of laat bekeeren van hunne diepe onkunde, grof bijgeloof en ondeugende handelingen. Zij zouden hunne gewaande goden en godinnen verlaten, om den eenigen waren God, den Jehova, den God van Israël te aanbidden, hetwelk dan tevens vooronderstelt, dat die God hun zoude worden gepredikt, en in deszelfs heerlijke volkomenheden bekend gemaakt.

Maar, *ten tweede,* dit zoude geschieden, nadat de Messias, onze Heiland, zich zoude hebben opgeofferd aan het kruis; want de verwachting daarvan wordt Hem, als zijn troost onder zijn lijden, in den mond gelegd. Derhalve vroegere openbaringen Gods aan de Heidenen, vroegere bekeeringen derzelver tot *Israëls* God, welke de Joodsche geschiedenis, hoewel niet in een groot getal, opgeeft, worden hier niet bijzonder bedoeld. De voorzegging handelt over de roeping en bekeering der Heidenen, door de Apostelen en volgende kruisgezanten, die Jezus als reeds gekruisigd zouden verkondigen.

Dit blijkt, *ten derde,* omdat die volken zich zouden bekeeren tot den waren God, door *te gedenken* aan Jezus lijden en sterven, dat in dezen Psalm was afgeteekend. De bekeering der Heidenen tot den eenigen waren God, hetzij door Mohammed, die de kruisleer geloochend en veracht heeft, hetzij door de wijsbegeerte of het redelijk nadenken, zij moge eenige betrekkelijke waarde hebben, is niet die bekeering, welke de Psalmist bedoelt. Deze moge eenige verstandsverlichting en uitwendige beschaving nalaten, zij dringt niet door tot het hart. Zij moet, zal zij Gode behagen en de volken zalig doen worden, van het kruis van Christus beginnen, en de zendelingen moeten met dit punt eenen aanvang maken, door de Heidenen toe te roepen : "Gij zijt strafschuldige zon-

daren, diep bedorven, onder den toorn Gods, maar God heeft u zoo lief, dat Hij zijnen Zoon voor u in de wereld zond, en als een zondoffer, voor uwe hemeltergende schuld, aan het kruis liet sterven. Deze Zoon van God vernederde zich gewillig tot dien dood, om u te redden, en vertroostte zich onder al zijne smarten, dat Hij u daarmede tot zijne dienaren en dienaren zijns Vaders zoude verkrijgen en voor tijd en eeuwigheid gelukkig maken." De ondervinding heeft ook in alle oorden der wereld bewezen, dat dit alleen op de harten der menschen het sterkste vermogen uitoefent, om hen te beschamen, te verteederen, tot zondenrouw, tot bewondering van de Goddelijke liefde, tot wederliefde en duurzame bekeering te brengen.

Alle hervorming, verlichting, beschaving, vertroosting moet op dit punt beginnen, in deze leer haren grond en haar voedsel vinden, zal zij waarlijk dien naam verdienen.

Eindelijk, dit *Evangelie* moet zuiver worden verkondigd, zal het eene bekeering tot den Jehova ten gevolg hebben. Vermengt men het met menschelijke vonden, met de dienst van Maria en andere Heiligen, dan verwisselt men bij de Heidenen den eenen afgod met den andere. Predikt men hun de verdienstelijkheid der goede werken, dan vernietigt men de leer van Jezus kruis, en verkondigt hun eenen Zaligmaker te vergeefs voor hen gestorven. Wie twijfelt er aan, of de Psalmist spreekt van eene reine bekeering tot den Jehova, die met deszelfs geboden overeenkomt, en niet op des menschen goeddunken is gegrondvest?

Er mogen bij de prediking van Christus onder een deksel, nog vele menschen waarlijk veranderd en zalig geworden zijn, door de waarheden, die nog gelaten worden en de werking van Gods Geest, hetwelk wij hartelijk wenschen en willen hopen. Zij moge in de middeleeuwen nog een voorregt zijn geweest in verband met de daarop gevolgde Kerkhervorming, de profeet leert ons verwachten eene zuiverdere bekeering van alle Heidenen, overeenkomstig de leer van Gods Heilig Woord, en geeft ons allen grond om den overgang van reeds bekeerde Heidenen tot dit genoemde bijgeloof voor eenen terugtred tot hunne Heidensche godsdienst te houden.

II. Ziedaar nu den inhoud der voorzegging! Maar welke

gronden van zekerheid hebben wij, dat zij immer vervuld zal worden? *Vooreerst*, zij is eene voorzegging van het Woord van God, dat van geen wankelen weet, en in den Bijbel zoo gedurig herhaald en bevestigd wordt, dat de tijd mij zoude ontbreken met slechts het voornaamste te vermelden. Zij begon met de belofte aan Abraham: *In uw zaad zullen alle volken der aarde worden gezegend*, en eindigt in de Openbaring van Johannes. Gij kunt in de Psalmen, in de Profeten, vooral in Jesaja en Daniël niet lezen, of gij ontmoet telkens gezegden, die met elkander in kracht wedijveren, om u van de uitgebreidheid en vastheid van Gods besluit in dezen indruk te geven. Ja, zoudt gij kunnen denken, dat God zijnen Zoon aan het kruis met eene ijdele belofte gepaaid zoude hebben, dat Christus onder zijne smarten zich zoude hebben getroost met eene gedachte, die door de ondervinding zoude worden gelogenstraft, en dat Hij niet geweten zoude hebben hetgeen Hij zeide, toen Hij sprak: *Dit Evangelie des Koningrijks zal in de geheele wereld gepredikt worden tot eene getuigenis van alle volken, en dan zal het einde komen* (Matth. xxiv. 14)? Dan ware God geen God en onze Heer geen deelgenoot der eeuwige Godheid, maar een grootspreker en nietig menschenkind. Hoe sterk dan de vastheid voor ons geloof!

En waarom zouden wij hier twijfelen? Omdat de zaak ons onmogelijk toeschijnt? Zij is inderdaad, naar menschelijke berekening, onmogelijk, en zelfs nog onmogelijker dan velen denken. Want zij, die de zendingen naar de Heidenen verachten, door te zeggen: *Zult gij weinige en ongeleerde zendelingen, de volken bekeeren en van hunne Godsdienst aftrekken?* zien slechts op de vooroordeelen der Heidenen, in welke zij werden opgevoed, maar rekenen niet op de diepe verdorvenheid van het menschelijke hart, dat de leugen en zedeloosheid bemint en der waarheid vijandig is. Zij, die in hunne hooge wijsheid, de *Kerkhervorming* der zestiende eeuw slechts beschouwen als den natuurlijken gang der vordering van het menschelijke verstand ter overwinning der dwaling, toonen daardoor zoo min het inwendig bestaan des menschen, als van zich zelven te kennen. Van het bijgeloof tot het ongeloof over te gaan en daarna van het ongeloof tot het bijgeloof weder te keeren, dit is den mensch zeer wel mogelijk, en dit hebben wij, in onzen leeftijd, dikwijls op de treffendste wijze gezien; maar zich regt tot

den Jehova te bekeeren, ziedaar iets, dat de mensch, aan zich zelven overgelaten, niet kan volbrengen! Doch *hetgeen bij de menschen onmogelijk is, is daarom niet onmogelijk bij God, die de dooden levend maakt, en roept de dingen, die niet zijn alsof zij waren* (Matth. xix. 26; Rom. iv. 17). *Het Koningrijk is des Heeren, en Hij heerscht over de Heidenen.* Geen zendeling heeft lust om ver heen te reizen, zijn tijdelijk genot met allerlei moeijelijkheden en gevaren te verwisselen, zonder dat de Heer hem daartoe opwekt door deszelfs Geest. Zijne bekwaamheid, het gepast woord, dat hij spreekt, is uit God. En dan nog moet het hart van den Heiden, die het aanhoort, er door getroffen en bekeerd wordt, niet minder dan het hart van Lydia, *de purperverkoopster, worden geopend om acht te geven en zich te bekeeren* (Hand. xvi. 14), of zijne zending is geheel vruchteloos. Maar de Heer kan en wil dit doen, en heeft het niet alleen in den eersten Christentijd gedaan, onder de prediking der Apostelen, alsmede bij de kerkhervorming, maar ook nog in onze dagen onder de prediking der kruisgezanten in verre landen, dikwijls op eene de wijsheid dezer wereld verstommende wijze.

III. Doch mogelijk kwelt gij u door de tegenspoeden, van welke ik eenige opnoemde in het begin mijner rede, en zegt: Hoe vereenig ik deze met de belofte Gods in den tekst vermeld, dewijl de Heer den Saten en deszelfs werktuigen zoo veel toelaat, en daardoor zelve schijnt af te breken, hetgeen Hij eerst met wonderbaren zegen scheen te stichten? Treurige tegenwerping van het klein geloof en der moedeloosheid, welke eenen David, eenen Asaf, zelfs eenen Elias nu en dan geteisterd heeft, ten blijke, dat zij, bij al hunne voortreffelijkheid, nog zondige menschen waren, die zoo wel als wij in de beproeving bezweken, totdat God zelve hen weder oprigtte. Men vergeet ondertusschen, bij deze bedenking, al wat de Heer *achttien* eeuwen lang heeft gedaan ter omverwerping van de Heidensche altaren, en ter stichting van het Christendom in *Europa* en andere werelddeelen. Men vergeet bij dezelve, dat onze eigene voorouders blinde Heidenen, en daarna bijgeloovige half heidensche of jammerlijk verdrukte Christenen zijn geweest, totdat de kerkhervorming doorbrak, en ten minste *zestig millioenen* menschen verlichtte. Men vergeet bij dezelve, dat er in onze dagen duizende Heidenen zijn toegebragt,

van welke velen reeds thans in den hemel dankzangen zingen, en dat het werk Gods in vele oorden nog zeer voorspoedig voortgaat. Men vergeet, eindelijk, dat *Gods gedachten niet onze gedachten, zijne wegen niet onze wegen zijn, maar hooger dan de onze, gelijk de hemel hooger dan de aarde is,* naar Jesajas uitspraak, en dat wij door *vele verdrukkingen moeten ingaan in Gods Koningrijk* (kap. lv. 8, 9). Doch bij dit alles merkte ik, in de *derde* plaats, op: *Gods gewone handelwijze bij de vervulling zijner beloften en voorzeggingen, die wij ook hier hebben toe te passen.*

Het is des Heeren gewone handelwijze bij dezelve, het geloof der zijnen te beproeven, door alles nachtelijk donker te maken, opdat het licht des te glansrijker schijne. Laat mij dit met eenige voorbeelden ophelderen!

God had aan Abraham uit Izaäk het talrijkste nageslacht beloofd, in hetwelk alle volken zoude gezegend worden. Hij had, na vijf en twintig jaren wachtens, hem in zijnen ouderdom dien zoon geschonken, en ziet op het onverwachts klonk hem het bevel in de ooren: *Ga henen, offer hem mij ten brandoffer* (Gen. xxii. 2; Hebr. xi. 17—19)! Wel, Heer! is dit de vervulling uwer belofte, dat ik den zoon, uit welken dat nakroost moest geboren worden, met eigene handen zal slagten? en het is echter immers gebeurd. Wie kan de kinderen Israëls tellen, en kwam onze Heer, de zegen der wereld, niet uit hen te voorschijn?

Mozes kreeg bevel om Israël uit *Egypte* te leiden, en daartoe Faraö aan te spreken. Hij doet het, maar in plaats dat Faraö wilde toegeven, maakte hij het jok der dienstbaarheid nog al zwaarder, zoodat Mozes van zijn volk de hardste verwijtingen moest hooren, dat hij hen, in plaats van te verlossen, nog ongelukkiger had gemaakt (Exod. v.), en echter heeft hij immers Israël uitgeleid. Het bandelooze volk weigerden naar *Kanaän* te trekken, en het moest *veertig* jaren duren, dat het in de woestijn verbleef (Num. xiv.); maar het verbond Gods wist daarom echter van geen wankelen, en de bedreigingen over de *Kananiten* moest geheel vervuld worden, zelfs in latere eeuwen, door Nebukadnezar, ten aanzien van *Tyrus*, dat nog tot *Kanaän* behoorde, en dat de Israëlieten nooit had durven aanvallen (Ezech. xxvi.—xxviii.), ja zelfs ook de Romeinen ten aanzien van

Karthago, hetwelk eene Tyrische volkplanting was. Welke hinderpalen ondervond David, door de vervolging van Saul, alvorens de Goddelijke aanstelling tot Koning voor hem kracht bekwam, terwijl later geen opstand, noch van Absalom noch van Seba, hoe geweldig ook, hem van dien troon konde stooten!

Hoe donker zag het er uit ten aanzien van de Goddelijke belofte wegens den Messias, toen Athalia het geslacht van David bijna uitroeide, toen het volk naar *Babel* gevankelijk werd weggevoerd toen het door Haman bijna was uitgedelgd (2 Kon. xi. 1; xxv.; Esther iii.), en echter is Jezus op den bestemden tijd geboren. Wat moesten zelfs de vrome herders van den Engelenzang en het Kindeken denken, toen Herodes al de kinderen te *Bethlehem* vermoord had, en zij niets meer van hetzelve vernamen? Eene flaauwe hoop, dat de ouders mogelijk met hetzelve waren weggevlugt, niets meer bleef hun over. Hoe donker stond de zaak van Christus voor het oog zijner discipelen, toen Hij, met het kruis beladen, naar *Golgotha* henen ging! Maar hoe glansrijk werd deze duisternis weggevaagd door zijne opstanding, hemelvaart en de uitstorting zijns Geestes. En zijn onze Zendelingen beter dan de Apostelen, die op derzelver reizen door *Klein-Azië* en *Griekenland*, niet alleen den tegenstand der Heidenen moesten overwinnen, maar ook nog meer in hun werk werden gehinderd door de listen en lagen, de stokerijen en vervolgingen, welke de Joden tegen hen en hunnen arbeid, dikwijls met eene te voorspoedige uitkomst, verwekten? Het is wel hard, dat zoogenoemde Christenen zelve de zaak van God vijandig zijn en de Heidenen trachten te verhinderen om zalig te worden, dat deze de grootste onruststokers en bedervers van het *Evangelie* worden; maar het viel den Apostelen niet minder hard, dit van de Joden te ondervinden, en echter heeft God, na langer of korter strijd, hun werk bekroond en zijne belofte vervuld. En waarom zoude God niet nu nog zijne magt en heerlijkheid kunnen betoonen, door de Otaheiters en anderen in de verzoeking te sterken en voor den afval te bewaren, gelijk er een jaar verleden, volgens eenen brief uit die oorden, in September 1843 geschreven, nog geen enkele Otaheiter is geweest, die zijne belijdenis ontrouw was geworden.

IV. Het eenigste, dat men nog zoude kunnen zeggen, is: Zoude het nog wel de tijd zijn door God in zijnen

raad bestemd, om *de volheid der Heidenen te doen ingaan*? Men had dit nooit moeten vragen, maar beproeven, door, naar het bevel van Christus, het *Evangelie te verkondigen aan alle schepselen, in dezen te doen, hetgeen de hand vindt om te doen, met alle magt, en de uitkomst Gode over te laten.* Wij worden toch geroepen, niet om Gods ondoorgrondelijke besluiten te onderzoeken, maar te doen hetgeen Hij beveelt. De Joden uit *Babel* teruggekeerd, begonnen met ijver den tempelbouw, zoo lang er geen bezwaar was; maar, nadat de Samaritanen bij het Persische hof hen aangeklaagd en iets daarmede hadden gewonnen, bezweek hun moed, verslapte hun ijver, bouwden zij niet meer en zeiden: *Wij zien, dat de tijd van God nog niet is gekomen* (Hagg. i. 2). Maar de Profeet zegt: *Is het voor ulieden dan wel tijd om in gewelfde huizen te wonen en des Heeren huis woest te laten liggen* (kap. i. 4, enz.)? O! de traagheid, onverschilligheid, aardsgezindheid, vreesachtigheid en gierigheid kleeden zich zoo gaarne in een vroom gewaad, doch bij Jezus toekomst zal dit bedeksel worden afgescheurd, en de onverschillige naamchristen naakt voor Hem verschijnen!

Maar hoe durft men nu nog vragen, of het de tijd des Heeren is om de Heidenen te verlichten en te prediken, na zoo veel ervaring en besturingen van den Heer? Men plege Johannes Openbaring raad, ten aanzien van derzelver duidelijke voorspellingen wegens *Babel* en den *Eufraat* (Openb. xvi. 10—15), en vergelijke daarmede hetgeen wij beleefd hebben en nog beleven van beider inwendige zwakheid, zoodat zij door de staatkunde der vorsten moeten in stand worden gehouden, om hunnen rang te bewaren. Heeft men van zulke beschouwingen geen verstand, men denke dan aan de algemeene veeljarige bemoeijingen der Protestanten, de gansche wereld door, aan de Zendeling-, Traktaat- en Bijbelgenootschappen, aan de overzetting des Bijbels in alle talen, de verspreiding deszelven bij *millioenen* onder de volken, de graagte met welke hij wordt ontvangen en gelezen, de zendingen, de verwekking van buitengewone menschen en anderen tot het werk der prediking onder de Heidenen, en de *millioenen* schats, die zoo wel door zuivere belangstelling als door blinde navolging daartoe worden geschonken, de *honderde* gemeenten onder de Heidenen opgerigt, de blinkende bekeering en het heerlijk afsterven van velen! Is het dan nog de tijd

niet na zoo vele bemoeijingen en wonderen Gods? Of is het de tijd niet, omdat de Heer thans de laauwheid en onverschilligheid bezoekt van hen, die de zegeningen der kerkhervorming, voor welke hunne voorvaders derzelver martelbloed vergoten, gering achten, de zonde en de wereld lief krijgen, valsche leeringen aankleven en verspreiden, of twist en ergernis te verwekken, door aan *Babel*, hetwelk hunne vaders hebben verlaten, eenige schijnbare overwinning te bezorgen? Is het nu de tijd niet, omdat de gewaande stedehouder van Christus zich aanmatigt de lezing des Bijbels te verbieden en dien onder de verderfelijke boeken te plaatsen? omdat hij ook zijne zendelingen wijd en zijd henen zendt om ons werk te vernietigen en het zijne op te rigten? omdat hij zijne kracht in de hulp van koningen en grooten, in aardsche heirlegers, en tevens in list en logen zoekt? Is het zelfs nu daardoor niet nog meer tijd dan te voren, tijd om te bidden en geen geld voor Christus Koningrijk te sparen, tijd om voor de goede zaak uit te komen, en de leer der zaligheid zuiver te belijden, tijd om nog meer zendelingen af te vaardigen, tijd om ons zelven te bekeeren, opdat wij geenen aanstoot aan de Heidenen geven, maar voorbeelden van navolging voor hen zijn?

V. Doch wij willen deze dingen, ten besluit onzer rede, nog een weinig ontwikkelen en ter toepassing aanwenden.

Het is zeker, dat wanneer Christus zich heeft getroost onder zijne smarten, met de verwachting, dat de einden der aarde zich zouden bekeeren, er in dien troost een bevel ligt aan allen, die Hem en zijn lijden zouden leeren kennen, *vooreerst*, om zich zelven te bekeeren, en, *daarna*, om anderen, ook blinde Heidenen, den weg der zaligheid te verkondigen en hen tot bekeering te dringen.

Wij worden dan vermaand en gedrongen, dat wij ons zelven zouden bekeeren; want niets is duidelijker, dan dat wij zelve het goede moeten doen, waartoe wij anderen opwekken. Maar zijn wij dan niet bekeerd tot den Heer? Wij zijn immers geene Heidenen, maar geborene Christenen; wij houden ons zelfs met *Babel* niet op, maar zijn Protestanten; wij behooren van jongs af tot de Evangelische kerk; wij komen hier of elders gedurig om den Jehova en zijnen Zoon Jezus Christus te aanbidden? Wat behoeven wij dan nog bekeering? Onge-

lukkige belijder van het Christendom, die zoo gunstig over u zelven denkt! gij hebt boven anderen nog bekeering noodig, en wel in de eerste plaats om bekeerd te worden van uwen hoogmoed, uwe blindheid en eigenliefde, die u belet u zelven te kennen. Hebt gij nooit gelezen van de vijf dwaze maagden, die eene lamp hadden van uitwendige Christendom, maar geene olie van geloof, liefde en godzaligheid, maar deze nog moesten koopen, toen de Bruidegom kwam? Nooit gelezen van de dienstknechten en hunne talenten? Nooit, dat velen bij Jezus toekomst zullen zeggen: *Heer! hebben wij niet in uwen naam geprofeteerd, in uwen naam duivelen uitgeworpen, in uwen naam gegeten en gedronken, en vele krachten gedaan? welke Hij zal openlijk aanzeggen: ik heb u nooit gekend* (Matth. vii. 12, 13; xxv. 1—30; Luk. xiii. 26—28)? Hebt gij u niet te bekeeren van traagheid en ijverloosheid in zijne dienst? Van aardsgezindheid en zucht naar zinnelijk genot? van onverschilligheid en andere zonden, door welke men *twee* Heeren te zamen wil dienen? Denkt gij gedurig aan Christus? Brandt gij van ijver voor zijne dienst, zijn koningrijk en zijne zaak? Weegt deze bij u zwaarder dan uw wereldsch eigenbelang? Hoe staat het met uw gedurig eenzaam bidden, met uwe huisselijke Godsdienst, met de opvoeding uwer kinderen, met uwe verkeering, met uw verlangen naar Christus en uwe toebereiding voor de eeuwigheid? Ik zal u niet meer vragen, maar op uwe toestemming rekenen, dat wij nog zeer noodig hebben ons te bekeeren, en er bijvoegen, dat het over het algemeen met het Protestantsche Christendom al zeer treurig is gesteld, zoodat wij ook noodig hebben met *Babel* gekastijd te worden, om tot vernieuwden ijver en de zeden onzer voorvaderen terug te komen.

Bijaldien wij nu zelve ons bekeerd hebben, en verder dagelijks in die bekeering trachten toe te nemen, dan zullen wij niet kunnen dulden, dat er nog zooveel *millioenen* menschen, voor de eeuwigheid geschapen, op de aarde zijn, welke den dierbaren Heiland niet kennen, maar nog in Heidensche onkunde, afgoderij en zedeloosheid leven, of slechts tot halve Christenen worden gevormd. Dan zullen wy het niet kunnen verdragen, dat de Satan weder zoude afbreken hetgeen de Heer heeft opgebouwd. Dan zullen wij ons door den tegenstand des boozen en de hinderpalen van list en geweld niet

laten ontmoedigen, maar des te vuriger worden om zielen voor den Heiland te gewinnen en te behouden. En hebben onze tegenstanders schatten veil voor hunne bedorvene leer, zenden zij hunne zendelingen wijd en zijd henen, wij behooren althans voor hen in opofferingen niet te wijken. Het is waar, onze zaak is te edel en te godvruchtig om, gelijk zij, haar, door bedrog, logen en andere werken des duivels, te willen bevorderen, wetende, dat wij *geen kwaad mogen doen, omdat er het goede uit voortkome* (Rom. iii. 3), doch wij hebben den God van hemel en aarde op onze hand, en *is deze voor ons, wie zal tegen ons zijn? De God des hemels zal ons helpen tegen de Samaritanen, en het ons wel doen gelukken* (Neh. ii. 20).

Zegt iemand: ja, maar waarom liet God dan den Satan zoo veel toe? Ik heb deze vraag reeds beantwoord; maar moet dan ons geloof en dat der nieuwbekeerden niet worden beproefd? Is er niet hier en daar eene laauwheid, sleurdienst en doodigheid gekomen in het zendelingswerk? Ja, hebben vele Otahieters niet reeds vóór het jaar 1842, volgens de klagt hunner leeraars, hunne eerste liefde verlaten, zoodat wij bij den Heer wel gewigtige redenen voor zijne handelingen kunnen vinden? Laat dan deze kastijding ons niet ontmoedigen, maar opwekken tot verdubbelden ijver in het werk des Heeren!

En dewijl wij niets van ons zelven vermogen, moet er geen middel worden beproefd noch aangewend zonder vurige gebeden. Allen kunnen niet naar het Oosten of Westen henen reizen! Velen kunnen door hun gering vermogen maar weinig tot de kas bijdragen; maar allen, die den Verlosser liefhebben, kunnen (ik hoop het) nog bidden. Daniël had uit de Profetie van Jeremia berekend, dat hij slechts *een* jaar was verwijderd van het einde der Babylonische gevangenis. Hij zag, dat er een Persiaansch vorst Cyrus bestond, die *Babel* had ingenomen, en slechts zijnen schoonvader behoefde op te volgen, om de voorspelling van Jesaja (kap. xliv. 27; xlv. 7; Jer. xxv. 11—14.) te kunnen vervullen, maar zijn geloof beruste daarin niet werkeloos. Neen, hij begon krachtig, met belijdenis van zonden, op Gods belofte te pleiten en te bidden, met dat gevolg, dat Gods Engel hem *eenen zeer gewenschten man* noemde (Dan. ix. 1—23). Dit behooren wij dan na te volgen, lieve

Broeders en Zusters! Wij moeten dit gedurig met elkander, maar ook dagelijks met ons huisgezin en in onze binnenkamer, doen. Wij moeten zeggen: Heer! zoudt Gij uw werk laten varen nu de tijd nabij is, dat de aarde, volgens uw Woord, vol van uwe kennis zal worden? Neen, dat kunt en wilt Gij niet. Wij beroepen ons op uwe belofte, op hetgeen Gij reeds gedaan hebt, en op de gebeurtenissen, die onze oogen zien! Want de Heer hoort de stem zijner kinderen, en het gebed heeft dikwijls wonderen verrigt.

Komt! dat wij dan nu ook met elkander bidden, tot besluit van deze onze zamenkomst, wanneer ik u voorga met het gebed!

ABRAHAM, ALS EEN VADER DES HUISGEZINS, TER NAVOLGING VOORGESTELD.

(Vervolg van No. IX., bladz. 286.)

ABRAHAMS ONDERWERPING AAN DEN WIL VAN GOD, IN DE VOORGENOMEN OPOFFERING VAN ZIJNEN ZOON IZAÄK, IS NAVOLGENSWAARDIG.

De Heer had met de beproeving van Abraham (Gen. xxii.) het heiligste oogmerk; het was om zijne gehoorzaamheid en vertrouwen op Hem op den toets te zetten, en dan als voorbeeldig en navolgenswaardig ten toon te stellen. Abraham zoude, door zijn eigen voorbeeld, zijne nakomelingen en geloovige kinderen leeren, welk een magtig grondbeginsel het geloof is; hoe hetzelve eene onbepaalde bereidwilligheid geeft, om onze teederste neigingen aan den wil van het wijste en beste Wezen op te offeren; en zelfs dan, wanneer de oogmerken der Goddelijke wijsheid onnaspeurlijk zijn, zich aan de Goddelijke beschikkingen te onderwerpen.

Het Goddelijke bevel, om zijnen zoon Izaäk, uit het huwelijk met zijne Sara geteeld, den zoon der belofte, tot een brandoffer op te offeren, moest hem gevoelig treffen. Hij was het voorwerp zijner teederste blijdschap, eene zoon van gegronde hoop, naar wien hij zoo lang verlangd had, de vreugde en steun van zijnen ouderdom en de stamhouder van zijne gewenschte nako-

melingschap, waaruit de beloofde Heilvorst, als het gezegende zaad zoude geboren worden (Gen. xvii. 19, 21; en xxi. 10; vergel. met Gal. iv. 22, 23, 28), en dien op te offeren, ten koste zijner blijmoedige verwachtingen, hoe hard moest hem dit vallen? Evenwel, hij besloot den Goddelijken wil te volbrengen, steeds met die gedachte bezield: ik zal Izaäk aan God wedergeven, die hem mij gegeven heeft. Hoe veel strijd zal dit intusschen aan zijn vaderhart gekost hebben, waar de beginsels van liefde en teederhartigheid zoo diep door den vinger Gods zijn ingedrukt? De zachte en teedere inborst van Izaäk had Abrahams liefde geheel tot zich getrokken. Izaäk was hem in zijnen ouderdom geboren en werd daarna, gelijk veelal, te teederder bemind. Evenwel, hij behaald de overwinning op zich zelven en op alle tegenbedenkingen der natuur, welke in den tusschentijd tusschen het bevel en de uitvoering, zijne onderwerping moeijelijk, maar ook daardoor zeer luisterrijk gemaakt hebben. Schoon hij het oogmerk der Godheid niet kende; schoon hij niet slechts aanschouwer, maar dadelijke uitvoerder op dat treurtooneel moest zijn, ging hij evenwel niet met vleesch en bloed te rade, maar eerbiedigde den wil van God, door gehoorzaamheid en onderwerping,—geloovende aan God, die de dooden levendig maakt, en roept de dingen, die niet zijn, alsof zij waren (Rom. iv. 17), en overleggende, dat God magtig was hem uit den dooden te verwekken, waaruit hij hem ook, bij gelijkenis, wedergekregen heeft. (Heb. xi. 17—19).

Hoe groot, hoe navolgenswaardig is Abraham voor u, gij huisvaders en huismoeders! Het kan gebeuren, dat God, de wijze, de vrijmagtige Beschikker van der menschen lotgevallen, in den weg zijner aanbiddelijke voorzienigheid, ook u toeroept: *Geef mij uw kind!* dat Hij eenen teêrgeliefden zoon of dochter door den dood uit uwe liefdearmen wegrukt; en met denzelven, uwe veelbeloovende hoop, uwe vleijende verwachting, in rook doet verdwijnen. Zekerlijk zal zulk een kostbaar offer uw hart eene diepe wond toebrengen, uw oog heete tranen doen schreijen. Verre zij het van ons, dat wij de aandoeningen der droefheid, die bewijzen uwer liefde en teederheid, zouden veroordeelen, of voor de menschelijke natuur te laag, te onedel keuren; hij, die u deze ontnemen wil, poogt u te ontmenschen en van datgeen te berooven, wat uwe natuur tot een sieraad

verstrekt, en wat gij verschuldigd zijt aan de nagedachtenis van uw geliefd kroost; onverschilligheid en onaandoenlijkheid zouden hier ijsselijk ten uwen nadeele getuigen.

Intusschen zijn Abrahams gezindheden van stille onderwerping aan Gods wil, voor u onontbeerlijk noodzakelijk. Er zijn voorbeelden van ouders, die wegens het verlies van hun kind in troostelooze droefheid zijn neêrgedompeld; die weigeren getroost te worden; die, in plaats van hunne smartelijke aandoeningen te beperken binnen de behoorlijke palen, welke door rede en Godsdienst worden voorgeschreven, zich geheel door dezelve lieten overmeesteren, met dat gevolg, dat nare somberheid, knagend verdriet en angstvallige droefgeestigheid voor altoos hunne levensvreugde verbanden, hunne gezondheid krenkten en hunnen dood verhaastten. Welk een akelige toestand! In plaats van stil te berusten in het hoogwijs Godsbestuur, en het hart met Gods schikkingen te paren, druischen zij steeds tegen zijnen wil aan, en zijn vervuld met murmurering en ontevredenheid over zijne goede voorzienigheid.

Van u, Christen huisvaders en huismoeders! verwachten wij, dat gij, in zulke smartelijke gevallen, het doen van God, als majesteit en heerlijkheid zult eerbiedigen. Beseft toch, dat uwe en uwer kinderen lotgevallen in de hand staan van den almagtigen en oneindig wijzen Schepper en Regeerder van het heelal; dat Hij wel eene vrijmagtige beschikking heeft over den dood van uw kind, maar dat zijn vrijmagtig welbehagen altoos op wijsheid en goedheid gegrond is. Al de daden Gods zijn wijs en hoogstgoedertieren; zijne wegen zijn waarheid en goedertierenheid; hetgeen Hij wil en doet is altijd het beste; hoe duister de gang van God in den weg zijner voorzienigheid ook zijn moge; hoe ondoorgrondelijk zijne oordeelen en raadslagen zijn; Hij heeft geene andere bedoelingen dan die wijs, heilig en goedertieren zijn. Deze grondregel behoort gij te eerbiedigen, al is de toepassing van denzelven op het bijzonder ongeval, dat u treft, voor u nog zoo bezwaarlijk. God ontneemt u het kind; misschien, om u gelegenheid te geven tot onderwerping van uwen wil aan zijnen wil, om u in zelfverloochening en gehoorzaamheid te oefenen; misschien om u eenen afgod te ontnemen, aan denwelken gij uw geheel hart zoudt verpand hebben; misschien, omdat Hij voorzag, dat gij zwak genoeg waart, hetzelve,

door dwaze eigenliefde te bederven, ten nadeele van zich zelven en van de zamenleving; misschien, om het te behoeden voor duizend ongemakken, die het in den schakel der gebeurtenissen treffen zouden, en tegen welken het niet bestand was. Althans, gij ziet in de natuur en in de openbaring menigvuldige blijken van Gods wijsheid en liefde, en het past u, om uit het geheel tot bijzondere gevallen het besluit te trekken en te erkennen, dat ook daar enkel vaderlijke wijsheid en liefde werken, waar alles voor uw kortzigtig oog duister en raadzelachtig is. Wanneer gij door deze geruststellende en moedonderschragende gevoelens, u laat bezielen, zulks zal eene rustige gelatenheid in uw hart storten, eenen zachten balsem aan uwe wonde geven, en gij zult u aan de leidingen van God vertrouwelijk kunnen overgeven, en u daardoor den lof waardig maken van verstandige Godvereerders te zijn.

Daarenboven, een Abraham overleide, dat God magtig was zijnen zoon Izaäk uit den dooden op te wekken, tot vervulling zijner belofte (zie Heb. xi.), en zulks gaf hem sterkte, om over de vaderlijke teederhartigheid te zegevieren. Ook gij, voor zooverre gij geloovige kinderen van Abraham zijt, en voor uwe gestorvene kinderen, van de grenzelooze vaderliefde van God, het beste kunt hopen, hebt genoegzamen grond, om u te vertroosten met datzelfde grondbeginsel; eene opstanding ten eeuwigen leven, die u voor altoos met de uwen weder vereenigen zal, zonder vrees van ooit gescheiden te zullen worden. Eene waarheid, van welke gij zoo vele duchtige verzekeringen hebt, zou die niet voor u eene rijke troostbron zijn? Laat dan vrij uw hart hier eens bloeden over het verlies van een teêrgeliefd kind, de gedachte van hetzelve voor eeuwig weder te vinden in het oord der heerlijkheid en der volmaaktheid, om met hetzelve voor Gods troon te juichen, maakt alles goed.

O! heerlijke hoop van den Christen, die niet beschaamd wordt.

OVER VOORBIJGAANDE GODSDIENSTIGHEID.

"De kerk," zegt Saurin, "heeft zelden gelukkiger dagen gezien, dan die in het negentiende hoofdstuk van Exodus beschreven worden. Nooit had God zijne zege-

ningen in rijker overvloed over een volk uitgestort. Nooit was daar bij een volk levendiger dankbaarheid, inniger vroomheid. De *Roode Zee* was doorgetrokken; Faraö en zijn onbeschaamd hof waren in de golven begraven; de toegang tot het land der belofte was geopend; Mozes was ten heiligen berg toegelaten, om heil te verwerven van God, de Bron van alle heil, en afgezonden, om het onder zijne landgenooten uit te deelen; tot deze uitgelezene gunsten waren nog beloften van nieuwe en grooter zegeningen toegedaan; en God zeide: "Gij hebt gezien wat ik den Egyptenaren gedaan heb, en hoe ik u op de vleugelen der arenden gedragen en u tot mij gebragt heb. Nu dan, indien gij naarstelijk mijne stem zult gehoorzamen en mijn verbond houden, zoo zult gij mijn eigendom zijn uit alle volken, want de gansche aarde is mijne." Het volk was diep getroffen door deze opeenstapeling van wonderen. Een iegelijk deelde in het algemeen gevoel, en scheen door dezelfde drift bezield; alle harten waren vereenigd, en ééne stem drukte het voornemen van alle stammen Israëls uit: "Al wat de Heer gesproken heeft zullen wij doen." Maar deze godsdienstigheid had een groot gebrek—*zij duurde slechts veertig dagen.* Veertig dagen, en de ondergang van Faraö, de doortogt door de *Roode Zee,* de artikelen des verbonds; veertig dagen, en beloften, geloften, eeden, alles was uit de harten uitgewischt en vergeten. Mozes was afwezig; het bliksemlicht flikkerde niet; de donderslagen klaterden niet; en de Joden "maakten een kalf bij *Horeb,* en zij bogen zich voor een gegoten beeld; en zij veranderde hunne eer, in de gedaante van eenen os, die gras eet" (Ps. cvi. 19, 20).

Hier ziet gij een allerdroevigst voorbeeld van voorbijgaande godsdienstigheid. Ach! dat zulke voorbeelden zoo alledaagsch zijn! Ach! dat Jehova zoo dikwijls dat oude verwijt moest herhalen, en zijne dienaren zoo telkens te wedergalmen hebben de smartelijke klagt: "Wat zal ik u doen, o Efraïm? wat zal ik u doen, o Juda? dewijl uwe weldadigheid is als een morgenwolk, en als een vroegkomende dauw, die henengaat" (Hoz. vi. 4)! Nogtans is niets zoo algemeen dan zulke vlugtige indrukken. Teleurstelling van de bitterste soort wordt zeer menigvuldig, beide door ouders en leeraars, ondervonden, van wege de plotselinge afwijkingen van zulke jongelieden, die voor een tijd den loop schenen aan te vangen, welke

ons in het Woord van God wordt voorgesteld. Eenmaal schenen zij van eene heilige eerzucht ontvlamd, om de kroon van zaligheid, eer en onsterfelijkheid te gewinnen; wij zagen hen met ijver opspringen en met spoed loopen; maar na een wijle tijds ontmoeteden wij hen tot den slagboom terugkeerende, ons in de bitterheid onzer ziel doende uitroepen: "Gij liept wel, wie heeft u verhinderd?"

De soort van godsdienstigheid welke ik hier op het oog heb, is niet de huichelarij van den zich noemenden Christen, en even min de verflaauwing van den opregten; zij gaat verder dan de eerste, maar niet zoo ver als de laatste. Zij is opregt in haar soort, en wat dat betreft, is zij beter dan de huichelarij; maar zij is onvruchtbaar, en in dat opzigt staat zij beneden de vroomheid van den zwakken en wederstrevigen Christen. Zij is genoegzaam om zonde te ontdekken, maar niet om er zich van te bekeeren; genoegzaam om goede voornemens te weeg te brengen, maar niet om ze te behouden; zij maakt het hart week, maar vernieuwt het niet; zij kweekt droefheid, maar roeit geene booze gezindheden uit. Het is eene godsvrucht van tijden, gelegenheden, omstandigheden, op duizenderlei wijs verscheiden, gevolg van ontelbare aanleidingen, maar zij bezwijkt zoo ras die aanleidingen weggenomen zijn.

Inconstans was een jongeling, die eene goede opvoeding genoten had; hij leide menige beminnelijke hoedanigheid aan den dag, en had dikwijls veel indruk van de godsdienstige vermaningen die hij ontving; maar zijne indrukken sleten spoedig uit en hij werd even zorgeloos omtrent zijne belangen als te voren. Hij verliet het ouderlijke dak, om een vak te leeren. En daar zijne ouders zorg gedragen hadden hem bij eene godvruchtige familie en onder getrouwe Evangelieverkondiging te plaatsen, bleef hij steeds in het genot van al de uiterlijke genademiddelen, en ook steeds van tijd tot tijd den invloed daarvan gevoelen. Zijne aandacht werd dikwijls zeer bepaald onder het gehoor des Woords, en somtijds bespeurde men dat hij weende. Bij eene gelegenheid in het bijzonder, als er een lijkrede gehouden was over een jong mensch, had dit een meer dan gewoon uitwerksel op zijne ziel. Hij kwam van Gods huis nadenkend en neêrslagtig terug, ging naar zijne kamer, en bad God met veel ernst, met het vaste voornemen om meer acht

te geven op de eischen der Godsdienst en een wezenlijk Christen te worden. Den volgenden morgen las hij den Bijbel, en bad voor hij zijne kamer verliet. Deze gewoonte hield hij dagelijks vol. Eene zigtbare verandering had in zijn gedrag plaats. Zijne ernstigheid trok de aandacht en wekte de goede verwachtingen zijner vrienden op. Maar, langzamerhand, viel hij weder tot zijnen vroegeren toestand terug, gaf eerst het lezen der Schrift, daarna het bidden op; vervolgens vereenigde hij zich weder met eenige makkers, van welke hij zich voor een tijdlang had teruggetrokken, totdat hij ten laatste zoo weinig belangstellend omtrent de zaligheid was als ooit te voren. Eenigen tijd hierna, werd INCONSTANS door eene koorts overvallen. De ziekte wederstond de kracht der artsenij en verijdelde de kunde van den arts; hij werd erger en erger. Zijne ongerustheid werd buitengewoon groot. Hij zond om zijnen leeraar en om zijne ouders, beleed en beweende zijne wuftheid. Welke tranen schreijde hij! welke klagten werden door hem geloosd! welke geloften gedaan! "O! zoo God mij nog slechts ditmaal wilde sparen; zoo Hij mij nog maar éénen proeftijd wilde toestaan; zoo Hij nog maar geduld met mij nemen wilde, en schenke mij nog eens de gelegenheid om mijn geloof te bevestigen, hoe zou ik ze besteden tot zijne heerlijkheid en tot het eeuwige belang mijner ziel!" Zijne gebeden werden verhoord, hij herstelde. Wat werd er van zijne geloften, besluiten, toezeggingen? De graad zijner godsvrucht hield maat met den graad zijner ziekte. Zijne godsdienstigheid ebde en vloeide met zijn pols. Zijn ijver was naar gelang van zijn koorts; naarmate deze afnam, bezweek geene; en de herstelling zijner gezondheid was de vernieuwing zijner zonden. INCONSTANS is op dit oogenblik wat hij altijd was, een treurige proeve van den aard van slechts voorbijgaande godsdienstigheid!

Wat ontbreekt aan deze godsdienstigheid? Natuurlijk antwoordt gij: Duur. Dat is waar. Maar waarom duurde zij niet? Ik antwoord: *Daar bestond geene wezenlijke verandering des harten.* De hartstogten waren in beweging gebragt; het gevoel opgewekt; maar de gezindheid bleef onveranderd. In de dingen dezes levens, wordt de mensch dikwijls door inwerking van krachtige oorzaken er toe gebragt, om in strijd met zijnen wezenlijken aard te handelen. De wreede dwin-

geland kan, door het een of ander onverhoedseh en treffend beroep op zijne barmhartigheid, uit zijn keijen hart een vonk van medelijden laten slaan; maar daar de kei blijft, keert de rampzalige weder terug tot zijne bloedige handelingen. De gierigaard mag, door eene levendige beschrijving van gebrek en ellende, voor een poos week worden; maar zoo als de oppervlakte van het ijs voor een enkel uurtje, door de kracht der zon ontdooid, en oogenblikkelijk weder bevriest, als de bron van warmte daarheen is, zoo verhardt zijne welwillendheid onmiddelijk door de heerschende koude van zijnen aard. In zulke gevallen, vooral op het stuk van Godsdienst, heeft er eene opschorting van de natuurlijke gezindheid plaats, geen vernieuwing. Alle godsdienstigheid zal voorbijgaande wezen, door wat oorzaak zij ook zij te weeg gebragt, en met wat warmte voor een tijdlang betracht, zoo zij niet ontspruit uit een wedergeboren gemoed. Zij moge, gelijk het gras op de nok van het huis, of als het zaad in ontoebereiden grond gestrooid, voor een poos uitbotten en groeijen, maar bij gebrek aan wortel zal zij haastelijk verwelken. Weest dan niet tevreden met eene bloote opwekking van het gevoel, hoe sterk die misschien ook zijn moge; maar streeft er naar, om de algemeene neiging des gemoeds vernieuwd te krijgen.

Gij kunt, zoo gij maar een oogenblik nadenkt, niet onderstellen, dat deze vlugtige indrukken de bedoelingen der Godsdienst, in deze of in de toekomende wereld zullen kunnen bereiken. Zij zullen God niet verheerlijken, het hart niet heiligen, de ziel niet zaligen; zij u niet ten hemel opheffen; zij u niet van de hel behouden. In plaats van u te eeniger toekomender tijd voor te bereiden om het Evangelie aan te nemen, heeft zulk een gemoedstoestand, indien gij er in voortgaat, een zeer dadelijke en allergevaarlijkste strekking om het hart te verharden. Wat Gode in zijne vrije genade *zou kunnen behagen* te bewerkstelligen, staat niet aan mij te bepalen; maar zoo veel den natuurlijken weg aangaat, niets kan duidelijker zijn, dan dat deze grillige vroomheid de ziel stap voor stap al verder van de ware godsvrucht afleidt. IJzer hardt men door gedurige gloeijing tot staal; water dat gekookt heeft, wordt te kouder, naarmate het heeter geweest is; een bodem, die door regenvloeden doorweekt is, wordt door de zon gekorst, minder vatbaar

voor weldadige doortrekking dan te voren; en een hart, hetwelk onder gedurige indrukken van Godsdienst geweest is, zonder er door vernieuwd te zijn, wordt meer en meer ongevoelig voor haren gewijden invloed. Zij, die gebeefd hebben voor de verschrikkingen des Heeren, zonder er door te zijn gebogen; die hunne angsten overleefd hebben, zonder er door te zijn geheiligd, zullen spoedig tot dien graad van gevoelloosheid overgaan, die hen in staat zal stellen, de ijsselijkste aanzeggingen van goddelijken toorn aan te hooren zonder ontzetting. Zij, die van tijd tot tijd zijn weekgemaakt door de voorstellingen van goddelijke liefde, maar er niet door zijn bekeerd, zullen ten laatsten zoo ver komen, dat zij er van hooren met de koudste onverschilligheid. Het is eene verschrikkelijke toestand der ziel aan een geest van sluimering en vereeltheid des harten te zijn overgegeven; en het staat er na, dat niets dit onheil zoo zeer kan bespoedigen, dan toevallige, maar werkinglooze godsdienstige indrukken. Kunnen wij ons iets voorstellen, waarvan het waarschijnlijker is, dat het Jehova verzocht om ons aan verstandelijke blindheid en ongevoeligheid over te geven, dan dit onderhandelen met overtuiging, dit spelen met aandoeningen van godsdienstigheid? De vrome ontroeringen, die bij gelegenheden worden opgewekt, zijn vriendelijke en zachte aanmaningen, dat Hij der ziel nabij gekomen is met al de krachten van zijnen Geest; zij is het werk der genade, die aan de deur onzer harten aanklopt en zegt: "Doe mij open, dat ik mag binnengaan met de zaligheid in mijn gevolg." Zoo zij van den eenen tijd tot den anderen worden in den wind geslagen, wat staat er te wachten, dan dat de hemelsche Bezoeker zich onttrekt, en bij zijn wederkeeren, het ontzaggelijke vonnis uitspreekt: "Wee uwer, wanneer mijn Geest van u henengaat!"

Er is iets onuitsprekelijk *goddeloos* in het blijven in dezen toestand. Zulke menschen zijn in meer dan een opzigt zondiger dan dezulken, wier gemoed nooit tot op zekere hoogte is verlicht geworden, wier angsten nimmer in zekere mate zijn gaande gemaakt; die geen acht hoegenaamd geslagen hebben op de Godsdienst, maar wier harten verzegeld zijn door onkunde en gevoelloosheid. Als lieden, die in het Godsdienstige eenige schreden gezet hebben, wederkeeren; als zij, die het Koningrijk Gods nabij gekomen zijn, er van terugtreden; en

zij, die, als het ware, van den beker des behouds geproefd hebben, hunne lippen terugtrekken van het water des levens, is de vertolking van hun gedrag geene andere dan deze: "Wij hebben den invloed der Godsdienst eerst beproefd, en achten het onzer hartelijke aanneming niet zoo waardig, als wij verwachtten; wij hebben ook van hare heerlijkheid gezien en zijn teleur gesteld; wij hebben ook van hare zoetheid gesmaakt, en over het geheel verkiezen wij er buiten te blijven." Zoo zijn zij als de verspieders, die een valsch verslag deden van het land van belofte, en het volk moedeloos maakten. Zij geven eenen kwaden dunk van het karakter van ware vroomheid, en nemen de gemoederen der menschen tegen haar in. Zij zijn eene bespotting van den Bijbel en overreden anderen om maar niets met de Godsdienst te maken te hebben. Lezer! kunt gij het denkbeeld hiervan verdragen?

(Het vervolg en slot in ons aanstaande.)

VALLEIJEN VAN PIËMONT.

Wij lezen uit een berigt, dat *een dertigtal* Waldensers, niet lang geleden, tot de Roomsche kerk zijn overgegaan, waarover dan veel geroepen wordt bij de bisschoppen van *Turyn* en *Pignerol*; wat men echter van deze bekeerlingen denken moet, blijkt uit de volgende geloofwaardige mededeeling:

Te *Manielle* vond F.... geen ander middel om uit de gevangenis, waarin hij, ten gevolge der weigering eener gedwongen onteigening, geworpen was, te geraken, dan door met zijne vrouw en zeven kinderen tot de Roomsche kerk over te gaan. Te *Villesèche* had een boschwachter de openbare godsdienstoefeningen bijna geheel verlaten, stak diep in schulden en was verdacht van valsche handteekening. Om zijnen post te behouden en de schande te ontwijken, is hij met zijne vrouw en vier kinderen Roomsch geworden. Denzelfden stap deed te *Latour* eene te voren wegens wangedrag uit *Pignerol* verdreven weduwe, ten einde eenen brigadier, met wien zij in eene ongeoorloofde betrekking stond, te huwen. Hare kinderen heeft zij verkocht, om haren man bevordering en eenen zouthandel te bezorgen. Te *Villars*

trad in den schoot dier kerk, met zijne zes kinderen, een man, die, na eenen diefstal met inbraak gepleegd te hebben, te *Frankrijk* gevat en aan de policie van *Piëmont* overgeleverd te zijn, de welverdiende straf zocht te ontkomen. Te *Saint-Jean* lieten zich twee vrouwen, van zwakke geestvermogens, overhalen, om het voorvaderlijke geloof te verlàten. Bij zulke zegepralen mogen zich de Roomsche bisschoppen verblijden; voorzeker de Engelen in den hemel niet.—*(Evang. Kerkbode, Jan,* 1845.*)*

AAN EEN APOSTEL DES ONGELOOFS.

BIJ HET PORTRET VAN Dr. DAVID FRIEDRICH STRAUSZ.

Is dat die Twijflaar, die een wereld van verdichting,
Van uit zijn brein te voorschijn riep?
De held des ongeloofs, d' Apostel der verlichting,
Die 't Christendom uit faab'len schiep?
De afvallige, die hoog de strijdvlag uit laat waaijen,
En elk, die voor 't geloof 't beschermend zwaard wil zwaaijen,
Ten kruistogt uitdaagt door zijn stem.
De mart'laar, die een kroon van distels draagt en palmen,
Die zich "Hosanna!" toe hoort galmen,
En, "ANATHEMA! weg met hem!"

Is dat zijn beeld'nis? 'k wil dat fier gelaat betrachten,
'k Wil staren in dat vorschend oog,
Of mij die aanblik dwingt tot deernis of verachten,
Of STRAUSZ zich zelf of de aard bedroog.
'k Wil zien door 't sluijergaas dier fijngevormde trekken,
Of ik dien reuzengeest in 't stofkleed kan ontdekken,
Die huiv'ren en bewond'ren doet,
En schoon de lichtkrans van zijn lokken is verdwenen,
Om den gevallen engel weenen,
Of den verleider vloeken moet.

Hoog rees het Godsgebouw, dat naar des aardrijks polen,
Zijn breed ontplooide vleug'len slaat;
Zijn kruin in 't welvend dak der wolken houdt verscholen,
En in een rots geworteld staat.
Wie zijt gij, die omgord met sterfelijke krachten,
Zijn pijlers aangrijpt en, als dunne riethalmschachten,
Wilt schudden tot ze aan 't wagg'len slaan?
Om van het brokkend puin een eerzuil u te bouwen,
Vanwaar gij lagchend neêr kunt schouwen
En zeggen: "Dat heb ik gedaan!"

Zijt ge een HEROSTRATUS, die in genepen ving'ren,
Een toorts waanzinnig zwaait om 't hoofd

En 't heiligschennend vuur durft in den tempel sling'ren,
  Die de eeuwen ouden luister dooft?
Kunt ge als de roode vlam opflakkert uit de daken,
Met wellust in dien gloed u koest'ren en vermaken,
  Bij 't zelfbewustzijn, dat uw naam,
Vereeuwigd door den vloek, onsterf'lijk voort zal leven
En spokend over de aard' zal zweven,
  Bij 't vleugelkleppen van de faam?

Of zocht ge waarheid in 't rijk der idealen,
  Waart ge in uw vlugt een aad'laar, die
De zon in 't aanzigt vloogt, maar aan haar gloênde stralen
  De vleug'len zengdet van 't genie?
Een dweeper, die den boom der kennis waant gevonden,
't Slagtoffer eener eeuw, die alles wil doorgronden
  En neêrstormt wat haar twijf'ling baart?
Een golfslag in den stroom, die voortbruischt tot vernielen,
En in zijn draaikolk om doet wielen,
  Wat hij omarmd heeft in zijn vaart?

't Is winter in uw ziel: 't gevoel tot ijs bevroren,
  Versmelt nooit tot een traan. Gij ziet
Een wereld vol geloof, vol liefde en hoop verloren,
  Haar ondergang beweent gij niet.
Gij treurt niet, schoon de borst, die heel de menschheid zoogde,
Met levenskracht, voor u verdorde en droogde
  Gelijk een wees bij 't moeder lijk,
Maar trekt koelbloedig 't staal door borst en ingewanden,
En graaft er 't hart uit met uw handen
  En werpt het voor den voet in 't slijk.

Neen, zeg niet: "'t is een droom, wat de aarde als waarheid huldigt,
  "De blinddoek valt, die 't oog bedekt!"
En ware 't ook een droom, wat dank waart ge u verschuldigd
  Als ge uit den slaap den lijder wekt?
Waartoe de toovermagt dier sluim'ring wreed te staken,
Als ge aan een grondloos meer ons duiz'lend doet ontwaken,
  En alles rooft en niets hergeeft,
Niets wat voor de ongenaê van 's levens storm beveiligt,
Niets wat ons troost, niets wat ons heiligt,
  Niets wat het graf verzwolgen heeft?

En toch, geen helsche vreugd is in uw blik te lezen,
  Geen stugge trots op uw gelaat.
Daar drijft een wolk der smart op uw diepdenkend wezen,
  Die weemoed in uw ziel verraadt.
Al strooide nog de herfst geen zilver om uw slapen,
Al traadt ge als krachtvol man pas uit de rij der knapen,
  Hij gist het, die uw beeld'nis ziet:
Een last veel zwaarder dan der jaren drukt uw schoud'ren,
En doet u 't harte vroeg verouderen,
  Gelukkig?—neen! gij zijt het niet.

Gij peinst, ach! peinst ge soms in mijm'ring half verloren,
Hoe 't al veranderd is in u?
Hoe gij, vol blijde hoop, ook hebt geloofd te voren,
En hoe 't u zaal'ger was dan nu;
Wat liefelijker glans toen 's hemels kim omvloeide,
Hoe 't aardrijk voor uw voet als onschulds *Eden* bloeide,
Vol licht, vol liefde en poëzij?
En hoort ge in 't nacht'lijk uur geen stem soms om u zweven:
"Gij moordenaar van 't zieleleven!
"Waarom, waarom vervolgt gij mij?"

Ach! peinst ge wat al schoons uw adem deed versterven,
Gelijk d' orkaan, die snerpend woelt,
De schepping in haar bloei, haar bloeijend schoon doet derven,
En voor den herfst verwint'ren doet.
Hoe ge onder 't tarwe graan het giftig kruid gaat zaaijen,
En d' oogst, die de Eng'len eens voor 't Godsrijk zoude maaijen,
Met wreev'le hand vernielen gaat?
Gelijk een hagelbui, die uit de wolken klettert,
De volle garven dorscht en plettert,
En halm en vrucht ter neder slaat.

Ach! peinst ge wie u ligt in 't uur van sterven vloeken,
Om 't aan hun ziel gepleegd verraad,
Als zij voor 't brekend hart vergeefs den Christus zoeken,
En gij als Daemon voor hun staat,
Die 't laatst gebed hun van de lippen weg zal stooten,
En in hun zielsoog, voor de waarheid half ontsloten,
De vonk, die opgloort, weêr verdoofd.
Als zij u vragen, of ze in d' eeuwigen doodsnacht zinken
En welk een licht ge in 't hart doet blinken,
Die hun een hemel hebt ontroofd.

Dat droomde uw moeder niet, toen ge in uw kindsche dagen,
Zoet sluim'rend in haar armen hingt;
Toen ge als een hulploos wicht den Heer werd opgedragen
En 't Sakrament des doops ontvingt;
Toen ze u voor 't eerst gebed de handen zaam deed vouwen,
Voor 't eerst het god'lijk beeld des Heilands gaf t' aanschouwen,
Met lijdenskelk en doornenkroon,
Dat gij den wapenkreet des afvals uit zoudt spreken,
En dreigend de armen uit zoudt steken
Om Hem te bonzen van zijn troon.

Ligt wenscht ge u nog weêr kind of vroeg te zijn gestorven,
Eer u geloof en hoop begaf,
Geen krans van bliksemvuur had dan uw naam verworven,
Geen donder rolde u na in 't graf.
Ligt als ge een stervende den adem ziet ontglippen,
Die 't zilv'ren kruisbeeld kust en vastdrukt aan zijn lippen,
(Schoon u zijn rust begooch'ling schijn'),
Wenscht ge u aan hem gelijk en—in uw laatste stonden—
Als doodschrik legert rond uw sponde,
Een kind nog in 't geloof te zijn.

En daarom 'k vloek u niet, maar staar vol mededoogen
En diep geroerd uw beeldt'nis aan,
En peins hoe 't u zal zijn als ge eens onsterf'lijk de oogen
En vrij van blinddoek op zult slaan;
Als zich de nevel scheurt, en als ontzagbre waarheid,
Wat ge u als fabel dacht, daar glanst met zonneklaarheid;
Als bij het jongst bazuingeschal,
En op zijn wolkenkoets, door Eng'len voortgedragen,
Gods Zoon u voor zijn vierschaar dagen
En zelf uw lot beslissen zal.

Hij rigte u, Hij alleen, wiens naam en bloed gij hoonde,
Wien gij met ongebogen knie,
Schoon aarde en hemel Hem als Gods Gezalfde kroonde,
Slechts de eerkrans toewijst van genie;
Hij rigte u, Hij alléén, die zoo ge uw trots wilt boeten,
Zoo gij uw waap'nen breekt en neêrlegt aan zijn voeten,
U nog zijn hemel opensluit.
Hij kan verdoemen, Hij wil zaal'gen en vergeven,
Hem zij het oordeel Gods verbleven;
Geen sterv'ling spreke uw vonnis uit.

O! dat Hij voor zijn troon u eens gebogen vinde,
Dat in uw hart één vuursprank viel
Van de eigen hemelglans, die Paulus de oogen blinde,
Maar 't licht deed opgaan in zijn ziel.
Geen magt des ongeloofs stormt Christus van zijn zetel;
Het Godsgebouw staat vast. Geen sterv'ling, hoe vermetel,
Rameit zijn poorten van metaal,
De kampstrijd onzer eeuw, het worst'lend licht en duister
Is ligt de dagheraut, van schoone uchtendluister.
En 't wordingsuur der zegepraal. B. TER HAAR.

KERK-NIEUWS.

Het getal van leden van den Kaapstadschen Ring, welks vergadering op Dingsdag en Woensdag, den 14 en 15 October, werd gehouden, onder voorzitterschap van den Hoog-Eerw. Heer J. Edgar, was dit jaar vermeerderd door afgevaardigden van de nieuw gestichte gemeente van den *Franschenhoek*. De berigten van den staat der Godsdienst in de onderscheiden gemeenten onder ressorte van den Ring, waren, over het algemeen, zeer bemoedigend. Met veel belangstelling werd er gesproken over de noodzakelijkheid middelen te beramen, om, bij den aanwas der gemeenten, in de toekomstige behoeften te voorzien, en breedvoerig werd er gehandeld over het belang een Fonds tot dat einde te scheppen, om daaruit, óf eenen Theologischen Leerstoel alhier te stichten, óf aan godsdienstige jongelingen, van goeden aanleg, beursen toe te kennen, waarmede zij hunne Theoligische studiën op de Europesche hoogescholen konden bekostigen, of

beide op de eene of andere wijze te vereenigen; en er werd besloten de respective kerkeraden aan te schrijven, om vooraf te beproeven, of en in hoeverre de gemeenteleden genegen en gewillig zouden zijn daartoe bij te dragen, voor en aleer men bepale op welke wijze in het al meer en meer toenemende gebrek aan leeraars bij de uitbreiding van de Gereformeerde Kerk, ook buiten de grenzen, zoude kunnen worden voorzien. Er werd beweerd, dat, zoo elk der leden der Gereformeerde Kerk van *Zuid-Afrika* slechts *Eén* Rijksdaalder per jaar tot zulk een fonds wilde bijdragen, de Synode over een aanzienlijk fonds ter opleiding van jongelingen tot het leeraarsambt zoude hebben te beschikken. En zoude iemand daartoe huiverig zijn?

Volgens opgaaf aan den Ring, waren in het afgeloopen jaar, in de kerken van de *Kaapstad, Stellenbosch, Paarl, Somerset, D'Urban, Wijnberg* en *Franschehoek* gedoopt 468 (NB. *Stellenbosch* en *D'Urban)* kinderen; en aangenomen 373 ledematen. Het geheel getal ledematen onder den Kaapstadschen Ring, beloopt op 9,845.

VERGADERING VAN DEN RING VAN SWELLENDAM.

De gewone vergadering van den Ring van *Swellendam* heeft plaats gevonden op den 14 October en de twee volgende dagen.

Al de predikanten tot dezen Ring behoorende en afgevaardigden van de onderscheidene kerken waren tegenwoordig, met uitzondering van den predikant van *George,* die aan de vergadering bekend stelde, dat hij door ongesteldheid verhinderd was.

De werkzaamheden werden geopend door den Wel-Eerw. Heer T. J. van der Riet, die eene leerrede gehouden heeft over 1 Joh. v. 3b. Het voorzitterschap werd bekleed door den predikant van *Riversdal.*

De inhoud van de verslagen van den staat der Godsdienst, gaf aanleiding tot breedvoerige gesprekken, zoo wel over den toestand der verschillende gemeenten, als over de geschikste middelen, welke zouden kunnen aangewend worden, om in de bestaande behoeften te voorzien. Onder dit gesprek deelde men elkander mede de behoefte welke men nog altijd gevoeld had aan eenen leiddraad in het opmaken van dit verslag; waarop eene commissie, bestaande uit de predikanten van *Swellendam, Breda's Dorp* en *Mosselbaai,* benoemd werd, om eenige vragen op te maken, op welken de onderscheidene kerkeraden in het volgende jaar zullen moeten antwoorden.

Over de redenen door den kerkeraad van *George* opgegeven, wegens het klein getal van verhuurde zitplaatsen in het kerkgebouw dier gemeente, heeft de vergadering geene uitspraak willen doen, doch de zaak naar de Synodale Commissie overgezonden, ten einde de gegrondheid of ongegrondheid van die redenen te beslissen.

De Heer Johan Kretzen is, op aanbeveling van den kerke-

raad van *Swellendam*, door de vergadering onderzocht wegens zijne bekwaamheid en geschiktheid, om tot het ambt van godsdienstonderwijzer, katechiseermeester en oefeninghouder toegelaten te worden; en, na gedane onderzoek, heeft de vergadering hem de gewone acte van toelating verleend, na eene gepaste aanspraak door den præses.

De vergadering, met uitzondering van de afgevaardigden van *George*, was van gevoelen, dat de paroehie van *Mosselbaai*, waarvan de door eene commissie gemaakte grensscheiding, slechts *provisioneel* is goedgekeurd, behoorde vergroot te worden. Er is daarop voorgesteld, dat de grensscheiding tusschen *George* en *Mosselbaai* zijn zal: de *Groot Brakrivier*, tot aan derzelver oorsprong in de *Attaquaskloof*, de *Kandelaarsrivier*, van derzelver oorsprong, tot waar zij zich ontlast in de *Olifantsrivier*, voorts de *Grobbelaarsrivier*, en door de *Kango* tot aan de *Zwarte Bergen*, en dat de grensscheiding tusschen *Mosselbaai* en *Riverdal*, blijven zal, gelijk voorheen tusschen *Riversdal* en *George*; welk voorstel men genegen was aan te nemen, doch geene genoegzame kennis dragende van de localiteiten, om eene juiste linie te kunnen bepalen, heeft de vergadering de zaak aan eene Ringscommissie opgedragen, met last om, zoo spoedig mogelijk, de grenzen *finaal* te bepalen, overeenkomstig den geest van het voorstel, in zooverre bestaanbaar bevonden zal worden met plaatselijke omstandigheden.

Er is besloten aan de Synode voor te dragen, om vaste bepalingen te maken omtrent het laatste gedeelte van Art. 5 der Kerkelijke Ordonnantie van den 10 Nov. 1843; alsook om de Synodale Commissie te bepalen bij de noodzakelijkheid welke er thans bestaat, om jonge lieden tot het leeraarsambt in dit land op te leiden en bekwaam te maken, ten einde de gezegde commissie die belangrijke zaak in ernstige overweging neme. De predikant van *Bredasdorp* is tot lid der Synodale Commissie benoemd. En er is ook voorgesteld en besloten, om aan de Synode voor te dragen, de billijkheid en zelfs de noodzakelijkheid om de vacatiegelden bij de Ringsvergaderingen op dezelfde som te bepalen, gelijk bij de Synode.—(*Van eenen Correspondent.*)

Het heeft Hare Majesteit behaagd de benoeming goed te keuren van den Wel-Eerw. Hr. Pieter Nicolaas Ham, als predikant van de Gereformeerde gemeente aan den *Franschenhoek*.

BIJBELVEREENIGING.

Moet de wijze waarop de jaarlijksche Vergadering van dit voortreffelijk genootschap werd bijgewoond, de maatstaf zijn, waarnaar men moet oordeelen over de belangstelling der menschen in het verspreiden van het dierbaar Woord der

waarheid, dan staat die bij de Christenbelijders *in de Kaapstad zeer laag* aangeschreven, want, om niet te gewagen van het gering getal der leden, die daartoe hunne penningen bijdragen, waren er bij de laatste vergadering, welke op Woensdag avond, den 15 October, in het kerkgebouw der Luthersche gemeente werd gehouden, buiten de leden der direktie, naauwelijks een twintigtal toehoorders tegenwoordig. De voorzitter, wegens ligehaamsongesteldheid, afwezig zijnde, werd zijne plaats bekleed door den Wel-Eerw. Heer P. N. Ham, die de vergadering opende met het gebed en aanspraak, waarna het verslag door den Secretaris L. Marquard werd gelezen, en eene redevoering gehouden door den Wel-Eerw. Heer G. Morgan, naar aanleiding van Spreuk. xxiii. 23 : *Koopt de waarheid, en verkoopt ze niet.*

ZENDELING-NIEUWS.

De missie der Moravische broedergemeente, in *Zuid-Afrika*, is versterkt geworden door de aankomst van den Wel-Eerw. Heer Daniel Wilhelm Suhl, vroeger gevestigd leeraar bij de gemeente te *Neusaly*, in *Silesië*, die met zijne echtgenoote hier arriveerde op den 3 October in de *Fredrik Huth*, als medebestuurder van het te *Gnadenthal* opgerigt seminarium, ter opleiding van ondergeschikte godsdienstonderwijzers onder de naturellen dezer volkplanting.

De zes en veertigste jaarlijksche Vergadering van het Zuid-Afrikaansche Zendelinggenootschap, werd in het Gesticht in de Langestraat gehouden, op Vrijdag den 10 October, onder voorzitterschap van den Wel-Eerw. Dr. S. P. Heijns, wordende het jaarlijksche verslag gelezen door den Wel-Eerw. Heer J. H. Beck, en de staat van het fonds opengelegd door den Heer Bösenberg, terwijl de opwekkingsrede gehouden werd door den Wel-Eerw. Heer P. N. Ham, naar aanleiding van Neh. ii. 20b. : *De God van den hemel, die zal het ons doen gelukken, en wij, zijne knechten, zullen ons opmaken en bouwen.*

Tot nieuwe direkteuren werden gekozen : de Wel-Ed. Heeren J. J. L. Smuts, P. M. Brink, W. de Smidt en P. Kotzé.

INWIJDING VAN DE NIEUWE KAPEL TE WELLINGTON.

(Medegedeeld.)

Met bijzonder genoegen maken wij van deze plegtigheid gewag, welke op den 25 September jl. te *Wellington* heeft plaats gevonden, wiens bewoners dien dag niet ligt zullen vergeten. De deelneming, zoo door de blanke als gekleurde bevolking van het dorp en deszelfs omtrek betoond, was boven verwachting groot. Driemalen was er Godsdienst, en telkens was het nieuwe gebouw niet in staat de opkomende te bevatten. Hoewel het

weder op de vorige dagen ongunstig, en de rivier op den dag der inwijding schier onwaadbaar was, had men zulk eenen toevloed van menschen op het dorp niet gezien. De Wel-Eerw. Heer du Toit deed in den morgen het inwijdingsgebed, en hield eene toepasselijke leerrede over Ps. lxxxiv. 2, aantoonende, "waarin de liefelijkheid van 's Heeren huis bestaat," en "welke gevoelens ons, hetzelve betredende, behooren te bezielen. In den namiddag predikte de Eerw. Heer Barker over 1 Kon. ix. 3. In den loop van den dag werden langere of kortere aanspraken, op die plegtigheid toepasselijk, gedaan door de Eerw. Heeren Arbousset, Alheit en den Heer Melville, terwijl in den avond de talrijke schare verblijd werd met eenige aanspraken van vijf opperhoofden uit het land der *Basutos*, welke in hunne landtaal gesproken, door den Eerw. Heer Arbousset werden vertolkt.

Uit het verslag, door den Eerw. Heer Bissieux voorgelezen, bleek, dat er ter opbouwing van dit Godshuis was ingeschreven, de som £189 sterling, benevens een geschenk van £100 van het *Parijs Zendelinggenootschap*. De uitgaven beliepen £372, blijvende er eene schuld van £83 hechtende op het gebouw. De collecte op dien dag bedroeg £13.

FRANSCHE ZENDELINGEN EN BERIGTEN OVER DEN VOORTGANG VAN HET PROTESTANTISMUS IN FRANKRIJK.

Wij zijn verheugd te zeggen, dat er twee andere Evangelische Zendelingen van *Parijs*, de Eerw. Heeren Tredour en Cocket, te *Port Elizabeth*, op den 1sten dezer, geland zijn uit de "Dolphin," om zich dadelijk bij hunne broeders in het *Basutoland* te begeven.

Een staatkundige berekening juist uitgegeven, over het Protestantismus in *Frankrijk*, verschaft zeer beslissende en aangename bewijzen van den snellen voortgang van het Protestantsche geloof in dat land. In 1815 waren er 464 Protestantsche pastoren; in 1830, 527; in 1843, 677; en nu is het getal meer dan 700. Gedurende het keizerrijk beliep de jaarlijksche bepaalde som van de regering voor de Protestantsche kerk, 306,000*f.* onder de herstelling, 476,000*f.*; en in 1843, 1,212,000*f.* Het getal Protestantsche kerken is nu in dezelfde mate vermeerderd geworden, maar er zijn nog 121 plaatsen waar dezelve ontbreken. Het getal Protestanten in *Frankrijk*, wordt op 4 millioenen geschat, blijkens een der laatste nommers van de *Patriot*.

Gedrukt bij Pike & Philip, 59, *St. Georgestraat; en te bekomen bij den Heer* J. H. Collard, 24, *Heerengracht, aan wien de Inteekeningen, moeten worden betaald, en Communicatiën voor den Redakeur ontvangen worden.—Prijs* Zes Shillings *per Jaar, en voor Inteekenaren in de Buiten-Districten, aan wien het* per Post *verzonden wordt,* Zeven Shillings.

DE HONIGBIJ.

MAANDSCHRIFT

VOOR GODSDIENSTMINNENDE LEZERS.

" De vrees des Heeren is wijsheid."

DEEL I. NOVEMBER, 1845. No. 11.

ONDERZOEK

NAAR HET DOEL EN DE GEVOLGEN VAN JEZUS LIJDEN EN STERVEN, VOLGENS DEN SCHRIJVER VAN DEN BRIEF AAN DE HEBREEN.

MET genoegen nam ik weder eene taak op mij, waarvan ik nooit, zonder vrucht voor mij zelven, terugkeerde, om de waarheden van onze geopenbaarde Godsdienst, uit de onbezoedelde bronnen zelve, te putten. Gaf ik daartoe onlangs in dit Tijdschrift* een *onderzoek naar de leer omtrent het doel van Jezus lijden en sterven, volgens de vier Evangelisten,* ik wenschte vooral gaarne, ook uit *den brief aan de Hebreën,* daarmede nader bekend te worden, hopende, dat ik eenige punten zal opgedaan hebben, die ons eenig licht zullen geven in de duisternis die ons hierin nog omringt. Van voren kan men uit dezen brief vruchtbare wenken verwachten; daar hij geschreven was aan Christenen, die te voren, en nog, zeer gehecht waren aan aardsche en zinnelijke denkbeelden van den Messias, en zich dikwijls nog ergerden, of zich nog tot afval genegen toonden, door de gedachten aan den vernederenden toestand en het smartelijke lijden en sterven van onzen Heer Jezus Christus. Overeenkomstig zijn doel, moest hij dus deze zwarigheden op-

* *Honigbij* voor November 1844, Deel VI., bladz. 327, en verv.

lossen, en de ergernis aan dien vernederenden toestand, in leven en dood, ontnemen. Vandaar, dat ook bijna elk hoofdstuk mij eenige stoffe ter bewerking en overweging aanbood, waarvan ik mijne lezers thans de resultaten wenschte mede te deelen. Om de duidelijkheid in de voordragt te bevorderen, heb ik de plaatsen onder eenige oogpunten gebragt, naar de personen, tot wie zich dat lijden en sterven, in zijne heerlijke gevolgen, uitstrekte, zoodat wij,

Vooreerst, zullen zien, welke gevolgen het lijden van Jezus en zijnen dood voor Hem zelven hadden;

Ten tweede, welk voordeel en geluk wij hieraan te danken hebben; om,

Eindelijk, het geheel in eenige korte trekken te zamen te voegen.

Dikwijls was voor mij de stijl van dezen schrijver vreemd, als geheel van onze wijze van voorstellen verwijderd, door zijne blijkbare zucht tot allegorie en toespelingen, die ons in den schrijver *een groot* vernuft doen bewonderen, doch ons minder aangenaam en vloeijend toeschijnen; maar ook dikwijls zullen wij voorstellingen en beelden aantreffen, die ons opgetogen houden, en ons zijne verhevenheid van gedachten en voordragt tevens doen bewonderen. Ik heb mij niet uitsluitend verklaard, wie de schrijver van dezen brief was, daar ik in deze moeijelijke zaak, bij de vele gissingen, niet durfde beslissen, en het mij ook voorkwam, dat het onnoodig was, voor ons tegenwoordig doel, hier iets van te bepalen. Zoo veel mogelijk heb ik mij onthouden van al datgene, hetwelk minder ter zake scheen te dienen bij ons tegenwoordig plan. Ook hier, in dit onderzoek, ben ik geene schrede verder gegaan, dan de schrijver, wiens woorden en wiens voorstellingen, mijne lezers zeker liever verlangen dan de mijne.

I. Wij willen dan, *vooreerst,* die plaatsen nader beschouwen, waarin de schrijver van dezen brief het doel en de gevolgen van Jezus lijden en sterven, voor onzen Zaligmaker zelven, opgeeft.

Door zijn lijden en sterven, heeft Jezus *gehoorzaamheid* geleerd, waardoor Hij volkomen geschikt werd, om onze Zaligmaker te zijn. Dit oogpunt vinden wij Hebr. v. 7—9. De Joden aan welken deze brief gerigt is, waren zeer gehecht aan hunne voorvaderlijke zeden en

plegtige eeredienst, en hoewel zij tot de Christelijke Godsdienst waren overgegaan, schokte echter de vergelijking tusschen het eenvoudige Christendom en de prachtige Mozaïsche Godsdienst dikwijls hun geloof en overtuiging. Hierin wilde de schrijver van dezen brief, blijkens den geheelen inhoud, zijne vorige geloofsgenooten en thans medebelijders van Jezus Christus, als hunnen verwachten Messias en Zaligmaker, te gemoet komen. Daarom sprak hij, in het begin van zijnen brief, van de hooge waardigheid van Jezus, zelfs boven de Engelen verheven (hoofdst. i. 4—14), neemt de twijfelingen weg tegen zijnen nederigen toestand hier op aarde, door sommigen geopperd (hoofdst. ii. 8—18); vergelijkt Hem vervolgens met en verheft Hem boven Mozes, den wetgever en leidsman der Israëlieten (hoofdst. iii. 2—6). Met ditzelfde oogmerk begon hij de vergelijking van Jezus Christus, met den Hoogepriester, van het 14de vers van het 4de hoofdstuk, en toont daar en vervolgens in ons hoofdstuk, de uitnemendheid van Jezus, ook boven dezen, aan, om zóó deze ergernis van zijne broeders te ontnemen. Het is de pligt van een Hoogepriester, zoo begint hij ons hoofdstuk, om gaven en offers voor de zonden van het volk te offeren. Om dit waardig te doen, behoort hij, die zelf een zondaar is, medelijden te hebben met zijn schuldig volk, voor hetwelk hij, even als voor zich zelven, vergiffenis smeekt, met een gevoelig hart. Doch deze waardigheid kon men zich niet willekeurig aanmatigen, maar ontving men van God; en dat Jezus waardigheid, als Hoogepriester, ook eene goddelijke aanstelling was, bewijst hij, *vooreerst* (vs. 5, 6), uit eenige plaatsen van het Oude Verbond; en, *ten andere*, uit hetgeen Hij opgeofferd heeft aan God, in de plaats die wij thans behandelen: *Hij, die in de dagen zijns vleesches,* dat is, gedurende zijne aardsche loopbaan, vooral in den Hof van *Gethsemané, gebeden en smeekingen aan dien, die Hem uit den dood verlossen kon, met sterk geroep en tranen ten offer gebragt heeft*; (zietdaar het offer, hetgeen Jezus geofferd heeft) *en verhoord zijnde, uit den angst, heeft Hij, hoewel Zoon zijnde, door lijden geleerd, te gehoorzamen.* Dat zwaar lijden heeft Hij vrijwillig en met onderwerping aan zijns Vaders wil gedragen, en hierdoor het volmaaktste bewijs van zijne gehoorzaamheid aan Gods wil gegeven; dat heeft Hij gedragen, die in de gestaltenis Gods was, maar zich

vernederd heeft tot eenen behoeftigen menschenzoon. *En hierdoor,* zoo vervolgt onze schrijver, *en hierdoor,* volmaakt aan zijne bestemming, in dit opzigt voldaan hebbende, *is Hij, voor allen, die Hem gehoorzamen, eene oorzaak van eeuwige zaligheid geworden. En is van God verklaard een Hoogepriester te zijn, naar de ordening van Melchizedek.* Zietdaar, lezers! het offer, hetgeen Jezus heeft opgedragen aan God. Zietdaar de oorzaak, waardoor Hij onze Zaligmaker kon worden. Zietdaar de oorzaak, volgens den schrijver van dezen brief, van zijne Hoogepriesterlijke waardigheid: *gehoorzaamheid aan God.* Het zal wel niet noodig zijn u te herinneren, dat wij deze benaming: *Hoogepriester,* niet moeten drukken of naauwkeurig in alle deelen ontwikkelen, maar verklaren uit het bijzondere doel, boven reeds opgegeven, van den schrijver van dezen brief.*

Bijna dezelfde voorstelling en hetzelfde oogpunt vinden wij Hebr. ii. 9, 10. Nadat de schrijver in het eerste hoofdstuk de voortreffelijkheid van Jezus boven de Engelen had aangetoond, bouwt hij hierop zijne redenering voort, om aan te toonen, hoe veel te meer zij verpligt waren gehoorzaam te zijn aan de wetten, die door den Zoon van God gegeven waren, indien zij te voren gehoorzaamheid verschuldigd waren geweest aan de Mozaïsche wetten, die door Engelen waren gegeven. Hiertegen moest men niet inbrengen, den nederigen staat van Jezus, zijn lijden en dood; want de lofrede van den dichter, op de voortreffelijkheid van den mensch, aan wien alles onderworpen zou worden, was thans reeds op Jezus geheel en al toepasselijk; *want,* zegt de schrijver in deze plaats, die wij thans behandelen, *wij zien Jezus, die een weinig minder dan de Engelen geworden was, om het lijden des doods,* namelijk te kunnen ondergaan, *opdat Hij, door de genade van God, voor allen den dood zou smaken (Hem zien wij) met eer en heerlijkheid gekroond. Want het betaamde Hem,* dat is: was met Gods wijsheid en liefde meest overeenkomende, *om wien alles, en door wien alles is, dat Hij vele kinderen,* eigenlijk zonen, *tot de heerlijkheid,* dat is zaligheid, *door lijden zou volmaken.* Wij treffen hier weder hetzelfde woord aan, hetgeen een veel omvattende zin heeft: *volmaken,*

* Met den voortreffelijken LE ROIJ, in zijn werk: *De Christelijke Openbaring,* vind ik voor mij geen reden te betwijfelen, dat Paulus den schrijver is van dezen brief.—RED.

aan zijne bestemming doen beantwoorden, en zoo verheerlijken, door aan Hem eenen naam te geven, die boven allen naam is. Jezus heeft dus geleden en is gestorven, om, langs dien weg, volgens het wijze en liefderijke plan van zijnen Vader, met heerlijkheid en eer bekroond te worden, en zoo allen tot ware en eeuwige gelukzaligheid te brengen. Deze voorstelling vinden wij ook in de bekende plaats (Hebr. i. 3; en xii. 2).

De geschiktheid, die Jezus Christus verkreeg, om onze volkomene Zaligmaker te worden, door zijn lijden en dood, vinden wij ook Hebr. ii. 17, 18; en iv. 14—16. Volgens de laatstbehandelde plaats in dit hoofddeel, kon Jezus lijden en dood de Joodsche Christenen niet ergeren. Deze redeneering zet de schrijver voort en toont aan, dat dit lijden en deze dood dienstig waren om ons te verlossen van de vreeze voor den dood, den dood zelven en den duivel, die het geweld des doods had; welke plaats wij nader zullen behandelen. *Waarom Hij in alles den broederen gelijk moest worden, opdat Hij een barmhartig en getrouw Hoogepriester zoude zijn, om de zonden des volks bij God te verzoenen. Want in het lijden, waardoor Hij zelf is beproefd geworden, kan Hij hun, die er door beproefd worden, te hulp komen.* Door deze benaming van Hoogepriester, bereidt de schrijver zijne lezers voor hetgeen hij zeggen zou omtrent Jezus, als den zinnebeeldigen Hoogepriester, wiens voornaamste deugden waren, getrouwheid in het volbrengen van zijn pligt, en een medelijdend hart met zijne medebroeders. Zulk eenen Hoogepriester hadden zij aan Christus, den Verlosser, die zelf op aarde de beproevingen der zonde had doorgestaan, de smaad en het lijden had gedragen, en nu hierdoor de beste geschiktheid verkregen had, te weten: wat het is verzocht te worden, wat het is te lijden, en hierdoor de beste Verlosser en Helper kon zijn. Het is eene zoete troost, deelgenooten in onze smarten te hebben. Maar nog troostrijker eenen magtigen Helper te hebben, die eens hetzelfde ondergaan heeft, vooral voor de Palestijnsche Christenen, die onder veel lijden, vervolgingen en verzoekingen, tot afval gedrukt gingen. Onder ditzelfde beeld stelt hij Jezus voor, hoofdst. iv. 14—16.

In het 3de hoofdstuk, hetgeen dadelijk op onze laatst behandelde plaats volgt, maakt hij eene vergelijking tusschen Jezus en Mozes, en bewijst de hoogere voor-

treffelijkheid van onzen Zaligmaker, en de hieruit voortvloeijende hoogere verpligting tot gehoorzaamheid, en voorts hier en in het 4de hoofdstuk over de gevolgen, die deze hebben zou, voor den gehoorzamen, en de straf, die op de overtreding volgen zou. Na deze tusschenrede vervolgt hij weder zijne voorstelling van Jezus, als den Hoogepriester, op dezelfde wijze, als in de vorige plaats: *Dewijl wij dan eenen grooten Hoogepriester hebben, die de hemelen is doorgegaan, Jezus, den Zoon van God, zoo laat ons vasthouden aan de belijdenis (van Hem). Want wij hebben geenen Hoogepriester, die geen medelijdend gevoel kan hebben van onze zwakheden, maar die in alles, gelijk wij, beproefd is geweest, uitgenomen de zonde. Laat ons dan met vrijmoedigheid gaan tot den troon der genade, om barmhartigheid te verkrijgen en genade te vinden tot tijdige hulp.* Na het boven op hoofdstuk ii. 17, 18 aangemerkte, meen ik hier niets tot opheldering verder te moeten bijvoegen.

Thans moeten wij nog eene plaats uit dit oogpunt beschouwen, welke wij lezen hoofdstuk xiii. 20, en waar Jezus gezegd wordt, door zijn lijden en dood, *de groote Herder* te zijn geworden *zijner schapen.* Deze voorstelling is ongewoon in eene zegebede, welke de schrijver aan het einde van zijnen brief, aan zijne lezers toebidt: *De God nu des vredes, die den grooten Herder der schapen, door het bloed des eeuwigen Verbonds, onzen Heer Jezus Christus, uit de dooden heeft wedergebragt.* De woorden: *door het bloed,* moeten terstond zamengevoegd worden met de naast voorgaande: *grooten Herder.* Daardoor is Jezus de groote Herder, dat is, Bestierder, Regeerder van zijne schapen geworden, door dat Hij, door zijn bloed, dat is, zijnen bloedigen dood, zijne onderdanen gered en verlost heeft. Het verbond, hetgeen Jezus hierdoor gemaakt en bekrachtigd, ingewijd heeft, wordt *eeuwig* genaamd, omdat het niet gelijk het Oude Verbond, door een ander behoefde vervangen te worden.

Zietdaar, lezers! de leer van den schrijver van dezen brief, omtrent het doel en de gevolgen van Jezus lijden en sterven voor onzen Zaligmaker zelven. Laat ons nu,

II. *In de tweede plaats,* zien, in welke betrekking deze dood en voorafgaande lijden tot ons staat, waarvan hetzelve ons heeft verlost, *en* wat het ons heeft geschonken.

A. *Vooreerst* zullen wij dan onderzoeken, waarvan Jezus ons, door zijn lijden en sterven, verlost heeft.

a. Ten eerste, van de Mozaïsche offerdienst, volgens hoofdstuk x. 1—10, daar Jezus, door zijne offerande, die van de Mozaïsche Godsdienst overbodig heeft gemaakt. Nadat de schrijver, in het vorige hoofdstuk, de voortreffelijkheid van Jezus, als Priester, en de grootheid zijner offerande had aangetoond, bewijst hij nu, in onze plaats, de hieruitvolgende overbodigheid en nietigheid der offeranden, die door de wetten van Mozes waren voorgeschreven. De ongenoegzaamheid der offerdienst toont hij aan, *vooreerst*, uit de jaarlijksche herhalingen derzelver offers, hetgeen onnoodig zou zijn, indien zij volkomene vergiffenis konden aanbrengen; *ten tweede*, uit den aard der zaak zelve; *want*, zegt hij (vs. 4), *het is onmogelijk, dat het bloed van stieren en bokken zonden zou kunnen wegnemen*. Daarna bewijst hij deze zelfde ongenoegzaamheid uit eene plaats (Ps. xl. 7—9), waar tevens eene betere offerande, dan van slagtvee, namelijk, gehoorzaamheid aan Gods wil, wordt aangeduid, en hierop bouwt nu de schrijver zijne redenering (vs. 10), *door (het doen van) dien wil zijn wij geheiligd*, dat is, van onze zondenschuld vrijgemaakt, *(te weten) door de offerande des ligchaams van Jezus Christus, éénmaal geschied*, waardoor Hij den wil van God volkomen voldaan heeft. Zoo zijn dus, door de eenige offerande van Jezus Christus alle overigen te niet gedaan.

b. Het lijden en sterven van Jezus verlost ons, *in de tweede plaats*, van de vreeze des doods, den magt hebber des doods, den duivel, en van den dood zelven, volgens hoofdstuk ii. 9, 14—16. De eerste plaats hebben wij reeds boven uit een ander oogpunt beschouwd, en dus dienen voor ons tegenwoordig oogmerk alleen de woorden (vs. 9): *Doch wij zien Jezus, die een weinig minder dan de Engelen geworden was, om het lijden des doods, opdat Hij, door de genade van God, voor allen den dood zou smaken*; en nader verklaart hij dit (vs. 14—16): *Daar nu de kinderen vleesch en bloed* (met hunne ouderen) *gemeen hebben, zoo is Hij* (Jezus) *ook even zoo denzelven deelachtig geworden, opdat Hij, door den dood, dengenen zou te niet doen, die het geweld des doods had, dat is, den duivel*. Daarom heeft Jezus dus het lijden en dien dood ondergaan, waaraan zij, aan wie deze brief geschreven

werd, zich zoo zeer ergerden, daarom, opdat Hij door den dood dengene zou te niet doen, die het geweld des doods had, dat is, den duivel. Het was bij de Joden eene gewone voorstelling, om al wat zedelijk of ligchamelijk kwaad of goed was, aan Engelen toe te schrijven, en hen hierover magt en bestier toe te kennen. De Engel, aan wien de magt over den dood werd toegeschreven, heette *Asmodius* of *Asmodi*, hetzelfde in het Hebreeuwsch als hier de benaming *geweldhebber des doods:* naar dat gevoelen en deze wijze van spreken, schikt zich de schrijver, tevens hunne denkbeelden leidende tot de eerste oorzaak van den dood, den duivel, die de eerste ouders verleid had tot de zonde, waarop de dood gevolgd is en geheerscht heeft over alle menschen. Die oorzaak had Jezus, door zijnen dood, waarop eene heerlijke verrijzenis gevolgd is, weggenomen; *en heeft,* volgens vs. 11, *allen verlost, die door de vreeze des doods, gedurende geheel hun leven, der slavernij onderworpen waren;* en die verlossing heeft Hij *niet* aangebragt *voor Engelen, maar voor Abrahams kroost,* dat hier bijzonder genaamd wordt, om de Joden, aan welke deze brief gerigt was. Welk eene heerlijke voorstelling, lezers! welk een heerlijk oogpunt! Eerst stelt hij den dood zonder hoop op een eeuwig leven voor, in al zijne verschrikkelijkheid. De mensch daaraan onderworpen, als in slavernij gebukt. De toekomst opent voor hem niets dan schrik en vrees. Die doodsengel, een tyran, die elk oogenblik aan ons het bestaan ontnemen kan. In deze slavernij kent men geen geluk. Doch hiervan heeft ons Jezus, juist door dien miskenden dood, verlost, waardoor Hij zelf, als Overwinnaar van dood en graf, en als de Overweldiger des doods, te voorschijn trad.

c. Eindelijk heeft Jezus, door zijn lijden en dood, ons verlost van de oorzaak van dien dood, van de *zonde;* en dit is het laatste punt, hetgeen wij thans in dit gedeelte van ons onderzoek nog beschouwen moeten. De plaatsen hiertoe betrekkelijk zijn,

Vooreerst, hoofdstuk vii. 27. In dit 7de hoofddeel betoogt de schrijver de voortreffelijkheid van Jezus priesterschap, naar de ordening van Melchizedek, boven het priesterschap van de opvolgers van Aäron, hetgeen ook daar zigtbaar was, volgens onze opgegevene plaats (vs. 27): *dat Hij niet noodig had, elken dag, even gelijk de Hoogepriester, eerst voor zijne eigene zonden offerande*

te doen, en daarna voor die des volks, maar die dit eenmaal gedaan heeft, toen Hij zich zelven opofferde. Deze duidelijke plaats scheen mij toe geene verdere opheldering te behoeven.

Eene uitgebreidere plaats, hiertoe betrekkelijk, vinden wij hoofdstuk ix. 11—28, waar onze schryver de hooge voortreffelijkheid van Jezus weder betoogt; want Christus is geen aardsch heiligdom ingegaan, met het bloed van slagtvee, maar met zijne eigene offerande, dat is, door zijnen bloedigen dood, is Hij den hemel binnengetreden, *eene eeuwige verlossing te weeg gebragt hebbende.* Het bloed en de asch van stieren en runderen kon wel eene ligchamelijke reiniging te weeg brengen; *hoe veel te meer* (volgens vs. 14) *kon het bloed van Christus, die door den eeuwigen Geest zich zelven onbevlekt Gode heeft opgeofferd, het geweten reinigen van doode werken, om den levenden God te dienen.* De woorden: *het bloed van Christus, die door den eeuwigen Geest zich zelven onbevlekt Gode heeft opgeofferd,* hebben groote duisterheid en moeijelijkheid, en vandaar de meest uiteenloopende uitleggingen der taalkundigen; uitleggingen, die meer den zin schijnen te gissen of te schikken, dan wel woordelijk en taalkundig verklaren. Sommigen voegen de woorden: *door den eeuwigen Geest,* dadelijk bij *onbevlekt,* en bepalen den zin aldus: de offerande van Jezus was daarom zoo veel te volmaakter, omdat de gewone offerande, aan God opgeofferd, stierf, doch Jezus eeuwig leeft, alhoewel Hij zich zelven opgeofferd heeft. Meer, echter, bevalt ons de verklaring van een der grootste uitlegkundigen,* wiens woorden wij hierin schrijven zullen: "Eene der aannemelijkste verklaringen is deze: 'Door eene geestelijke offerande in tegenoverstelling der vleeschelijke, onder het Oude Verbond; ja, door eene geestelijke offerande, die te gelijk eeuwig en in eeuwigheid voldoende was, daar de uiterlijke offeranden gedurig moesten herhaald worden.'" *Het geweten reinigen van doode werken.* Het *geweten* is het gemoed, door Paulus ook den inwendigen mensch genoemd. *Doode werken* zijn werken, die ons ongelukkig maken, die den dood berokkenen, dat is de zonde, en hiertegenover stelt hij het *dienen van den levenden God. Daarom,* zoo vervolgt de schrijver (vs. 15), is *Hij ook Middelaar*

* Van der Palm.

van het Nieuwe Testament, opdat, wanneer zijn dood had plaats gehad, tot verzoening der overtredingen onder het Oude Verbond, de geroepenen de belofte der eeuwige erfenis ontvangen zouden. Het hier gebezigde Grieksche woord, door Testament vertaald, heeft ook bij den schrijver van dezen brief de gewone beteekenis van *verbond.* Doch het beteekent ook een *testament, uiterste wil.* Daar nu in het vervolg de heilrijke gevolgen van Jezus dood voorgesteld worden als *eene erfenis,* die de geroepenen, dat is, de Christenen, ontvangen zouden, gebruikt hij, in onze plaats, dit woord in deze minder gewone beteekenis van *testament.* De woorden van den bovengemelden uitlegkundige schenen mij toe weder waardig te zijn hier af te schrijven: "Jezus is Middelaar van het *Nieuwe Verbond,* hetwelk men ook in dien zin van het woord, waardoor het *testament* beteekent, kan opvatten, in zoover de beloofde *goederen* van dat verbond eene *erfenis zijn,* en in zoover de dood des Middelaars tusschen beiden moest komen, om tot *het bezit dier erfenis* te kunnen geraken." *Want,* zoo gaat onze schrijver voort (vs. 16), *waar een testament is, daar is het noodig, dat de dood des testamentmakers bewezen worde,* of plaats hebbe. *Een testament toch wordt door den dood bevestigd, vermits het nog geene kracht heeft zoolang de testamentmaker leeft, waarom ook het eerste,* namelijk, verbond (weder in de gewone beteekenis), *niet zonder bloed is ingewijd.* Gelijk het Nieuwe Testament kracht bekwam door den dood van den Middelaar Jezus Christus, zoo ook werd het Oude Verbond reeds ingewijd, door het bloed van geslagte offerdieren, hetgeen de schrijver uit de oude Mozaïsche instellingen bewijst tot vs. 22; waarna hij aldus voortgaat: *zoo was het dan wel noodzakelijk, dat de afbeeldsels der hemelsche dingen* (ziende op den tabernakel, die, volgens vs. 21, ook ingewijd was, en die hij beschouwt als het afbeeldsel van den hemel), *op deze wijze gereinigd werden, maar de hemelsche dingen, zelven, door betere offers dan deze.* Noch hier, lezers! noch in het vervolg, moeten wij de vergelijking in alle deelen bij onzen schrijver willen ontledigen, maar slechts het groote der vergelijking in het oog houden. De slagtoffers reinigden aardsche, Jezus hemelsche voorwerpen; zoo veel voortreffelijker nu het hemelsche boven het aardsche is, zoo veel voortreffelijker is ook de offerande van Jezus, dan die der slagtoffers. *Want Christus is*

niet ingegaan in het heiligdom, dat met handen gemaakt en een voorbeeld is van het ware, maar in den hemel, om nu voor ons te verschijnen voor het aangezigt van God. Noch ook, opdat Hij zich zelven meermalen zou opofferen, gelijk de Hoogepriester jaarlijks in het Heiligdom ingaat met vreemd bloed; (want hoe menigmaal had hij dan reeds, sedert de grondlegging der wereld moeten lijden!) neen; nu éénmaal, bij de voleinding der eeuwen; dat is, ten tijde van de openbaring van het Evangelie, *is Hij, tot uitdelging der zonde, met zijne offerande (voor God) verschenen. En gelijk het den menschen is opgelegd eenmaal te sterven, en daarna het oordeel; alzoo ook heeft Christus éénmaal zich opgeofferd, om velen zonden uit te delgen; en zal andermaal verschijnen, niet om der zonden wil; maar dengenen, die Hem verwachten tot zaligheid.* De genoemde uitlegkundige zegt van deze plaats: "De redenering schijnt deze te zijn: 'daar de mensch maar eenmaal sterven kan, kon Christus ook maar eenmaal zich opofferen; en gelijk op den dood het oordeel volgt, zoo ook op Jezus opoffering zijne verheerlijking.'"

In denzelfden geest is de volgende plaats, hoofdstuk x. 10 en verv. Nadat onze schrijver in de voorgaande verzen, de ongenoegzaamheid der gewone offerande, wegens de noodzakelijke herhaling, uit de natuur der zaak en het gevoelen van den dichter van den 40sten Psalm had aangetoond, gaat hij dus voort in het 10de en eenige volgende verzen. De Messias werd sprekende ingevoerd in de aangehaalde psalm, als bereid om den wil van God te volbrengen, en welke die wil was, zegt hij vs. 10: *Door (het doen van) dien wil zijn wij geheiligd; (te weten) door de offerande des ligchaams van Jezus Christus, eenmaal geschied; en daar elk ander priester dagelijks stond, om de dienst te verrigten, en veelmalen dezelfde offers te offeren, die nooit de zonde konden wegnemen; is deze, na één offer* (tegen over het overige veelmalen) *voor altijd geofferd te hebben* (altijd tegenover dagelijks), *voor de zonde, gezeten* (tegenover staande) *ter regterhand Gods. Zoo heeft Hij dan* (volgens vs. 14), *door eene offerande, in eeuwigheid volmaakt degenen, die geheiligd worden;* dat is: aan Hem en zijnen Vader zijn toegewijd, de opregte belijders en vereerders. En dit bewijst hij nu verder uit den aard van het beloofde Nieuwe Verbond.

Eenige kortere plaatsen, lezers! blijven ons uit dit

oogpunt nog ter behandeling over, zoo als hoofdstuk xii. 24. Nadat de schrijver, in het begin van dit hoofddeel, de Hebreën had opgewekt om Jezus voorbeeld na te volgen, in lijdzaamheid en moed in het strijden, en in het uitoefenen van deugd; en hen bewijst, dat het geen bewijs is van Gods ongenoegen, indien wij gekastijd worden, stelt hij, van vs. 18 af, eene vergelijking in tusschen de verschrikkelijke majesteit van het instellen van het Oude Verbond, in tegenoverstelling van den zachten luister van het Nieuwe Verbond. Hiertoe behoorde ook, volgens vs. 24, dat zij nu gekomen waren *tot Jezus, den Middelaar des Nieuwen Verbonds, en het bloed der verzoening;* dat is, tot Jezus, den Middelaar, die ons, door zijnen bloedigen dood, gereinigd, verlost heeft van de zonde; want *dat* bloed *spreekt betere dingen dan het bloed van Abel.* Het bloed van Abel riep tot God om wraak, het bloed van Jezus daarentegen sprak van verzoening met God. Deze verklaring kwam ons voor de eenvoudigste en overeenkomstig het doel van den schrijver te zijn, daar sommige schriftverklaarders hier niets anders willen zien, dan een bewijs, dat Jezus onschuldig gestorven was, even gelijk Abel.

Zonderling is de plaats, die wij lezen hoofdstuk xiii. 10—12. In dit 13de hoofdstuk vermaant de schrijver de Hebreën, dat zij zich zouden toeleggen op allerlei Christelijke deugden, en zich zouden onthouden van navolging van vreemde leeringen en nieuwigheden, daar Christus toch altijd dezelfde bleef. Dat zij toch geene waarde zouden hechten aan spijswetten, die hen nimmer reinigen konden. Hierop volgt onze plaats: *wij hebben eenen altaar, waarvan zij, die de dienst in den tabernakel verrigteden, niet eten mogten.* Een *altaar* is hier voor eene *offerande.* De schrijver wilde de voortreffelijkheid van Jezus offerande en derzelver heilzamen invloed aantoonen; hij vergelijkt daarom de offerande door Jezus aangebragt, bij een zondoffer, waarvan, volgens de Levitische wetten niet mogt gegeten worden. *Want,* zegt hij (vs. 11), *welker dieren bloed, die tot zondoffers geofferd waren, door den Hoogepriester in het Heiligdom werd ingebragt, derzelver ligchamen werden buiten de legerplaats verbrand. Zoo heeft ook Jezus* (vs. 12), *toen Hij het volk door zijn eigen bloed heiligde,* dat is van de zonde reinigde, verloste, *buiten de poort geleden.* De meermalen genoemde uitlegkundige merkt hier aan:

" Men moet het gezegde in dit vers voor niet meer dan eene toespeling houden, alsof er stond : men zou bijkans zeggen, dat ook Jezus, toen Hij zich als een zondoffer offerde, daarom ook niet binnen *Jeruzalem*, maar buiten derzelver poort geleden heeft." En hoe zouden wij, lezers! er nog iets tot opheldering en verdediging van deze toespeling van den schrijver weten bij te voegen ?

Thans behoeven wij nog slechts twee plaatsen en eene bijzondere benaming aan te roeren, na hetgene wij reeds behandeld hebben in dit gedeelte. Hoofdstuk ii. 17 lezen wij : *Waarom Hij*, Jezus, *in alles den broederen moest gelijk worden, opdat Hij een barmhartig en getrouw Hoogepriester zijn zoude in zijne verrigtingen voor God; om de zonden des volks te verzoenen.* Deze plaats hebben wij reeds boven behandeld uit een ander oogpunt, en behoeft geene opheldering. Zoo ook hoofdstuk i. 3, waar de schrijver dit zegt van de heerlijkheid van Jezus: *Welke, daar Hij het afschijnsel is van zijne heerlijkheid, en het uitgedrukte beeld van zijne zelfstandigheid, en alle dingen draagt door het woord zijner kracht; nadat Hij de reinigmaking,* namelijk, *van onze zonden, door zich zelven heeft te weeg gebragt, gezeten is aan de regterhand der majesteit in den hemel.* Hier, lezers! zien wij dus de twee oogpunten vereenigd. Jezus dood voor ons een middel tot verzoening onzer zonden en voor Hem zelven een middel tot verheerlijking.

Jezus wordt ook eenmaal in dezen brief een *Borg* genoemd. Hoofdstuk vii. 22: *naar die mate is Jezus van een beter Verbond Borg;* dat is, uit vergelijking van hoofdstuk viii. 6, hetzelfde als Middelaar *geworden.* Doet men nieuwsgierig onderzoek naar de rede waarom onze schrijver hier, in plaats van *Middelaar, Plaatsbekleeder,* welk woord veel algemeener was, een woord heeft gebruikt, dat nergens voorkomt in het Nieuwe Verbond als hier, en dan nog niet eens in den eigenlijken zin? Wij antwoorden, dat wij niet vreemd zijn van te denken, dat hij hiertoe geleid is door het kort te voren (vs. 19) gebruiken van het Grieksche woord : *wij genaken ;* en dat hij dit woord, *Borg,* dan gebruikt om de klankspeling, waarvan de schrijver veel schijnt te hebben gehouden.

Zietdaar, lezers! het voornaamste gedeelte van ons onderzoek verrigt ; laat ons thans,

B. In *het andere* gedeelte van dit hoofddeel onderzoe-

ken wat Jezus lijden en dood ons schenkt, nadat wij gezien hebben waarvan Hij ons heeft verlost.

Jezus schenkt ons hierdoor,

a. Vooreerst, een voorbeeld van lijdzaamheid en moed in het strijden, en volharding in het geloof, volgens hoofdstuk xii. 1—3. Nadat hij, in het voorgaande 11de hoofdstuk, eene menigte van geloofshelden had geroemd, maakt hij er dit schoone gebruik van in onze plaats: *Daarom dan ook wij, die door zulk eene wolk van getuigen omgeven worden, laat ons afleggen, alles wat bezwaart, en de zoo zeer belemmerende zonde, en met volharding loopen de loopbaan, die ons is voorgesteld, opziende tot den grooten Leidsman en Volmaker des geloofs, Jezus, die, voor de vreugde Hem voorgesteld, het kruis verdragen en de schande veracht heeft, en gezeten is aan de regterhand des troons Gods.* Welk eene heerlijke voorstelling, lezers! De volharding in het Christelijke geloof wordt vergeleken bij een wedloop, waarbij al die vorige helden, op welken de Hebreën zulk eene nationale betrekking hadden, worden voorgesteld, als getuigen van hunnen loop, die de kampplaats omringen in eenen digten drom. En Jezus Christus, als de beoordeelaar, aan het einde van de baan, op wien zij staren moesten, die, zelfs door moeite en lijden en den kruisdood, even als zij, door lijden en rampen gefolterd, zich den weg had gebaand tot de verhevene zitplaats op den troon van God. Van dit gekozene beeld des wedloops ontvangen alle uitdrukkingen, vermaningen, uitzigten en beloften hunne kleur en gedaante. Doch wij mogen hierbij niet langer stilstaan, Jezus dan is, door zijne gehoorzaamheid, vertrouwen op God, en de belooning Hem toegezegd, een voorbeeld geworden voor alle geloovige strijders, tegen de zonde en de verleidingen, die Hem omringen. Hierop grondt hij nu zijne vermaning verder (vs. 3): *Overweegt toch hoe grooten tegenstand deze van de zondaars heeft doorgestaan, opdat gij niet verflaauwt noch uwe harten bezwijken.* Weder woorden en uitdrukkingen, lezers! gebruikt van wedloopen, die het einde van den baan niet bereiken kunnen. Jezus heeft dus dit alles geleden, opdat wij met moed en ijver onzen strijd tegen de zonde volbrengen zouden.

b. Ten tweede, zijn wij aan Jezus lijden en sterven verpligt, de verzekering van zijn medelijden met ons. Hoofdstuk ii. 17, 18; iv. 14—16; twee plaatsen, welke

wij reeds boven uit een ander oogpunt beschouwd hebben, dus hier slechts genoemd behoefden te worden.

c. Ten derde, ontvangen wij door Jezus lijden en sterven, eenen vrijmoedigen toegang tot God, die in den hemel woont; hierop doelt hoofdstuk x. 19, 20—22. Reeds meermalen hebben wij uit dit hoofdstuk eenige plaatsen behandeld, waarin de nietigheid der Levitische offeranden, en de voortreffelijkheid van Jezus, als Hoogepriester, die volkomene verzoening had aangebragt, werd bewezen. Nadat de schrijver dit onderwijs heeft afgehandeld, bouwt hij hierop deze sluitrede, die wij thans nader behandelen. *Dewijl wij dan, broeders! vrijmoedigheid*, volle vrijheid, *hebben, tot ingang in het Heiligdom,* dat is den hemel, *door het bloed van Jezus,* die ons, door zijn lijden en sterven (niet, gelijk de Hoogepriester, voor zich alleen, met vreemd bloed, in het Heilige der Heilige inging), den ingang heeft gebaand tot den hemel en Hem, die op den troon zit; *welken ingang Hij ons heeft gewijd, eenen nieuwen weg door het voorhangsel heen (hetwelk is zijn vleesch).* De genoemde hoogleeraar merkt op deze plaats aan: "Eenen te voren onbetreden weg heeft Hij ons ingewijd, dien men kan inslaan en hierbij het leven behouden; terwijl in het oude Heiligdom hij, die door het tweede voorhangsel wilde heendringen, eenen ontwijfelbaren dood te gemoet ging. In het oorspronkelijke schijnt eene nog stoutere vernuftspeling plaats te hebben, daar het woord *nieuw* eigenlijk beteekent *versch geslagt;* en voor *levensweg* gelezen wordt *levende weg,* waarbij men dan in aanmerking nemen moet, dat de schrijver straks het *ligchaam van Jezus* vergelijkt met het *voorhangsel,* dat het Heilige van het Heilige der Heiligen scheidde. Het voorhangsel moest weggenomen worden, om den vrijen toegang tot het Allerheiligste te openen. Jezus ligchaam moest geofferd worden om den ingang in het hemelsche Heiligdom open te stellen." Nu gaat hij voort: *Zoo laat ons derwaards,* namelijk, naar den troon der genade, zonder tusschenkomst van priesters, *zoo laat ons derwaards henengaan, met een opregt hart, in volle zekerheid des geloofs, ten aanzien des gemoeds, gereinigd zijnde van het kwaad geweten, en ten aanzien des ligchaams, gewasschen zijnde met zuiver water,* dat is, door den doop, als zinnebeeld der besprenging van Jezus bloed, zoo ook gereinigd van hart.

d. Eindelijk zijn wij aan het lijden en sterven van Jezus de eeuwige zaligheid verschuldigd. Doch de plaatsen, waarin dit oogpunt voorkomt, behoeven wij slechts aan te geven, daar die plaatsen door ons reeds te voren uit andere oogpunten uitvoeriger behandeld zijn. Zoo lezen wij, hoofdstuk v. 9 : *Waardoor*, namelijk zijn lijden en sterven, *Hij zijne bestemming volkomen bereikt hebbende voor allen, die Hem gehoorzamen, eene oorzaak van eeuwige zaligheid geworden is.* En hoofdstuk ix. 12 : *Christus, met zijn eigen bloed, eenmaal het Heiligdom ingegaan zijnde, heeft eene eeuwige verlossing te weeg gebragt;* en vs. 11 : *Daarom is Hij ook Middelaar van het Nieuwe Testament, opdat, wanneer zijn dood had plaats gehad, tot verzoening der overtredingen, onder het Oude Verbond, de geroepenen de belofte der eeuwige erfenis ontvangen zouden;* en, eindelijk, hoofdstuk x. 14 : *Zoo heeft Hij dan door ééne offerande in eeuwigheid volmaakt degenen, die geheiligd worden.*

III. Indien wij nu, lezers! het verhandelde kort te zamen trekken, zal dit het resultaat zijn van de *leer van den schrijver van den brief aan de Hebreën, over het doel en de gevolgen van Jezus lijden en dood, vooreerst,* voor Jezus zelven ; want hierdoor heeft Jezus gehoorzaamheid geleerd ; hierdoor is Hij de groote Herder zijner kudde geworden ; hierdoor werd Hij volkomen geschikt om onze Zaligmaker te worden ; en hierdoor werd Hij door God volmaakt en verheerlijkt ; maar, *ten andere,* voor de menschen ; want zijn lijden en dood heeft ons verlost van de Mozaïsche offerdienst, van den dood, de vrees voor dien dood en den magthebber des doods, den duivel en van de zonde, die de oorzaak van dezen dood was ; en daarenboven schenkt ons zijn lijden en sterven, een voorbeeld van lijdzaamheid en moed in het strijden ; een voorbeeld van vast geloof en vertrouwen, verzekering van zijn medelijden met ons ; vrijmoedige toegang tot God, zonder noodzakelijke tusschenkomst van offeraars, en, eindelijk, eeuwige volkomene zaligheid.

Zietdaar, lezers! wat ons in dezen brief geleerd wordt, omtrent het doel en de gevolgen van Jezus lijden en sterven. De heldere punten van het verband tusschen dat lijden en dien dood en onze zaligheid, zullen ons niet ontgaan zijn, doch ook nog hier blijft het: *de verborgenheid der godzaligheid is groot;* Jezus Christus is gestorven opdat wij zouden leven.

P. N. H.

ABRAHAM, ALS EEN VADER DES HUISGEZINS, TER NAVOLGING VOORGESTELD.

(*Vervolg en slot van No. X., bladz.* 322.)

ABRAHAMS VADERLIJKE ZORG, WEGENS HET HUWELIJK VAN ZIJNEN ZOON IZAÄK, IS VOORBEELDIG.

Van oude tijden, tot op den huidigen dag, hebben in het oosten de ouders groot gezag en invloed in het bepalen van een aan te gaan huwelijk hunner kinderen. Ook Abraham gebruikte, in het uithuwelijken van zijnen zoon, al zijn vaderlijk gezag. Ofschoon Izaäk den mannelijken ouderdom van veertig jaren reeds bereikt had, was het evenwel des vaders wijs beleid, waarnaar men te werk ging. Abraham laat zijnen oudsten knecht, het zij Eliëzer, of, zoo die misschien reeds dood was, eenen anderen tot zich komen; verbindt hem door eenen eed, niet wegens gevreesde trouweloosheid, als wel wegens het gewigt der zaak, om naar zijn vaderland en maagschap te trekken, en aldaar voor zijnen zoon Izaäk eene vrouw te zoeken (Gen. xxiv). En het gevolg was, dat Rebekka, de kleindochter van Nahor, Abrahams broeder, met hem terugkeerde naar *Kanaän* en Izaäks echtgenoote werd.

Daar onderscheidene volken, standen en tijdperken, bijzonder in het aangaan van het zoo heilig verbond des huwelijks, hunne eigene gebruiken hebben; en wij de gebruiken van onzen tijd, voor zooverre zij niets wanstaltigs en ongerijmds in zich bevatten, wijzelijk volgen moeten, overeenkomstig den kring in welken wij leven, kunnen wij de bijzonderheden, die aan Abrahams tijd verbonden waren en niets zedelijks voor ons opleveren, veilig daarlaten. En daar God met Abraham en zijne familie een groot ontwerp zoude uitvoeren, en de leiding in den weg der voorzienigheid zoo wel, als de openbaringen aan Abraham en de zijnen deswegens gedaan, buitengewoon waren, houdt Abrahams knecht, daar hij een teeken van God begeert, een gedrag, hetwelk niet nagevolgd, noch ter navolging aangeprezen mag worden.

Maar buiten dat alles vinden wij ook hier in Abraham, naar wiens geest zijn knecht mag gerekend worden te werk gegaan te zijn, veel, dat leerzaam, dat navolgenswaardig is. Gij, Christen huisvaders! maakt gij uw gebruik, bij het bepalen van het huwelijk van uwen zoon

en uwe dochter, van al die magt en dat gezag, welke u niet alleen door de wetten des lands, maar ook door natuur en oudheid toegekend worden. De natuur der zaak is te gewigtig, dan dat gij haar geheel zoudt overlaten aan het onervaren oordeel uwer kinderen, die veelal onberedeneerd te werk gaan, zich door driften laten vervoeren en naar den schijn oordeelen, zonder de veruitziende gevolgen eenigzins te berekenen. Velen, die roekeloos en onbedachtzaam te werk gingen, naar de ligtzinnigheid, die aan de jeugd eigen is, storteden zich, vervoerd door datgene, wat zij liefde noemen, in een poel van jammer en ellende.

Gij behoort intusschen zorg te dragen, dat uwe vaderlijke magt en gezag door wijsheid bestuurd worden, en aan uwe kinderen niet nadeelig zijn. Hoe onverantwoordelijk zou het voor u zijn, hoe bezwarend voor uw geweten, hoe heilloos in de gevolgen, wanneer gij uw kind, tegen zin en wil, tot een huwelijk wildet dwingen, en voor altoos aan eene wederhelft verbinden, met welke het zich niet hartelijk vereenigen kan? Hoe verschrikkelijk tevens, hetzelve, om verkeerde oogmerken, van het huwelijk terug te houden? Hoe menigeen is het slagtoffer geworden van de grilligheid, stijfzinnigheid en schandelijke eigenbaat hunner ouderen, die de schandelijke oorzaken waren van de wanhopige stappen van hun kind?

Volgt gij dan, bij het te bepalen huwelijk uwer kinderen, dezelfde grondstellingen, welke Abrahams knecht volgde, zekerlijk naar het onderrigt en naar den uitdrukkelijken last van zijnen heer. De eigenschappen, welke hij in de wederhelft van Izaäk begeerde, waren verpligtende vriendelijkheid, gereedheid tot weldoen, hulp- en dienstvaardigheid, arbeidzame naarstigheid en nederigheid, zonder pracht en praal (Gen. xxiv. 12—21). Eigenschappen, die den mensch verhoogen en veredelen, die met den zegen des Heeren in een naauw verband staan, tot voorspoed den zekersten weg banen en de gunst van God en menschen doen verkrijgen. Hoedanigheden, zonder welke het genoegen des huwelijks niet bestendig kan zijn, en welker gemis, noch door aanzien, noch door vermogen kan vergoed worden.

Daar gij nu, als huisvaders, op uwe kinderen eenen grooten invloed hebt, is het billijk en noodzakelijk, dat gij van dien invloed een verstandig gebruik

maakt, om hun vroegtijdig de dingen naar hunne regte waarde te leeren schatten, en hen te overtuigen van datgene, wat den mensch bij alle regtschapene beoordeelaars eerwaardig en beminnelijk maakt, en tot zijn waarachtig geluk den vasten grondslag legt. Gij zult hen daardoor beveiligen voor eene onberadene en ligtzinnige keuze; en de grondbeginsels, welke gij hun inboezemt, zullen hen besturen bij het doen van eenen stap, die de gewigtigste is voor hun geheel leven, zonder dat zij zich enkel door dierlijk gevoel laten bemeesteren.

OVER VOORBIJGAANDE GODSDIENSTIGHEID.

(Vervolg en slot van No. X., bladz. 322.)

Bloot voorbijgaande godsdienstigheden *hebben eene dadelijke strekking om het beginsel van ongeloof* in onze natuur *te versterken.* Het is niet alleen zeer mogelijk, maar zeer algemeen, dat de mensch zich verzondigt tot eene toestand van wanhoop aan Gods genade; en niemand is zoo op den weg om dit te doen, dan zij, die herhaaldelijk tot de wereld zijn teruggekeerd, na eene wijle van godsdienstige gevoeligheid. Indien wij, in onze maatschappelijke betrekkingen, iemand grootelijks beleedigd en gehoond hebben, na betuigingen van stellige vriendschap en innige verknochtheid, kunnen wij moeijelijk van ons zelven verkrijgen hem weder te naderen, of de overtuiging hebben, dat hij ons weder in het getal zijner vrienden zal opnemen. En daar wij geneigd zijn van ons zelven te besluiten, indien wij dikwijls berouw gehad hebben, en even dikwijls tot zonde wedergekeerd, zullen wij in groot gevaar zijn van tot het besluit te komen, dat wij meer gezondigd hebben dan vergeven kan worden en ons zelven aan misdaad en wanhoop overgeven. Ik heb eens gelezen van iemand, die voortleefde zonder eenig acht op de Godsdienst te slaan tot hij onrustbarend ziek werd; wanneer zijn geweten uit den slaap ontwaakte en hij de goddeloosheid zijns levens inzag. Er werd om eenen leeraar gezonden, aan wien hij zijne schuld beleed en wien hij bad hem in zijne gebeden te gedenken, ter zelfder tijd belofte doende, dat, zoo God zijn leven wilde sparen, hij den regel zijns gedrags ver-

anderen zoude. Hij kreeg zijne gezondheid weder, en voor een tijd hield hij zijn woord. Hij rigtte godsdienstoefening in; onderhield het gebed in de afzondering en bezocht het huis Gods; in het kort, hij scheen een nieuw mensch te zijn in Christus Jezus. Ten laatste begon hij te verslappen, en schrede voor schrede keerde hij tot zijnen vroegeren toestand van onverschilligheid terug. De hand der beproeving stuitte hem andermaal. Zijn geweten beklom op nieuw den regterstoel; en hij werd op schrikkelijker toon gedagvaard en verwezen. De pijlen des Heeren doorstaken hem en het vergif er van verteerde zijn hart. Zijne vrienden bezwoeren hem om eenen leeraar te zenden, gelijk te voren. "Neen!" riep hij uit, "ik, die eenmaal met de genade Gods gespeeld heb, kan haar nu niet meer verwachten!" Geene overreding kon dit besluit doen wankelen; geene voorstelling van Gods genade zijnen wanhoop verzetten; en, zonder vergiffenis te vragen, stierf hij.

Een zelfde wanhoop is, in vele andere gevallen, het gevolg geweest dier zonde van het verroekeloozen der godsdienstige indrukken.

Deze bladzijden kunnen misschien door den een of ander gelezen worden, wiens gemoed onder godsdienstige aandoeningen verkeert. Uw toestand is beslissender en belangrijker dan eenige taal, waarvan ik mij zou kunnen bedienen, vermag uit te drukken. Zoo uwe tegenwoordige bezorgdheid tot uwe vorige zorgeloosheid terugzinkt, zijt gij in het dreigendste gevaar van aan de verdorvenheid uwer natuur te worden overgelaten. God komt nu tot u in de werkingen zijner liefde, en verbeidt het oogenblik om zijne genade te toonen. Zoek Hem terwijl Hij kan gevonden worden, roep Hem aan als Hij nabij is. De zachte koelte van hemelschen invloed gaat u nu over het hoofd; neem het gunstige getijde waar, en haal elk zeil op, om den ademtocht des hemels op te vangen. Beef op de gedachte van uwe tegenwoordige gevoelens te verliezen. Verkeer veel in het ernstige gebed tot God, dat Hij niet toelate u tot gebrek aan belangstelling en verzuim te doen terugvallen. Neem alle mogelijke middelen te baat, om uwe tegenwoordige overtuigingen te bewaren en te begronden. Lees de Schriften met vernieuwden ijver. Ga met verhoogden ernst en belangstelling, en biddende, naar het huis Gods. Streef er naar, een duidelijker inzigt in de

waarheid te verkrijgen, zoo als die is in Jezus, en doe uw best om zoo wel verstandelijk wel onderrigt te wezen, als naar het hart onder levendige indrukken te leven. Wees met niets minder tevreden dan een vernieuwd gemoed—de nieuwe geboorte. Wees op uwe hoede tegen gerustheid in u zelven. Waak er tegen, zoo zeer als tegen grover zonden. Beschouw u zelven als een klein kind, dat niets vermag zonder God. Betracht uwe eigene zondigheid in den spiegel van Gods heilige wet. Neem toe in ootmoed; het is niet goed voor een plant geil op te schieten, voor zij nog diep geworteld is; als daar geen vezelen in de aarde zijn doorgedrongen, en geen vocht is bij den wortel, welke bloesems of vruchten daar ook mogen zijn op de takken, zij zullen spoedig afvallen; en even zeer, indien uwe godsvrucht geene wortels schiet in nederigheid, en niet besproeid wordt met de tranen van de smart des berouws, welke bloessems of vruchten van ijver er in het gemoed of gedrag mogen te voorschijn komen, zij zullen spoedig afvallen in den storm of de hitte der verzoeking. Geef acht op geheime zonden. Eene enkele begeerlijkheid, die niet gedood wordt, zal als een worm zijn aan den wortel van de pas geplante vroomheid uwer ziel. Gedenk gedurig, dat het nog slechts een begin van godsvrucht bij u is. Laat het er niet bij; geloof in den Heer Jezus Christus; niets minder dan dat zal u behouden; zonder geloof zal al wat gij gevoeld hebt of gevoelen kunt, u geen goeds aanbrengen; gij moet tot Christus komen en begeeren op te wassen in genade en in de kennis van God uwen Zaligmaker.

Misschien leest de een of ander deze regelen, die godsdienstige indrukken gekend, maar ze verloren heeft. Uwe welgezindheid is verdwenen als eene morgenwolk, en als eene morgendauw heeft zij geglinsterd en is verdampt. Somtijds roept gij met de klem eener diepe droefgeestigheid uit:

Wat sleet ik menig uurtje vredig!
Nog is mij zijn herinring zoet.
Maar nu! geen wereld dempt het ledig,
Dat overbleef in mijn gemoed.

Gij *zijt* niet gelukkig; gij *kunt het niet* zijn. O neen! Het rinkinken van het vermaak, de drukte uwer zaken

kunnen de stem des gewetens niet verstikken; daar is nu en dan eene pause waarin zijn donders gehoord en met onbeschrijfelijke bekommering gehoord worden. Somtijds te midden van uwe genoegens, als alles rondom u dartelheid en vreugde is, ziet gij een gezigt dat anderen niet zien, vervaart u eene geheimzinnige hand, welke uw vonnis op den muur schrijft. Van dat oogenblik af aan is daar voor u geene vreugde meer. Somtijds gaat gij zoo ver van het uur te vloeken, waarin een getrouwe prediker de goede overtuiging in uw hart bragt, en u half voor de wereld en hare ijdelheden bedierf. Gij ziet met niets minder dan benijding de zoodanigen aan, die, nooit geleerd hebbende God te vreezen, in volkomen duisternis gehuld zijn, en de ijle spoken, de half zigtbare gedaanten van jammer niet gewaar worden, die zich aan uw ontzettend droomgezigt vertoonen. Op eenen anderen tijd, een weinig zwak wordende, roept gij uit: "O dat het met mij ware gelijk in de vorige dagen, toen de kandelaar des Heeren mijn tabernakel bescheen! Wat zoude ik willen geven om de inzigten en gevoelens van die dagen terug te roepen? Gelukkige tijden! gij zijt daarhenen gevlugt als visioenen van geestelijke schoonheid! En zijt gij voor altijd heengevlugt? Kan geen magt der wereld u terugroepen voor dit ontrust gemoed?" Ja, mijn lezer! zij zijn allen binnen uw bereik, nog dralende om weder te komen. Vlied tot God in den gebede, smeek Hem genadig over u te zijn. Roep Hem aan om u op te wekken uit de sluimering waarin gij zijt vervallen. Wacht u voor den verkleumenden invloed der moedeloosheid. Daar is geen plaats voor wanhoop. Jaag naar het bezit van ware godsvrucht. Doorzoek de oorzaak, welke uwe indrukken vernietigde in den verledenen tijd. Was het de verbindtenis met eenen onvoegzamen vriend? Verlaat hem, zoo als gij eenen slang ontvlugten zoudt. Was het de eene of andere toestand voor de godzaligheid ongunstig, en welke gij vrijwillig gekozen hadt, als Lot *Sodom*, ter oorzake van tijdelijke voordeelen? Verlaat, verlaat het zonder uitstel. Ontvlugt om uwes levens wil en sta niet stil op de gansche vlakte. Was het de eene of andere u omringende zonde, u lief als uw regteroog, u oirbaar als uw regterhand, ruk ze uit, scheur ze af, zonder aarseling of spijt; want is het niet beter deze opoffering te doen, dan de eeuwige zaligheid

te verliezen, en eindeloosdurende pijnen uit te staan? Was het gerustheid in u zelven, vertrouwen op u zelven? Stel dan nu uw lot in de hand der Almagt en wend u tot God. Vraag om den Heiligen Geest, dat Hij uwe ziel vernieuwe, heilige en beware. Leer uit uw verleden val, wat u voortaan te doen, te mijden staat. Geloof het Evangelie, hetwelk verklaart, dat het bloed van Christus reinigt van alle zonden. Het was, in de eerste plaats, geloof dat u ontbrak, om aan uwe godsdienstige indrukken duur en stevigheid te geven. Daar was geen geloof, geene overtuiging, geene overtuiging met toepassing op u zelven, van de waarheid des Evangelies. Uwe godsdienstige aandoeningen waren gelijk een stroom, door van buiten komende en toevallige oorzaken gezwollen, maar er bestond geen bron, geen wel. Gij staptet luchtig over het geloof heen, gij gaaft uwe ziel niet over aan Christus, noch droegt gij u zelven aan Hem op, om door zijne geregtigheid geregtvaardigd te worden, door zijnen Geest te worden geheiligd. Dat was niet uwe "*eenige* troost in leven en sterven, dat gij met lijf en ziel, beide in het leven en sterven, niet uwes zelfs, maar uws getrouwen Zaligmakers, Jezus Christus, eigen waart, die met zijn dierbaar bloed voor al uwe zonde volkomen betaald en u uit het geweld des boozen verlost had, en alzoo bewaarde, dat zonder den wil uwes Hemelschen Vaders, geen haar van uw hoofd vallen kan; ja ook, dat u alle dingen tot uwe zaligheid dienen moesten." Daarom, "verzekerde Hij u ook nog niet door zijnen Heiligen Geest van het eeuwige leven, en maakte u nog niet Hem voortaan te leven van harte willig en bereid."* Het zij voortaan uwe troost en uwe bevinding,—en uwe ziel zal leven in eeuwigheid!

HET AVONDMAAL.

Aanbiddelijk Heilige Geest! ik neem tot U de toevlugt uit het midden van eene wereld vol zondige woelingen, en met een hart dat eene tezamenknooping van ongeregtigheden is; want waar zal ik henen gaan om de zonden te ontvlugten, om het walgelijke gewoel

* Hiedelbergsche Katechismus. Het uitnemende, immers al mijne lezers bekende? antwoord op de eerste vraag.

derzelve te ontwijken; om mijn hart, mijn boos hart, hervormd te krijgen naar Gods heerlijk beeldendeugd, dan tot U, o allesvermogende God! die toegang hebt tot het sterkste toegesloten hart, dat, hoe dor en ledig, hoe onvruchtbaar ten goede, door U gebragt kan worden tot de hartelijkste en blijmoedigste omhelzing van Jezus liefdedienst!

Ach! verkeerde ik met geheel mijn hart veel bij U in het suizen eener zachte stilte! Hoe beminnelijk is mij die teekening, die Gij in uw Woord geeft van een hart, dat met ootmoedigheid bekleed is!—van eenen nederigen stillen geest, die kostelijk voor U is!—maar hoe beschaamd sta ik, nu ik aan dezelve peins, en er mij zelven bij vergelijk. Ik ervaar duizendwerf, dat mijn hart gelijk is aan de woeste baren eener onstuimige zee, die, aangedreven door het geloei der stormen, in staat is om alles te verwoesten! Ach! hoe ongelukkig is deze toestand! daar ik, onvatbaar voor uw onderwijs, door de verwoesting van mijn hart ben blootgesteld aan allerlei gevaren, die dat wanbestaan onvermijdelijk ten gevolg hebben!—Ach! ik ellendig mensch! wie zal mij verlossen!

Maar, hoe zeer mijn hart hierdoor gedrukt wordt, beurt dit mijn geest op, dat uwe almagtige genade genoeg zij ter mijner redding; maar ook dit alleen is genoeg; niets minder kan mijn hart verbeteren, mijn gemoed geruststellen. Ach! hoe verviel ik ijlings tot vertwijfeling, ja tot wanhoop; straalde mij die heilzon niet somtijds aangenaam en vrolijk toe, mogt dit ook heden gebeuren!

O gij, mijne ziel! betaamde het immer veel in het gebed te wezen, het is heden. De albespiegelende oogen van Hem, die aan Johannes verscheen, wandelende in het midden der zeven gouden kandelaren, met oogen als eene vlamme vuurs, zullen u doen gadeslaan in het naderen tot zijn Heilig Avondmaal. Mij dunk ik hoor Hem dit zegel: "Heb ik u niet bevolen" op dat gebod drukken: "Doet dat tot mijner gedachtenis." En hoe betamelijk en zalig is deze verpligting; maar tevens hoe groot een gewigt! Had Esther zulk eene gewigtige voorbereiding om voor den Perzischen monarch te verschijnen, hoe noodzakelijk is onze voorbereiding, die in het Avondmaal verschijnen voor Hem, die de koningen der aarde vreesselijk is, op wiens kleed

en dije geschreven staat: *Koning der koningen, en Heer der heeren.*

Goddelijke Jezus! was mijn hart met ootmoedigheid bekleed! Ik sta in vuile kleederen voor uw aangezigt en de Satan staat nevens mij! Scheld hem en laat mij door U behouden worden gelijk een vuurbrand uit het vuur.

Wat is de liefde en wijsheid van den gezegenden Jezus gadeloos! In den laatsten nacht van zijn leven, als Hij het toppunt zijns verhevensten lijdens met rassche schreden naderde, gaf Hij het liefderijk bevel tot dat Avondmaal. Zonderlinge nacht! gewigtige nacht! dat gij altoos in een dankbaar geheugen bij mij blijven moogt. De Heer heeft zijn volk eenen tafel toegerigt in de woestijn; heden staat ze gereed; heden mag elk, die het bruiloftskleed van ware verootmoediging, levendig geloof, vurige liefde en opregte gezindheid tot heiligheid aan heeft, toegaan tot dezen maaltijd, waar (o nooit begrepen wonder!) het vleesch en bloed van Gods eigen Zoon de dierbare geregten zijn!

Welk een eerbied moet mijn hart vervullen, nu ik hier verschijn waar Engelen tegenwoordig zijn, om de wonderen der verlossing te bepeinzen, die God, door zigtbare teekenen aan zijn volk vertegenwoordigt. O! welk een veeltal van verheven waarheden zijn hier voor het geloof te zien! Gods geregtigheid en heiligheid, die nooit meer als op *Golgotha* verheerlijkt zijn, spreiden zich hier luisterrijk ten toon. Ik zie hier dat eerwaardig opschrift met levendige letteren geschreven, dat oudtijds de hoogepriester voor zijn hoofd droeg: *De Heiligheid des Heeren.* En hoe dierbaar is voor mijne ziel dit middenpunt van alle Gods volmaaktheden. In deze deugd van God is de grondslag van gelukzaligheden, die er in den Heer zijn voor zijn volk. God kon geen God zijn van volkomene zaligheid, was Hij niet een Heilig God. Dierbare, beminnelijke, maar tevens verschrikkelijke Heiligheid! o! hier beeft mijn onrein hart! en geen wonder, daar een heilige Godsman, deze heerlijkheid van Koning Jezus ziende, uitriep: *Wee mij, want ik verga! omdat ik een man ben van onreine lippen, en woon onder een volk, dat onrein van lippen is; want mijne oogen hebben den Koning, den Heer der heirscharen gezien* (Jes. vi. 5). En was het allesbetalende offer van Gods grooten Zoon niet tusschen beide gekomen met

eene volmaakte voldoening en gehoorzaamheid aan al de eischen der goddelijke regtvaardigheid en de bevelen van Gods heiligen wil, Gods heiligheid (ontzaggelijk denkbeeld!) was een eeuwige gloed, bij welke niemand wonen kon; maar nu Jezus gestorven en als Hoogepriester in den hemel is, berust Gods heiligheid in Hem met een eeuwig welbehagen. En hoe levendig zie ik dit in het Avondmaal afgeteekend; daar blinkt Gods heilige afkeer tegen de zonde en zijn wil om dezelve te straffen, allerlevendigst door in de teekenen van brood en wijn, die ons het gekruiste ligchaam en vergoten bloed van Gods grooten Zoon, als eene offerande voor de zonden, vertegenwoordigen. Hoe onschendbaar moeten deze volmaaktheden in God niet wezen, daar Hij weleer zijn eigen Zoon, tot voldoening aan derzelver eischen, in eenen vervloekten dood overgaf, eer Hij, zonder dat, strafwaardige zondaars in zijnen gunst herstellen wil. Maar aan de andere zijde vertoont zich hier Gods wijsheid, liefde en trouw op eene beminnelijke wijze. Niets dan een goddelijk verstand was toereikende, om eenen weg te beramen, langs welken verlorengaande stervelingen weer in gemeenschap met God konden komen; al de vernuften der Engelen verliezen zich in de beschouwing dezer diepe wonderen. En zijn Engelen, welke hierin voor zich zelven belangloos zijn, begeerig hier in te zien, wat moest gij dan, o, mijne ziel! niet veel ophebben met dien rijkdom der kennis dezer verborgenheden, die zich in het Avondmaal ten toon spreiden?

Ach! groote Jezus! ontdek Gij toch mijne oogen, dat ik deze wonderen met opgetogenheid beschouwe! Laat mij U toch in het Avondmaal leeren kennen, als diengene, in welken al de schatten van wijsheid en kennis verborgen liggen! Gods wijsheid dacht het middel uit, waardoor zijne liefde, zonder krenking van zijne regtvaardigheid, tot ons kon nederdalen. En welk was dit middel? De dood van Gods eigen Zoon! Vermetele gedachte! Wat durf ik te schrijven! de dood van Gods eigen Zoon! wie durft dit te uiten? Is dit geene godslastering? Zoo schijnt dit voor ons aardsch vernuft, —geen sterveling, geen Engel zou immer zulk eenen plan hebben kunnen vormen, noch durven uitspreken, had Jezus mond zelve dat nooit diep genoeg doorgedachte woord niet uitgeroepen: *Alzoo lief heeft God de*

wereld gehad, dat Hij zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe (Joh. iii. 16). Gadelooze liefde! ontzaggelijke liefde! eeuwige vrije liefde! die in de eeuwigheid niet genoeg kan aangebeden worden. God is liefde! dat zie ik in het Avondmaal, in den bitteren dood van zijnen lieven Zoon, om welken te verkondigen hetzelve is ingesteld.

Treed dan naar *Golgotha,* dáár sterft de Vorst des levens om der zonden wil; dáár wordt het uitgetogen zwaard der goddelijke geregtigheid in het hart van Gods Zoon gestoken; zie Hem dáár aan het moordhout uitgerekt en vastgeklonken! IJsselijk tooneel! De bliksemen van Gods toorn treffen onophoudelijk het hart van Gods Zoon, terwijl de gansche magt der hel, met hare wreede folteringen Hem aanvallen. Wie kan het onbewogen aanhooren, als de goddelijke Zoon aan den goddelijken Vader klaagt: *Mijn God! mijn God! waarom hebt Gij mij verlaten* (Ps. xxii. 2)? Wie verstaat het, als Hij, wegens zielsbenaauwdheid, uitroept: *Ik ben uitgestort als water, al mijne beenderen hebben zich van een gescheiden; mijn hart is als wasch, het is gesmolten in het midden mijns ingewands* (Ps. xxii. 15, 16).

Deze hand met welke ik heden schrijf, drupt van bloed, aanbiddelijke Jezus! want ik heb U moeite gemaakt met mijne zonden; ik heb U doorstoken met mijne ongeregtigheden! maar onnagaanbare liefde, daar Gij U zelven hadt kunnen verheerlijken in mij te straffen, daar wordt Gij zelf gestraft; gestraft met zulk eenen vervloekten dood, om voor mij het leven te verwerven, daar ik had mogen neêrzinken in eenen afgrond van eeuwige afzigtelijkheden, ik regtvaardig! daar hebt Gij vrijwillig dit voor mij geleden. Ach! geef mij door uwe genade levendige vertegenwoordiging van deze waarheid, die Gij, opdat wij, bij eene dankbare herinnering van dezelve, ons eerbiedig aan uwe dienst zouden opdragen, in het Avondmaal zoo levendig laat afschilderen. Gadelooze goedheid! die onze kleine vermogens zoo liefderijk te hulp komt!

O, dierbare Immanuël! U in uwe lijdende liefde, met levendige beseffen van de grootheid van dezelve, en onder gloeijende gevoelens van uwe dankbare wederliefde, onophoudelijk te bepeinzen, is onze duurste pligt en ons hoogst voorregt; maar wij zijn tot niet minder

bekwaam, onze kwijnende vermogens liggen vaak werkeloos neder, zoo Gij niet gedurig, door uwe genade, kracht aan dezelve mededeelt en nieuwe vertegenwoordiging van deze waarheid geeft; maar daartoe hebt Gij het Avondmaal ingesteld, opdat wij dus werkzaam zijnde, uwen dood zouden verkondigen totdat Gij komt.

De dood van Christus, benevens zijne dadelijke gehoorzaamheid, zijn de rijke bronnen, uit welke al de heilgoederen, die in het Avondmaal vertegenwoordigd en verzegeld worden, voortkomen; hoe vruchtbaar in onderwijzing en vertroosting is dan het Avondmaal! De genieting van het brood en den wijn, de uiterlijke teekenen in dit Bondzegel, bewijzen het deelgenootschap der geloovigen aan al de vruchtgevolgen van des Heilands kruisverdiensten. In hetzelve verklaart de drieëenige God aan zijn verlost volk zijne hartelijke liefde, zoo hoog klimmende, dat, daar zij waardig waren eeuwig onder zijnen toorn te verzinken, Hij hen nu, integendeel, niet alleen als zijne dienstknechten, maar zelfs als zijne lieve kinderen in zijne gemeenschap wil aannemen en eeuwig blijven behouden, omdat in Christus, alle Gods beloften eeuwig "ja en amen zijn." In het Avondmaal wordt de onveranderlijkheid van Gods beloften ten luisterrijkste ten toon gespreid. De toezeggingen van des werelds aanvang aan de kerk gedaan, en nu allen in Jezus vervuld, verkondigen Gods trouw en waarheid in de gemeente der heiligen; en strekken ten waarborg, dat de Heer al zijne heilbeloften aan zijn volk gedaan, zekerlijk vervullen zal. Welk eene aangename verzekering ontvangt dan een geloovig gemoed aan het Avondmaal! Zucht een geloovige onder eenen weg van tegenheden, in welken het van rondom donker is; en in welken men niet anders dan gebrek en armoede verwachten kan, de Heer belooft en verzegelt hem aan zijne tafel, dat zijn brood hem zal gegeven worden, en dat zijn water gewis zal zijn: al zouden met de weduwe, het meel van de kruik, en de olie van de flesch niet verteeren, wijl Hij nooit den regtvaardige verlaten zal, al zocht zijn zaad zelfs brood; dit moet daarom de weêrklank van Gods beloften zijn in elk hart: *De Heer zal het voor mij voleinden; want zijne goedertierenheid is in eeuwigheid* (Ps. cxxxviii. 8).

Moet een Christen gebukt gaan onder de zwaarste rampen, en zich omringd zien van duizend gevaren,

de Heer belooft en verzegelt hem aan zijnen tafel: *Wanneer gij zult gaan door het water, Ik zal bij u zijn; en door de rivieren, zij zullen u niet overstroomen; wanneer gij door het vuur zult gaan, gij zult u niet verbranden, en de vlam zal u niet aansteken; want Ik ben de Heer, uw God* (Jes. xliii. 2, 3). Daarom mag de blijmoedige geloofstaal eens Christens wezen: *Verblijd u niet over mij, o gij, mijne vijandin! als ik gevallen ben zal ik weder opstaan; als ik in duistere plaatsen gezeten ben, zat mij de Heer tot een licht zijn* (Micha vii. 8).

Gaat eene opregte ziel neêrgebogen onder den last harer ongeregtigheden, moet zij deswege klagen: "Mijne ongeregtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven mijn hoofd; en mijne schuld is zwaar geworden tot aan den hemel." In het Avondmaal wordt haar toegeroepen: Zie het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegdraagt. Dat geslagtte Lam wordt haar daar vertoond, als het algenoegzaam offer voor al de zonden van alle uitverkorenen; in welke men, tot verheffing van Gods vergevende genade, den Heer toe mag juichen: *Wie is een God gelijk Gij, die de ongeregtigheden vergeeft, en de overtredingen van het overblijfsel uwer erve genadiglijk voorbijgaat* (Micha vii. 18). Terwijl de groote belofte aan des Heeren verootmoedigd en boetvaardig volk daar ten sterkste verzegeld wordt: *Ziet Ik zal haar de gezondheid en de genezing doen reizen, en zal haar genezen; en zal haar openbaren een overvloed van vrede en waarheid; en Ik zal ze reinigen van al hare ongeregtigheden, met dewelke zij tegen Mij gezondigd hebben enz.* (Jer. xxxiii. 6, 8). Dierbare heilbeloften! *O, Israëls Ontfermer! geef onze ziel genade om te hopen op uwe toezeggingen in het strijdperk van dit leven; doe ons verwachtende onze krachten vernieuwen* (Jes. iv. 31).

O, verheerlijkte Zoon van God! ontsteek een hemelsch vuur van liefde tot U in onze harten; verkrijg door uwe genadewerking meer en meer eene gestalte in onze zielen, opdat wij bereid mogen zijn om eens dáár te verschijnen, waar Gij zijt.—*Amen.*

M. J. S.

Graaff-Reinet, 23 Oct. 1845.

"UW KONINGRIJK KOME."

In de *Berliner Missions berichte*, Dec. 1844, leest men het volgende: "Op de laatste vergadering van het Zendelinggenootschap te *Parijs* werd, na gehoudene leerrede, het verslag gelezen door den Wel-Eerw. Agenor Gasparin. De slotsom daarvan was, dat het genootschap *twintig duizend* francs te kort kwam. Al de aanwezigen schrikten als zij het hoorden. Zorg en bekommering stond op de aangezigten te lezen; maar ziet, daar treedt, midden uit de menigte, een eenvoudig man te voorschijn, een predikant uit het zuiden van *Frankrijk*. Hij plaatst zich naast Gasparin en spreekt aldus: "Ik ben 50 mijlen van hier woonachtig en heb de reize herwaards met den postwagen gedaan. Elke mijl heeft mij *één* franc, de geheele reize alzoo *vijftig* francs gekost. Op mijne terugreize zal ik twintig mijlen te voet gaan, om daardoor *twintig* francs uit te winnen. En deze schenk ik als eene kleine gift uit liefde tot mijnen Heer en tot vermindering der schuld. Een ieder doe, naar stand en vermogen, desgelijks!" En zóó gesproken hebbende, gaat hij in stilte weder naar zijne zitplaats. De gansche vergadering is opgetogen over die daad. En als, aan het einde der bijeenkomst, de collecte geteld werd, bevindt men dat er *vijftien duizend* francs zijn ingezameld tot afdoening der schuld, zonder dat daarom de jaarlijksche bijdragen eenige vermindering hebben ondergaan. Een iegelijk, die den Heer liefheeft, handele alzoo, en zijne daden bevestigen de opregtheid van zijn hart, waarmede hij de woorden des Zaligmakers bezige: "Uw Koningrijk kome!"

DE ONSTERFELIJKHEID.

O! zoo uw boezem gloeit voor zulk een heil, eene eer,
Dat dan, wat ramp uw hoofd in 't vlugtig leven treffe,
Geene onbedachte klagt zich om uw lot verheffe!
Wie 't menschlijk leven nu als oefenschool hier kent,
Waardeert er elk genot, en mort niet bij de ellend';
Geen wanhoop grijpt hem aan, bij ramp en zielsbedroeving:
't Zijn middlen in Gods hand, die loutren door beproeving!

Wie minder smart hier oogst, of meerder vreugd' hier smaakt,
De wijsheid koos, en weg en doelwit zijn volmaakt!
Neen! niet het knellen van des levens jammerketen,
Ontwringt den zuigeling zijne allereerste kreten;
Maar de allereerste traan, dien hij op de aarde plengt,
Is de aanbevelingsbrief, die de onschuld medebrengt!
Niet 's levens winter, dor en kaal van knop en bloesem,
Ontrukt de laatste zucht aan d' uitgeleefden boezem!
Die zucht is de afscheidsgroet aan de aarde, die hem derft;
Een broederlijk vaarwel! dat op zijn mond besterft;
Want, als vrijgekochten, zijn we allen lotgenooten;
Hetzelfde vaderland is voor ons oog ontsloten!
Harmonisch houde rede en godsdienst ons verrukt
En hebben 't merk op onze onsterflijkheid gedrukt:
Wij gaan elkander voor in 't onvergankelijk leven,
Waar God ons aan elkaar voor eeuwig weer zal geven!

BL.

KERK-NIEUWS.

RINGSVERGADERING VAN TULBAGH.—In de Ringsvergadering van *Tulbagh* werd het voorzitterschap bekleed door den Wel-Eerw. Heer J. C. LAFEBRE MOORREES. De predikanten van *Tulbagh, Malmesbury, Worcester, Wellington, Clanwilliam* en *Piketberg*, met de afgevaardigde ouderlingen, waren er tegenwoordig. Zekere klagte van een lidmaat der Piketbergsche gemeente, die zich bezwaard beschouwde wegens het besluit van den kerkeraad dier gemeente, werd van de hand gewezen, omdat geen uitspraak in de zaak zoude zyn geschied. De overweging van de besluiten der Synodale Commissie hield de aandacht der vergadering eenigen tijd bezig. Tot lid der Synodale Commissie werd de Wel-Eerw. Heer R. SHAND gekozen.

RING VAN ALBANIË.—Te *Riebeek* werd op den 15 October de vergadering gehouden van den Ring van *Albanië*. Met uitzondering van den Wel-Eerw. Heer THOMSON, door ziekte verhinderd, waren alle leden en afgevaardigden tegenwoordig. De Wel-Eerw. Heer A. WELSH bekleedde het voorzitterschap. Over het algemeen waren de berigten van eenen gunstigen aard, welke door kerkeraden werden ingeleverd van den staat der Godsdienst in hunne gemeenten. De Wel-Eerw. Dr. A. ROUX werd benoemd tot lid der Synodale Commissie.

ZENDELING-GENOOTSCHAP.

Na eene korte reis van 54 dagen, kwamen uit *Hamburg*, met het Deensche schip "Christian VIII.," in de *Tafelbaai* aan, vijf zendelingen van het Berlijnsche genootschap, nam: Heeren Meyfarth, Prietsch, Kropf, Scholz, en Guldenpfening, die met lof gewagen van het gedrag van den kapitein van gemeld schip. Wij heeten deze broeders welkom aan deze zuidkust en wenschen hen 's Heilands zegen in het werk waaraan zij zich hebben toegewijd. De Heer Prietsch, bestemd voor *Zoär*, is derwaards reeds vertrokken. De overigen, die onder de Korannas en Kaffers werkzaam zijn zullen, zijn op den 10den naar *Algoabaai* met de "Phœnix" gezeild. Hoe zeer wenschen wij, dat de aandacht der Europesche zendelinggenootschappen zich bepaalde bij de provincie *Natal*, alwaar zoo vele duizenden Zoolahs zijn, nu onderdanen van de Britsche kroon, die nog buiten het Rijk van Christus zijn.—*(Medegedeeld.)*

MENGELINGEN.

De sluijer des doods is doorweven met beelden, welker schoonheid of verschrikkelijkheid men *dan eerst* ontwaart wanneer dezelve opgeheven wordt.

Hij, die wel heeft geleefd, heeft lang geleefd.

Leef voor anderen, zoo als gij voor u zelven wenscht te leven, opdat de onvergankelijke kroon der heerlijkheid uw deel worde!

Wanneer heden in u de overtuiging levendig is, dat gij niet wél hebt gehandeld, stel uwe verbetering dan niet uit tot morgen, het mogt dan te laat zijn!

Maak, ter bereiking van uw oogmerk, nimmer gebruik van middelen, welke u de achting uwer medemenschen doen verliezen, en u voor tijd en eeuwigheid ongelukkig maken!

Gedrukt bij Pike & Philip, 59, *St. Georgestraat; en te bekomen bij den Heer* J. H. Collard, 24, *Heerengracht, aan wien de Inteekeningen, moeten worden betaald, en Communicatiën voor den Redakeur ontvangen worden.—Prijs* Zes Shillings *per Jaar, en voor Inteekenaren in de Buiten-Districten, aan wien het* per Post *verzonden wordt,* Zeven Shillings.

DE HONIGBIJ.

MAANDSCHRIFT

VOOR GODSDIENSTMINNENDE LEZERS.

" De vrees des Heeren is wijsheid."

DEEL I. DECEMBER, 1845. No 12.

OP HET KERSFEEST.

LEERREDE OVER LUKAS II: 10, 11.

En de Engel zeide tot hen: vreest niet; ik verkondig u groote blijdschap, die al den volke wezen zal:

Namelijk, dat u heden geboren is de Zaligmaker, welke is Christus, de Heer, in de stad Davids.

Blijdschap, groote blijdschap! Dit is de gewaarwording, waarmede de dag, welke wij heden vieren, door de bewoneren eener andere wereld aan de inwoners der aarde aangekondigd, en door die weinige edelen, welke voor zulk eene blijdschap vatbaar waren, ontvangen werd. Ook bij ons moet op dezen dag de gewaarwording de heerschende zijn, ofschoon zij volgens haren aard onmogelijk zoo levendig zijn kan, als die der herders, welke dit onverwacht berigt uit den mond der Engelen ontvingen. Mij ten minste schijnt het vergeefsche en nuttelooze moeite, nu nog bij eene tijding, die ons sedert lang, die ons van de teederste jeugd af, bekend is, eene opwelling van vreugde voor te wenden, even alsof wij die heden voor de eerste reize hoorden. Ook kan ik volstrekt niet inzien, waartoe dit gedwongen zelfbedrog dienen moet. Er is immers in de waarheid: *Ook ons is heden de Zaligmaker geboren,* zelfs na aftrek van al het onverwachte en nieuwe, na achttien

eeuwen nog stoffe genoeg tot groote, het hart verheffende en ontspannende blijdschap, welke echter slechts diegene goed kan genieten, die zich niet bij ieder afzonderlijke omstandigheid der geschiedenis ophoudt, en dezelve door een vergrootglas beschouwt, alsof deze omstandigheid zelve daarvan het geheele en laatste oogmerk bevattede; maar, die van het verheven standpunt, waarop achttien eeuwen deze gebeurtenis hebben geplaatst, achter, voor en rondom zich de onafzienbare zee van gezegende uitwerkingen gadeslaat; en zoo veel mogelijk poogt geheel te omvatten, en aan zich zelven levendig voor te stellen, wat al zonder dezen dag niet zoude bestaan, en hoe door denzelven alles thans zoo geheel anders, zoo oneindig veel beter is; en wat wij al aan dezen, voor de gansche menschheid zoo onuitsprekelijk gewigtigen dag hebben te danken. Wie dat nu vermag, diens gemoed zal ook met ongeroepen en ongedwongen blijdschap, met groote blijdschap vervuld worden. U daarin behulpzaam te zijn, is nu mijn oogmerk. Laat ons derhalve in *het eerste gedeelte* mijner voordragt de redenen nagaan, welke ook ons tot blijdschap over Jezus geboorte aansporen, en dezelve, in *de tweede plaats*, nog nader op ons zelven toepassen.

Om uwe geboorte, Heere Jezus! verheugen zich de Engelen, voor wien Gij evenwel niet werdt geboren; verblijden zich de herders, die evenwel in het geheel nog niets wisten van U en van de heilrijke gevolgen uwer komst tot ons. Hoe billijk is dan onze blijdschap, en hoe heilig en opregt moet zij zijn, daar het ons nu bekend is, wie Gij zijt, en hoe rampzalig wij zouden zijn zonder U. O! dat toch niemand onzer koel bleve; niemand, die naar de maat zijner gevoeligheid, dat groote heil ondervonde, hetwelk aan hem en aan al zijne broederen heden te beurt viel. Mogt onze blijdschap, mogt de stille, schoon warme dankbaarheid onzer harten opstijgen tot uwen troon, en een offer worden, den Heer welgevallig! Amen!

I. *Hebben dan ook wij redenen tot blijdschap over Jezus geboorte?* Dit is de inhoud van ons eerste gedeelte. Vreugde ontstaat altoos uit eene levendige voorstelling van vergenoegen en voordeelen. Vreugde over de geboorte van Jezus is derhalve alleen in dat geval en alleen

van dezulken te verwachten, die in staat zijn, om de onbeschrijfelijk gewigtige voordeelen te waarderen, die wij alleen en uitsluitend aan dezen dag verpligt zijn. Laat ons derhalve eenige daarvan met elkander doorloopen.

1. Indien het waar is, dat gij deugd en regtschapenheid en goede zeden op prijs stelt, dan moet gij ook den dag zegenen, aan welken, zoo niet gij zelven, evenwel allen, met welke gij leeft, bekennen, hunne deugd verschuldigd te zijn. Of noemt mij onder alle menschen uit de oude of nieuwere geschiedenis *éénen*, wiens geboorte, wiens leven op aarde zoo grooten invloed had op de deugd van millioenen menschen, als de geboorte en het leven van Jezus? Verre zij het van mij, de waarde te willen verkleinen van die groote vereerenswaardige mannen, van eenen Sokrates, Trajanus, Antoninus; maar het is evenwel onmogelijk, geduldig aan te hooren, hoe men dezelve plaatst naast Jezus, of hen zelf nog boven Hem verheft. En wat uitnemend groots hebben zij dan bij hunne medemenschen en nakomelingen uitgewerkt? Waar heeft de eerste slecht ééne wijk te *Athene*, de anderen slechts één eenig dorp van hun rijk tot zuivere en redelijke Godsdienst en tot deugd bekeerd? Maar wie anders dan een God is in staat, om al het goede te berekenen, dat door het Christendom in de wereld is gekomen; de onnoemelijke som van alle goede gezindheden, gewaarwordingen, pogingen en daden, die van den eersten tijd af van deszelfs ontstaan, door hetzelve zijn te weeg gebragt en nog zullen te weeg gebragt worden, en welke zonder Jezus nooit tot wezenlijkheid zouden gebragt zijn?. Of de som van al het kwade, dat door het Christendom verhinderd of verstikt geworden is? Dat de deugd nu niet slechts in de scholen der wijzen geleerd wordt, niet slechts het voorregt is van eenige weinige edelen; dat zij onder de Christenen overal gekend en onderwezen wordt, in elke klasse van menschen, in de schamele hut van den arme vaak beter, dan in de met goud vervulde paleizen van den rijke, gekend en geoefend wordt, is eene onloochenbare gevolg van het Christendom, dat zelfs de bitterste vijand van Christus hetzelve niet kân ontkennen. Derhalve moet voor hem, die begeert, dat men hem houde voor iemand, wien aan deugd en goede gezindheden veel gelegen zij, deze dag boven alle andere dagen eerwaar-

dig en heilig, moet voor hem een dag der grootste blijdschap zijn; de dag, waarop Jezus geboren werd, aan wiens leven hier op aarde wij, en zoo velen millioenen Christenen, al onze deugd, al het goede, dat in ons is, of door ons is gesticht geworden, hebben te danken. Ja, dit is de dag dien de Heer gemaakt heeft, om zijne menschen weder tot de deugd, en door haar, tot hun waar geluk terug te brengen; over dezen moet elk vriend der deugd zich verheugen en vrolijk zijn in den God zijnes heils.

2. Wie weet niet, hoe veel waarde het heeft, dat wij God kennen, als den goeden, liefderijken, barmhartigen Vader van alle menschen; dat wij tot Hem naderen mogen, niet als tot eenen *onbekenden* God, met benaauwdheid en angst, met vreezen en beven; maar tot den grooten bekenden, met kinderlijk vertrouwen; Hem Vader noemen mogen; verzekerd kunnen zijn van zijne liefderijke deelneming in onze lotgevallen, van zijne zorg voor ons, van zijne verhooring; dat wij niet door tusschenkomst van anderen, als tot eene ontoegankelijke Majesteit, veel te verheven voor ons, arme stervelingen; maar met de vertrouwelijkheid van een kind, onmiddelijk tot Hem ons wenden mogen, zonder vooraf door offeranden zijne gunst te moeten koopen; dat wij, wanneer en waar wij willen, met Hem spreken, elke behoefte van ons hart Hem voordragen, elken kommer voor Hem uitstorten, iedere zorg op Hem wentelen kunnen. Zou dit alles zoo zijn; zouden wij dit zoo weten en vermogen, indien Jezus niet gekomen ware, om ons in *zijnen* Vader, ook *onzen* Vader te leeren kennen?

3. Maar durft de zondaar Hem ook nog Vader noemen, of wat heeft deze van Hem te verwachten? Het antwoord van ons geweten op deze vraag is niet troostelijk. Wie het ooit ondervond wat gewetensangst is, hoe die knaagt en kwelt en brandt, dag en nacht; hoe de gedachte aan onze strafbaarheid ons zoo onophoudelijk vervolgt; en hoe alle zielsrust vervlogen is; die zal eerst regt den dag zegenen, waarop Hij geboren werd, die zijn volk zalig maken, verlossen zoude van deszelfs zonden en hare treurige gevolgen; die juist daartoe door zijnen Vader in de wereld gezonden werd, om te zoeken en zalig te maken wat verloren was; geneesmeester te zijn, niet voor gezonden, maar voor zieken;

de zondaren aan te nemen; verslagene harten te heelen; vermoeiden en beladenen te verkwikken; en hunne zielen daardoor rust te geven; dat Hij in den naam van dien God, voor wien zij met zoo veel regt beducht waren, tot hen zegt: Weest nu weder getroost; want uw God is u genadig, heeft al uwe zonden vergeven. Heil en dank en vreugde over den dag zijner geboorte, bij allen, die het ondervonden, hoe de zonde, eer zij vergeven is, het geweten drukt.

4. Er zijn echter ook nog edele, deugdzame zielen, die met de zonde nog niet gemeenzaam werden. Ook voor die is deze dag een dag der vreugde; want vanwaar hebben zij al dat goede, waardoor zij boven hunne medemenschen uitmunten? Vanwaar hebben zij al die onschatbare gewaarwordingen, die zij reeds zoo dikwijls, zoo overvloedig bij gebed, bij Avondmaal, bij het lezen in den Bijbel of in eenig goed godsdienstig boek, bij het zingen van geestelijke liederen, bij de Godsdienst, bij het volbrengen van eenig goed werk, bij het gelukkig overwinnen eener verzoeking ondervonden; vanwaar dat anders, dan door het Christendom? En waar zou het Christendom zijn, indien er geen Christus ware? Al deze zalige gewaarwordingen hebben wij derhalve te danken aan dien heilaanbrengenden dag, welks geheugenis wij thans heden vieren. *Doch dit is nog niet alles.* Eene menigte onontbeerlijke diensten, die het leven veraangenamen, van de zijde onzer medemenschen; hun geduld; hunne inschikkelijkheid; hunne verdraagzaamheid, zoo onmisbaar tot huisselijken vrede; de onschatbare genoegens der vriendschap met harten, door de Godsdienst gestemd tot edele gezindheden; dit alles, en nog duizend, duizend andere geneugten en liefdediensten zijn wij, hoe weinig gewoon daarop acht te geven, aan den invloed van de Godsdienst verschuldigd, die over al de deelen van ons gedrag zich uitstrekt, en die niet zou bestaan zonder dien Jezus, wiens intreedag op onze wereld daarom heilig zijn moet voor ieder, wiens leven op aarde door denzelven vrolijker, helderder en aangenamer geworden is.

5. Deze aangename dagen echter zullen eens beneveld worden. Er wachten op ons dagen van ziekte, van smart, van treurigheid, welker misschien lange, zeer lange reeks de vreesselijke dood eindigt. Hoe komt het, dat wij allen die zoo gelaten te gemoet zien? Vanwaar

die gerustheid, met welke wij, medegesleept door den alvermogenden sleep des tijds, de onafzienbare zee der eeuwigheid naderen? Het eene jaar na het andere ontsnapt aan onze handen. Naauwelijks hebben wij het begonnen, of wij zijn reeds weder, zonder het bemerkt te hebben, aan deszelfs uiterste grenzen. Ondertusschen blijft onze reisgenooten de ééne na den andere terug. Wij zien heden dezen, morgen genen, zijne loopbaan eindigen; en naauwelijks is er onder ons allen één, die thans niet hier of daar éénen zijner bekende mist, die nog bij den aanvang van dit jaar in volle kracht zijns levens in den kring stond van zijne geliefden. Hoe kwam het, dat de wonde, die zijn dood ons toebragt, zoo gelukkig werd geheeld, dat zij niet bloedde tot vertwijfeling, tot ongeneeslijke moedeloosheid toe? Hoe komt het, dat wij zelven den stroom, die ons onophoudelijk naar de zee der eeuwigheid medesleept, zoo gaarne, zoo gewillig volgen; dat, in plaats van een gevoel van ijzing en afschuw bij de gedachte, dat nu ook weldra de beurt van sterven aan ons komen zal, integendeel eene wezenlijk aan blijdschap grenzende gewaarwording in ons ontstaat, gelijk aan die van den Apostel, toen hij schreef: *Ik heb lust (begeerte) om ontbonden te worden en bij Christus te zijn; want het sterven is mij gewin?* Waardoor komt het, dat wij den dood als een' slaap, als eene reis naar een beter oord, als eene verplaatsing naar eenen beteren werkkring, als eene bevordering tot een onuitsprekelijk geluk, als het einde der pelgrimaadje, als intrede in ons ware vaderland, als hereeniging met onze waarde afgestorvenen aanzien, en met zulk eene heldere gerustheid verbeiden? Dit alles, Heere Jezus! zouden wij zonder U niet hebben, niet vermogen, niet weten; dit alles zijn wij verpligt aan den dag, waarop Gij door den Vader aan de wereld, en, o welk een geluk! ook *aan ons* geschonken werdt. Geen dag is er onder al de dagen der aarde, die zoo veel heil, zoo veel zegen over hare bewoners heeft uitgestort, als de dag van uwe geboorte. Met regt is hij dus, en zij hij eeuwig voor allen, die uwe zegeningen weten te waarderen, een dag van dankbaarheid en van blijdschap.

6. Maar wanneer wij dan op onze verhevene standplaats, vanwaar wij de gezegende gevolgen van dezen dag overwegen, ons omkeeren, en *voor ons* heenzien in de onmetelijke toekomst, op al het heil, al den troost,

al het geluk, dat zich nog in het toekomende, van dezen dag af, over de volgende honderden en duizenden van jaren, over geheele eeuwigheden verspreiden zal; op al de nu nog ongeborenen, die in het vervolg door denzelven van de ondeugd gered; op allen, die in het toekomende door Jezus tot God en de deugd geleid; op alle berouwhebbende zonderen, die door Hem gerust gesteld werden; heenzien op alle lijdenden, welke door Hem getroost, al wankelmoedigen, welke door Hem bevestigd, alle zwakken, die door Hem gesterkt, alle treurigen, die door Hem van verzinken gered, alle stervenden, die door Hem boven den schrik des doods verheven zijn; op allen, welke deze *ééne* dag voor den hemel gewonnen heeft, en tot het einde der wereld nog winnen zal; heenzien op al het lijden des levens, dat deze dag vermindert en verzoet; op het tallooze goede, op al de vreugde, al het heil, dat, zonder dezen dag, geene plaats zoude hebben; dan duizelt mijn geest bij dit heerlijk uitzigt, dat alle denkbeeld overtreft, en voor geen eindig wezen te overzien is; wij gevoelen het nu volkomen, waarom de dag van Jezus geboorte zulk een feestdag is in hemel en op aarde, gevoelen nu geheel, wat de afgezant des Eeuwigen hiermede meende: *Ik verkondig u blijdschap, groote blijdschap, die al den volke wezen zal.* Ja, dit is de dag, dien de Heer gemaakt heeft; laten wij ons verheugen en vrolijk zijn.

II. *Laat ons nu het gezegde nog met eenige aanmerkingen,* voor zooverre de kortheid des tijds die veroorlooft, *besluiten.*

1. Wie zoude het gelooven, dat zelfs de goddeloozen en de ongeloovigen, die onder ons zoo veilig wonen, schoon zij algemeen bekend zijn, aan dezen dag oneindig vele verpligtingen hebben? Daaraan hebben zij wel nooit gedacht, dat zij de lijdzaamheid, waarmede hunne medemenschen hunne onverbeterlijkheid verdragen; de onwankelbare trouw hunner echtgenooten, niettegenstaande al hunne ondeugden; den onverdienden eerbied hunner kinderen; het geduld hunner bedienden; de toegeeflijkheid hunner overheden; de verdraagzaamheid met welke men hunne openlijke aanvallen tegen de Godsdienst duldt; het vertrouwen waarmede men hen des niet te min behandelt; de veiligheid, het stille geruste leven, dat zij daarbij genieten; dat zij dit alles te danken hebben aan den geest der verdraagzaamheid,

der toegevendheid en der liefde van het Christendom, hetwelk zij zoo bitter vervolgen, en welks grondvesten zij zoo onvoorzigtig ondermijnen!

2. Ook voor alle christelijke overheden moest deze dag de heiligste zijn van het jaar. Vanwaar anders dit, dat honderdduizend gewapenden aan den wil ééns eenigen gehoorzamen; zich van hem wetten voorschrijven laten; hem een gedeelte afstaan van hun eigendom, van hun zuur verworven loon; hem, die zij misschien niet eens van aanzien kennen, dien zij nooit in hun leven zagen? O! indien alle regeerders der aarde wisten, dat zij hunne veiligheid, hunne magt, hunnen rijkdom enkel en alleen te danken hebben aan de Godsdienst, die de menschen breidelt en hunne hartstogten in bedwang houdt; het alleen aan haar te danken hebben, indien hunne bevelen in eere gehouden worden en hunne troonen ongeschokt staan blijven; o! hoe veel anders zouden zij de Godsdienst behandelen en vereeren, die hen meer dient dan een leger van honderdduizend huurlingen; hoe innerlijk zouden zij dan Jezus zegenen, en den dag, waarop Hij tot hun geluk aan de aarde geschonken werd!

3. En aan wien anders dan aan haar zijn wij het verpligt, wanneer de regeerders der aarde vaders en geene dwingelanden zijn van hun volk; wanneer de rijken, midden onder de veel talrijkere menigte van behoeftigen veilig wonen; wanneer voor de armoede overal liefderijk gezorgd, wanneer zij door de overigheid en gegoede medemenschen bij gebrek ondersteund, in ziekten zoo christelijk verzorgd wordt, wanneer ieder ongelukkige raad, ondersteuning, hulp, of ten minste medelijdende en deelnemende harten vindt; wanneer de deugdzame, schoon met opofferingen en verloochening, evenwel zoo getroost zijnen weg ten grave bewandelt; wanneer de zondige mensch bij het naderen des doods evenwel niet vertwijfelen mag; wanneer bejaarden, zieken, stervenden hun lijden met geduld verdragen, met ongeveinsde begeerte naar den dood zich verheugen, met heldenmoed hunnen geest in Gods vaderhanden overgeven; o! dat alles zijn uwe uitwerkingen, o *Godsdienst*, die niet bestaan zoudet, zoo Jezus u niet van den hemel op aarde gebragt had. Ja, ondenkbaar en onbeschrijfelijk is de zegen, die van dezen dag af zich over ons, door God begenadigd geslacht, heeft uitgebreid.

Ja, *goede God! beste Vader!* wij gevoelen het met

innige dankbaarheid, wat Gij al in en met uwen Geliefde aan ons gegeven hebt; welken Leidsman, welken Zaligmaker, welken Trooster in iederen nood. Onze vreugde zij uw dank! Neem dien aan, o Gij, dien God ons zond, Gij, die het menschelijke geslacht, dat zonder U eeuwig rampzalig zou zijn, gelukkig gemaakt hebt; neem dien aan, midden onder de juichtoonen des hemels, dezen onzen zwakken, maar opregten dank, totdat wij U denzelven eenmaal beter, zuiverder en waardiger toebrengen in het land der onsterfelijkheid. *Amen!*

M—N.

ABRAHAM, ALS EEN VADER DES HUISGEZINS TER NAVOLGING VOORGESTELD.

(Vervolg en slot van No. XI., bladz. 349.*)*

ABRAHAM MAAKTE BIJ ZIJN LEVEN BESCHIKKING OVER ZIJNE GOEDEREN (GEN. XV. 3; en XXV. 5, 6.)

Een gedrag hetwelk ik u, huisvaders en huismoeders! niet genoeg ter navolging kan aanprijzen, hetwelk voor u, uit kracht der omstandigheden en onderscheidene betrekkingen, waarin gij verkeert, niet zelden allernoodzakelijkst is.

Deze verzuimt zulks door ligtzinnigheid en achteloosheid, als had hij met den dood een verdrag gemaakt; een ander wordt door die dwaze inbeelding gedreven als verhaastede hij daardoor het einde van zijn leven. Van deze nalatigheid ziet men dagelijks de heillooze gevolgen, die menigte familiën in den ondergang slepen; kostbare en verderfelijke regtsgedingen, die met wederzijdsche bitterheid onder de nagebleven gevoerd worden en die dikwerf met het verlies van alles een einde nemen, zijn de bittere vruchten van dit verzuim. Het is waar, Abraham maakte deze schikking in het laatste van zijn leven; maar is het niet waarschijnlijk, dat de lieden van dien tijd, voor welken een uitgestrekter leven bestemd was, dan voor ons, bij die hoogsteenvoudigste levenswijze, welke op de gezondheid zulk eenen gunstigen invloed heeft, niet zoo blootgesteld waren aan de aanvallen van eenen schielijken en onverwachten dood;

maar veelal door eene langzame vermindering van levensgeesten en verzwakking van ligchaamskrachten hun naderend einde bemerkten? Althans gij weet het niet, of gij in de laatste oogenblikken van uw leven, niet door zwakheid van geest, of door ligchaamssmarten zult verhinderd worden, om met die bedaardheid en dat overleg zulks ten uitvoer te brengen; ook zullen de belangen van uwen geest dan zoo sterk als ooit, uwe aandacht vereischen. Zoo gij dan niet onverschillig zijt omtrent het gebruik uwer goederen na uwen dood, maakt dan in gezonde dagen daarover beschikking en verandert die, naar vereisch der omstandigheden.

DE STOFFERIGE BIJBEL.

Er kan naauwelijks eene grootere dwaasheid zijn, dan die van zoo vele jonge lieden, die het inachtnemen der Godsdienst uitstellen, omdat zij te jong zijn. Zij denken, dat zij wegens hunne wereldliefde verontschuldigd zullen worden, omdat zij den weg der wereld bewandelen, dat is, zij geven eene groote zonde tot verschooning van eene andere groote zonde.

Zonder in aanmerking te nemen het ongoddelijk en onzinnig vertoornen van God, dat zulk een gedrag aan den dag legt, is het ook zeer wreed; want welligt is er geene knaging zoo zwaar, geene droefheid zoo smartelijk, dan die in eenen liefhebbenden Christen te weeg gebragt wordt, wanneer die een kind op den breeden weg ziet wandelen—den weg der wereld, welks einde het verderf is. Die vaders en moeders, die deze knaging ondervonden hebben, kunnen alleen van het smartelijke daarvan gewagen.

Hoe schoon nogtans brengt de wijsheid Gods zoete vrucht voort uit de ineenvloeijing van deze twee bittere dingen—de wederstrevige dwaasheid van een wereldsgezind kind, en de smartelijke beproeving van eens christen ouders toegenegenheid. Het ouderlijke hart moet beproefd en gelouterd worden gelijk zilver zeven malen in het vuur gelouterd wordt. Het gevaar en de dwaasheid van het kind maakt den oven zoo heet, dat daaruit eene ernst in het bidden en eene volharding in het geduldig gebruik der middelen ontstaan, hetwelk

eindelijk gelukt om het kind tot den Zaligmaker te brengen. En wanneer de oven dus zijne volle uitwerking gehad heeft in het louteren van het ouder hart, werpt dezelve zijne vurige kolen op het hoofd des kinds, dat dan eerst de verwijtingen van het geweten begint te gevoelen, omdat het de teederheid des ouders zoo lang op den pijnbank gehouden heeft. En dus gaat de louterende invloed over van den ouder tot het kind, om beide bekwaam te maken voor de eeuwige vreugde, waarvan zij beiden zouden zijn verstoken geweest, ware het niet voor de gezegende uitwerking van de hittige beproeving, welke dienen moest om hen te louteren en hunne zielen voor de hemelsche erfenis voor te bereiden.

Eenige jaren geleden heeft iets plaats gevonden, dat dienen zal om deze gewaarwordingen en derzelver uitwerking klaarlijk aan te toonen.

Eene waardige Christen moeder, in de stad *Oxford*, werd weduwe gelaten met eenen eenigen zoon. Zij arbeidde vlijtig om voor haar en het onderhoud haars kinds te zorgen; eindelijk verbond zij hem als leerjongen bij eenen timmerman. Hij leerde zijn ambacht; en zijnen leertijd voleindigd hebbende, kon hij als knecht voor zich zelven en zijne moeder het brood verdienen. Zij had naarstig zoo voor zich zelve als haren zoon eerst het Koningrijk Gods en zijne geregtigheid gezocht; en God had, naar zijne belofte, de noodwendigheden van dit leven er bij gevoegd; maar het scheen zijn welbehagen niet te zijn, om ook de dingen van het toekomende leven aan haar kind te schenken. Hij wies op als eene hupsche jongeling, maar meestal, zoo als andere jongelingen, in de wereld. Er was niets om de weduwe moeder te troosten met de hoop, "dat het oude voorbijgegaan, en het al nieuw geworden was" in zijn hart. Toen hij een kind was, deed hij hetgeen hem bevolen werd; hij las alle avonden het hoofdstuk in den Bijbel zoo als hem gezegd werd; hij leerde de les voor de Sabbatschool bij gedeelten alle dagen (uitgezonderd nu en dan; wanneer hij om zijne nalatigheid naar bed gezonden werd zonder zijn avondeten); hij behaalde eenen prijs op school, omdat hij de meeste verzen van buiten wist op te zeggen; meermalen bragt hij eenige kaartjes van goed gedrag naar huis. Maar voor de angstvallige en opmerkzame

aandacht der moeder, waren er geene teekenen van geestelijk leven, geene bijzondere liefde voor het goede, geen vrees voor verzoeking; hij deed zijn gebed; maar uit vele geringe gevallen bleek het, dat hij niet wist wat het was met het hart te bidden.

De moeder zuchtte en bad, en ging van tijd tot tijd in hare kamer en weende, en bad wederom. Zij wendde alle pogingen aan welke haar hart bedenken kon om haar geliefd kind tot de liefde van Christus te trekken. Desniettegenstaande waren er geene teekenen van leven zoo als zij verlangde te zien.

Maar nu was hij een man geworden—althans meende hij dat hij het was—en het weinige dat aan zijne jaren ontbrak, om hem tot mannelijken ouderdom te brengen, diende slechts om hem te meer te doen wanen, dat hij reeds een man was. Hij zag er geen kwaad in om te doen gelijk andere jonge menschen deden. Kolfspel op den namiddag van den Sabbat, *na de Godsdienst,*—alleen *na de Godsdienst,*—welk kwaad zou er daarin kunnen zijn? Wel is waar, dat moeder dit niet goedkeurde, en moeder was eene zeer goede vrouw; maar zij kon niet verwachten dat hij zoo goed zijn kon als zij was; konde zij? Zoo ging hij naar den kolfbaan op den Sabbatdag, eerst op den namiddag, en naderhand den geheelen dag. In het begin steelswijze uit het huis gaande, zonder van zijne moeder gezien te worden; of wachtende totdat zij naar de kerk gegaan was, en dan zich verbeeldende, dat zij er niet om zou gegeven hebben ware zij te huis geweest; ten laatste, stoutmoedig, en met de kolf en bal in zijne hand voor haar aangezigt; ja, in weerwil van de tranen, die zachtjes langs hare wangen afliepen.

Zoo ging het vele maanden lang; vermaak was het geliefkoosd voorwerp van arme Andries. Hij dacht nooit iets kwaads te doen, zoo als hij zeide; ging nooit tot buitensporigheden over. Maar, waarom maakte moeder haar zoo bedroefd omdat hij naar de kermis ging, of naar de renbaan, dat was hare verkeerdheid. Zoo vele menschen zeker konden niet allen mis hebben; moeder alleen stelt zich godsdienstiger aan dan andere menschen. Hoe kon zij verwachten, dat hij, die nog zoo jong was, zoo goed kon zijn? Hij schreef het alles toe aan de prediking van dien predikant, die zulke liefdelooze preken deed, een ieder naar de hel zendende, uitgenomen eenige weinige geveinsden. Hij had haar

gezegd naar die kerk niet te gaan, doch zij wilde gaan; het was haar eigen schuld als zij ging en droefgeestig werd; hij zou daar om geenerlei reden willen gaan—hij niet.

Met zulke gedachten werd Andries bezig gehouden te midden van zijne wereldsche wegen; wanneer hij, in weerwil van zich zelven, zich niet kon weêrhouden zwaarmoedig te zijn wegens het droevig gelaat en het treurende oog van zijne moeder. Hoe akelig is die Godsdienst, welke de menschen zoo droefgeestig doet zijn, en inbreuk maakt op het genoegen van een huisgezin, omdat de kinderen gelijk andere jonge menschen zijn willen! Ja deze overlegging van Andries is de algemeene leugen, waarmede de Satan de kracht dier innige genegenheden des harten afwendt, welke, volgens onzen eersten inborst, een kind door liefdebanden zouden kunnen trekken tot de leiding van eenen godvruchtigen ouder. Gelijk andere jonge menschen! Waarhenen leidt het pad van andere jongelieden? Geleidt het hen tot Christus? Ach! neen. Het leidt hen van God naar de plaats waar de worm niet sterft en het vuur niet uitgebluscht wordt. Dáár laat het hen om de waarde van de verloopene wereldsche vermaken te berekenen, waardoor zij, nog in het ligchaam zijnde, gewillig waren hunne zielen op te offeren; en waardoor zij overreed waren om in de woelige genieting van het tegenwoordige uur, zonder God, God en de eeuwigheid te vergeten.

De moeder van Andries wendde vele pogingen aan om haren zoon uit de droomen van wereldsche vermaken en godvergetenheid te doen ontwaken. In het eerst nam hij dezelve in liefde aan, vervolgens met onverschilligheid, dan in toorn; en, eindelijk, was het onderwerp zoo onaangenaam, dat het zelden aangeroerd werd; en het scheen, zoo verre het Andries betrof, vergeten te zijn. De moeder nam voor om nog ééne poging aan te wenden, ten einde zijn hart te treffen. Zij koos daartoe zijn geboortedag, toen hij den ouderdom van eenentwintig jaren bereikt had. Zij had zich zelve vele kleine genoegens ontzegd, en had eene kleine som weggelegd, waarmede zij eenen zeer fraai ingebonden Handbijbel kocht, en op den morgen van den dag dat hij mondig werd, toen zij hem zijn ontbijt bragt voor dat hij naar zijn werk ging, zegende zij hem,

en ontboezemde al de aandoeningen van het teeder moederhart, terwijl zij hem dezen Bijbel ten geschenk gaf. Na hem teeder gewaarschuwd te hebben van zijn geestelijk gevaar, verzocht zij hem ernstig eene bijzondere gunst, namelijk, dat hij haar belooven moest een gedeelte van dat heilig boek, ware het nog zoo weinig, éénmaal in den loop van elken dag te lezen. Zij drong dit op hem aan, als het bijzonder verzoek van zijne eenige ouder.

Andries ontving haar geschenk zeer vriendelijk,—dankte haar eenigermate met warmte,—verzekerde haar van zijne liefde en dankbaarheid,—zeide dat hij zich zeker voor het toekomende beter zou gedragen, dan hij tot hiertoe gedaan had; en, eindelijk, op haar herhaald verzoek deed hij de belofte, die zij van hem begeerde. Zijne moeder had dit alles niet zonder gebed in het werk gesteld; en zij ging naar hare kamer en leidde hare zaak voor den Troon der Genade, met ernstige verzuchtingen, dat het God, om Christus wil, behagen mogt, deze laatste poging te zegenen, om hem de kracht des Heiligen Geestes te doen ondervinden.

Zijne moeder gevoelde dat het raadzaam zou zijn de zaak te laten waar zij dezelve ter neêr had gelegd; en dat het voor hem tot eenen strik zou kunnen verstrekken als zij hem lastig viel met vragen, of hij al of niet zijne belofte nakwam; maar het was het gedurig voorwerp van haar hart; en zij kon niet rusten zonder een of ander middel in het werk te stellen, om uit te vinden of hij zijnen Bijbel alle dagen las. Zij woonde met haren zoon in een klein huisje, dat bestond uit eene keuken en waschkamer onder, en twee ordentelijke slaapkamers boven. Toen zij in zijne slaapkamer ging, vond zij, dat hij den Bijbel gelegd had op het kleine schoorsteenstuk hetwelk tegen over de deur was; en dag aan dag bemerkende, als zij zijne kamer ging aan de kant maken, dat dezelve op dezelfde plaats bleef, bedacht zij een middel, waardoor zij zou kunnen weten, of dezelve ooit gebruikt werd. Zij was eene zindelijke nette vrouw, en bekend onder hare burinnen voor de zindelijkheid van haar huis. Het was haar gebruik zeer dikwijls de slaapkamers te vegen, en zij besloot den Bijbel op het schoorsteenstuk te laten, zonder haren handstoffer er aan te laten komen. Ten gevolge hiervan kwam er, door groote naarstigheid om al het overige van de kamer

schoon te maken, des te meer stof op deze verwaarloosde plank; en zij kon daardoor bemerken of te eenigen tijd de Bijbel uit zijnen plaats verzet was. De eene week en maand ging voor de ander na voorbij. Op elken morgen als zij in de kamer van haren zoon kwam, en haar angstvallig oog op den Bijbel sloeg, merkte zij maar al te duidelijk, dat geen vinger denzelven had aangeraakt, daar geene verandering van deszelfs ligging op de plank had kunnen plaats gehad hebben; want het dikke stof op den band was onaangeroerd. Haar hart bezweek, maar zij hief hetzelve op tot den Troon der Genade. "Barmhartige Vader! schenk, om Christus wil, uwen Heiligen Geest, om het hart van mijn kind tot U te bekeeren, opdat hij niet verloren ga met de wereld, die in het booze ligt." O! hoe dikwijls heeft haar hart zulk eene bede als deze uitgestort. Alhoewel de eenige taal, waardoor dezelve uitgedrukt werd, het stille biggelen harer tranen was, hoorde God nogtans die stem (Ps. vi. 8; en lvi. 8). Hij scheen echter de stem des weenens dezer weduwe niet te hooren; want haar zoon werd maar te meer bevestigd in zijn wereldsche loopbaan; meer ingenomen met zijne wereldsche gezellen; hij werd minder in zijn geweten ontroerd over zijne wegen, en minder bekommerd omtrent de gewaarwordingen zijner arme moeder.

Zijne moeder had een teeder hart—teeder van natuur, en verteederd door genade. Zij was niet bestand tegen de aanhoudende benaauwdheid veroorzaakt door hopelooze angstvalligheid omtrent den eeuwigen staat van éénen, die haar zoo dierbaar was. De verdrukking, terwijl dezelve haren geest rijp maakte, had hare ziels- en ligchaamskrachten ondermijnd, en deze zware last deed dezelve eindelijk bezwijken. Zij kwijnde zelf terwijl zij bad—haar hart bezweek. Dit deed Andries leed; want hij vond weldra, dat de ziekte van zijne moeder voor hem zeer ongelegen was en met veel onkosten gepaard ging. Een hart, dat zich overgeeft aan wereldsche vermaken, wordt ontleedigd van deszelfs teederste aandoeningen, en zinkt geheel weg in eigenliefde. Het was met Andries bijna zoo ver gekomen. Zijne moeder was lang aan hare legerstede gebonden, en dag aan dag verwachte hij haar stervende of dood te vinden, als hij van zijn werk kwam. Hij werd gemeenzaam met die gedachte, en verwonderde zich, dat het zoo lang

met haar duurde. Zijne arme moeder, integendeel, was verlangende en reikhalzende naar zijn leven, in deszelfs waren zin. Zij wist het hoofdeinde van haar bed in hare kleine slaapkamer alzoo geplaatst te krijgen, dat, als zij lag, door de deur in de kamer zien kon, en juist het schoorsteenstuk, dat binnen het bestek van haar oog was. Zij onderrigtte de vrouw, die nu gehuurd was om voor het huis te zorgen, hoe zij haars zoons kamer uitvegen en nooit het schoorsteenstuk aanraken moest. Zij liet de deur openzetten als haar zoon naar zijn werk ging; en als zij tegenover haar zag, was het blijkbaar, dat de Bijbel even stofferig bleef als te voren; geene hand had denzelven aangeraakt. Dit deed haar hart alle morgen op nieuw bloeden; maar zij liet niet na hare gebeden op te zenden.

ANDRIES hield zeer veel van muzijk. Hij speelde op het klarinet, had eene goede stem, en was een voornaam persoon onder al de muzikale gezelschappen in de buurt. Meermalen ging hij om de muzijk in gezelschap, dat, zoo als hij wel wist, niet was wat het zijn moest. Het gebeurde, dat er omtrent twintig mijlen van *Oxford*, eene groote kermis gehouden werd, waar verscheiden jongelingen ten huize van eenen vriend genoodigd waren. Daar zou een welkomstmaal zijn, en ANDRIES kon volstrekt niet van het gezelschap gemist worden—onmogelijk. Wel is waar, zijne moeder was slecht ziek, zelfs stervende; maar zoo was het reeds eenige weken met haar geweest, en zij zou ongetwijfeld wel leven totdat hij terug kwam. Hij was van meening slechts twee dagen afwezig te zijn. Om zijne moeder niet te verontrusten groette hij haar niet toen hij vertrok. Zijne gehechtheid aan zijne wereldsche vermaken had al het gevoel verdoofd, hetwelk hem anders veel aan zulk verzuim had kunnen doen denken; en dezelve deed hem, in tegendeel, zoo veel denken aan de muzijk welke er zijn zou, dat het hem van het grootste aanbelang toescheen daar bij tijds te zijn.

Hij was niet vele uren weg toen de beproeving zijner arme moeder voorbij was. De vrouw, die haar oppaste, had haar na het ontbijt oogenblikkelijk wat beter gelaten. De deuren waren, als naar gewoonte, opengelaten, en de vrouw was voor haar eigen huisgezin gaan wasschen. Toen zij terug kwam vond zij slechts een lijk—de ziel had het arme pijnelijke stoffelijke deel verlaten—

de oogen waren gekeerd naar den stofferigen Bijbel; maar zij waren gebroken en levenloos—het gebroken hart klopte niet meer. De moeder was door het vuur gegaan, zevenmaal daarin gelouterd, wachttende gerustelijk naar dat gansch zeer uitnemend eeuwig gewigt van heerlijkheid (2 Cor. iv. 17). De vrouw was zeer ontsteld, te meer daar ANDRIES weg was, en niet duidelijk gezegd had waar hij heen gegaan was. Welligt deed hij dit met opzet, uit vrees dat hij door onaangename tijding in het *belangrijke doel* van zijne reis zou kunnen verhinderd worden. De buren betoonden veel medelijden; alles werd naar behooren verrigt; de doodkist werd gemaakt; de begrafenis besteld; en waarschijnlijk gevoelden zij, dat ANDRIES slechts zijnen verdienden loon zou hebben, wanneer hij van de kermis teruggekeerd, tot zijne schande zou ondervinden, dat vreemdelingen meer achting voor zijne moeder hadden betoond dan hij, die, om zijn eigen vermaak te zoeken, haar stervende had verlaten.

Drie dagen verliepen, en de begrafenis zou in den avond plaats hebben, toen ANDRIES aankwam, van hoogmoed opgeblazen over zijne musikale talenten, welke hem bij de welkomstmaal veel lof verschaft hadden. Het sloeg hem aan het hart te moeten vernemen dat zijne moeder dood was, en terstond zoude begraven worden. Hij sprak weinig en scheen weinig te gevoelen; maar hij was als versteend, verstomd en ter neêrgeslagen, en kreeg geenen tijd om het te boven te komen. Hij maakte zich gereed tot de begrafenis en volgde het lijk naar het graf. Geen teeken van gevoeligheid bespeurde men aan hem; hij sprak niets. In het graf zag hij neder, nadat de godsdienstverrigting voorbij was; ook de buren deden het; en een vreemdeling had niet kunnen zeggen wie de wees was. Niemand sprak totdat ANDRIES wegstapte; maar toen hij weg was, maakten zelfs de jongens, die het graf met aarde vulden, en anders zoo gevoelloos zijn als de aardklompen, die op het deksel ratelden, deze aanmerking: "Dat ANDRIES niet veel gaf om den dood van zijne moeder."

Hij ging naar huis, en regelregt naar zijne slaapkamer. Daar zat hij op zijn bed, en bleef eenigen tijd in dezelfde verwilderde en versteende gemoedsgesteldheid. Eindelijk vielen zijne oogen op den Bijbel op den schoorsteenmantel, die zoo lang onaangeroerd daar gelegen had.

Deszelfs stofferige toestand deed hem denken, hoe geheel dezelve was verwaarloosd geworden; en nu herinnerde hij zich het verjaardags geschenk, den verjaardags raad, en den verjaardags zegen zijner moeder; en nu schoot hem zijne belofte te binnen om denzelven dagelijks te lezen; terwijl deszelfs dikke stofferige dekkleed, hem deed gedenken hoe de belofte verbroken was. Dit deed zijn geweten ontwaken, en vervulde hem met verbaasdheid en schaamte; dit laatste brak de keten, welke zijne gemoedsbewegingen gekluisterd had, en bragt eenen tranenvloed voort, hartroerend en bitter.

Na eenigen tijd geweend te hebben, ging hij naar den schoorsteenmantel, nam den stofferigen Bijbel op, opende denzelven voor de eerste maal sedert hij die met zulke teekenen van teedere liefde van zijne overledene moeder ontvangen had. Zijn oog viel op Joh. iii. 16. Hij las hetzelve en de twee volgende verzen; en deze waren als het zwaard waarmede zijn hart doorstoken werd (Heb. iv. 12). De gebeden zijner moeder waren verhoord; maar het verbeiden naar Gods *bestemden tijd*, was voor haar de beproeving, die haar bekwaam moest maken voor de vreugde der heiligen in het licht. Gods bestemde tijd kwam niet totdat zij rijp was; en bereid zijnde, werd zij in zijne schuur vergaderd. Toen werd er geen oogenblik uitgesteld; de oogenschijnlijke geringe omstandigheden, welke de onmiddelijke oorzaak geweest waren, om de godzalige tuchtiging en het hartenleed der moeder voor haren zoon te weeg te brengen, werd te gelijk door eenen gebed verhoorenden God gebezigd, als de onmiddelijke oorzaak om de godzalige tuchtiging en het hartenleed van den zoon voor zich zelven te weeg te brengen. Het hart der moeder was uit den oven gehaald, en hetzelfde vuur werd brandende gehouden tot loutering van het hart des zoons, hetwelk daarin geplaatst werd.

Deze "droefheid naar God," op deze wijze in Andries veroorzaakt, bleek die ware verslagenheid des harten te zijn waarvan de Bijbel spreekt (Hand. ii. 37). Die ware verandering aanvankelijk te weeg gebragt, nam trapsgewijze toe; zijn verbeterde levenswandel bevestigde de inwendige verandering; hij veranderde zijne gezellen, zijne vermaken, zijne bezigheden; want de Heer had zijne begeerten en genegenheden veranderd. Hij was nog jong; maar nu ondervond hij, dat hoe vroeger

de verandering plaats vindt, hoe zaliger dat is, vermits de jeugdige dagen en de beste jaren nog aan den Heer kunnen gewijd worden. Maar zijn genoegen in de Godsdienst werd gedurende zijnen ganschen christelijken loop gestremd door de bijblijvende knaging, zoo dikwijls hij dacht aan zijne lijdende moeder.

Jaren zijn reeds verloopen; maar vele zijn nog de tranen, die hij stort bij de herinnering van zijn ontaard gedrag jegens zulk eene teedere ouder, wier smart alleen ontstond uit haar ernstig verlangen om aan hem datgene mede te deelen, hetwelk hij, zoo als hij het nu gevoelt, even dwaas en zondig verworpen had. Hij weet en gelooft, dat het bloed van Jezus Christus ons reinigt van alle zonden; en hij vertrouwt ootmoedig, dat dit zijne groote zonde heeft uitgewischt. Hij heeft ook geleerd, dat het hartenleed zijner moeder, het gezegend middel is geworden tot loutering harer ziel. Maar desniettegenstaande gevoelt hij, dat, alhoewel het noodzakelijk is, dat er ergernissen komen, tot beproeving van Gods volk, er een wee is voor dien, door wien de ergernis komt. Hij ondervindt dat wee in de gedurige zwaarmoedigheid des harten, waaronder hij gebukt gaat; en welke hij niet zou kunnen dragen, ware het niet dat hij tot Hem opziet, die de schuld der zonde gedragen hebbende, den zondaar laat onder de overtuiging en beschuldiging van dezelve, alleen opdat zijn geloof, nadat hij eenen tijd geleden heeft, alhoewel het door dit vuur beproefd wordt, bevonden wordt te zijn tot lof, en eer, en heerlijkheid, in de openbaring van Jezus Christus (1 Pet. i. 7).

De omstandigheden, hier verhaald, zijn waar. De stofferige Bijbel is geene zaak van verbeelding; en het is één uit duizend gevallen, welke ons de wonderbare wijze ontdekken, hoe God zijn volk uit de wereld trekt, om hen voor den hemel op te voeden. Christen ouders! verflaauwt en bezwijkt niet in uwe zielen; maar rigt weder op de trage handen en slappe knieën (Heb. xii. 3, 11, 12). Het is hartbrekend om een wereldsgezind kind na te gaan; maar houdt niet op te zeggen: "Al zou God mij dooden, nogtans zal ik op Hem hopen" (Joh. xiii. 15). Houdt aan in geloovig en ernstig bidden, en *op des Heeren tijd* zal de verhooring geschieden. Kinderen! die dwazelijk denkt, dat er nog tijd is, die u verbeeldt, dat de jeugd een verschoonbaar tijdstip is

tot wereldsche genietingen, wordt door ANDRIES gewaarschuwd. Door wereldsche vermaken wordt het gevoel verstompt en uitgedoofd; en het middel benomen om van den weg des verderfs terug te keeren. En al zoudt gij hierna het geestelijke leven deelachtig worden, welk een bitter medicijn maakt gij voor u gereed! Wat bezwaren van het geweten! Welke wroegingen vermeerdert gij niet tegen den tijd, wanneer gij ontwaken mogt, om uwe belangen in dat licht te zien, waarin gij nu dezelve behoort te beschouwen. En stelt eens, dat gij van de kracht der ware Godsdienst verstoken blijft totdat gij uit deze wereld weggenomen wordt, dan zult gij Christus niet meer gereed vinden om dien zwaren last voor u te dragen.—Wat zult gij dan doen?—Het zal te laat zijn! (Spreuk. i. 7—10, 22—33.)

DE WEDERKEERING VAN DEN AFGEDWAALDEN ENGELSCHEN PREDIKANT SIBTHORP TOT DE PROTESTANTSCHE KERK.

IN het jaar 1841 ging de Eerw. RICHARD WALDO SIBTHORP, predikant van St. James, te *Ryde*, op het eiland *Wight*, over tot de Roomsch-Katholieke Kerk. Tijdens zijn predikambt ter genoemde plaats, gevoelde hij zich opgewekt om de Israëlietische instellingen, of den staat der kerk onder het Oude Verbond, eens opzettelijk te onderzoeken; en bij het lezen van de Schriften des Ouden Testaments, plaatste het Nieuwe, en bijzonder de Brief aan de Hebreën, hem op het standpunt, om in de ceremoniën der Mozaïsche eerdienst zinnebeelden van toekomende dingen te ontdekken. De Israëlietische kerk, in hare ondergeschiktheid aan een onafgebroken hoogepriesterschap in hare plegtige tempel- en altaardienst door de Levieten; in een woord, in hare geheele symbolische inrigting, beschouwde hij nu als eene tijpe, of afbeelding van het Godsrijk, dat door Christus verwezenlijkt en als eene geestelijke symbolische eerdienst tot alle volken zou worden uitgebreid. In dit valsche licht het Christendom zich voorstellende, miste hij in de Protestantsche Kerk, bij hare aanbidding van God in geest en waarheid, wat hij er zocht; maar meende hij in de Roomsch-Katholieke, die eenheid in

geloof, die vereeniging onder een opperhoofdig priesterbestuur, die overeenkomst in zinnebeeldige eerdienst, in het kort, die symbolische voorstelling weder te vinden, welke hij zich van het Christendom gevormd had. En deze redenering, hoe weinig vleijende voor de Roomsch-Katholieke Kerk, is volkomen gegrond. Dit deed hem eindelijk besluiten tot de Roomsch-Katholieke Kerk over te gaan. Hij zwoer nu openlijk het Protestantismus af, koos den geestelijken stand; en de priesterwijding ontvangen hebbende, werd hij tot Roomsch-Katholiek pastoor te *Nottingham* aangesteld. Van dezen stap gaf hij rekenschap in twee brieven, welke ook, uit het Engelsch vertaald, zijn uitgegeven. Naar het getuigenis van den vertaler dier brieven, den Eerw. Roomsch-Katholieken priester M. A. VAN HEENWIJK, was de Heer SIBTHORP vrij van eigenbaat en andere onedele beginselen, welke hem tot het verlaten van zijne kerk zoude hebben bewogen. En de *Katholiek*, die een verslag van die beide geschriften gaf, verklaarde, dat zij een man van ernstig nadenken en overgroote bedaardheid, zoo voor als na zijne bekeering bemerken.

Met zulk eenen proseliet, die zoo bedaard onderzocht had, en nu zoo overtuigend sprak, mogt de Roomsch-Katholieke Kerk zich dan wel hoogelijk gelukwenschen, en zijnen overgang tot haar beschouwen als eenen beslissenden triomf op het Protestantismus behaald. De ultramontaansche partij verheugde zich dan ook in denzelven, en vooral de *Katholieke Nederlandsche stemmen* lieten niet na, van tijd tot tijd, nieuwe berigten aangaande de communie, de wijding, de dienst en den ijver van den merkwaardigen bekeerling mede te deelen. Maar de uitkomst heeft geleerd, hoe jammerlijk men zich hierin bedroog; en de Protestantsche Kerk is in hun oordeel over de Roomsch-Katholieke, door den Heer SIBTHORP zelven, geregtvaardigd geworden. Die man, van zoo veel verwachting, is reeds voor eenigen tijd tot het Protestantismus teruggekeerd, en heeft ook nu een brief geschreven, dien de Eerw. BICKERSTETH, een der meest achtenswaardige en verlichte leden van de Anglecaansche geestelijkheid, in eene openbare zamenkomst te *Bath* heeft voorgelezen, en waarin de Heer SIBTHORP zich ten allersterkste verklaart tegen het pausdom, welks symbolische eerdienst, door hare schitterende pracht, hem van

tijd tot tijd verleid had. Hij schrijft onder andere: "Ik heb de volle overtuiging bekomen, dat de kerk van *Rome* het Babylon der Openbaring is, en houd haar voor eene overspelige kerk, schuldig aan afgoderij, vooral ten aanzien van de Mariadienst."

Het blijkt dus, dat, als mannen van ernstig nadenken en bedaardheid, vrij van eigenbaat en onedele beginselen, voor eenen tijd, door valschen schijn verblind, zich met ter daad tot de Roomsch-Katholieke Kerk begeven en haar daardoor regt leeren kennen, hun de oogen weldra opengaan, gelijk eenen SIBTHORP, of waanzin hen geheel verbijstert, gelijk een HEERTER; want van anderen, wier opregtheid van beginsel men met reden mag in twijfel trekken, laat zich nog het een noch het ander verwachten. Zij mogen toezien, hoe zij zich voor God en hun geweten verantwoorden!

LUTHER EN MELANCHTON.

"ZELDEN ontmoet men in de geschiedenis twee mannen, beide zoo onmiskenbaar groot en toch van zoo ongelijken stempel. Het zou ons daarom onverklaarbaar moeten voorkomen, dat zij zoo lang met inééngeslagen handen hetzelfde spoor bewandelden, indien niet overeenstemmig in de allergewigtigste zaak, in hetgeen beiden het heiligste en het dierbaarste was, hen op het innigste vereenigd had. Reeds hunne vroegere ontwikkelingen en lotgevallen liepen aanmerkelijk uiteen. LUTHER, uit armoedige ouders geboren en in den staat der bekrompenheid opgevoed, had zich met moeite het noodige onderwijs voor zijnen geest kunnen verzamelen; MELANCHTON, in de gunstigste omstandigheden geplaatst, had reeds vroeg zijn' dorst naar wetenschap kunnen lesschen. LUTHER was langzaam en onder harde beproeving rijp geworden; MELANCHTON staat ons in vroegtijdige en verbazend snelle, maar minder krachtvolle ontwikkeling, voor oogen; en in vergelijking met hetgeen LUTHER had ondervonden, had MELANCHTON, bij zijne komst te *Wirtemberg*, slechts op rozen gewandeld. LUTHER was driftig en opvliegend; MELANCHTON (hoewel niet vrij van hetzelfde gebrek, en somtijds al te zachtmoedig geschilderd), in vergelijking met dezen, bedaard en gelijkmatig te noemen. LUTHER

even ras in het spreken als doortastend in het handelen; MELANCHTON nadenkend in zijne woorden, bedachtzaam in zijne daden. LUTHER, in zijnen toorn, soms geneigd tot twist; MELANCHTON de man des vredes. LUTHER rond voor de vuist, zich geheel vertoonende gelijk hij is; MELANCHTON, zonder onopregtheid, voorzigtig, dikwerf verzwijgende wat hij dacht. LUTHER moedig en op zijne geloofskracht stout, elk gevaar verachtende; MELANCHTON beschroomder en vreesachtiger, hoewel niet ontbloot van persoonlijken moed. LUTHER standvastig, soms onbuigzaam en hoofdig; MELANCHTON rekkelijk en plooibaar, niet zonder gevaar van al te toegevend te worden. LUTHER zonder links of regts te zien, afgaande op zijn doel, en somtijds nederstortende wat zich tegen hem en de heilige waarheid verzettede; MELANCHTON behoedzaam, vóór en achterwaards ziende, en, in weerwil zijner echt liberale gevoelens, nog meer behoorende tot de behoudende partij. LUTHER de moedige aanvaller en bevechter der dwaling; MELANCHTON de *apologeet* der hervorming. LUTHER de krachtige en kernachtige leeraar des volks; MELANCHTON de man van smaak, de wetenschappelijk gevormde geleerde. LUTHER de praktische theoloog; MELANCHTON zijne liefde tusschen godgeleerdheid en letteren verdeelende. LUTHER daarheen gaande in den geest en de kracht van ELIA, zijne donderde stem verheffende tegen den Baäl zijner eeuw; MELANCHTON meer geneigd om bemiddelaar te zijn, en met een bloedend hart de verdeeldheid der kerk beschouwende. LUTHER een PAULUS; MELANCHTON een JOHANNES bij de wedergeboorte der Christelijke Kerk.

En nu, men scheide deze mannen, die de Voorzienigheid, in haar aanbiddelijk bestuur, tot elkander had gebragt, in zijne gedachten van een, en beantwoorde dan zich zelven de vraag: Wat er vermoedelijk van het gezegend werk der Hervorming zou geworden zijn? Neem LUTHER van MELANCHTONS zijde weg, en plaats dezen aan de zijde van ERASMUS, en hij zou, bij zijne geneigdheid tot vrede en rust, meer dan waarschijnlijk voor de Hervorming verloren zijn geweest, en rustig de baan der letteren ten einde toe betreden hebben. Neem MELANCHTON van LUTHERS zijde, en wij huiveren op de gedachte, dat het weldadige licht, dat pas door de wolken is gebroken, een bliksemstraal zou worden, die

verteert en verslindt, in plaats van te koesteren en met nieuw leven te bezielen. Zou het dan—vragen wij—zou het dan een bloot toeval geweest zijn, dat deze twee mannen, op diezelfde plek van den grooten aardbol, te *Wirtemberg*, elkander leerden kennen, en elkander juist dáár in dien tijd vonden? Zou het niet teregt: *God in de geschiedenis* zijn? Dat het godsdienstig gevoel onzer lezers beslisse."—(Ter Hare, *de geschiedenis der Kerkhervorming in Tafereelen.)*

VADERLIJKE OPVOEDING GODS.

Wij allen, hoe oud wij ook zijn, en welk een hoog gevoelen wij van onze wijsheid mogen hebben, wij allen zijn slechts groote, volwassene kinderen. Even als zij, begeeren wij heden met hevigheid iets, wat ons morgen reeds mishaagt. Gelijk zij, verdrijven wij den tijd met allerlei dwaasheden, behalve, dat de hunne oneindig schuldeloozer zijn dan de onze. Even als zij, twisten en bedroeven wij ons over kleinigheden, en verheugen ons over een niets. En gelijk het kind, dat een man is geworden, naauwelijks begrijpen kan, hoe het zich weleer zou verheugen of bedroeven kon over zijn armzalig speelgoed, even zoo zullen ook wij, wanneer wij den staat onzer kindsheid geheel ontwassen zijn, naauwelijks kunnen begrijpen, hoe wij ons over de kleinigheden der aarde zoo verblijden, zoo bedroeven, en ons aan zoo vele twisten overgeven konden. Ja, in waarheid, wij zijn slechts groote kinderen!

En even als menig volwassene zijnen gestrengen vader nog in deszelfs graf zegent, en deszelfs tucht, die hem eenmaal hard voorkwam, als de ware oorzaak zijner tegenwoordige welvaart beschouwt, even zoo zullen ook wij, op een hooger standpunt geplaatst zijnde, en van daar onze aardsche lotgevallen overziende, duizend redenen vinden, om den wijzen *Vader* in den hemel te verheerlijken, die ons hier, gedurende eenige jaren, onder eene gestrenge tucht hield, zullen Hem danken, dat Hij onze eigenzinnigheid te keer ging, onze ongehoorzaamheid bestrafte, ons gewende aan ontbeeringen, ons het schadelijke speelgoed ontnam, ons door smartelijke

middelen van het kwaad aftrok, en in dier voege onze opvoeding gelukkig voltooide.

Uit dit oogpunt beschouwd, komt ons de dag onzer geboorte in een gansch ander licht voor. Hij is de aanvang eener eindelooze voortduring, het eerste uur der eeuwigheid, het eerste jaar onzer opvoeding, die nimmer zal eindigen. Van het oogenblik af waarin wij geboren worden, behooren wij tot het geslacht der onsterfelijken, leven onder veranderingen van ons uitwendig kleed onafgebroken voort, en zullen nog voortleven, wanneer de aarde duizenden malen door nieuwe geslachten zal bevolkt zijn; wanneer de zon haren luister, de starren haren glans zullen verloren, en geheel de schepping hare gedaante zal veranderd hebben. Dan zal mijn geest nog leven, en jeugdig, vol kracht en onveranderlijk zijn. Dit alles ware ik niet geworden zonder den dag mijner geboorte, zonder deze kindsheid mijns bestaans, die zoo vaak met lijden gepaard gaat, zonder op mijne reize door dit dal der zwakheden en smarten, kundigheden en geschiktheid voor het leven der eeuwigheid te hebben verworven. Heil! heil daarom de dag, die mij met dit ligchaam bekleedde, toen mijn Schepper ook mij door zijne almagt in het aanwezen riep; ook mijn leven, met al deszelfs vreugde en kommer, overzag, en het goed voor mij keurde, dat ik geboren werd! Ja, heil zij den dag, die mij onder de rij der sterfelijke menschen plaatste; maar driewerf heilig dien dag, die mij met Christus vereenigde, en mij, na den strijd des geloofs, onder de rij der Engelen plaatsen zal!

HET DANKBAAR ONTWAKEN.

"Des morgens, Heer! zult Gij mijne stem hooren; des morgens zal ik mij tot U schikken, en wacht houden."—Ps. v. 4.

Ja, wat betaamt ons meer bij het ontwaken, dan aan Hem, den oorsprong van ons leven, te denken, in wien wij leven, ons bewegen en werkzaam zijn! Buiten wiens medewerking geen enkele polsslag kan slaan, geene enkele ademhaling kan oprijzen, geene enkele beweging kan uitgeoefend worden, geene werkzaamheid kan plaats hebben.

Hoe betamelijk dan met den godvruchtigen dichter te betuigen : *Des morgens, Heer ! zult Gij mijne stem hooren ; des morgens zal ik mij tot U schikken en wacht houden.* Wie weet hoe menigmaal David dit, als jongeling, in het stille veld gedaan heeft, toen hij de sehapen van zijnen vader weidde ! En wie weet, hoe vurig hij naderhand, als Koning van Israël, God elken dag om hulp en bijstand zal hebben aangeroepen ! "Des morgens, Heer !" zegt hij, "zult Gij mijne stem hooren." Des morgens, vooral in de lente en des zomers, hoort men de vrolijke stem van duizend luchtbewoners, die, schoon met geene redelijke ziel begaafd, op hunne wijze, den Schepper der natuur loven en verheerlijken ; maar zou ik mij door dezen laten beschamen ? Neen ! des morgens, elken morgen, als ik ontwaak, zult Gij ook mijne stem hooren, in hartelijken dank voor al uwe weldaden aan mij bewezen, voor uwe trouwe hoede in den nacht over mij en de mijnen ; voor de vernieuwing van mijn leven, dat ik door uwe gunst geniet ; voor den schat der gezondheid, in welken ik mij met de mijnen mag verblijden ; voor voedsel en deksel, dat ik aan U, mijnen Weldoener verschuldigd ben en voor alle weldaden, die ik van uw vaderhand ontvang. *Des morgens zal ik mij tot U schikken*, om uwe verdere zorg en liefde voor mij en de mijnen, bij vernieuwing, eerbiedig en geloovig af te smeeken *en wacht houden*—waeht houden over den uitgang van mijn hart ; waeht houden, om mij op den dag niet door de verleiding der wereld te laten medeslepen of tegen u te zondigen.

Wat dunkt u, mijn Chtisten ! zou zulk een ontwaken niet zeer wenschelijk en dankbaar zijn ?

Ja, bij het vrolijkvol ontwaken
  Zij mijn hart vol dankbaarheid ;
D' eerste zucht, die 't moge slaken,
  Zij aan U alleen gewijd,
Schepper, Heer en liefdrijk Vader !
  Bron van leven ook voor mij,
Wie, wie is mij immer nader,
  Wie bestuurt mijn lot dan Gij,
Liefdrijk oorsprong van mijn leven,
  Alles, alles gaaft Gij mij,
Zou 'k U dan mijn dank niet geven ?
  O ! dat 'k U mijn hart steeds wij.

DE HEILIGE SCHRIFT—HET GETUIGENIS IN ZICH ZELVE.

Iemand uwer bezit eene familiediamant van buitengewone waarde. Als zoodanig is hij u van vader en grootvader, aan dezen wederom van verder verwijderde voorouders overgeleverd. Gij moogt, op grond van de eerlijkheid, van de geloofwaardigheid der personen, van de eenvoudigheid en eenparigheid van het getuigenis, er staat op maken, dat werkelijk uw diamant echt, uw edelgesteente van eene magtige geldwaarde is. Met dat al, wat nasporingen zoude er niet vereischt worden, om tot de afdoende bewijsvoering te geraken, dat, inderdaad, gedurende al die eeuwen van overlevering des diamants in uw geslacht, nimmer eenige onderscheiding, van den beginne, nimmer eenig bedrog met het voorwerp dezes onderzoeks heeft plaats gehad. Zoo eens een twijfel opkwam, zoo eens de mogelijkheid zich opdrong, dat de echtheid van den steen alleen in overlevering, alleen in het getuigenis van brave, maar toch altijd feilbare menschen, welligt zelfs, in onheugelijke tijden, in eene bedriegelijke handeling zijnen steun hadde!—wat, in dit geval eenvoudiger, wat meer afdoende, dan de toetsing van den ervaren juwelier? Wat boven alle overtuiging overtuigender, dan indien het u thans zelven getoond wordt, aan wat zekere en onfeilbare, schoon ook hoogst eenvoudige teekenen, de kenner zich, bij onderzoek, van de echtheid of onechtheid eens diamants overtuigen kan? Ziet! gij vindt die aan geen glas of kristal, aan geen gesteente of ander natuurwerk mededeelbare eigenschappen in uwe familiediamant terug, die de innerlijke zekerheid zijner echtheid onwederlegbaar daarstellen. Wat bekommert gij u nu, in zekeren zin, meer om den weg, langs welken de steen tot u gekomen is? Om het testament van vader en grootvader, waarbij de steen als een zeldzaam kleinood aan den oudsten zoon geprelegateerd is? Ziet! dezen *konden* zich bedrogen hebben, hun *konde*, door een behendigen bedrieger, een valsche steen voor oorspronkelijk verkocht, of later ondergeschoven zijn; dezen *konden* een in de familie conventionele waardeering ten onregte voor de wezenlijke waarde van dat kleinood gehouden hebben; maar nu dat kleinood zelf spreekt, nu het zich, buiten eenig getuigenis, dan dat der natuur zelve, diamant, diamant van het edelste water betoont te zijn, nu blijft er voor rede-

lijken twijfel geen plaats meer over. Wij zijn zoo zeker van hetgeen wij bezitten, als van het licht der zon, dat wij aanschouwen, als van de levensbewustheid, die wij met ons zelven omdragen.

Zoo dan ook met de waarheid der Heilige Schriften. Weg valt daaromtrent alle getuigenis van kerken, van eeuwen, van menschen, van geleerden, ook in de meest onafgebrokene en van alle kanten zamenhangende opvolging, bij den indruk, die de Heilige Schrift maakt op het gemoed en het verstand, bij het openbaar worden van haar inwendig zamenstel; bij het openbaar worden, hoe onmogelijk menschelijke verdichting, of invoeging, of vervalsching is, daar waar tusschen de zaken en voorstellingen, ook de schijnbare tegenstrijdigheid soms, eene zoo alles overtreffende eenheid en eenvoud van waarheid heerscht, waarbij niets van hetgeen dat strijdig schijnt, met geweld geëffend of kunstig weggeredeneerd behoeft te worden, maar, integendeel, alles zich oplost, juist in de consequentie en redelijke noodwendigheid van de afwijking zelve, hier en daar, tusschen de onderscheidene verhalen of tusschen eenigen hunner bijzonderheden.

Da Costa.

WEEN TOCH NIET!

Ween toch niet!
Als op 't kronklend pad van 't leven,
Vreugde en voorspoed u ontvlugt,
Zware donders u doen beven,
En geen zon haar stralen schiet,
Ween toch niet!

Ween toch niet!
Als de boosheid u moog drukken,
Als bedrog en eigenbaat,
U uw troost en steun ontrukken,
Hoop op God, die alles ziet,
Ween dus niet!

Ween toch niet!
Als de laster, nooit te smooren,
De onschuld en de deugd belaagt;
En uw stil geluk moet storen,
Hij is ook onder Gods gebied,
Ween dus niet!

Ween toch niet!
Als de hoop u moet ontzinken
Houdt omhoog uw blik gewend;
Waar geen lichtstraal meer mag blinken,
Glimpt de hemel in 't verschiet,
Ween toch niet.

Ween toch niet!
Als ge ook alles hier moet derven
Wat de tijd u niet vergunt,
Wacht uw licht eens na het sterven;
Doet maar wat uw' pligt gebiedt,
Ween slechts niet!

Ween toch niet!
Als de dood treedt aan uw sponde,
Dan, dan eindigt alle smart:
En de geest van 't stof ontbonden,
Juich bij 't zalig Eng'lenlied;
Hemelburgers! Jezus vrienden!
Weent dan om dit leven niet.

J. H. C. A.

KERKNIEUWS.

In de Ringsvergadering op den gewonen tijd gehouden te *Graaff-Reinet*, onder voorzitterschap van den Wel-Eerw. Heer J. Taylor, werd eene commissie benoemd tot onderzoek van eenige verschillen, welke in de gemeente van *Colesberg* bestaan. Uit eene briefwisseling met de uitgewekenen gehouden blijkt, dat zij de hoop koesteren van *Delagoabaai* met leeraars te zullen worden voorzien, waarom zij niet zeer grootelijks verlangen begunstigd te worden met de dienst van eenige koloniale predikanten. De Wel-Eerw. Heer J. F. Berrangé werd tot Seriba en Quæstor des Rings gekozen, en de Wel-Eerw. Heer A. Murray herkozen tot lid van de Synodale-Commissie. Gedurende het afgeloopen jaar werden er in de gemeenten, tot dat Ring ressorte behoorende, gedoopt 1478 kinderen; en aangenomen 520 ledematen.

Met betrekking tot het medegedeelde op bladz. 326 van de *Honigbij*, vernemen wij, dat de Wel-Eerw. Heer van der Lingen, op Zondag den 7den dezer, de gemeente aan de *Paarl* onderhouden heeft over de noodzakelijkheid bij te dragen tot het scheppen van een Fonds om eenen Theologischen Leerstoel te stichten, waardoor jongelingen alhier tot het leeraarsambt kunnen

worden opgeleid. Met zoo veel geestdrift en belangstelling werd zijne rede aangehoord, dat de kerkeraad terstond eene inschrijvingslijst opende, waarop de inteekening van den kerkeraad *alleen*, alreede *Een Honderd en Drie Ponden Sterling* beliep, wier voorbeeld door de leden der gemeente aldaar loffelijk wordt gevolgd. Worden de overige gemeenten der Gereformeerde Kerk in deze volkplanting door dit voorbeeld van vaderlandsliefde op dezelfde wijze opgewekt, zoo zoude deze gewensehte instelling spoedig tot stand kunnen worden gebragt.

ZENDELING BERIGT.

Maakten wij in ons laatste nommer gewag van de aankomst van den Eerw. Heer E. Seholtz en andere zendelingen van het Berlijnsehe Genootschap, thans moeten wij de treurige taak vervullen hier ter neder te stellen, dat de gemelde zendeling broeder de plaats zijner bestemming niet heeft mogen bereiken. Op den 29 November, op zijne reis naar *Kafferland* genaderd, tot omtrent zeven mijlen van *Fort Peddie*, alwaar zij in den wagen hun naehtverblijf hielden, hoorde men eenig geraas in het boseh. Twee bedienden gingen derwaards, die aldaar werden aangevallen door eenige Kaffers, een van welke terstond door eene assagaai werd doorstoken en kort daarop stierf. De zendelingen het geraas hoorende kwamen uit den wagen, toen den Broeder Scholtz eene wond door eene assagaai in zijn onderbuik werd toegebragt, waaraan hij den volgenden dag overleed. Vroeg in den morgen, toen de tijding te *Fort Peddie* werd gehoord, werd alle mogelijke hulp toegebragt, maar te vergeefs. Hij stierf eer hij het Fort bereikte. Zijn einde voelende naderen, nam hij afseheid van zijne medebroeders ; beval zijne ziel aan Hem, tot wiens eer en de verheerlijking van wiens naam hij naar deze zuidkust was afgezonden, en tot wiens zaligheid zijne ziel nu zou worden opgenomen. Hoe duister is ook hierin Gods weg ! Doch het is, hoewel voor ons geheel onverklaarbaar, eene diepe wijsheid. Zoo staat de arbeider, als het ware, gereed zijn sikkel in den aangewezen akker te slaan, doch eene stem roept : " Het is genoeg. Het is goed dat het in uw hart geweest zij mijnen Naam den Heidenen te verkondigen. Gij zult het eehter niet doen. Ga in de vreugde uwes Heeren !"

Gedrukt bij Pike & Philip, 59, *St. Georgestraat ; en te bekomen bij den Heer* J. H. Collard, 24, *Heerengracht, aan wien de Inteekeningen, moeten worden betaald, en Communicatiën voor den Redakteur ontvangen worden.—Prijs* Zes Shillings *per Jaar, en voor Inteekenaren in de Buiten-Districten, aan wien het* per Post *verzonden wordt*, Zeven Shillings.